

อภิธรรมปิฎก

ธมฺมสงคณิปาฬิ

มادتिका

๑. ติกมادتिका

๑. (ก) กุสลา ธมฺมา

(ข) อกุสลา ธมฺมา

(ค) อพฺยากตา ธมฺมา

๒. (ก) สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา

(ข) ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา

(ค) อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา

๓. (ก) วิปาคา ธมฺมา

(ข) วิปาคธมฺมธมฺมา

(ค) เนววิปาคนวิปาคธมฺมธมฺมา

๔. (ก) อุปาธิณฺณูปาทานียา [อุปาธินฺนูปาทานียา (สฺยา.)] ธมฺมา

(ข) อนุปาธิณฺณูปาทานียา ธมฺมา

(ค) อนุปาธิณฺณอนุปาทานียา [อนุปาthinฺนอนุปาทานียา (สฺยา.)] ธมฺมา

๕. (ก) สํกิลิณฺณสํกิลีสิกา ธมฺมา

(ข) อสํกิลิณฺณสํกิลีสิกา ธมฺมา

(ค) อสํกิลิณฺณอสํกิลีสิกา [อสํกิลิณฺณาสํกิลีสิกา (สฺยา.)] ธมฺมา

๖. (ก) สวิตกุกสวิจารธา ธมฺมา

(ข) อวิตกุกวิจารมตฺตา ธมฺมา

(ค) อวิตกกถา [อวิตกกถา (สุยา.)] ฅมมาฯ

๗. (ก) ปิตีสหคตา ฅมมาฯ

(ข) สุขสหคตา ฅมมาฯ

(ค) อเปกขาสหคตา ฅมมาฯ

๘. (ก) ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ฅมมาฯ

(ข) ภาวนาย ปหาตพฺพา ฅมมาฯ

(ค) เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา ฅมมาฯ

๙. (ก) ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ฅมมาฯ

(ข) ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ฅมมาฯ

(ค) เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ฅมมาฯ

๑๐. (ก) อาจยคามิโน ฅมมาฯ

(ข) อปจยคามิโน ฅมมาฯ

(ค) เนวอาจยคามินาอปจยคามิโน [เนวอาจยคามิโน นาปจยคามิโน (สุยา.)] ฅมมาฯ

๑๑. (ก) เสกฺขา ฅมมาฯ

(ข) อเสกฺขา ฅมมาฯ

(ค) เนวเสกฺขนาสเสกฺขา [เนวเสกฺขนาสเสกฺขา (สี. สุยา.)] ฅมมาฯ

๑๒. (ก) ปรีตฺตา ฅมมาฯ

(ข) มหคคตา ฅมมาฯ

(ค) อปฺปมาณา ฅมมาฯ

๑๓. (ก) ปรีตฺตารมฺมณา ฅมมาฯ

(ข) มหคคตารมฺมณา ฅมมาฯ

(ค) อปฺปมาณารมฺมณา ฅมมาฯ

๑๔. (ก) หีนา ฅมมาฯ

(ข) มชฺฌิมา ฅมมาฯ

(ค) ปณิธา ฐมมาฯ

๑๕. (ก) มิจจตตนิยตา ฐมมาฯ

(ข) สมมตตตนิยตา ฐมมาฯ

(ค) อนิยตา ฐมมาฯ

๑๖. (ก) มคคารมมณา ฐมมาฯ

(ข) มคคเหตุกา ฐมมาฯ

(ค) มคคาธิปติโน ฐมมาฯ

๑๗. (ก) อุปปนนา ฐมมาฯ

(ข) อนุปนนา ฐมมาฯ

(ค) อุปปาทีโน ฐมมาฯ

๑๘. (ก) อตีตา ฐมมาฯ

(ข) อนาคตา ฐมมาฯ

(ค) ปจจุปปนนา ฐมมาฯ

๑๙. (ก) อตีตารมมณา ฐมมาฯ

(ข) อนาคตารมมณา ฐมมาฯ

(ค) ปจจุปปนนารมมณา ฐมมาฯ

๒๐. (ก) อชฺฌตตา ฐมมาฯ

(ข) พหิทฺธา ฐมมาฯ

(ค) อชฺฌตตพหิทฺธา ฐมมาฯ

๒๑. (ก) อชฺฌตตารมมณา ฐมมาฯ

(ข) พหิทฺธารมมณา ฐมมาฯ

(ค) อชฺฌตตพหิทฺธารมมณา ฐมมาฯ

๒๒. (ก) สนิทสฺสนสปปฎิฆา ฐมมาฯ

(ข) อนิทสฺสนสปปฎิฆา ฐมมาฯ

(ค) อนิทสสนอปปฏิทา [อนิทสสนอปปฏิทา (สยา.)] ฐมาฯ

ติกมาติกาฯ

๒. ทุกมาติกา

เหตุโคจจกั

๑. (ก) เหตุ ฐมาฯ

(ข) น เหตุ ฐมาฯ

๒. (ก) สเหตุกา ฐมาฯ

(ข) อเหตุกา ฐมาฯ

๓. (ก) เหตุสมปยุตตา ฐมาฯ

(ข) เหตุวิปยุตตา ฐมาฯ

๔. (ก) เหตุ เจว ฐมา สเหตุกา จฯ

(ข) สเหตุกา เจว ฐมา น จ เหตุฯ

๕. (ก) เหตุ เจว ฐมา เหตุสมปยุตตา จฯ

(ข) เหตุสมปยุตตา เจว ฐมา น จ เหตุฯ

๖. (ก) น เหตุ โข ปน ฐมา สเหตุกาปีฯ

(ข) อเหตุกาปีฯ

เหตุโคจจกัฯ

จุพนตรทกั

๗. (ก) สปปจยยา ฐมาฯ

(ข) อปปจยยา ฐมาฯ

๘. (ก) สงขตา ฐมาฯ

(ข) อสงขตา ฐมาฯ

๙. (ก) สนิทสสนา ฐมาฯ

(ข) อนิทสสนา ฐมาฯ

๑๐. (ก) สປปฏฐมา ฅมมาฯ

(ข) อปปฏฐมา ฅมมาฯ

๑๑. (ก) รฐปโน ฅมมาฯ

(ข) อรฐปโน ฅมมาฯ

๑๒. (ก) โลกฐยา ฅมมา ฯ

(ข) โลกุตตรา ฅมมาฯ

๑๓. (ก) เกนจฐ วฐญญยา ฅมมาฯ

(ข) เกนจฐ น วฐญญยา ฅมมาฯ

จฐพฐนตรทกฯ

อาสวคคจจก

๑๔. (ก) อาสวา ฅมมาฯ

(ข) โน อาสวา ฅมมาฯ

๑๕. (ก) สาสวา ฅมมาฯ

(ข) อนาสวา ฅมมาฯ

๑๖. (ก) อาสวสมปยุตตา ฅมมาฯ

(ข) อาสววิปยุตตา ฅมมาฯ

๑๗. (ก) อาสวา เจว ฅมมา สาสวา จฯ

(ข) สาสวา เจว ฅมมา โน จ อาสวาฯ

๑๘. (ก) อาสวา เจว ฅมมา อาสวสมปยุตตา จฯ

(ข) อาสวสมปยุตตา เจว ฅมมา โน จ อาสวาฯ

๑๙. (ก) อาสววิปยุตตา โข ปน ฅมมา สาสวาปฐฯ

(ข) อนาสวาปฐฯ

อาสวคคจจกฯ

สโทยชนคคจจก

๒๐. (ก) สัโยचना ฐมมาฯ

(ข) โน สัโยचना ฐมมาฯ

๒๑. (ก) สัโยชนินยา ฐมมาฯ

(ข) อสัโยชนินยา ฐมมาฯ

๒๒. (ก) สัโยชนสมปยุตฺตา ฐมมาฯ

(ข) สัโยชนวิปยุตฺตา ฐมมาฯ

๒๓. (ก) สัโยचना เจว ฐมมา สัโยชนินยา จฯ

(ข) สัโยชนินยา เจว ฐมมา โน จ สัโยचनाฯ

๒๔. (ก) สัโยचना เจว ฐมมา สัโยชนสมปยุตฺตา จฯ

(ข) สัโยชนสมปยุตฺตา เจว ฐมมา โน จ สัโยचनाฯ

๒๕. (ก) สัโยชนวิปยุตฺตา โข ปน ฐมมา สัโยชนินยาปีฯ

(ข) อสัโยชนินยาปีฯ

สัโยชนโคจจกัฯ

คนถโคจจกั

๒๖. (ก) คนถา ฐมมาฯ

(ข) โน คนถา ฐมมาฯ

๒๗. (ก) คนถนินยา ฐมมาฯ

(ข) อคนถนินยา ฐมมาฯ

๒๘. (ก) คนถสมปยุตฺตา ฐมมาฯ

(ข) คนถวิปยุตฺตา ฐมมาฯ

๒๙. (ก) คนถา เจว ฐมมา คนถนินยา จฯ

(ข) คนถนินยา เจว ฐมมา โน จ คนถาฯ

๓๐. (ก) คนถา เจว ฐมมา คนถสมปยุตฺตา จฯ

(ข) คนถสมปยุตฺตา เจว ฐมมา โน จ คนถาฯ

๓๑. (ก) คนถวิปยุตตา โข ปน ฐมา คนถนียาปีฯ

(ข) อคนถนียาปีฯ

คนถโคจจกัฯ

โฆชโคจจกั

๓๒. (ก) โฆชา ฐมาฯ

(ข) โน โฆชา ฐมาฯ

๓๓. (ก) โฆชนียา ฐมาฯ

(ข) อโนชนียา ฐมาฯ

๓๔. (ก) โฆสสมยุตตา ฐมาฯ

(ข) โฆสวิปยุตตา ฐมาฯ

๓๕. (ก) โฆชา เจว ฐมา โฆชนียา จฯ

(ข) โฆชนียา เจว ฐมา โน จ โฆชาฯ

๓๖. (ก) โฆชา เจว ฐมา โฆสสมยุตตา จฯ

(ข) โฆสสมยุตตา เจว ฐมา โน จ โฆชาฯ

๓๗. (ก) โฆสวิปยุตตา โข ปน ฐมา โฆชนียาปีฯ

(ข) อโนชนียาปีฯ

โฆชโคจจกัฯ

โยคโคจจกั

๓๘. (ก) โยคา ฐมาฯ

(ข) โน โยคา ฐมาฯ

๓๙. (ก) โยคนียา ฐมาฯ

(ข) อโยคนียา ฐมาฯ

๔๐. (ก) โยคสมยุตตา ฐมาฯ

(ข) โยควิปยุตตา ฐมาฯ

๔๑. (ก) โยคา เจว ธมฺมา โยคณียา จฯ

(ข) โยคณียา เจว ธมฺมา โน จ โยคาฯ

๔๒. (ก) โยคา เจว ธมฺมา โยคสมปยุตฺตา จฯ

(ข) โยคสมปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ โยคาฯ

๔๓. (ก) โยควิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา โยคณียาปิฯ

(ข) อโยคณียาปิฯ

โยคโคจจกํฯ

นัวรรณโคจจกํ

๔๔. (ก) นัวรรณา ธมฺมาฯ

(ข) โน นัวรรณา ธมฺมาฯ

๔๕. (ก) นัวรรณียา ธมฺมาฯ

(ข) อนัวรรณียา ธมฺมาฯ

๔๖. (ก) นัวรรณสมปยุตฺตา ธมฺมาฯ

(ข) นัวรรณวิปปยุตฺตา ธมฺมาฯ

๔๗. (ก) นัวรรณา เจว ธมฺมา นัวรรณียา จฯ

(ข) นัวรรณียา เจว ธมฺมา โน จ นัวรรณาฯ

๔๘. (ก) นัวรรณา เจว ธมฺมา นัวรรณสมปยุตฺตา จฯ

(ข) นัวรรณสมปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ นัวรรณาฯ

๔๙. (ก) นัวรรณวิปปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา นัวรรณียาปิฯ

(ข) อนัวรรณียาปิฯ

นัวรรณโคจจกํฯ

ปฺรามาสโคจจกํ

๕๐. (ก) ปฺรามาสา ธมฺมาฯ

(ข) โน ปฺรามาสา ธมฺมาฯ

๕๑. (ก) ปราณภูฏา ฌมมาฯ

(ข) อปราณภูฏา ฌมมาฯ

๕๒. (ก) ปราณาสสมปยุตตา ฌมมาฯ

(ข) ปราณาสวิปปยุตตา ฌมมาฯ

๕๓. (ก) ปราณาสา เจว ฌมมา ปราณภูฏา จฯ

(ข) ปราณภูฏา เจว ฌมมา โน จ ปราณาสาฯ

๕๔. (ก) ปราณาสวิปปยุตตา โข ปน ฌมมา ปราณภูฏาปิฯ

(ข) อปราณภูฏาปิฯ

ปราณาสโคจจกัฯ

มหนตรทุกั

๕๕. (ก) สารมมณา ฌมมาฯ

(ข) อนารมมณา ฌมมาฯ

๕๖. (ก) จิตตา ฌมมาฯ

(ข) โน จิตตา ฌมมาฯ

๕๗. (ก) เจตสีกา ฌมมาฯ

(ข) อเจตสีกา ฌมมาฯ

๕๘. (ก) จิตตสมปยุตตา ฌมมาฯ

(ข) จิตตวิปปยุตตา ฌมมาฯ

๕๙. (ก) จิตตสัฏฐา ฌมมาฯ

(ข) จิตตวิสัฏฐา ฌมมาฯ

๖๐. (ก) จิตตสมุฏฐานา ฌมมาฯ

(ข) โน จิตตสมุฏฐานา ฌมมาฯ

๖๑. (ก) จิตตสหุโน ฌมมาฯ

(ข) โน จิตตสหุโน ฌมมาฯ

๖๒. (ก) จิตตานุปริวตติโน ฌมมาฯ

(ข) โน จิตตานุปริวตติโน ฌมมาฯ

๖๓. (ก) จิตตสํสกุณสมุฏฐานา ฌมมาฯ

(ข) โน จิตตสํสกุณสมุฏฐานา ฌมมาฯ

๖๔. (ก) จิตตสํสกุณสมุฏฐานสหกโน ฌมมาฯ

(ข) โน จิตตสํสกุณสมุฏฐานสหกโน ฌมมาฯ

๖๕. (ก) จิตตสํสกุณสมุฏฐานานุปริวตติโน ฌมมาฯ

(ข) โน จิตตสํสกุณสมุฏฐานานุปริวตติโน ฌมมาฯ

๖๖. (ก) อขุณตติกา ฌมมาฯ

(ข) พาหิรา ฌมมาฯ

๖๗. (ก) อุปาทา ฌมมาฯ

(ข) โน อุปาทา ฌมมาฯ

๖๘. (ก) อุปาทีณณา [อุปาทีนุนา (สี. สยา.)] ฌมมาฯ

(ข) อนูปาทีณณา ฌมมาฯ

มหนตรทกัฯ

อุปาทานโคจจกั

๖๙. (ก) อุปาทานา ฌมมาฯ

(ข) โน อุปาทานา ฌมมาฯ

๗๐. (ก) อุปาทานิยา ฌมมาฯ

(ข) อนูปาทานิยา ฌมมาฯ

๗๑. (ก) อุปาทานสมปยุตตา ฌมมาฯ

(ข) อุปาทานวิปยุตตา ฌมมาฯ

๗๒. (ก) อุปาทานา เจว ฌมมา อุปาทานิยา จฯ

(ข) อุปาทานิยา เจว ฌมมา โน จ อุปาทานาฯ

๗๓. (ก) อุปาทานา เจว ธมฺมา อุปาทานสมปยุตฺตา จฯ

(ข) อุปาทานสมปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ อุปาทานาฯ

๗๔. (ก) อุปาทานวิปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา อุปาทานิยาปีฯ

(ข) อนุปาทานิยาปีฯ

อุปาทานโคจจกํฯ

กิเลสโคจจกํ

๗๕. (ก) กิเลสา ธมฺมาฯ

(ข) โน กิเลสา ธมฺมาฯ

๗๖. (ก) สํกิเลสิกา ธมฺมาฯ

(ข) อสํกิเลสิกา ธมฺมาฯ

๗๗. (ก) สํกิลิฏฺฐา ธมฺมาฯ

(ข) อสํกิลิฏฺฐา ธมฺมาฯ

๗๘. (ก) กิเลสสมปยุตฺตา ธมฺมาฯ

(ข) กิเลสวิปยุตฺตา ธมฺมาฯ

๗๙. (ก) กิเลสา เจว ธมฺมา สํกิเลสิกา จฯ

(ข) สํกิเลสิกา เจว ธมฺมา โน จ กิเลสาฯ

๘๐. (ก) กิเลสา เจว ธมฺมา สํกิลิฏฺฐา จฯ

(ข) สํกิลิฏฺฐา เจว ธมฺมา โน จ กิเลสาฯ

๘๑. (ก) กิเลสา เจว ธมฺมา กิเลสสมปยุตฺตา จฯ

(ข) กิเลสสมปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ กิเลสาฯ

๘๒. (ก) กิเลสวิปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา สํกิเลสิกาปีฯ

(ข) อสํกิเลสิกาปีฯ

กิเลสโคจจกํฯ

ปิฎกฺคิทกํ

๘๓. (ก) ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ฅมฺมาฯ

(ข) น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ฅมฺมาฯ

๘๔. (ก) ภาวนาย ปหาตพฺพา ฅมฺมาฯ

(ข) น ภาวนาย ปหาตพฺพา ฅมฺมาฯ

๘๕. (ก) ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ฅมฺมาฯ

(ข) น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ฅมฺมาฯ

๘๖. (ก) ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ฅมฺมาฯ

(ข) น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ฅมฺมาฯ

๘๗. (ก) สวิตกฺกา ฅมฺมาฯ

(ข) อวิตกฺกา ฅมฺมาฯ

๘๘. (ก) สวิจรา ฅมฺมาฯ

(ข) อวิจรา ฅมฺมาฯ

๘๙. (ก) สปปิตฺติกา ฅมฺมาฯ

(ข) อปปิตฺติกา ฅมฺมาฯ

๙๐. (ก) ปิตฺติสหคตา ฅมฺมาฯ

(ข) น ปิตฺติสหคตา ฅมฺมาฯ

๙๑. (ก) สุขสหคตา ฅมฺมาฯ

(ข) น สุขสหคตา ฅมฺมาฯ

๙๒. (ก) อุเปกฺขาสหคตา ฅมฺมาฯ

(ข) น อุเปกฺขาสหคตา ฅมฺมาฯ

๙๓. (ก) กามาวจรา ฅมฺมาฯ

(ข) น กามาวจรา ฅมฺมาฯ

๙๔. (ก) รูปาวจรา ฅมฺมาฯ

(ข) น รูปาวจรา ฅมฺมาฯ

๙๕. (ก) อรุฬาวจรา ฅมมาฯ

(ข) น อรุฬาวจรา ฅมมาฯ

๙๖. (ก) ปรียาปนุนา ฅมมาฯ

(ข) อปรียาปนุนา ฅมมาฯ

๙๗. (ก) นิยุยานิกา ฅมมาฯ

(ข) อนิยุยานิกา ฅมมาฯ

๙๘. (ก) นิยดา ฅมมาฯ

(ข) อนิยดา ฅมมาฯ

๙๙. (ก) สอตุตรา ฅมมาฯ

(ข) อนตุตรา ฅมมาฯ

๑๐๐. (ก) สรณา ฅมมาฯ

(ข) อรณา ฅมมาฯ

ปฎฐิติทกัฯ

อภิฅมมทกมาตีกาฯ

สตุตตนตุตีกทกมาตีกา

๑๐๑. (ก) วิชชาภาคิโน ฅมมาฯ

(ข) อวิชชาภาคิโน ฅมมาฯ

๑๐๒. (ก) วิชชูปมา ฅมมาฯ

(ข) วชิรูปมา ฅมมาฯ

๑๐๓. (ก) พาลา ฅมมาฯ

(ข) ปณฐิตา ฅมมาฯ

๑๐๔. (ก) กณหา ฅมมาฯ

(ข) สุกกา ฅมมาฯ

๑๐๕. (ก) ตปนียา ฅมมาฯ

(ข) อตปณียา ฅมมาฯ

๑๐๖. (ก) อธิวจนา ฅมมาฯ

(ข) อธิวจนปถา ฅมมาฯ

๑๐๗. (ก) นิรุตติ ฅมมาฯ

(ข) นิรุตติปถา ฅมมาฯ

๑๐๘. (ก) ปณญตติ ฅมมาฯ

(ข) ปณญตติปถา ฅมมาฯ

๑๐๙. (ก) นามญจฯ

(ข) รูปญจฯ

๑๑๐. (ก) อวิขุชา จฯ

(ข) ภวตณหา จฯ

๑๑๑. (ก) ภวทิกฺขลฺลิจิ จฯ

(ข) วิภวทิกฺขลฺลิจิ จฯ

๑๑๒. (ก) สสสตทิกฺขลฺลิจิ จฯ

(ข) อุจเจตทิกฺขลฺลิจิ จฯ

๑๑๓. (ก) อนนฺตวา ทิกฺขลฺลิจิ จฯ

(ข) อนนฺตวา ทิกฺขลฺลิจิ จฯ

๑๑๔. (ก) ปุพฺพนฺตานุทิกฺขลฺลิจิ จฯ

(ข) อปรนฺตานุทิกฺขลฺลิจิ จฯ

๑๑๕. (ก) อหิริกญจฯ

(ข) อโนตตปฺปญจฯ

๑๑๖. (ก) หิริ จฯ

(ข) โอตตปฺปญจฯ

๑๑๗. (ก) โทวจสฺสตา จฯ

(ข) ปาปมิตตดา จฯ

๑๑๘. (ก) โสวจสสตา จฯ

(ข) กลยาณมิตตดา จฯ

๑๑๙. (ก) อาปตติกุสลตา จฯ

(ข) อาปตติวุฏฐานกุสลตา จฯ

๑๒๐. (ก) สமாปตติกุสลตา จฯ

(ข) สமாปตติวุฏฐานกุสลตา จฯ

๑๒๑. (ก) ธาตุกุสลตา จฯ

(ข) มนสิการกุสลตา จฯ

๑๒๒. (ก) อายตนกุสลตา จฯ

(ข) ปฏิจจสมุปปาตกุสลตา จฯ

๑๒๓. (ก) ฐานกุสลตา จฯ

(ข) อฏฐานกุสลตา จฯ

๑๒๔. (ก) อชฺชโว จฯ

(ข) มทฺทโว จฯ

๑๒๕. (ก) ขนฺตี จฯ

(ข) โสรัจฺจณฯ

๑๒๖. (ก) สาขลฺยณฯ

(ข) ปฏิสนฺธโร จ [\[ปฏิสนฺธโร จ \(ก.\)\]](#)ฯ

๑๒๗. (ก) อีฬฺหิเยสฺส อคฺคตทวารตา จฯ

(ข) โภชเน อมตตณฺณตา จฯ

๑๒๘. (ก) อีฬฺหิเยสฺส คฺคตทวารตา จฯ

(ข) โภชเน มตตณฺณตา จฯ

๑๒๙. (ก) มุฏฺฐสจฺจณฯ

(ข) อสมปชฌญญจฯ

๑๓๐. (ก) สติ จฯ

(ข) สมนปชฌญญจฯ

๑๓๑. (ก) ปฏิสงฆานพลญจฯ

(ข) ภาวนาพลญจฯ

๑๓๒. (ก) สมโถ จฯ

(ข) วิปัสสนา จฯ

๑๓๓. (ก) สมณนิมิตตญจฯ

(ข) ปคคาหนิมิตตญจฯ

๑๓๔. (ก) ปคคาโห จฯ

(ข) อวิเกชโป จฯ

๑๓๕. (ก) สीलวิปตติ จฯ

(ข) ทิฏฐิวิปตติ จฯ

๑๓๖. (ก) สीलสมปทา จฯ

(ข) ทิฏฐิสมปทา จฯ

๑๓๗. (ก) สीलวิสุทฺธิ จฯ

(ข) ทิฏฐิวิสุทฺธิ จฯ

๑๓๘. (ก) ทิฏฐิวิสุทฺธิ โข ปนฯ

(ข) ยถาทิฏฐิสฺส จ ปธานํฯ

๑๓๙. (ก) สัมเวโค จ สัมเวชนิเยสฺส ลฺลาเนสฺฯ

(ข) สัมวิคคสฺส จ โยนิโส ปธานํฯ

๑๔๐. (ก) อสนตฺถุฏฐิตา จ กุสเลสฺส ฌเมมฺสฯ

(ข) อปฺปฏฺวานิตา จ ปธานสมํฯ

๑๔๑. (ก) วิชฺชา จฯ

(ข) วิมุตติ จฯ

๑๔๒. (ก) ขเย ญาณฯ

(ข) อนุปปาเท ญาณนุติฯ

สุตตนุติกทุกมคติกา [\[สุตตนุตมคติกา \(สฺยา.\)\]](#)ฯ

มคติกา นิฏฐิตาฯ

๑. จิตตูปปาทกณฑ์

กามาวจรกุศล

ปทภาษณี

๑. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจร กุศล จิตตํ อุปปนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ญาณสมฺปยุตตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺถารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฐัพพารมฺมณํ วา ฌมมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, วิตโภก โหติ, วิจาโร โหติ, ปิตี โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทริยํ โหติ, วัริยฺนฺทริยํ [วัริยฺนฺทริยํ (สี. สฺยา.)] โหติ, สตินฺทริยํ โหติ, สมานินฺทริยํ โหติ, ปญฺญินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, สมมาทิกฺขลฺลี โหติ, สมมาสงฺกโปป โหติ, สมมาวายาโม โหติ, สมมาสตี โหติ, สมมาสมาธิ โหติ, สทฺธาวลํ โหติ, วัริยพลํ [วัริยพลํ (สี. สฺยา.)] โหติ, สติพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, ปญฺญาพลํ โหติ, หิริพลํ โหติ, โอตตปฺปพลํ โหติ, อโลโก โหติ, อโทโส โหติ, อโมโห โหติ, อนภิชฺฌา โหติ, อพฺยาปาทो โหติ, สมมาทิกฺขลฺลี โหติ, หิริ โหติ, โอตตปฺป โหติ, กายปสฺสทฺธิ [กายปสฺสทฺธิ (สฺยา.)] โหติ, จิตตปสฺสทฺธิ [จิตตปสฺสทฺธิ (สฺยา.)] โหติ, กายลหฺตฺตา โหติ, จิตลหฺตฺตา โหติ, กายมฺหฺตฺตา โหติ, จิตตมฺหฺตฺตา โหติ, กายกมฺมณฺญตฺตา โหติ, จิตตกมฺมณฺญตฺตา โหติ, กายปาคฺคณฺญตฺตา โหติ, จิตตปาคฺคณฺญตฺตา โหติ, กายชฺชกตา [กายชฺชกตา (สี. ก.)] โหติ, จิตตชฺชกตา [จิตตชฺชกตา (สี. ก.)] โหติ, สตี โหติ, สมปชฌณฺญํ โหติ, สมโล โหติ, วิปสฺสนา โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อเบญฺญปี อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺปปฺปนา อรูปิโน ฌมมา – อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๒. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส พุสนา สํพุสนา สํพุสสิตตํ – อयํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติฯ

๓. กตมา ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาดสมฺพสฺสขํ เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาตํ สุขํ เวทียิตํ เจโตสมฺพสฺสขา สาตา สุขา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย เวทนา โหติฯ

๔. กตมา ตสฺมี สมเย สญฺญา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาดสมฺพสฺสขา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย สญฺญา โหติฯ

๕. กตมา ตสฺมี สมเย เจตนา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาดสมฺพสฺสขา เจตนา สเบฺจเจตนา เจตยิตตํ [สเบฺจเจตยิตตํ (สฺยา.)] – อยํ ตสฺมี สมเย เจตนา โหติฯ

๖. กตมํ ตสฺมี สมเย จิตตํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขโนธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาด – อิทํ ตสฺมี สมเย จิตตํ โหติฯ

๗. กตโม ตสฺมี สมเย วิตโภก โหติ? โย ตสฺมี สมเย ตโภก วิตโภก สงฺกโปป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมมาสงฺกโปป – อยํ ตสฺมี สมเย วิตโภก โหติฯ

๘. กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ? โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนูวิจาโร อปรวิจาโร จิตตสฺส अनुसन्धानता अनुपेक्षन्ता – อयं ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติฯ

๙. กตมา ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ปีติ ปาโมขฺขํ อาโมทนา ปโมทนา หาสี ปหาสี วิตติ โอตคฺยํ อตฺตมนตา จิตตสฺส – อयं ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติฯ

๑๐. กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทียิตํ เจโตสมฺพสฺสขา สาทา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติฯ

๑๑. กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลลิตี สณฺณลิตี อวฏฺฐลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหฏฺฏมานสตา สมโถ สมานินฺทริยํ สมานิพฺลํ สมมาสมาธิ – อयं ตสฺมึ สมเย จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติฯ

๑๒. กตมํ ตสฺมึ สมเย สทฺธินฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปปนา อภิปปสาโท สทฺธา สทฺธินฺทริยํ สทฺธาพฺลํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สทฺธินฺทริยํ โหติฯ

๑๓. กตมํ ตสฺมึ สมเย วิริยนฺทริยํ โหติ? โย ตสฺมึ สมเย เจตสีโก วิริยารโมภ [วิริยารโมภ (สี. สยา.)] นิกฺกโม ปรกกโม อฺยยาโม วายาโม อฺสสาโห อฺสสพฺพิ [อฺสสพฺพิ (สี.)] ถาโม ธิติ อสีถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตตจฺจนตา อนิกฺขิตตจฺรตา จฺรสมปคฺคาโห วิริยํ วิริยนฺทริยํ วิริยพฺลํ สมมาวายาโม – อิทํ ตสฺมึ สมเย วิริยนฺทริยํ โหติฯ

๑๔. กตมํ ตสฺมึ สมเย สตินฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏฺฐิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปฺปาลปนตา อสมฺมุสฺสนตา สติ สตินฺทริยํ สติพฺลํ สมมาสติ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สตินฺทริยํ โหติฯ

๑๕. กตมํ ตสฺมึ สมเย สมานินฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลลิตี สณฺณลิตี อวฏฺฐลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหฏฺฏมานสตา สมโถ สมานินฺทริยํ สมานิพฺลํ สมมาสมาธิ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สมานินฺทริยํ โหติฯ

๑๖. กตมํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญินฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปริจโย ฌมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อฺปลกฺขณา ปจฺจปฺลกฺขณา ปญฺทิจจํ โกสลลํ เนปฺปญฺญํ เวทฺทฺยา จินฺดา อฺปปริกฺขา ภูริ เมธา ปรีณายิกา วิปสฺสนา สมปชญฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทริยํ ปญฺญาพฺลํ ปญฺญาสตถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปโหชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ฌมฺมวิจโย สมมาทิฏฺฐิ – อิทํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญินฺทริยํ โหติฯ

๑๗. กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปญฺหารํ มโน มนายตनํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโนธ ตชฺชามโนวิญญาณธาดุ – อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทริยํ โหติฯ

๑๘. กตมํ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทียิตํ เจโตสมฺพสฺสขา สาทา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทริยํ โหติฯ

๑๙. กตมํ ตสฺมํ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ? โย เตสํ อรูปีณํ ฌมมานํ อายุ ลลิตี ยปนา ยาปนา อิริยนา [อิริยนา (สี.)] วตตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตสฺมํ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติฯ

๒๐. กตมา ตสฺมํ สมเย สมมาทิกฺขลฺลิตี โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมมวิจโย สลลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสลลํ เนปฺพญฺญํ เวทพฺยา จินฺดา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมปชฌญฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโสภาโส ปญฺญาปโชชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิกฺขลฺลิตี – อयํ ตสฺมํ สมเย สมมาทิกฺขลฺลิตี โหติฯ

๒๑. กตโม ตสฺมํ สมเย สมมาสงฺกโปป โหติ? โย ตสฺมํ สมเย ตโกก วิตโกก สงฺกโปป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมมาสงฺกโปป – อยํ ตสฺมํ สมเย สมมาสงฺกโปป โหติฯ

๒๒. กตโม ตสฺมํ สมเย สมมาวายาโม โหติ? โย ตสฺมํ สมเย เจตสิโก วิริยารโมก นิกฺกโม ปรกฺกโม อฺยุยาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสสพฺพิ ภาโม ธิตี อสสิถิลปรกฺกมตา อ นิกฺขิตตฉนฺทตา อนิกฺขิตตฉรตา ฐรสมปคฺคาโห วิริยํ วิริยินฺทริยํ วิริยพลํ สมมาวายาโม – อยํ ตสฺมํ สมเย สมมาวายาโม โหติฯ

๒๓. กตมา ตสฺมํ สมเย สมมาสติ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปฺปลาปนตา อสมมุสฺสนตา สติ สตินฺทริยํ สติพลํ สมมาสติ – อยํ ตสฺมํ สมเย สมมาสติ โหติฯ

๒๔. กตโม ตสฺมํ สมเย สมมาสมาธิ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จิตตสฺส ลลิตี สณฺณลิตี อวญฺจลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺมานสตา สมโธ สมาธิินฺทริยํ สมาธิพลํ สมมาสมาธิ – อยํ ตสฺมํ สมเย สมมาสมาธิ โหติฯ

๒๕. กตมํ ตสฺมํ สมเย สทฺธาพลํ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท สทฺธา สทฺthinฺทริยํ สทฺธาพลํ – อิทํ ตสฺมํ สมเย สทฺธาพลํ โหติฯ

๒๖. กตมํ ตสฺมํ สมเย วิริยพลํ โหติ? โย ตสฺมํ สมเย เจตสิโก วิริยารโมก นิกฺกโม ปรกฺกโม อฺยุยาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสสพฺพิ ภาโม ธิตี อสสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตตฉนฺทตา อ นิกฺขิตตฉรตา ฐรสมปคฺคาโห วิริยํ วิริยินฺทริยํ วิริยพลํ สมมาวายาโม – อิทํ ตสฺมํ สมเย วิริยพลํ โหติฯ

๒๗. กตมํ ตสฺมํ สมเย สติพลํ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปฺปลาปนตา อสมมุสฺสนตา สติ สตินฺทริยํ สติพลํ สมมาสติ – อิทํ ตสฺมํ สมเย สติพลํ โหติฯ

๒๘. กตมํ ตสฺมํ สมเย สมาธิพลํ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จิตตสฺส ลลิตี สณฺณลิตี อวญฺจลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺมานสตา สมโธ สมาธิินฺทริยํ สมาธิพลํ สมมาสมาธิ – อิทํ ตสฺมํ สมเย สมาธิพลํ โหติฯ

๒๙. กตมํ ตสฺมํ สมเย ปญฺญาพลํ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมมวิจโย สลลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสลลํ เนปฺพญฺญํ เวทพฺยา จินฺ

ตา อุปปรักขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปัสสนา สมปะชฌญ์ ปโตโท ปณญา ปณญินทริย
ปณญาพล์ ปณญาสตถ์ ปณญาปาสาโท ปณญาอาโลโก ปณญาโอภาโส ปณญาปโชชโต
ปณญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฐิ – อิทํ ตสฺมี สมเย ปณญาพล์ โหติฯ

๓๐. กตมํ ตสฺมี สมเย หิริพล์ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย หิริยติ หิริยิตเพพน หิริยติ ปาปกาณํ
อกุสลานํ ฌมมานํ สમાปตติยา – อิทํ ตสฺมี สมเย หิริพล์ โหติฯ

๓๑. กตมํ ตสฺมี สมเย โอตตปปพล์ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย โอตตปปติ โอตตปปิตเพพน
โอตตปปติ ปาปกาณํ อกุสลานํ ฌมมานํ สમાปตติยา – อิทํ ตสฺมี สมเย โอตตปปพล์ โหติฯ

๓๒. กตโม ตสฺมี สมเย อโลโก โหติ? โย ตสฺมี สมเย อโลโก อลฺพภนา อลฺพภิตตถ์
อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตถ์ อนภิชฺชมา อโลโก กุสลมูล์ – อयํ ตสฺมี สมเย อโลโก
โหติฯ

๓๓. กตโม ตสฺมี สมเย อโทโส โหติ? โย ตสฺมี สมเย อโทโส อทุสสนา อทุสสิตตถ์ [อ
ทุสสนา อทุสสิตตถ์ (สฺยา.)] อพฺยาปาโท อพฺยาปโชช อโทโส กุสลมูล์ – อยํ ตสฺมี สมเย อ
โทโส โหติ?

๓๔. กตโม ตสฺมี สมเย อโมโห โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปณญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย
ฌมมวิจโย สลฺลภขณา อุปลภขณา ปจฺจุปลภขณา ปณฺทิจจํ โกสลลํ เนปฺพญฺญ์ เวภพฺยา จิน
ตา อุปปรักขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปัสสนา สมปะชฌญ์ ปโตโท ปณญา ปณญินทริย
ปณญาพล์ ปณญาสตถ์ ปณญาปาสาโท ปณญาอาโลโก ปณญาโอภาโส ปณญาปโชชโต
ปณญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฐิ อโมโห กุสลมูล์ – อยํ ตสฺมี สมเย อโมโห โหติฯ

๓๕. กตมา ตสฺมี สมเย อนภิชฺชมา โหติ? โย ตสฺมี สมเย อโลโก อลฺพภนา อลฺพภิตตถ์
อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตถ์ อนภิชฺชมา อโลโก กุสลมูล์ – อยํ ตสฺมี สมเย อนภิชฺชมา
โหติฯ

๓๖. กตโม ตสฺมี สมเย อพฺยาปาโท โหติ? โย ตสฺมี สมเย อโทโส อทุสสนา อทุสสิต
ตถ์ อพฺยาปาโท อพฺยาปโชช อโทโส กุสลมูล์ – อยํ ตสฺมี สมเย อพฺยาปาโท โหติฯ

๓๗. กตมา ตสฺมี สมเย สมมาทิฏฐิ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปณญา ปชานนา วิจโย ปวิจ
โย ฌมมวิจโย สลฺลภขณา อุปลภขณา ปจฺจุปลภขณา ปณฺทิจจํ โกสลลํ เนปฺพญฺญ์ เวภพฺยา
จินตา อุปปรักขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปัสสนา สมปะชฌญ์ ปโตโท ปณญา ปณญินทริย
ปณญาพล์ ปณญาสตถ์ ปณญาปาสาโท ปณญาอาโลโก ปณญาโอภาโส ปณญาปโชชโต
ปณญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฐิ – อยํ ตสฺมี สมเย สมมาทิฏฐิ โหติฯ

๓๘. กตมา ตสฺมี สมเย หิริ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย หิริยติ หิริยิตเพพน หิริยติ ปาปกาณํ อกุ
สลานํ ฌมมานํ สમાปตติยา – อยํ ตสฺมี สมเย หิริ โหติฯ

๓๙. กตมํ ตสฺมี สมเย โอตตปป โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย โอตตปปติ โอตตปปิตเพพน
โอตตปปติ ปาปกาณํ อกุสลานํ ฌมมานํ สમાปตติยา – อิทํ ตสฺมี สมเย โอตตปป โหติฯ

๔๐. กตมา ตสฺมี สมเย กายปัสสทฺธิ โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก ขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ปัสสทฺธิ ปฏฺิปปัสสทฺธิ [ปฏิปปัสสทฺธิ (สี. สยา.)] ปัสสมภนา ปฏฺิปปัสสมภนา [ปฏิปปัสสมภนา (สี. สยา.)] ปฏฺิปปัสสมภิตตํ [ปฏิปปัสสมภิตตํ (สี. สยา.)] – อํ ตสฺมี สมเย กายปัสสทฺธิ โหติฯ

๔๑. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตปัสสทฺธิ โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ปัสสทฺธิ ปฏฺิปปัสสทฺธิ ปัสสมภนา ปฏฺิปปัสสมภนา ปฏฺิปปัสสมภิตตํ – อํ ตสฺมี สมเย จิตตปัสสทฺธิ โหติฯ

๔๒. กตมา ตสฺมี สมเย กายลหฺตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก ขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ลหฺตา ลหฺปริณามตา อทฺทณฺตา อวิตถนตา – อํ ตสฺมี สมเย กายลหฺตา โหติฯ

๔๓. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตลหฺตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ลหฺตา ลหฺปริณามตา อทฺทณฺตา อวิตถนตา – อํ ตสฺมี สมเย จิตตลหฺตา โหติฯ

๔๔. กตมา ตสฺมี สมเย กายมฺหฺตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก ขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส มฺหฺตา มทฺทวตา อกฺกขฬฺตา อกฺกนิตา – อํ ตสฺมี สมเย กายมฺหฺตา โหติฯ

๔๕. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตมฺหฺตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส มฺหฺตา มทฺทวตา อกฺกขฬฺตา อกฺกนิตา – อํ ตสฺมี สมเย จิตตมฺหฺตา โหติฯ

๔๖. กตมา ตสฺมี สมเย กายกมฺมณฺญตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก ขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส กมฺมณฺญตา กมฺมณฺญตํ กมฺมณฺญาโว – อํ ตสฺมี สมเย กายกมฺมณฺญตา โหติฯ

๔๗. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตกมฺมณฺญตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส กมฺมณฺญตา กมฺมณฺญตํ กมฺมณฺญาโว – อํ ตสฺมี สมเย จิตตกมฺมณฺญตา โหติฯ

๔๘. กตมา ตสฺมี สมเย กายปาคฺณญตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก ขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ปคฺณตา ปคฺณตํ ปคฺณภาโว – อํ ตสฺมี สมเย กายปาคฺณญตา โหติฯ

๔๙. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตปาคฺณญตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ปคฺณตา ปคฺณตํ ปคฺณภาโว – อํ ตสฺมี สมเย จิตตปาคฺณญตา โหติฯ

๕๐. กตมา ตสฺมี สมเย กายชฺกตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก ขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ชฺกตา ชฺกตา อชฺมิหฺตา อวฺงกตา อกฺกฺลิตา – อํ ตสฺมี สมเย กายชฺกตา โหติฯ

๕๑. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตชฺกตา โหติ? ยถา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ชฺกตา ชฺกตา อชฺมิหฺตา อวฺงกตา อกฺกฺลิตา – อํ ตสฺมี สมเย จิตตชฺกตา โหติฯ

๕๒. กตมา ตสฺมึ สมเย สติ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปีลาปนตา อสมมุสฺสนตา สติ สตินุทริยํ สติพลํ สมมาสติ – อयํ ตสฺมึ สมเย สติ โหติฯ

๕๓. กตมํ ตสฺมึ สมเย สมปชฌญํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ปญญา ปชานนา วิจโย ปริจโย ฌมมวิจโย สลลภขณา อุปลภขณา ปจฺจุปลภขณา ปณฺทิจจํ โกสลลํ เนปฺพญํ เวทพฺยา จินฺดา อุปปริกขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมปชฌญํ ปโตโท ปญญา ปญฺญินุทริยํ ปญญาพลํ ปญญาสตถํ ปญญาปาสาโท ปญญาอาโลโก ปญญาโอภาโส ปญญาปโหชโต ปญญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฐิ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สมปชฌญํ โหติฯ

๕๔. กตโม ตสฺมึ สมเย สมโถ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลีลิตี สณฺณลิตี อวญฺญลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหฏฺฏมานสตา สมโถ สมาธิनुทริยํ สมาธิพลํ สมมาสมาธิ – อयํ ตสฺมึ สมเย สมโถ โหติฯ

๕๕. กตมา ตสฺมึ สมเย วิปสฺสนา โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ปญญา ปชานนา วิจโย ปริจโย ฌมมวิจโย สลลภขณา อุปลภขณา ปจฺจุปลภขณา ปณฺทิจจํ โกสลลํ เนปฺพญํ เวทพฺยา จินฺดา อุปปริกขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมปชฌญํ ปโตโท ปญญา ปญฺญินุทริยํ ปญญาพลํ ปญญาสตถํ ปญญาปาสาโท ปญญาอาโลโก ปญญาโอภาโส ปญญาปโหชโต ปญญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฐิ – อยํ ตสฺมึ สมเย วิปสฺสนา โหติฯ

๕๖. กตโม ตสฺมึ สมเย ปคฺคาโห โหติ? โย ตสฺมึ สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกฺกโม ปรกกโม อญฺยาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสสพฺพหิ ธาโม ธิติ อสฺสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตตจฺจนฺตา อนิกฺขิตตจฺจรตา ฐรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยินุทริยํ วีริยพลํ สมมาวายาโม – อยํ ตสฺมึ สมเย ปคฺคาโห โหติฯ

๕๗. กตโม ตสฺมึ สมเย อวิเกชโป โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลีลิตี สณฺณลิตี อวญฺญลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหฏฺฏมานสตา สมโถ สมาธิनुทริยํ สมาธิพลํ สมมาสมาธิ – อยํ ตสฺมึ สมเย อวิเกชโป โหติฯ

เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปี อตถิ ปฏิจจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา กุสลาฯ

ปทภาชนียํ

ปฐมภาณวาโรฯ

โกญฺฐาสวาโร

๕๘. ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวยายตนา นิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อญฺญินุทริยานิ โหนฺติ, ปญฺจจกฺกํ ฌานํ โหติ, ปญฺจจกฺโก มคฺคโหติ, สตต พลาณี โหนฺติ, ตโย เหตุ โหนฺติ, เอโก ผสฺสโหติ, เอกา เวทนา โหติ, เอกา สญฺญา โหติ, เอกา เจตนา โหติ, เอกํ จิตฺตํ โหติ, เอโก เวทนาภฺขโนธ โหติ, เอโก สญฺญาภฺขโนธ โหติ, เอโก สงฺขารภฺขโนธ โหติ, เอโก วิญฺญาณภฺขโนธ โหติ, เอกํ มนายตนา โหติ, เอกํ มนินุทริยํ โหติ, เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกํ ฌมฺมายตนา โหติ, เอกา ฌม

ธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมိ สมเย อญฺเญปิ อตถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมे ฌมฺมา กุสลาฯ

๕๙. กตเม ตสฺมि สมเย จตตาริ ขนฺธา โหนติ? เวทนากฺขนฺธ, สณฺณากฺขนฺธ, สงฺขารกฺขนฺธ, วิญญาณกฺขนฺธฯ

๖๐. กตโม ตสฺมि สมเย เวทนากฺขนฺธ โหติ? ยํ ตสฺมि สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผลสฺสํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผลสฺสา สาทา สุขา เวทนา – อयํ ตสฺมि สมเย เวทนากฺขนฺธ โหติฯ

๖๑. กตโม ตสฺมิ สมเย สณฺณากฺขนฺธ โหติ? ยา ตสฺมि สมเย สณฺญา สณฺชานนา สณฺชานิตตํ – อยํ ตสฺมิ สมเย สณฺณากฺขนฺธ โหติฯ

๖๒. กตโม ตสฺมิ สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกก วิจาริ ปีติ จิตฺตเสส กคฺคตา สทฺธินฺทริยํ วิริยิณฺทริยํ สติณฺทริยํ สมฺมาธิณฺทริยํ ปญฺญิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ สมฺมาทิฏฺฐิสมฺมาสงฺกโปปฺป สมฺมาวายาโม สมฺมาสตี สมฺมาสมาธิ สทฺธาวลํ วิริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ ปญฺญาพลํ หิริพลํ โอตตปฺปพลํ อโลโก อโทโส อโมโห อนภิชฺฌมา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิหิริ โอตตปฺป กายปสฺสทฺธิ จิตฺตปสฺสทฺธิ กายลหฺตา จิตฺตลหฺตา กายมฺหฺตา จิตฺตมฺหฺตา กายกมฺมณฺณฺตา จิตฺตกมฺมณฺณฺตา กายปาคฺคณฺณฺตา จิตฺตปาคฺคณฺณฺตา กายชุกฺตา จิตฺตชุกฺตา สตี สมฺปชฌญํ สมโถ วิปสฺสนา ปคฺคาโห อวิเกฺชโป; เย วา ปน ตสฺมि สมเย อญฺเญปิ อตถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ฌมฺมา ฐเปตฺวา **[ถเปตฺวา (ก.)]** เวทนากฺขนฺธ ฐเปตฺวา สณฺณากฺขนฺธ ฐเปตฺวา วิญญาณกฺขนฺธ – อยํ ตสฺมิ สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติฯ

๖๓. กตโม ตสฺมิ สมเย วิญญาณกฺขนฺธ โหติ ? ยํ ตสฺมิ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตฺนํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขนฺธ ตชฺชามโนวิญญาณธาตุ – อยํ ตสฺมิ สมเย วิญญาณกฺขนฺธ โหติฯ

อิมะ ตสฺมि สมเย จตตาริ ขนฺธา โหนติฯ

๖๔. กตมานิ ตสฺมि สมเย ทฺวยตฺนานิ โหนติ? มนายตฺนํ ฌมฺมายตฺนํฯ

๖๕. กตมํ ตสฺมิ สมเย มนายตฺนํ โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตฺนํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขนฺธ ตชฺชามโนวิญญาณธาตุ – อิทํ ตสฺมि สมเย มนายตฺนํ โหติฯ

๖๖. กตมํ ตสฺมิ สมเย ฌมฺมายตฺนํ โหติ? เวทนากฺขนฺธ, สณฺณากฺขนฺธ, สงฺขารกฺขนฺธ – อิทํ ตสฺมิ สมเย ฌมฺมายตฺนํ โหติฯ

อิมานิ ตสฺมิ สมเย ทฺวยตฺนานิ โหนติฯ

๖๗. กตมา ตสฺมิ สมเย เทว ธาตุโย โหนติ? มโนวิญญาณธาตุ, ฌมฺมธาตุฯ

๖๘. กตมา ตสฺมิ สมเย มโนวิญญาณธาตุ โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตฺนํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขนฺธ ตชฺชามโนวิญญาณธาตุ – อยํ

ตสฺมี สมเย มโนวิญญานาหาโร โหติฯ

๖๙. กตมา ตสฺมี สมเย ฌมมชาตฺ โหติ? เวทนาภขโนธ, สญญาภขโนธ, สงฺขารภขโนธ – อยํ ตสฺมี สมเย ฌมมชาตฺ โหติฯ

อิมา ตสฺมี สมเย เทว ชาติโย โหนติฯ

๗๐. กตเม ตสฺมี สมเย ตโย อาหารา โหนติ? ผสฺสาหาโร, มโนสญฺเจตนาหาโร , วิญญานาหาโรฯ

๗๑. กตโม ตสฺมี สมเย ผสฺสาหาโร โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผสฺส ผสนา สํผสนา สํผสิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย ผสฺสาหาโร โหติฯ

๗๒. กตโม ตสฺมี สมเย มโนสญฺเจตนาหาโร โหติ? ยา ตสฺมี สมเย เจตนา สญฺเจตนา เจตยิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย มโนสญฺเจตนาหาโร โหติฯ

๗๓. กตโม ตสฺมี สมเย วิญญานาหาโร โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณภขโนธ ตชฺชามโนวิญญานาหาโร – อยํ ตสฺมี สมเย วิญญานาหาโร โหติฯ

อิมะ ตสฺมี สมเย ตโย อาหารา โหนติฯ

๗๔. กตมานิ ตสฺมี สมเย อภฺยัสสิณฺทริยานิ โหนติ? สทฺธิณฺทริยํ, วีริยินฺทริยํ, สติณฺทริยํ, สมาธิณฺทริยํ, ปญฺญินฺทริยํ, มนินฺทริยํ, โสมนสฺสินฺทริยํ, ขีวิติณฺทริยํฯ

๗๕. กตมํ ตสฺมี สมเย สทฺธิณฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย สทฺธา สทฺทหฺนา โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท สทฺธา สทฺธิณฺทริยํ สทฺธาพลํ – อิทํ ตสฺมี สมเย สทฺธิณฺทริยํ โหติฯ

๗๖. กตมํ ตสฺมี สมเย วีริยินฺทริยํ โหติ? โย ตสฺมี สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกฺกโม ปรกกโม อฺยุยาโม วายาโม อฺสสาโห อฺสฺสพฺหิ ธาโม ธิติ อสฺสิลปฺรกกมตา อนิกฺขิตตจฺจนฺทตา อนิกฺขิตตจฺจรตา จฺรสมปคฺคาโห วีริยํ วีริยินฺทริยํ วีริยพลํ สมฺมาวายาโม – อิทํ ตสฺมี สมเย วีริยินฺทริยํ โหติฯ

๗๗. กตมํ ตสฺมี สมเย สติณฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปฺปลาปนตา อสมฺมุสฺสนตา สติ สติณฺทริยํ สติพลํ สมฺมาสติ – อิทํ ตสฺมี สมเย สติณฺทริยํ โหติฯ

๗๘. กตมํ ตสฺมี สมเย สมาธิณฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตตสฺส ลฺลิติ สญฺลิติ อวญฺลิติ อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺมานสตา สมโธ สมาธิณฺทริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ – อิทํ ตสฺมี สมเย สมาธิณฺทริยํ โหติฯ

๗๙. กตมํ ตสฺมี สมเย ปญฺญินฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมฺมวิจโย สลฺลภขณา อฺปฺลภขณา ปจฺจุปฺลภขณา ปญฺทิจจํ โกสลฺลํ เนปฺปญฺญํ เวทพฺยา จินฺดา อฺปฺปริกฺขา ญฺริ เมธา ปรีณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทริยํ

ปณฺญาพลํ ปณฺญาสตํ ปณฺญาปาสาโท ปณฺญาอาโลโก ปณฺญาโสภาโส ปณฺญาปโชชโต
ปณฺญารตนํ อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อิทํ ตสฺมี สมเย ปณฺณินฺทริยํ โหติฯ

๘๐. กตมํ ตสฺมี สมเย มนินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺทรํ
มโน มนายตनํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโนธ ตชฺชามโนวิญญาณธตฺ – อิทํ ตสฺมี
สมเย มนินฺทริยํ โหติฯ

๘๑. กตมํ ตสฺมี สมเย โสมนสฺสินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจ
โตสมฺผลสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผลสฺสชา สาทา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมี สมเย โสมนส
สินฺทริยํ โหติฯ

๘๒. กตมํ ตสฺมี สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ? โย เตสํ อรูปีนํ ฌมฺมานํ อายุ ลลิติ ยปนา ยาปนา
อิริยนา วตตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตสฺมี สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ ฯ

อิมานิ ตสฺมี สมเย อภฺยัสสินฺทริยานิ โหนติฯ

๘๓. กตมํ ตสฺมี สมเย ปญฺจคฺคิกํ ฌานํ โหติ? วิตโกก, วิจาโร, ปีติ, สุขํ, จิตฺตเสสฺกคฺค
ตาฯ

๘๔. กตโม ตสฺมี สมเย วิตโกก โหติ? โย ตสฺมี สมเย ตโกก วิตโกก สงฺกโปปฺป อปฺปนา
พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมฺมาสงฺกโปปฺป – อयํ ตสฺมี สมเย วิตโกก โหติฯ

๘๕. กตโม ตสฺมี สมเย วิจาโร โหติ? โย ตสฺมี สมเย จาโร วิจาโร อนฺวิจาโร อุปฺวิจาโร
จิตฺตสฺส อนฺสฺสณฺธานตา อนฺเปกฺขณตา – อยํ ตสฺมี สมเย วิจาโร โหติฯ

๘๖. กตมา ตสฺมี สมเย ปีติ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปีติ ปาโมชฺชํ อามอทนา ปโมทนา
หาโส ปหาโส วิตติ โอทคฺยํ อตฺตมณฺดา จิตฺตสฺส – อยํ ตสฺมี สมเย ปีติ โหติฯ

๘๗. กตมํ ตสฺมี สมเย สุขํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผลสฺสขํ
สาทํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผลสฺสชา สาทา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมี สมเย สุขํ โหติฯ

๘๘. กตมา ตสฺมี สมเย จิตฺตเสสฺกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตฺตสฺส ลลิติ สณฺลลิติ อวภ
ลลิติ อวิสาหาโร อวิเกฺชโป อวิสาหฏฺมานสตา สมฺโถ สมฺมาชิโนทริยํ สมฺมาชิพฺลํ สมฺมาสมาธิ – อยํ
ตสฺมี สมเย จิตฺตเสสฺกคฺคตา โหติฯ

อิทํ ตสฺมี สมเย ปญฺจคฺคิกํ ฌานํ โหติฯ

๘๙. กตโม ตสฺมี สมเย ปญฺจคฺคิกโก มโคค โหติ? สมฺมาทิฏฺฐิ, สมฺมาสงฺกโปปฺป, สมฺมาวา
ยาโม, สมฺมาสติ, สมฺมาสมาธิฯ

๙๐. กตมา ตสฺมี สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปณฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจ
โย ฌมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปฺลกฺขณา ปจฺจุปฺลกฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสลฺลํ เนปฺปณฺญํ เวทพฺยา
จินฺดา อุปฺปริกฺขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชฺชณฺญํ ปโตโท ปณฺญา ปณฺณินฺทริยํ
ปณฺญาพลํ ปณฺญาสตํ ปณฺญาปาสาโท ปณฺญาอาโลโก ปณฺญาโสภาโส ปณฺญาปโชชโต
ปณฺญารตนํ อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อยํ ตสฺมี สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติฯ

๙๑. กตโม ตสฺมึ สมเย สมมาสงกโปป โหติ? โย ตสฺมึ สมเย ตโกก วิตโกก สงกโปป
อปปนา พยปปนา เจตโส อภินิโรปนา สมมาสงกโปป – อยํ ตสฺมึ สมเย สมมาสงกโปป โห
ติฯ

๙๒. กตโม ตสฺมึ สมเย สมมาวายาโม โหติ? โย ตสฺมึ สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกก
โม ปรกุกโม อญฺยาโม วายาโม อสฺสาโห อโสสพฺพหิ ธาโม ธิติ อสสิถิลปรกุกมตา อ
นิกฺขิตตฉนฺทตา อนิกฺขิตตฉรตา ฐรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยนฺทริยํ วีริยพลํ สมมาวายาโม – อยํ
ตสฺมึ สมเย สมมาวายาโม โหติฯ

๙๓. กตมา ตสฺมึ สมเย สมมาสติ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณ
ตา ธารณตา อปีลาปนตา อสมฺมุสฺสนตา สติ สตินฺทริยํ สติพลํ สมมาสติ – อยํ ตสฺมึ สมเย
สมมาสติ โหติฯ

๙๔. กตโม ตสฺมึ สมเย สมมาสมาธิ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลฺลิติ สณฺณลฺลิติ อวฺภูลฺลิติ
อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหณฺมานสตา สมโธ สมาธิทฺทริยํ สมาธิพลํ สมมาสมาธิ – อยํ ตส
มึ สมเย สมมาสมาธิ โหติฯ

อยํ ตสฺมึ สมเย ปญฺจจฺฉิโก มโคค โหติฯ

๙๕. กตมานิ ตสฺมึ สมเย สดต พลานิ โหนฺติ? สทฺธาพลํ, วีริยพลํ, สติพลํ, สมาธิพลํ,
ปญฺญาพลํ, หิริพลํ, โอตตปฺปพลํฯ

๙๖. กตมํ ตสฺมึ สมเย สทฺธาพลํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปฺปนา อภิ
ปฺปสาโท สทฺธา สทฺธิทฺทริยํ สทฺธาพลํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สทฺธาพลํ โหติฯ

๙๗. กตมํ ตสฺมึ สมเย วีริยพลํ โหติ? โย ตสฺมึ สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกกโม ปรก
กโม อญฺยาโม วายาโม อสฺสาโห อโสสพฺพหิ ธาโม ธิติ อสสิถิลปรกุกมตา อนิกฺขิตตฉนฺทตา อ
นิกฺขิตตฉรตา ฐรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยนฺทริยํ วีริยพลํ สมมาวายาโม – อิทํ ตสฺมึ สมเย วีริย
พลํ โหติฯ

๙๘. กตมํ ตสฺมึ สมเย สติพลํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา
ธารณตา อปีลาปนตา อสมฺมุสฺสนตา สติ สตินฺทริยํ สติพลํ สมมาสติ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สติ
พลํ โหติฯ

๙๙. กตมํ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลฺลิติ สณฺณลฺลิติ อวฺภูลฺลิติ อวิ
สาหาโร อวิเกชโป อวิสาหณฺมานสตา สมโธ สมาธิทฺทริยํ สมาธิพลํ สมมาสมาธิ – อิทํ ตสฺมึ
สมเย สมาธิพลํ โหติฯ

๑๐๐. กตมํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญาพลํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจ
โย ฌมฺมวิจโย สลลกฺขณา อฺปฺลกฺขณา ปจฺจปฺลกฺขณา ปญฺทิจจํ โกสฺสลํ เนปฺปญฺญํ เวทพฺยา
จินฺดา อฺปฺปริกฺขา ฐวี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทริยํ
ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโสภาโส ปญฺญาปโชชโต
ปญฺญารตนํ อโมโห ฌมฺมวิจโย สมมาทิกฺขลฺลิติ – อิทํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญาพลํ โหติฯ

๑๐๑. กตมํ ตสฺมํ สมเย หิริพลํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย หิริยติ หิริยิตเพพน หิริยติ ปาปกาณํ อกุสลานํ ฌมมานํ สมาปตติยา – อิทํ ตสฺมํ สมเย หิริพลํ โหติฯ

๑๐๒. กตมํ ตสฺมํ สมเย โอตตปฺปพลํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย โอตตปฺปติ โอตตปฺปิตเพพน โอตตปฺปติ ปาปกาณํ อกุสลานํ ฌมมานํ สมาปตติยา – อิทํ ตสฺมํ สมเย โอตตปฺปพลํ โหติฯ

อิมานิ ตสฺมํ สมเย สตต พลานิ โหนติฯ

๑๐๓. กตเม ตสฺมํ สมเย ตโย เหตุ โหนติ? อโลโก, อโทโส, อโมโหฯ

๑๐๔. กตโม ตสฺมํ สมเย อโลโก โหติ? โย ตสฺมํ สมเย อโลโก อลฺพภนา อลฺพภิตตํ อสाराโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตํ อนภิชฺชมา อโลโก กุสลมูลํ – อयํ ตสฺมํ สมเย อโลโก โหติฯ

๑๐๕. กตโม ตสฺมํ สมเย อโทโส โหติ? โย ตสฺมํ สมเย อโทโส อทฺสสนา อทฺสสิตตํ อพฺยาปาโท อพฺยาปโชช อโทโส กุสลมูลํ – อยํ ตสฺมํ สมเย อโทโส โหติฯ

๑๐๖. กตโม ตสฺมํ สมเย อโมโห โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฺฐิ – อยํ ตสฺมํ สมเย อโมโห โหติฯ

อิเม ตสฺมํ สมเย ตโย เหตุ โหนติฯ

๑๐๗. กตโม ตสฺมํ สมเย เอโก ผโสส โหติ? โย ตสฺมํ สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตํ – อยํ ตสฺมํ สมเย เอโก ผโสส โหติฯ

๑๐๘. กตมา ตสฺมํ สมเย เอกา เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺพสฺสชา สาทา สุขา เวทนา – อยํ ตสฺมํ สมเย เอกา เวทนา โหติฯ

๑๐๙. กตมา ตสฺมํ สมเย เอกา สญฺญา โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตํ – อยํ ตสฺมํ สมเย เอกา สญฺญา โหติฯ

๑๑๐. กตมา ตสฺมํ สมเย เอกา เจตนา โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย เจตนา สเบฺจตนา เจตยิตตํ – อยํ ตสฺมํ สมเย เอกา เจตนา โหติฯ

๑๑๑. กตมํ ตสฺมํ สมเย เอกํ จิตฺตํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตनํ มนินฺทริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขโนธฺ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ – อิทํ ตสฺมํ สมเย เอกํ จิตฺตํ โหติฯ

๑๑๒. กตโม ตสฺมํ สมเย เอโก เวทนา กฺขโนธฺ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺพสฺสชา สาทา สุขา เวทนา – อยํ ตสฺมํ สมเย เอโก เวทนา กฺขโนธฺ โหติฯ

๑๑๓. กตโม ตสฺมํ สมเย เอโก สญฺญา กฺขโนธฺ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตํ – อยํ ตสฺมํ สมเย เอโก สญฺญา กฺขโนธฺ โหติฯ

๑๑๔. กตโม ตสฺมี สมเย เอโก สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ? ฝโสส เจตนา วิตโกก วิจาโร ปีติ จิตตเสสกกคฺคา สทฺธินฺทฺริยํ วิริยิณฺทฺริยํ สติณฺทฺริยํ สมာธิณฺทฺริยํ ปญฺญิณฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ สม มาทิฏฺฐิ สมมาสงกโปป สมมาวายาโม สมมาสตี สมมาสมาธิ สทฺธัพพลํ วิริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ ปญฺญาพลํ หิริพลํ โอตตปฺปพลํ อโลโก อโทโส อโมโห อนภิชฺฌมา อพฺยาปาโท สมมาทิฏฺฐิ หิริ โอตตปฺป ภายปสฺสทฺธิ จิตตปสฺสทฺธิ กายลหฺตา จิตตลหฺตา กายมฺหฺตา จิต ตมฺหฺตา ภายกมฺมณฺณฺตา จิตตกมฺมณฺณฺตา ภายปาคฺคณฺณฺตา จิตตปาคฺคณฺณฺตา ภายชุกฺตา จิต ตชุกฺตา สติ สมปชณฺณํ สมโถ วิปสฺสนา ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ลฺลเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา สณฺญา กฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา วิญญาณกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย เอโก สงฺขารกฺขโนหฺ โหติฯ

๑๑๕. กตโม ตสฺมี สมเย เอโก วิญญาณกฺขโนหฺ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตฺนํ มนินฺทฺริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโนหฺ ตชฺชามโนวิญญาณธาคฺ – อยํ ตสฺมี สมเย เอโก วิญญาณกฺขโนหฺ โหติฯ

๑๑๖. กตมํ ตสฺมี สมเย เอกํ มนายตฺนํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตฺนํ มนินฺทฺริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโนหฺ ตชฺชามโนวิญญาณธาคฺ – อิทํ ตสฺมี สมเย เอกํ มนายตฺนํ โหติฯ

๑๑๗. กตมํ ตสฺมี สมเย เอกํ มนินฺทฺริยํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตฺนํ มนินฺทฺริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโนหฺ ตชฺชามโนวิญญาณธาคฺ – อิทํ ตสฺมี สมเย เอกํ มนินฺทฺริยํ โหติฯ

๑๑๘. กตมา ตสฺมี สมเย เอกา มโนวิญญาณธาคฺ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตตํ มโน มาน สํ หทยํ ปณฺหารํ มโน มนายตฺนํ มนินฺทฺริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโนหฺ ตชฺชามโนวิญญาณ ธาคฺ – อยํ ตสฺมี สมเย เอกา มโนวิญญาณธาคฺ โหติฯ

๑๑๙. กตมํ ตสฺมี สมเย เอกํ ฌมฺมายตฺนํ โหติ? เวทนากฺขโนหฺ, สณฺญา กฺขโนหฺ , สงฺขา รกฺขโนหฺ – อิทํ ตสฺมี สมเย เอกํ ฌมฺมายตฺนํ โหติฯ

๑๒๐. กตมา ตสฺมี สมเย เอกา ฌมฺมธาคฺ โหติ? เวทนากฺขโนหฺ, สณฺญา กฺขโนหฺ, สงฺขา รกฺขโนหฺ – อยํ ตสฺมี สมเย เอกา ฌมฺมธาคฺ โหติฯ

เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิเม ฌมฺมา กุ สลาฯ

โกญฺฐาสวาโรฯ

สฺสณฺณตฺวาโร

๑๒๑. ตสฺมี โข ปน สมเย ฌมฺมา โหนฺติ, ขนฺธา โหนฺติ, อายุตฺนานิ โหนฺติ, ธาคฺโย โหนฺ ติ, อาหารา โหนฺติ, อินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ฌมานํ โหติ, มโคค โหติ, พฺลานิ โหนฺติ, เหตุ โหนฺติ, ฝโสส โหติ, เวทนา โหติ, สณฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, เวทนากฺขโนหฺ โหติ, สณฺญา กฺขโนหฺ โหติ, สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ, วิญญาณกฺขโนหฺ โหติ, มนายตฺนํ โหติ, มนินฺทฺริยํ

โหติ, มโนวิญญาณธาตุ โหติ, ธมฺมายตน์ โหติ, ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมိ สมเย
อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ธมฺมา – อิมे ธมฺมา กุสลาฯ

๑๒๒. กตเม ตสฺมि สมเย ธมฺมา โหนติ? เวทนาภขโนธ, สญฺญาภขโนธ, สงฺขารภขโนธ,
วิญญาณภขโนธ – อิมे ตสฺมि สมเย ธมฺมา โหนติฯ

๑๒๓. กตเม ตสฺมि สมเย ขนฺธา โหนติ? เวทนาภขโนธ, สญฺญาภขโนธ, สงฺขารภข
โนธ, วิญญาณภขโนธ – อิมे ตสฺมि สมเย ขนฺธา โหนติฯ

๑๒๔. กตมานิ ตสฺมि สมเย อายตนา นิ โหนติ? มนายตน์, ธมฺมายตน์ – อิมานิ ตสฺมि
สมเย อายตนา นิ โหนติฯ

๑๒๕. กตมา ตสฺมि สมเย ธาตุโย โหนติ? มโนวิญญาณธาตุ, ธมฺมธาตุ – อิมา ตสฺมि
สมเย ธาตุโย โหนติฯ

๑๒๖. กตเม ตสฺมิ สมเย อาหารา โหนติ? ผสฺสาหาโร, มโนสญฺเจตนาหาโร, วิญญาณ
หาโร – อิมे ตสฺมิ สมเย อาหารา โหนติฯ

๑๒๗. กตมานิ ตสฺมิ สมเย อินฺทริยานิ โหนติ? สทฺธินฺทริยํ, วัริยิณฺทริยํ, สติณฺทริยํ,
สมาธิณฺทริยํ, ปญฺญินฺทริยํ, มนินฺทริยํ, โสมนสฺสสินฺทริยํ, ชีวิตินฺทริยํ – อิมานิ ตสฺมि สมเย อินฺทริ
ยานิ โหนติฯ

๑๒๘. กตมํ ตสฺมि สมเย ฌานํ โหติ? วิตโกภ, วิจาโร, ปีติ, สุขํ, จิตฺตเสสกกคฺคตา – อิทํ
ตสฺมि สมเย ฌานํ โหติฯ

๑๒๙. กตโม ตสฺมิ สมเย มโคค โหติ? สมฺมาทิฏฺฐิ, สมฺมาสงฺกโปป, สมฺมาวายาโม, สม
มาสติ, สมฺมาสมาธิ – อयํ ตสฺมิ สมเย มโคค โหติฯ

๑๓๐. กตมานิ ตสฺมิ สมเย พลานิ โหนติ? สทฺธัพฺพลํ, วัริยพฺพลํ, สติพฺพลํ, สมาธิพฺพลํ,
ปญฺญาพฺพลํ, หิริพฺพลํ, โอตตปฺปพฺพลํ – อิมานิ ตสฺมิ สมเย พลานิ โหนติฯ

๑๓๑. กตเม ตสฺมิ สมเย เหตุ โหนติ? อโลโก, อโทโส, อโมโห – อิมे ตสฺมิ สมเย เหตุ
โหนติฯ

๑๓๒. กตโม ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อยํ ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติฯ

๑๓๓. กตมา ตสฺมิ สมเย เวทนา โหติ...เป.... อยํ ตสฺมิ สมเย เวทนา โหติฯ

๑๓๔. กตมา ตสฺมิ สมเย สญฺญา โหติ...เป.... อยํ ตสฺมิ สมเย สญฺญา โหติฯ

๑๓๕. กตมา ตสฺมิ สมเย เจตนา โหติ...เป.... อยํ ตสฺมิ สมเย เจตนา โหติ?

๑๓๖. กตมํ ตสฺมิ สมเย จิตฺตํ โหติ...เป.... อิทํ ตสฺมิ สมเย จิตฺตํ โหติฯ

๑๓๗. กตโม ตสฺมี สมเย เวทนากฺขโนธ โหติ...เป.... อยํ ตสฺมี สมเย เวทนากฺขโนธ โหติฯ

๑๓๘. กตโม ตสฺมี สมเย สญญากฺขโนธ โหติ...เป.... อยํ ตสฺมี สมเย สญญากฺขโนธ โหติฯ

๑๓๙. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ...เป.... อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติฯ

๑๔๐. กตโม ตสฺมี สมเย วิญญานกฺขโนธ โหติ...เป.... อยํ ตสฺมี สมเย วิญญานกฺขโนธ โหติฯ

๑๔๑. กตมํ ตสฺมี สมเย มนายตนํ โหติ...เป.... อิทํ ตสฺมี สมเย มนายตนํ โหติฯ

๑๔๒. กตมํ ตสฺมี สมเย มนินฺทริยํ โหติ...เป.... อิทํ ตสฺมี สมเย มนินฺทริยํ โหติฯ

๑๔๓. กตมา ตสฺมี สมเย มโนวิญญานธาตุ โหติ...เป.... อยํ ตสฺมี สมเย มโนวิญญานธาตุ โหติฯ

๑๔๔. กตมํ ตสฺมี สมเย ฅมฺมายตนํ โหติ? เวทนากฺขโนธ, สญญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อิทํ ตสฺมี สมเย ฅมฺมายตนํ โหติฯ

๑๔๕. กตมา ตสฺมี สมเย ฅมฺมธาตุ โหติ? เวทนากฺขโนธ, สญญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อยํ ตสฺมี สมเย ฅมฺมธาตุ โหติฯ

เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฅมฺมา – อิเม ฅมฺมา กุสลาฯ

สฺสญตฺวาโรฯ

ปฺลฺลมํ จิตฺตํฯ

๑๔๖. กตเม ฅมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺส สหคตํ ญาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน รุปารมฺมณํ วา...เป.... ฅมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสฺส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิเม ฅมฺมา กุสลาฯ

ทฺตียํ จิตฺตํฯ

๑๔๗. กตเม ฅมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺส สหคตํ ญาณวิปฺปยุตฺตํ รุปารมฺมณํ วา สทฺทธารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสธารมฺมณํ วา โผฏฐพฺพารมฺมณํ วา ฅมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสฺส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ปิตี โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตเสฺสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทริยํ โหติ, วีริยนฺทริยํ โหติ, สตินฺทริยํ โหติ, สมာธินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ขีวิตินฺทริยํ โหติ, สมฺมาสงฺกโปโป โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ, สทฺธาพลํ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สติพลํ โหติ,

สมาธิพล โหติ, หิริพล โหติ, โอตตปปพล โหติ, อโลโก โหติ, อโทโส โหติ, อนภิขุมา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ, หิริ โหติ, โอตตปป โหติ, กายปสฺสทฺธิ โหติ, จิตตปสฺสทฺธิ โหติ, กายลหฺตา โหติ, จิตตลหฺตา โหติ, กายมฺหฺตา โหติ, จิตตมฺหฺตา โหติ, กายกมฺมณฺณฺตา โหติ, จิตตกมฺมณฺณฺตา โหติ, กายปาคณฺณฺตา โหติ, จิตตปาคณฺณฺตา โหติ, กายชุกฺตา โหติ, จิตตชุกฺตา โหติ, สติ โหติ, สมโณ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมฺมา – อิมะ ญมฺมา กุสลา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตฺตานิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, สติตฺถนฺทฺริยานิ โหนฺติ , ปญฺจกฺกิ ฌานํ โหติ, จตฺตงฺกโก มโคค โหติ, จ พฺลานิ โหนฺติ, เทว เหตุ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ญมฺมายตฺนํ โหติ, เอกา ญมฺม ชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมฺมา – อิมะ ญมฺมา กุสลา...เป....ฯ

๑๔๘. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโณ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกก วิจาโร ปีติ จิตฺต เสสกคฺคตา สทฺธิทฺทฺริยํ วีรียทฺทฺริยํ สติทฺทฺริยํ สมาธิทฺทฺริยํ ซีวิตินฺทฺริยํ สมฺมาสงฺกโปป สมฺมา วายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ สทฺธาพลํ วีรียพลํ สติพลํ สมาธิพลํ หิริพลํ โอตตปปพลํ อโลโก อโทโส อนภิขุมา อพฺยาปาโท หิริ โอตตปป กายปสฺสทฺธิ จิตตปสฺสทฺธิ กายลหฺตา จิตตลหฺตา กายมฺหฺตา จิตตมฺหฺตา กายกมฺมณฺณฺตา จิตตกมฺมณฺณฺตา กายปาคณฺณฺตา จิตต ปาคณฺณฺตา กายชุกฺตา จิตตชุกฺตา สติ สมโณ ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมฺมา ฐเปตฺวา เวทนาทฺทฺทฺธิ ฐเปตฺวา สญฺญาทฺทฺทฺธิ ฐเปตฺวา วิญฺญานทฺทฺทฺธิ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโณ โหติ...เป.... อิมะ ญมฺมา กุสลาฯ

ตตฺถิ จิตตํฯ

๑๔๙. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจโร กุสลํ จิตตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺส สหคตํ ญานวิปฺยุดตํ สสงฺขารเณ รุปารมฺมณํ วา...เป.... ญมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺก, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ญมฺมา กุสลาฯ

จตฺตถํ จิตตํฯ

๑๕๐. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจโร กุสลํ จิตตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสห คตํ ญานสมฺปยุตตํ รุปารมฺมณํ วา สทฺธาทมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสสารมฺมณํ วา โผฏฐพ พารมฺมณํ วา ญมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺก, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, วิตโกก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตตเส สกคฺคตา โหติ, สทฺธิทฺทฺริยํ โหติ, วีรียทฺทฺริยํ โหติ, สติทฺทฺริยํ โหติ, สมาธิทฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺชินฺทฺริยํ โหติ, ซีวิตินฺทฺริยํ โหติ, สมฺมาทฺทฺทฺธิ โหติ, สมฺมาสงฺกโปป โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ, สทฺธาพลํ โหติ, วีรียพลํ โหติ, สติพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, ปญฺญาพลํ โหติ, หิริพลํ โหติ, โอตตปป พลํ โหติ, อโลโก โหติ, อโทโส โหติ, อโมโห โหติ, อนภิขุมา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ, สม มาทฺทฺทฺธิ โหติ, หิริ โหติ, โอตตปป โหติ, กายปสฺสทฺธิ โหติ, จิตตปสฺสทฺธิ โหติ, กายลหฺตา โหติ, จิตตลหฺตา โหติ, กายมฺหฺตา โหติ, จิตตมฺหฺตา โหติ, กายกมฺมณฺณฺตา โหติ, จิต ตกมฺมณฺณฺตา โหติ, กายปาคณฺณฺตา โหติ, จิตตปาคณฺณฺตา โหติ, กายชุกฺตา โหติ, จิตตชุก กตา โหติ, สติ โหติ, สมปชฌณฺญํ โหติ, สมโณ โหติ, วิปสฺสนา โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป

โหติ; เย วา ปน ตสฺมိ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา กุสลาฯ

๑๕๑. กตโม ตสฺมि สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมि สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตฺตํ – อยํ ตสฺมि สมเย ผโสส โหติฯ

๑๕๒. กตมา ตสฺมि สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมि สมเย ตชฺชามโนวิญญาณธาด สมฺผสฺสขํ เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมि สมเย เวทนา โหติ...เป....ฯ

๑๕๓. กตมา ตสฺมิ สมเย อุเปกฺขา โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมิ สมเย อุเปกฺขา โหติ...เป....ฯ

๑๕๔. กตมํ ตสฺมि สมเย อุเปกฺขินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อิทํ ตสฺมิ สมเย อุเปกฺขินฺทริยํ โหติ...เป.... เย วา ปน ตสฺมิ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา กุสลา...เป....ฯ

ตสฺมि โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตฺตานิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อญฺญินฺทริยานิ โหนฺติ, จตฺตฺรคิกํ ฌานํ โหติ, ปญฺจจฺโคโก มโคโค โหติ, สตฺต พฺลานิ โหนฺติ, ตโย เหตุ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมฺมายตฺนํ โหติ, เอกา ฌมฺมธาด โหติ; เย วา ปน ตสฺมิ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา กุสลา...เป....ฯ

๑๕๕. กตโม ตสฺมิ สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกก วิจาโร จิตฺตเสส กคฺคตา สทฺธินฺทริยํ วีริยนฺทริยํ สตินฺทริยํ สมฺมาธินฺทริยํ ปญฺญินฺทริยํ ขีวิตินฺทริยํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกโปปฺป สมฺมาวายาโม สมฺมาสตี สมฺมาสมาธิ สทฺธพฺลํ วีริยพฺลํ สตีพฺลํ สมาธิพฺลํ ปญฺญาพฺลํ หิริพฺลํ โอตฺตปฺปพฺลํ อโลโภ อโทโส อโมโห อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิ หิริ โอตฺตปฺป กายปสฺสทฺธิ จิตฺตปสฺสทฺธิ กายลหฺตา จิตฺตลหฺตา กายมฺหฺตา จิตฺตมฺหฺตา กายกมฺมณฺณฺตา จิตฺตกมฺมณฺณฺตา กายปาคฺณณฺตา จิตฺตปาคฺณณฺตา กายชฺชกฺตา จิตฺตชฺชกฺตา สตี สมฺปชฺชณฺณํ สมฺโถ วิปสฺสนา ปคฺคาโห อวิเกฺชโปฯ

เย วา ปน ตสฺมิ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ฌมฺมา ฐฺเปตฺวา เวทนา กฺขนฺธํ ฐฺเปตฺวา สลฺยณฺทฺทฺทํ ฐฺเปตฺวา วิญญาณกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมิ สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ...เป.... อิม ฌมฺมา กุสลาฯ

ปญฺจมํ จิตฺตํฯ

๑๕๖. กตเม ฌมฺมา กุสลา? ยสฺมि สมเย กามาวจโร กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปन्नํ โหติ อุเปกฺขาสห คตํ ญฺาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขารเณ รุปารมฺมณํ วา...เป.... ฌมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมि สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิม ฌมฺมา กุสลาฯ

ฉณฺฐํ จิตฺตํฯ

๑๕๗. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนํ โหติ อุเปกฺขา สหคฺคํ ญานวิปฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺถารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฐพฺพารมฺมณํ วา ฌมมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตฺกุก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตเสสฺสคคฺคา โหติ, สทฺธินฺทริยํ โหติ, วิริยิณฺทริยํ โหติ, สติณฺทริยํ โหติ, สสมาธิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อุเปกฺขิณฺทริยํ โหติ, ขีวิติณฺทริยํ โหติ, สมฺมาสงฺกโปปฺโป โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ, สทฺธาพลํ โหติ, วิริยพลํ โหติ, สติพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, หิริพลํ โหติ, โอตตปฺปพลํ โหติ, อโลโก โหติ, อโทโส โหติ, อนภิชฺฌา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ, หิริ โหติ, โอตตปฺโป โหติ, กายปสฺสทฺธิ โหติ, จิตฺตปสฺสทฺธิ โหติ, กายลหฺตา โหติ, จิตฺตลหฺตา โหติ, กายมฺหฺตา โหติ, จิตฺตมฺหฺตา โหติ, กายกมฺมณฺญตา โหติ, จิตฺตกมฺมณฺญตา โหติ, กายปาคฺคณฺญตา โหติ, จิตฺตปาคฺคณฺญตา โหติ, กายชุกฺตา โหติ, จิตฺตชุกฺตา โหติ, สติ โหติ, สมฺโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกฺชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมมา – อิมะ ฌมมา กุสลา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนาณิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย ออาหารา โหนฺติ, สตฺติณฺทริยานิ โหนฺติ, จตฺรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตฺรงฺคิกอ มโคค โหติ, จพฺลานิ โหนฺติ, เทว เหตุ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมมายตณํ โหติ, เอกา ฌมม ชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมมา – อิมะ ฌมมา กุสลา...เป....ฯ

๑๕๘. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโณ โหติ? ผโสส เจตนา วิตฺกุก วิจาโร จิตฺตเสสฺสคคฺคา สทฺธินฺทริยํ วิริยิณฺทริยํ สติณฺทริยํ สสมาธิณฺทริยํ ขีวิติณฺทริยํ สมฺมาสงฺกโปปฺโป สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ สทฺธาพลํ วิริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ หิริพลํ โอตตปฺปพลํ อโลโก อโทโส อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท หิริ โอตตปฺโป กายปสฺสทฺธิ จิตฺตปสฺสทฺธิ กายลหฺตา จิตฺตลหฺตา กายมฺหฺตา จิตฺตมฺหฺตา กายกมฺมณฺญตา จิตฺตกมฺมณฺญตา กายปาคฺคณฺญตา จิตฺตปาคฺคณฺญตา กายชุกฺตา จิตฺตชุกฺตา สติ สมฺโถ ปคฺคาโห อวิเกฺชโปฯ

เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมมา ฐฺเปตฺวา เวทนา กฺขนฺธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญานกฺขนฺธํ – อयํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโณ โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

สตตมํ จิตฺตํฯ

๑๕๙. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนํ โหติ อุเปกฺขาสหคฺคํ ญานวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขารเณ รูปารมฺมณํ วา...เป.... ฌมมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

อญฺญมํ จิตฺตํฯ

อญฺญ กามาวจรมหากุสลจิตฺตานิฯ

ทฺติยภาณวาโรฯ

รูปาวจรกุสลํ

จตุกกนโย

๑๖๐. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปุปปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมहि วิวิเจจ อกุสเลहि ฌเมมहि สวิตกํ สวิจาร์ วิเวกขํ ปீติสฺขํ ปฺลฺมํ ฌานํ [ปฺลฺมขฌานํ (สี.)] อฺปสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อีเม ฌมมา กุสลาฯ

๑๖๑. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปุปปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารานํ วุปฺปสมา อษฺมตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกํ อวิจาร์ สมาธิขํ ปீติสฺขํ ทฺติยํ ฌานํ [ทฺติยขฌานํ (สี.)] อฺปสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, ปீติ โหติ, สฺขํ โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทริยํ โหติ, วิริยินฺทริยํ โหติ, สตินฺทริยํ โหติ, สมาธินฺทริยํ โหติ, ปญฺญินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทริยํ โหติ, ขีวิตินฺทริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ...เป.... ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมมา – อีเม ฌมมา กุสลา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตารอ ฆนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนา นิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อญฺญินฺทริยานิ โหนฺติ, ติวํคิกํ ฌานํ โหติ, จตฺรงคิโก มโคค โหติ, สตฺตพฺลานิ โหนฺติ, ตโย เหตุ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมมายตน์ โหติ, เอกา ฌมม ชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมมา – อีเม ฌมมา กุสลา...เป....ฯ

๑๖๒. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา ปีติ จิตฺตเสสฺสกคฺคตา สทฺธินฺทริยํ วิริยินฺทริยํ สตินฺทริยํ สมาธินฺทริยํ ปญฺญินฺทริยํ ขีวิตินฺทริยํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวา ยาโม...เป.... ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมมา ฐฺเปตฺวา เวทนากฺขนธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญากฺขนธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ...เป.... อีเม ฌมมา กุสลาฯ

๑๖๓. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปุปปตติยา มคฺคํ ภาเวติ ปีติยา จ วิราคา อฺเปก ขโก จ วิหริติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญจ กาเยน ปฏิสฺสเวเทติ, ยํ ตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ – “อฺเปก ขโก สติมา สุขวิหารี”ติ ตติยํ ฌานํ [ตติยขฌานํ (สี.)] อฺปสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, สฺขํ โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทริยํ โหติ, วิริยินฺทริยํ โหติ, สตินฺทริยํ โหติ, สมาธินฺทริยํ โหติ, ปญฺญินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทริยํ โหติ, ขีวิตินฺทริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ...เป.... ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมมา – อีเม ฌมมา กุสลา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตารอ ฆนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนา นิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อญฺญินฺทริยานิ โหนฺติ, ทฺวํคิกํ ฌานํ โหติ, จตฺรงคิโก มโคค โหติ, สตฺตพฺลานิ โหนฺติ, ตโย เหตุ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมมายตน์ โหติ, เอกา ฌมม ชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมมา – อีเม ฌมมา กุสลา...เป....ฯ

๑๖๔. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ? ผโสส เจตนา จิตตเสสกกคฺคา สทฺธินฺทริยํ วัริยิณฺทริยํ สติณฺทริยํ สมากิณฺทริยํ ปญฺญิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ สมมาทิฏฺฐิ สมมาวายาโม... เป.... ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมฺมา ลฺลเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา วิญญาณกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ...เป.... อิมํ ญมฺมา กุสลาฯ

๑๖๕. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาวะติ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ อตฺถกฺมา อทุกฺขมสุขํ อปฺเปกฺขาสติปาริสฺสฺสํ จตฺตถํ ฌานํ [จตฺตถกฺขฌานํ (สี.)] อปฺสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, อปฺเปกฺขา โหติ, จิตตเสสกกคฺคา โหติ, สทฺธินฺทริยํ โหติ, วัริยิณฺทริยํ โหติ, สติณฺทริยํ โหติ, สมากิณฺทริยํ โหติ, ปญฺญิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ อปฺเปกฺชินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, สมมาทิฏฺฐิ โหติ, สมมาวายาโม โหติ...เป.... ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมฺมา – อิมํ ญมฺมา กุสลา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตฺตานิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อญฺญิณฺทริยานิ โหนฺติ, ทฺวํคิกํ ฌานํ โหติ, จตฺตังคิกิโก มโคค โหติ, สตฺตพฺลานิ โหนฺติ, ตโย เหตุ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ญมฺมายตฺนํ โหติ, เอกา ญมฺม ชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมฺมา – อิมํ ญมฺมา กุสลา...เป....ฯ

๑๖๖. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ? ผโสส เจตนา จิตตเสสกกคฺคา สทฺธินฺทริยํ วัริยิณฺทริยํ สติณฺทริยํ สมากิณฺทริยํ ปญฺญิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ สมมาทิฏฺฐิ สมมาวายาโม... เป.... ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมฺมา ลฺลเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา วิญญาณกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ...เป.... อิมํ ญมฺมา กุสลาฯ

จตฺกุกนโยฯ

ปญฺจกนโย

๑๖๗. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาวะติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป... ปฺลฺลมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ – ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมํ ญมฺมา กุสลาฯ

๑๖๘. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาวะติ อวิตกฺกํ วิจารมตฺตํ สมากิณฺทริยํ ปิตฺติสุขํ ทฺติยํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิจาโร โหติ, ปิตฺติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตตเสสกกคฺคา โหติ, สทฺธินฺทริยํ โหติ, วัริยิณฺทริยํ โหติ, สติณฺทริยํ โหติ, สมากิณฺทริยํ โหติ, ปญฺญิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, สมมาทิฏฺฐิ โหติ, สมมาวายาโม โหติ...เป.... ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมฺมา – อิมํ ญมฺมา กุสลา...เป....ฯ

ตสมฺมิ โข ปน สมเย จตตารโ ขนธา โหนติ, ทวายदनานิ โหนติ, เทว ธาตุโย โหนติ, ตโย อาหารา โหนติ, อฏฺฐินฺทริยานิ โหนติ, จตฺตงฺคิโก ฌานํ โหติ, จตฺตงฺคิโก มโคโค โหติ, สตฺต พลาณี โหนติ, ตโย เหตุ โหนติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมฺมายตณํ โหติ, เอกา ฌมฺมธาคฺโหติ; เย วา ปน ตสมฺมิ สมเย อเบญฺญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา กุสลา...เป....ฯ

๑๖๙. กตโม ตสมฺมิ สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา วิจาโร ปีติ จิตฺตเสสฺสกคฺคตา สทฺธิณฺทริยํ วิริยิณฺทริยํ สติณฺทริยํ สมาริณฺทริยํ ปญฺญิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมา วายาโม...เป.... ปคฺคาโห อวิเกฺชโป; เย วา ปน ตสมฺมิ สมเย อเบญฺญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐฺเปตฺวา เวทนาภฺขณฺธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญาภฺขณฺธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญาณภฺขณฺธํ – อयํ ตสมฺมิ สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ...เป.... อิมะ ฌมฺมา กุสลาฯ

๑๗๐. กตเม ฌมฺมา กุสลา? ยสมฺมิ สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารานํ รูป สมฺมา...เป.... ตตฺถิ ฌานํ อฺปสมฺปฺพช วิหริติ ปถวิกฺสิณฺ, ตสมฺมิ สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, สทฺธิณฺทริยํ โหติ, วิริยิณฺทริยํ โหติ, สติณฺทริยํ โหติ, สมาริณฺทริยํ โหติ, ปญฺญิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ...เป.... ปคฺคาโห โหติ, อวิเกฺชโป โหติ; เย วา ปน ตสมฺมิ สมเย อเบญฺญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา กุสลา...เป....ฯ

ตสมฺมิ โข ปน สมเย จตตารโ ขนธา โหนติ, ทวายदनานิ โหนติ, เทว ธาตุโย โหนติ, ตโย อาหารา โหนติ, อฏฺฐินฺทริยานิ โหนติ, ตวฺงคิโก ฌานํ โหติ, จตฺตงฺคิโก มโคโค โหติ, สตฺต พลาณี โหนติ, ตโย เหตุ โหนติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมฺมายตณํ โหติ, เอกา ฌมฺมธาคฺโหติ; เย วา ปน ตสมฺมิ สมเย อเบญฺญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา กุสลา...เป....ฯ

๑๗๑. กตโม ตสมฺมิ สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา ปีติ จิตฺตเสสฺสกคฺคตา สทฺธิณฺทริยํ วิริยิณฺทริยํ สติณฺทริยํ สมาริณฺทริยํ ปญฺญิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมา วายาโม...เป.... ปคฺคาโห อวิเกฺชโป; เย วา ปน ตสมฺมิ สมเย อเบญฺญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐฺเปตฺวา เวทนาภฺขณฺธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญาภฺขณฺธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญาณภฺขณฺธํ – อยํ ตสมฺมิ สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ...เป.... อิมะ ฌมฺมา กุสลาฯ

๑๗๒. กตเม ฌมฺมา กุสลา? ยสมฺมิ สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ ปีติยา จ วิราคา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อฺปสมฺปฺพช วิหริติ ปถวิกฺสิณฺ, ตสมฺมิ สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, สทฺธิณฺทริยํ โหติ, วิริยิณฺทริยํ โหติ, สติณฺทริยํ โหติ, สมาริณฺทริยํ โหติ, ปญฺญิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ...เป.... ปคฺคาโห โหติ, อวิเกฺชโป โหติ; เย วา ปน ตสมฺมิ สมเย อเบญฺญปิ อตฺถิ ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา กุสลา...เป....ฯ

ตสมฺมิ โข ปน สมเย จตตารโ ขนธา โหนติ, ทวายदनานิ โหนติ, เทว ธาตุโย โหนติ, ตโย อาหารา โหนติ, อฏฺฐินฺทริยานิ โหนติ, ทวฺงคิโก ฌานํ โหติ, จตฺตงฺคิโก มโคโค โหติ, สตฺต พลาณี โหนติ, ตโย เหตุ โหนติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมฺมายตณํ โหติ, เอกา ฌมฺม

ธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมिํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ญมฺมา – อิมํ ญมฺมา กุสลา...เป....ฯ

๑๗๓. กตโม ตสฺมिํ สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ? ผโสส เจตนา จิตฺตเสสฺสคคฺคา สทฺธิณฺทริยํ วิริยิณฺทริยํ สติณฺทริยํ สมาธิณฺทริยํ ปญฺญิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ สมฺมาทิฏฺฐิํ สมฺมาวา ยาโม...เป.... ปคฺคาโห อวิเกฺชโป; เย วา ปน ตสฺมिํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ญมฺมา ฐฺเปตฺวา เวทนาภฺขนฺธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญาภฺขนฺธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญาณภฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมिํ สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ...เป.... อิมํ ญมฺมา กุสลาฯ

๑๗๔. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมिํ สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สุขสฺส จ ปหานา... เป.... ปญฺจมํ ฌานํ [ปญฺจมขฺฌานํ (สี.)] อปฺสมปฺชช วิหฺรติ ปถวิกสิณฺ, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, อฺเปกฺขา โหติ, จิตฺตเสสฺสคคฺคา โหติ, สทฺธิณฺทริยํ โหติ, วิริยิณฺทริยํ โหติ, สติณฺทริยํ โหติ, สมาธิณฺทริยํ โหติ, ปญฺญิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อฺเปกฺขิณฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิํ โหติ, สมฺมาวา ยาโม โหติ...เป.... ปคฺคาโห โหติ, อวิเกฺชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมิํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ญมฺมา – อิมํ ญมฺมา กุสลา...เป....ฯ

ตสฺมिํ โข ปน สมเย จตฺตารอ ฆนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนาณิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อญฺฺลินฺทริยาณิ โหนฺติ, ทฺวงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตฺรงฺคิโก มโคคฺ โหติ, สตฺตพฺลาณิ โหนฺติ, ตโย เหตุ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ญมฺมายตนํ โหติ, เอกา ญมฺมา ธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมิํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ญมฺมา – อิมํ ญมฺมา กุสลา...เป....ฯ

๑๗๕. กตโม ตสฺมิํ สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ? ผโสส เจตนา จิตฺตเสสฺสคคฺคา สทฺธิณฺทริยํ วิริยิณฺทริยํ สติณฺทริยํ สมาธิณฺทริยํ ปญฺญิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ สมฺมาทิฏฺฐิํ สมฺมาวา ยาโม...เป.... ปคฺคาโห อวิเกฺชโป; เย วา ปน ตสฺมิํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา อรูปิโน ญมฺมา ฐฺเปตฺวา เวทนาภฺขนฺธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญาภฺขนฺธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญาณภฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมิํ สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ...เป.... อิมํ ญมฺมา กุสลาฯ

ปญฺจกนฺโຍฯ

จตฺโสส ปฏฺิปปทา

๑๗๖. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมิํ สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจฺว กาเมหิ...เป. ... ปฺลฺลมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหฺรติ ทฺกฺชปฏฺิปปทํ [ทฺกฺชาปฏฺิปปทํ (พหุส)] ทนฺธาภิณฺญํ ปถวิกสิณฺ, ตสฺมิํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมํ ญมฺมา กุสลาฯ

๑๗๗. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมิํ สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจฺว กาเมหิ... เป.... ปฺลฺลมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหฺรติ ทฺกฺชปฏฺิปปทํ ชิปฺปาภิณฺญํ ปถวิกสิณฺ, ตสฺมิํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมํ ญมฺมา กุสลาฯ

๑๗๘. กตเม ญมฺมา กุสลา? ยสฺมิํ สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจฺว กาเมหิ...เป. ... ปฺลฺลมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหฺรติ สุขปฏฺิปปทํ [สุขาปฏฺิปปทํ (พหุส)] ทนฺธาภิณฺญํ ปถวิกสิณฺ, ตสฺมิํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมํ ญมฺมา กุสลาฯ

๑๗๙. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมหิ...
เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ สุขปฏิปทํ ชีปฺปาภิญญํ ปถวิกสิณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุสลา...เป....ฯ

๑๘๐. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารณ์ํ วูป
สมมา...เป.... ทุตฺติยํ ฌานํ...เป.... ตุตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ...เป.
... ปญฺจมํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ ทุกฺขปฏิปทํ ทนฺธาภิญญํ ปถวิกสิณํ...เป.... ทุกฺขปฏิปทํ
ชีปฺปาภิญญํ ปถวิกสิณํ...เป.... สุขปฏิปทํ ทนฺธาภิญญํ ปถวิกสิณํ...เป.... สุขปฏิปทํ ชีปฺปา
ภิญญํ ปถวิกสิณํ – ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุ
สลาฯ

จตโสส ปฏิปทาฯ

จตตาริ อารมมณานิ

๑๘๑. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.
... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ ปริตตํ ปริตตารมฺมณํ ปถวิกสิณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...
เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

๑๘๒. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.
... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ ปริตตํ อปฺปมาณารมฺมณํ ปถวิกสิณํ – ตสฺมึ สมเย ผโสส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

๑๘๓. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.
... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ อปฺปมาณํ ปริตตารมฺมณํ ปถวิกสิณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

๑๘๔. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.
... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ อปฺปมาณํ อปฺปมาณารมฺมณํ ปถวิกสิณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

๑๘๕. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารณ์ํ วูป
สมมา...เป.... ทุตฺติยํ ฌานํ...เป.... ตุตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ...เป.
... ปญฺจมํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ ปริตตํ ปริตตารมฺมณํ ปถวิกสิณํ...เป.... ปริตตํ อป
ปมาณารมฺมณํ ปถวิกสิณํ...เป.... อปฺปมาณํ ปริตตารมฺมณํ ปถวิกสิณํ...เป.... อปฺปมาณํ อป
ปมาณารมฺมณํ ปถวิกสิณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌ
มมา กุสลาฯ

จตตาริ อารมมณานิฯ

โสฬสฺส กฺขตฺตกํ

๑๘๖. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.
... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ ทุกฺขปฏิปทํ ทนฺธาภิญญํ ปริตตํ ปริตตารมฺมณํ ปถวิกสิณํ,

๑๙๗. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รุปปตตติยา มคฺคํ ภาวเตตี วิวิเจจว กาเมหิ...
เป.... ปฺลํ ฌานํ อุปสมปชช วิหริตี สขปฏิปทํ ทนฺธาภินฺถํ อปฺปมาณํ อปฺปมาณารมมณํ

๒๐๓. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมहि...เป.
... ปรฺหฺมํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ อาโปกสิณํ...เป.... เตโชกสิณํ...เป.... วาโยกสิณํ...เป.
... นิลกสิณํ...เป.... ปิตกสิณํ...เป.... โลหิตกสิณํ...เป.... โอทาทกสิณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

อภิปรายตานานิ ปริตฺตานิ

๒๐๕. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปูปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตตํ อรูปสญฺญี
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี ปรีตตานิ, ตานิ อภิกฺขย ขานามิ ปสฺสามิตี วิตกฺกวิจารณ์ํ วูปมา...เป.
... ทุตฺติยํ ฌมานํ ...เป.... ตตฺติยํ ฌมานํ...เป.... จตฺตตํ ฌมานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌมานํ...เป.... ปญฺจมํ
ฌมานํ อุปสมปฺพช วิหริตี, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา
กุสลาฯ

๒๑๐. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ ขพบตฺตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี ปรีตฺตานิ, ตานิ อภิภุจฺย ชานามิ ปสฺสสามีตี วิตกฺกวิจารณ์ํ รูปสฺมา...เป.
... ทุตฺติยํ ฌานํ...เป.... ตตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปหฺมํ ฌานํ...เป.... ปณฺจมํ
ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริตี ทฺวักขปฏฺฐิปทํ ทนฺธาทิณฺญํ...เป.... ทฺวักขปฏฺฐิปทํ ชิปฺปาติณฺญํ ...เป....
สฺวปฏฺฐิปทํ ทนฺธาทิณฺญํ...เป.... สฺวปฏฺฐิปทํ ชิปฺปาติณฺญํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิ
เกชโป โหตี...เป.... อิมะ ธมฺมา กุสลาฯ

๒๑๗. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาวเต อชฺฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี ปริตตานิ, ตานิ อภิกฺขย ขานามิ ปสฺสามิตี วิวิเจจว กาเมหิ...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริตี ทฺกฺชปฺปฏิปทํ ชิปฺปาภิกฺขณฺฏํ อปฺปมาณํ ปริตตารมฺมณํ, ตสฺมึ สมเย
ผโสส โหตี...เป.... อวิเกชโป โหตี...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

ฉาน...เป.... ปณจมน ฉาน อปสมปชช วิหติ, ตสมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป
โหติ...เป.... อิเม ธมา กุสลาฯ

อิทมบปี อฏฐกขตตูกำ

อุปมาอุปไมย

๒๒๕. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมिํ สมเย รูปปปตติยา มคฺคํ ภาวเตติ อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริตี, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิม
ธมฺมา กุสลาฯ

๒๒๖. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปูปปตติยา มคฺคํ ภาวเต อชฺฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขุยฺช ฆานามิ ปสฺสสามิตี วิตกฺกวิจจารานํ รูป
สมา...เป.... ทฺติยํ ฌานํ...เป.... ตตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ...เป.
... ปญฺจมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริตี, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป....
อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

จตโสส ปฏิปทา

๒๒๗. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปปปตติยา มคฺคํ ภาวเต อชฺฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ขานามิ ปสฺสามีติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมปชฺช วิหริตี ทฺวขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภินฺถํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิ
เกฺชโป โหตี...เป.... อึเม ฌมมา กุสลา?

๒๒๘. กตเม ธมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาวเต อหฺมตฺตํ อรูปสณฺญี
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภฺย ขานามิ ปสฺสามีติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อุปสมปฺชช วิหริตี ทฺกฺขปฺปฏิปทํ ชีวปฺปาทินญํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิ
เกฺชโป โหตี...เป.... อีเม ธมมา กุสลาฯ

๒๒๙. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รุปุปตตติยา มคฺคํ ภาวะติ อชฺฌตตํ อรูปสญฺญี
พหิทฺธา รุปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ขานามิ ปสฺสามิตี วิวิเจจว กาเมหิ...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อฺปสมปฺพช วิหริตี สุขปฏิปทํ ทนฺธาภินฺถํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิ
เกชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๒๓๐. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ขานามิ ปสฺสามิตี วิวิเจจว กาเมหิ...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺพช วิหริตี สุขปฏิปทํ ขิปฺปาภินฺณํ, ตสฺมึ สมเย ฌโสส โหตี...เป.... อวิ
เกชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๒๓๑. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตตํ อรูปสณฺณิ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุจฺย ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารณ์ํ รูป
สมา...เป.... ทฺติยํ ฌานํ...เป.... ตติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปหฺมํ ฌานํ...เป.
... ปลจมํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริตี ทฺกขปฏฺธิปทํ ทนฺธาภินฺถํ...เป.... ทกฺขปฏฺธิปทํ ชิปฺปา

ภิกขุ...เป.... สุขปฏิปทํ ทนฺตภิกขุ...เป.... สุขปฏิปทํ ขิปปาภิกขุ, ตสฺมိํ สมเย ผสฺส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมํ ธมฺมา กุสลาฯ

จตโสฬส ปฏิปทาฯ

เหตุ อารมณานี

๒๓๒. กตเม ทุมมา กุสลา? ยสฺมิ สมเย รูปุปปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ชานามิ ปสฺสามิตี วิวิเจจว กาเมहि...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริตี ปริตตํ อปฺปมาณารมฺมณํ, ตสฺมิ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิ
เกฺชโป โหตี...เป.... อิมะ ทุมมา กุสลาฯ

๒๓๓. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ชานามิ ปสฺสามิตี วิวิเจจว กาเมहि...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริตี อปฺปมาณํ อปฺปมาณารมฺมณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป....
อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

๒๓๔. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาวติ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺญํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ชานามิ ปสฺสามิตี วิตกฺกวิจารณ์ํ รูป
สมา...เป.... ทฺติยํ ฌมานํ...เป.... ตติยํ ฌมานํ...เป.... จตฺตถํ ฌมานํ...เป.... ปหฺมํ ฌมานํ...เป.
... ปญจมํ ฌมานํ อฺปสมฺปชฺช วิหริตี ปริตฺตํ อปฺปมาณารมฺมณํ...เป.... อปฺปมาณํ อปฺปมาณ
ารมฺมณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

เทว อารมมณานิฯ

ឧបសម្ព័ន្ធ ឧត្តរាធិការ

๒๓๕. กตเม ฐมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปูปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภฺย ขานามิ ปสฺสามีติ วิวิเจจฺว กาเมหิ...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริตี ทฺกฺขปฏฺิพํ ทนฺธาภิณฺญํ ปริตฺตํ อปฺปมาณารมฺมณํ, ตสฺมี สมเย
ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิม ฐมา กุสลาฯ

๒๓๖. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมปชฺช วิหริตี ทฺวักขปฏฺฐิพํ ทนฺธาภินฺถํ อปฺปมาณํ อปฺปมาณารมมณํ, ตสฺมึ
สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกชโป โหตี...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

๒๓๗. กตเม ฐมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปปปตติยา มคฺคํ ภาวเต อชฺฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิกฺขย ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิเจจว กาเมहि...เป....
ปฺลฺลํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริตี ทฺวักขปฏฺฐิพํ ชีวปฺปาทิณญํ ปริตตํ อปฺปมาณารมมณํ, ตสฺมึ สมเย
ผโลสฺส โหตี...เป.... อวิเกชโป โหตี...เป.... อิมะ ฐมา กุสลาฯ

๒๓๘. กตเม ฐมา กุสลา? ยสฺมิ สมเย รูปปปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฌตตํ อรูปสณฺณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุชฺช ฆานามิ ปสฺสสามีติ วิวิเจจฺว กาเมहि...เป....

๒๔๕. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺญี พหิทฺธา รุปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ สุวณฺณทพฺพณฺณานิ, ตานิ อภิกฺขุยฺย ชานามิ ปสฺสามิตี วิ ตกฺกวิจารณ์ํ รูปสฺมา...เป.... ทฺติยํ ฌานํ...เป.... ตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฐมํ ฌานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริตี, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

อิทมปิ อภฺชกฺขตฺตกาฯ

๒๔๖. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺญี พหิทฺธา รุปานิ ปสฺสตี นีลานิ นีลวณฺณานิ นีลนิตฺสสนานิ นีลนิกาสานิ, ตานิ อภิกฺขุยฺย ชานามิ ปสฺสามิตี วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริตี, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๒๔๗. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺญี พหิทฺธา รุปานิ ปสฺสตี ปิตานิ ปิตวณฺณานิ ปิตนิตฺสสนานิ ปิตนิกาสานิ...เป.... โลหิตกานิ โลหิตกวณฺณานิ โลหิตกนิตฺสสนานิ โลหิตกนิกาสานิ...เป.... โอทาทานิ โอทาทวณฺณานิ โอทาทนิตฺสสนานิ โอทาทนิกาสานิ, ตานิ อภิกฺขุยฺย ชานามิ ปสฺสามิตี วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริตี, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

อิมานิปี อภิกายตฺตานานิ โสฬสกฺขตฺตกาฯ

ตฺถิ วิโมกฺขานิ โสฬสกฺขตฺตกาฯ

๒๔๘. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ รูปี รุปานิ ปสฺสตี วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริตี, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๒๔๙. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺญี พหิทฺธา รุปานิ ปสฺสตี วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริตี, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๒๕๐. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ สฺกนฺตี วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริตี, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

อิมานิปี ตฺถิ วิโมกฺขานิ โสฬสกฺขตฺตกาฯ

จตตาริ พุรหฺมวิหารมฺหานานิ โสฬสกฺขตฺตกาฯ

๒๕๑. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย รูปุปตติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช วิหริตี เมตฺตาสหคฺคํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหตี...เป.... อวิเกฺชโป โหตี...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

เกษโป โหติ...เป.... อิมะ ธมมา กุสลาฯ

จตุตถาริ พุทธมหารัณณานิ [พุทธมหารัณณานิ (สี. สยา.)] โสฬสภคตตกานิฯ

อสุภณานิ โสฬสภคตตกานิ

๒๖๓. กตเม ธมมา กุสลา? ยสฺมิ สมเย รูปุปตตติยา มคฺคํ ภาวะติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.
... ปลฺลํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ อุตฺตมาตกสญญาสหคตํ, ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติ...เป....
อวิเกษโป โหติ...เป.... อิมะ ธมมา กุสลาฯ

๒๖๔. กตเม ธมมา กุสลา? ยสฺมิ สมเย รูปุปตตติยา มคฺคํ ภาวะติ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.
... ปลฺลํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ วินีลกสญญาสหคตํ...เป.... วิปฺพกสญญาสหคตํ...เป.
... วิจฺฉิพุทฺทกสญญาสหคตํ...เป.... วิภวียตกสญญาสหคตํ...เป.... วิภวียตกสญญาสหคตํ...เป....
หตวิภวียตกสญญาสหคตํ...เป.... โลหิตกสญญาสหคตํ...เป.... ปุพฺพ
วกสญญาสหคตํ [ปุพฺพวกสญญาสหคตํ (ก.)] ...เป.... อภฺลิกสญญาสหคตํ, ตสฺมิ สมเย
ผโสส โหติ...เป.... อวิเกษโป โหติ...เป.... อิมะ ธมมา กุสลาฯ

อสุภณานิ [อสุภณานิ (สี. สยา.)] โสฬสภคตตกานิฯ

รูปาวจรกุสลาฯ

อรูปาวจรกุสลา

จตุตถาริ อรูปณานิ [อรูปณานิ (สี. สยา.)] โสฬสภคตตกานิ

๒๖๕. กตเม ธมมา กุสลา? ยสฺมิ สมเย อรูปุปตตติยา มคฺคํ ภาวะติ สพฺพโส รูป
สญญานํ สมตฺติกมมา ปฏฺิขสญญานํ อตฺถงคมา นานตตสญญานํ อมนสิการา อากาสาณญจา
ยตฺนสญญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ อฺเปกฺขาสหคตํ,
ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกษโป โหติ...เป.... อิมะ ธมมา กุสลาฯ

๒๖๖. กตเม ธมมา กุสลา? ยสฺมิ สมเย อรูปุปตตติยา มคฺคํ ภาวะติ สพฺพโส อากาสาณ
ญจายตฺนํ สมตฺติกมม วิญญาณญจายตฺนสญญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ
ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ อฺเปกฺขาสหคตํ, ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกษโป โหติ...
เป.... อิมะ ธมมา กุสลาฯ

๒๖๗. กตเม ธมมา กุสลา? ยสฺมิ สมเย อรูปุปตตติยา มคฺคํ ภาวะติ สพฺพโส วิญญาณ
ญจายตฺนํ สมตฺติกมม อากิณฺณญจายตฺนสญญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ
ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ อฺเปกฺขาสหคตํ, ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกษโป โหติ...
เป.... อิมะ ธมมา กุสลาฯ

๒๖๘. กตเม ธมมา กุสลา? ยสฺมิ สมเย อรูปุปตตติยา มคฺคํ ภาวะติ สพฺพโส อา
กิณฺณญจายตฺนํ สมตฺติกมม เนวสญญานาสญญาตฺนสญญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.
... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ อฺเปกฺขาสหคตํ, ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกษ
โป โหติ...เป.... อิมะ ธมมา กุสลาฯ

จตุตถาริ อรูปฌานานิ โสฬสภขตตูกานิฯ

อรุปาวจรกุศลํ

เตญวมกกุศลํ

กามาวจรกุศลํ

๒๖๙. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจํ กุสลํ จิตตํ อุปปนํ โหติ โสมนสฺส สหคตํ ญานสมฺปยุตตํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จนฺทาทิปเตยฺยํ...เป.... ีรียาทิปเตยฺยํ...เป.... จิตฺตาทิปเตยฺยํ...เป.... ีรํสาทิปเตยฺยํ...เป.... จนฺทาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... ีรียาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จิตฺตาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... ีรํสาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อีเม ฌมมา กุสลาฯ

๒๗๐. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย กามาวจํ กุสลํ จิตตํ อุปปนํ โหติ โสมนสฺส สหคตํ ญานสมฺปยุตตํ สสงฺขารเณ...เป.... โสมนสฺสสหคตํ ญานวิปฺปยุตตํ...เป.... โสมนสฺสสหคตํ ญานวิปฺปยุตตํ สสงฺขารเณ...เป.... อุเปกฺขาสหคตํ ญานสมฺปยุตตํ...เป.... อุเปกฺขาสหคตํ ญานสมฺปยุตตํ สสงฺขารเณ...เป.... อุเปกฺขาสหคตํ ญานวิปฺปยุตตํ...เป.... อุเปกฺขาสหคตํ ญานวิปฺปยุตตํ สสงฺขารเณ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จนฺทาทิปเตยฺยํ...เป.... ีรียาทิปเตยฺยํ...เป.... จิตฺตาทิปเตยฺยํ...เป.... จนฺทาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... ีรียาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จิตฺตาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อีเม ฌมมา กุสลาฯ

กามาวจรกุศลํ

รูปาวจรกุศลํ

๒๗๑. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ ปถวิกสิณํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จนฺทาทิปเตยฺยํ...เป.... ีรียาทิปเตยฺยํ...เป.... จิตฺตาทิปเตยฺยํ...เป.... ีรํสาทิปเตยฺยํ...เป.... จนฺทาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... ีรียาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จิตฺตาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... ีรํสาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อีเม ฌมมา กุสลาฯ

๒๗๒. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารานํ รูปสมมา...เป.... ทฺติยํ ฌานํ...เป.... ตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ ปถวิกสิณํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จนฺทาทิปเตยฺยํ...เป.... ีรียาทิปเตยฺยํ...เป.... จิตฺตาทิปเตยฺยํ...เป.... ีรํสาทิปเตยฺยํ...เป.... จนฺทาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... ีรียาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จิตฺตาทิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... ีรํ

สาธิปเตยยัง หีน...เป.... มชฺฌิม...เป.... ปณิตฺ, ตสฺมิ สมเย ผสฺส โหติ...เป.... อวิเกชโป
โหติ...เป.... อิมะ ธมฺมา กุสลาฯ

รูปาวจรกุศลฯ

อธิบายารจรกุศล

๒๗๓. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย อรูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส รุป
สณฺญานํ สมตฺติกฺกมา ปฏฺิขสณฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสณฺญานํ อมนสิการา อาภาสานญฺจา
ยตฺนสณฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปนฺนช วิหริติ หีนํ...เป....
มขฺฌมิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จนฺหาธิปเตยฺยํ...เป.... วีริยาธิปเตยฺยํ...เป.... จิตฺตาธิปเตย
ยํ...เป.... วมํสาธิปเตยฺยํ...เป.... จนฺหาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มขฺฌมิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.
... วีริยาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มขฺฌมิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป....
มขฺฌมิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... วมํสาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มขฺฌมิมํ...เป.... ปณฺีตํ, ตสฺมึ
สมเย ผโสฺส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมे ธมฺมา กุสลาฯ

๒๗๔. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย อรูปปตติยา มคฺคํ ภาวเตติ สพุพฺโส อากาสาณญฺจายตน์ สมตฺติกกมฺม วิญญาณญฺจายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ...เป.... จนฺหาธิปเตยฺยํ...เป.... วีริยาธิปเตยฺยํ...เป.... จิตฺตาธิปเตยฺยํ...เป.... วิมฺสาธิปเตยฺยํ...เป.... จนฺหาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ...เป.... วีริยาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ...เป.... จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ...เป.... วิมฺสาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ, ตสฺมึ สมเย ผโลสฺส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมะ ธมฺมา กุสลาฯ

๒๗๕. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย อรูปปตติยา มคฺคํ ภาวเตติ สพุพฺโส วิญญาณญายตํ สมตฺติกมม อากิณฺณญายตณสสญญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมปฺพชฺช วิหริติ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ...เป.... จนฺหาธิปเตยฺยํ...เป.... วิริยาธิปเตยฺยํ...เป.... จิตฺตาธิปเตยฺยํ...เป.... วิมฺสาธิปเตยฺยํ...เป.... จนฺหาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ...เป.... วิริยาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ...เป.... จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ...เป.... วิมฺสาธิปเตยฺยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺตีตํ , ตสฺมึ สมเย ผโลสฺส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมะ ธมฺมา กุสลาฯ

๒๗๖. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย อรูปปตติยา มคฺคํ กาเวติ สพฺพโส อา
 กิณฺจณฺญาตนํ สมตฺตํ กมฺม เนวสณฺณานาสณฺญาตนสณฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.
 ... จตฺตถฺ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหริติ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... จนฺหาธิปเตย
 ยํ...เป.... วีริยาธิปเตยํ...เป.... จิตฺตาธิปเตยํ...เป.... วมํสาธิปเตยํ...เป.... จนฺหาธิป
 เตยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... วีริยาธิปเตยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป....
 ปณฺีตํ...เป.... จิตฺตาธิปเตยํ หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ...เป.... วมํสาธิปเตยํ
 หีนํ...เป.... มชฺฌิมํ...เป.... ปณฺีตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป....
 อิมे ธมฺมา กุสลาฯ

อรุণาวจรกุศลฯ

โลกุตตรกุศล

สุทธิกปฏิบัติ

๒๗๗. กตเม ฐมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตตร ฌานํ ภาเวติ นิยยานิกํ อปจยคามิํ
ทิกฺขลิตตานํ ปหานาย ปฺลุมาย ภูมียา ปตติยา วิวิเจจว กาเมहि...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ อปสมปชช
วิหริติ ทกฺขปปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สณฺญา โหติ, เจตนา
โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตโกก โหติ, วิชาโร โหติ, ปิตี โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตเสสกกคฺคตา โหติ,
สทฺธินฺทริยํ โหติ, วิริยินฺทริยํ โหติ, สตินฺทริยํ โหติ, สมာธินฺทริยํ โหติ, ปญฺญินฺทริยํ โหติ,
มณินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, อนนฺญาตณฺญสฺสามิติดินฺทริยํ โหติ,
สมฺมาทิกฺขลิตฺตํ โหติ, สมฺมาสงฺกโปป โหติ, สมฺมาวาจา โหติ, สมฺมากมมโนต โหติ, สมฺมาอาชี
โว โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสตี โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ, สทฺธาพลํ โหติ, วิริยพลํ
โหติ, สติพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, ปญฺญาพลํ โหติ, หิริพลํ โหติ, โอตตปฺปพลํ โหติ,
อโลโก โหติ, อโทโส โหติ, อโมโห โหติ, อนภิชฺฌมา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ, สมฺมาทิกฺขลิต
โหติ, หิริ โหติ, โอตตปฺป โหติ, กายปสฺสทฺธิ โหติ, จิตฺตปสฺสทฺธิ โหติ, กายลหฺตา โหติ, จิต
ตลหฺตา โหติ, กายมฺหฺตา โหติ, จิตฺตมฺหฺตา โหติ, กายกมฺมณฺญตา โหติ, จิตฺตกมฺมณฺญตา
โหติ, กายปาคฺคณฺญตา โหติ, จิตฺตปาคฺคณฺญตา โหติ, กายชุกฺตา โหติ, จิตฺตชุกฺตา โหติ, สติ
โหติ, สมฺปชฌณฺญํ โหติ, สมโถ โหติ, วิปสฺสนา โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา
ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจจสมฺปฺปนา อรูปิโน ฐมา – อิมะ ฐมา กุสลาฯ

๒๗๘. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ
– อยํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติฯ

๒๗๙. กตมา ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาต
สมฺผสฺสชํ เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาทา
สฺชา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย เวทนา โหติฯ

๒๘๐. กตมา ตสฺมี สมเย สณฺญา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาต
สมฺผสฺสชา สณฺญา สณฺชานนา สณฺชานิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย สณฺญา โหติฯ

๒๘๑. กตมา ตสฺมี สมเย เจตนา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาต
สมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา เจตยิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย เจตนา โหติฯ

๒๘๒. กตมํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺหารํ มโน
มนายตฺนํ มณินฺทริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขโนธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาต – อิทํ ตสฺมี สมเย
จิตฺตํ โหติฯ

๒๘๓. กตโม ตสฺมี สมเย วิตโกก โหติ? โย ตสฺมี สมเย ตโกก วิตโกก สงฺกโปป อป
ปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมฺมาสงฺกโปป มคฺคกํ มคฺคปฺริยาปนํ – อยํ ตสฺมี สมเย
วิตโกก โหติฯ

๒๘๔. กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ? โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนวิจาโร อปริจาโร จิตตสฺส อนุสนฺธานตา อนุปেকฺขนตา – อยํ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติฯ

๒๘๕. กตมา ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ปีติ ปาโมขฺขํ อาโมทนา ปโมทนา หาสฺส ปหาสฺส วิตติ โอตฺถํ อตฺตมนตา จิตตสฺส ปีติสโมพฺพชฺฌมฺโงค – อยํ ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติฯ

๒๘๖. กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาตํ สุขํ เวทียิตํ เจโตสมฺพสฺสชา สาตา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติฯ

๒๘๗. กตมา ตสฺมึ สมเย จิตตเสสฺสกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลลิตี สณฺณลิตี อวฏฺฐลิตี อวิสาหาโร อวิเกฺขโป อวิสาหฏฺฏมานสตา สมโถ สมาธิฯ นทฺริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิฯ สมาธิสโมพฺพชฺฌมฺโงค มคฺคํคํ มคฺคปริยาปนํ – อยํ ตสฺมึ สมเย จิตตเสสฺสกคฺคตา โหติฯ

๒๘๘. กตมํ ตสฺมึ สมเย สทฺธิฯ นทฺริยํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท สทฺธา สทฺธิฯ นทฺริยํ สทฺธาพลํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สทฺธิฯ นทฺริยํ โหติฯ

๒๘๙. กตมํ ตสฺมึ สมเย วีริยิฯ นทฺริยํ โหติ? โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยาโรมฺภ นิกฺกโม ปฺรกฺกโม อญฺยาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสสพฺพิถิ ถาโม ธิติ อสิถิลปฺรกฺกมตา อนิกฺขิตตจฺจนทตา อนิกฺขิตตจฺจรตา ฐรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยิฯ นทฺริยํ วีริยพลํ สมฺมาวายาโม วีริยสโมพฺพชฺฌมฺโงค มคฺคํคํ มคฺคปริยาปนํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย วีริยิฯ นทฺริยํ โหติฯ

๒๙๐. กตมํ ตสฺมึ สมเย สติฯ นทฺริยํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย สติ อญฺสฺสติ ปญฺิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปฺปลาปนตา อสมฺมุสฺสนตา สติ สติฯ นทฺริยํ สติพลํ สมฺมาสติ สติสโมพฺพชฺฌมฺโงค มคฺคํคํ มคฺคปริยาปนํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สติฯ นทฺริยํ โหติฯ

๒๙๑. กตมํ ตสฺมึ สมเย สมาธิฯ นทฺริยํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลลิตี สณฺณลิตี อวฏฺฐลิตี อวิสาหาโร อวิเกฺขโป อวิสาหฏฺฏมานสตา สมโถ สมาธิฯ นทฺริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิฯ สมาธิสโมพฺพชฺฌมฺโงค มคฺคํคํ มคฺคปริยาปนํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย สมาธิฯ นทฺริยํ โหติฯ

๒๙๒. กตมํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญิฯ นทฺริยํ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ญฺมมวิจโย สลฺลกฺขณา อฺปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปญฺทิจฺจํ โกสฺลํ เนปฺญญํ เวภฺพยา จินตา อฺปปริกฺขา ญฺริ เมธา ปรีณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชฺฌญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญิฯ นทฺริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปโชชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ญฺมมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ญฺมมวิจยสโมพฺพชฺฌมฺโงค มคฺคํคํ มคฺคปริยาปนํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญิฯ นทฺริยํ โหติฯ

๒๙๓. กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปญฺทรมโน มนายตน์ มนินฺทฺริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขนธ ตชฺชามโนวิญญาณธตฺ – อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติฯ

๒๙๔. กตมํ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาตํ สุขํ เวทียิตํ เจโตสมฺพสฺสชา สาตา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติฯ

๒๙๕. กตมํ ตสฺมํ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ? โย เตสํ อรูปีณํ ฌมมานํ อายุ ลฺลิตํ ยปนา ยา ปนา อิริยนา วตตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตสฺมํ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติฯ

๒๙๖. กตมํ ตสฺมํ สมเย อนนฺถญาตณฺณสฺสามิตินฺทริยํ โหติ? ยา เตสํ ฌมมานํ อนนฺถญา ตานํ อทิจฺฉานํ อปฺปตฺตานํ อวิทิตานํ อสจฺจิกิตานํ สจฺจิกิริยาย ปณฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมมวิจโย สลลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสลฺลํ เนปฺพญฺญํ เวทพฺยา จินฺดา อุปปริกฺขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชณฺญํ ปโตโท ปณฺญา ปณฺญินฺทริยํ ปณฺญาพลํ ปณฺญาสตถํ ปณฺญาปาสาโท ปณฺญาอาโลโก ปณฺญาโอภาโส ปณฺญาปโชชโต ปณฺญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ฌมมวิจยสโมพชฌมฺโงค มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อิทํ ตสฺมํ สมเย อนนฺถญาตณฺณสฺสามิตินฺทริยํ โหติฯ

๒๙๗. กตมา ตสฺมํ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย ปณฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมมวิจโย สลลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสลฺลํ เนปฺพญฺญํ เวทพฺยา จินฺดา อุปปริกฺขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชณฺญํ ปโตโท ปณฺญา ปณฺญินฺทริยํ ปณฺญาพลํ ปณฺญาสตถํ ปณฺญาปาสาโท ปณฺญาอาโลโก ปณฺญาโอภาโส ปณฺญาปโชชโต ปณฺญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ฌมมวิจยสโมพชฌมฺโงค มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อयํ ตสฺมํ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติฯ

๒๙๘. กตโม ตสฺมํ สมเย สมฺมาสงฺกโปป โหติ? โย ตสฺมํ สมเย ตโกก วิตโกก สงฺกโปป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมฺมาสงฺกโปป มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อयํ ตสฺมํ สมเย สมฺมาสงฺกโปป โหติฯ

๒๙๙. กตมา ตสฺมํ สมเย สมฺมาวาจา โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จตฺตฺติ วจฺจิตฺตฺติ อารตฺติ วิตฺติ ปฏฺฐิตฺติ เวรมณฺี อภิรฺรียา อกรณํ อนชฺฌมาปตฺติ เวลาอนตฺติกโม เสตฺตฺตาโต สมฺมาวาจา มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อยํ ตสฺมํ สมเย สมฺมาวาจา โหติฯ

๓๐๐. กตโม ตสฺมํ สมเย สมฺมากมฺมโนต โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย ตีหิ กายทฺถจฺจิตฺติ อารตฺติ วิตฺติ ปฏฺฐิตฺติ เวรมณฺี อภิรฺรียา อกรณํ อนชฺฌมาปตฺติ เวลาอนตฺติกโม เสตฺตฺตาโต สมฺมากมฺมโนต มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อยํ ตสฺมํ สมเย สมฺมากมฺมโนต โหติฯ

๓๐๑. กตโม ตสฺมํ สมเย สมฺมาอาชีโว โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย มิจฺจอาชีวา อารตฺติ วิตฺติ ปฏฺฐิตฺติ เวรมณฺี อภิรฺรียา อกรณํ อนชฺฌมาปตฺติ เวลาอนตฺติกโม เสตฺตฺตาโต สมฺมาอาชีโว มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อยํ ตสฺมํ สมเย สมฺมาอาชีโว โหติฯ

๓๐๒. กตโม ตสฺมํ สมเย สมฺมาวายาโม โหติ? โย ตสฺมํ สมเย เจตสิโก วิริยารโมกฺกนิกฺกโม ปรฺกกโม อฺยยาโม วายาโม อฺสสาโห อฺสสพฺพิทฺธี ธาโม ธิตฺติ อสสิถิลปฺรกฺกมตา อนิกฺขิตตจฺจนฺทตา อนิกฺขิตตจฺรฺรตา ฐรฺสมฺปคฺคาโห วิริยํ วิริยินฺทริยํ วิริยพฺลํ สมฺมาวายาโม วิริยสโมพชฌมฺโงค มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อยํ ตสฺมํ สมเย สมฺมาวายาโม โหติฯ

๓๐๓. กตมา ตสฺมํ สมเย สมฺมาสติ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย สติ อนุสสติ ปฏฺฐิสฺสติ สติ สรณฺตา ธารณฺตา อปฺปิลานฺตา อสมฺมุสฺสนตา สติ สตินฺทริยํ สติพฺลํ สมฺมาสติ สติสโมพชฌมฺโงค มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อยํ ตสฺมํ สมเย สมฺมาสติ โหติฯ

๓๐๔. กตโม ตสฺมี สมเย สมมาสมาธิ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตตสฺส ลีลิตี สณฺณลิตี อวฏฺฐลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหฏฺฏมานสตา สมโธ สมาธินุทฺธิยํ สมาธิพลํ สมมาสมาธิ สมาธิสโมพขมโงค มคคังคํ มคคปริยาปนฺนํ – อयํ ตสฺมี สมเย สมมาสมาธิ โหติฯ

๓๐๕. กตมํ ตสฺมี สมเย สทฺธาพลํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปปนา อภิปปสาโท สทฺธา สทฺธินุทฺธิยํ สทฺธาพลํ – อิทํ ตสฺมี สมเย สทฺธาพลํ โหติฯ

๓๐๖. กตมํ ตสฺมี สมเย วีริยพลํ โหติ? โย ตสฺมี สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกฺกโม ปฺรกกโม อญฺญาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสสพฺพหิ ธาโม ธิตี อสสิลปฺรกกมตา อนิกฺขิตตจฺจนฺทตา อนิกฺขิตตจฺรตา จฺรสมปคฺคาโห วีริยํ วีริยีนุทฺธิยํ วีริยพลํ สมมาวายาโม วีริยสโมพขมโงค มคคังคํ มคคปริยาปนฺนํ – อิทํ ตสฺมี สมเย วีริยพลํ โหติฯ

๓๐๗. กตมํ ตสฺมี สมเย สติพลํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย สติ อนุสสตี ปฏฺฐิสสตี สติ สรณฺตา ธารณฺตา อปีลาปนฺตา อสมมุสฺสนตา สติ สตินุทฺธิยํ สติพลํ สมมาสตี สติสโมพขมโงค มคคังคํ มคคปริยาปนฺนํ – อิทํ ตสฺมี สมเย สติพลํ โหติฯ

๓๐๘. กตมํ ตสฺมี สมเย สมาธิพลํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตตสฺส ลีลิตี สณฺณลิตี อวฏฺฐลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหฏฺฏมานสตา สมโธ สมาธินุทฺธิยํ สมาธิพลํ สมมาสมาธิ สมาธิสโมพขมโงค มคคังคํ มคคปริยาปนฺนํ – อิทํ ตสฺมี สมเย สมาธิพลํ โหติฯ

๓๐๙. กตมํ ตสฺมี สมเย ปญฺญาพลํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปฺริจโย ฌมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อปฺลกฺขณา ปจฺจุปฺลกฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสฺลลํ เนปฺพญฺญํ เวทฺทปฺยา จินฺตา อปฺปฺริกฺขา ภูริ เมธา ปรีณายิกา วิปสฺสนา สมปชณฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินุทฺธิยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปโชชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ฌมฺมวิจโย สมมาทิกฺขลฺลี ฌมฺมวิจยสโมพขมโงค มคคังคํ มคคปริยาปนฺนํ – อิทํ ตสฺมี สมเย ปญฺญาพลํ โหติฯ

๓๑๐. กตมํ ตสฺมี สมเย หิริพลํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย หิริยตี หิริยิตเพพน หิริยตี ปาปกาณํ อกฺขลानํ ฌมฺมานํ สમાปตฺติยา – อิทํ ตสฺมี สมเย หิริพลํ โหติฯ

๓๑๑. กตมํ ตสฺมี สมเย โอตตปฺปพลํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย โอตตปฺปตี โอตตปฺปิตเพพน โอตตปฺปตี ปาปกาณํ อกฺขลानํ ฌมฺมานํ สમાปตฺติยา – อิทํ ตสฺมี สมเย โอตตปฺปพลํ โหติฯ

๓๑๒. กตโม ตสฺมี สมเย อโลโก โหติ? โย ตสฺมี สมเย อโลโก อลฺพภนา อลฺพภิตตํ อสाराโค อสารขฺขนา อสารขฺขิตตํ อนภิชฺฌา อโลโก กุสฺลมูลํ – อยํ ตสฺมี สมเย อโลโก โหติฯ

๓๑๓. กตโม ตสฺมี สมเย อโทโส โหติ? โย ตสฺมี สมเย อโทโส อทฺสสนา อทฺสสิตตํ อพฺยาปาโท อพฺยาปโชช อโทโส กุสฺลมูลํ – อยํ ตสฺมี สมเย อโทโส โหติฯ

๓๑๔. กตโม ตสฺมี สมเย อโมโห โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปฺริจโย ฌมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อปฺลกฺขณา ปจฺจุปฺลกฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสฺลลํ เนปฺพญฺญํ เวทฺทปฺยา จินฺตา อปฺปฺริกฺขา ภูริ เมธา ปรีณายิกา วิปสฺสนา สมปชณฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินุทฺธิยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปโชชโต

ปณญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฐิ ฌมมวิจยสโมพขณังค มคคังคํ มคคปริยาปนํ
— อยํ ตสฺมี สมเย อโมโห โหติฯ

๓๑๕. กตมา ตสฺมี สมเย อนภิขเฌา โหติ? โย ตสฺมี สมเย อโลโก อลฺพภนา อ
ลฺพภิตตํ อสाराโค อสารขขนา อสารขขิตตํ อนภิขเฌา อโลโก กุสลมูลํ — อยํ ตสฺมี สมเย
อนภิขเฌา โหติฯ

๓๑๖. กตโม ตสฺมี สมเย อพฺยาปาโท โหติ? โย ตสฺมี สมเย อโทโส อทฺสสนา อทฺสสิต
ตํ อพฺยาปาโท อพฺยาปโชน อโทโส กุสลมูลํ — อยํ ตสฺมี สมเย อพฺยาปาโท โหติฯ

๓๑๗. กตมา ตสฺมี สมเย สมมาทิฏฐิ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปณฺญา ปชานนา วิจโย ป
วิจโย ฌมมวิจโย สลฺลภขณา อุปลภขณา ปจฺจุปลภขณา ปณฺทิจจํ โกสลลํ เนปฺพญํ เวภฺพยา
จินฺดา อุปปริกฺขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมปชฌญํ ปโตโท ปณฺญา ปณฺญินฺทริยํ
ปณฺญาพลํ ปณฺญาสตถํ ปณฺญาปาสาโท ปณฺญาอาโลโก ปณฺญาโสภาโส ปณฺญาปโชนโต
ปณญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฐิ ฌมมวิจยสโมพขณังค มคคังคํ มคคปริยาปนํ
— อยํ ตสฺมี สมเย สมมาทิฏฐิ โหติฯ

๓๑๘. กตมา ตสฺมี สมเย หิริ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย หิริยติ หิริยิตเพพน หิริยติ ปาปกาณํ
อกุสลานํ ฌมมานํ สmapตติยา — อยํ ตสฺมี สมเย หิริ โหติฯ

๓๑๙. กตมํ ตสฺมี สมเย โอตตปฺปํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย โอตตปฺปติ โอตตปฺปิตเพพน
โอตตปฺปติ ปาปกาณํ อกุสลานํ ฌมมานํ Smapตติยา — อิทํ ตสฺมี สมเย โอตตปฺปํ โหติฯ

๓๒๐. กตมา ตสฺมี สมเย กายปสฺสทฺธิ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก
กฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ปสฺสทฺธิ ปฏฺิปปสฺสทฺธิ ปสฺสมภนา ปฏฺิปปสฺสมภนา ปฏฺิปปสฺสมภิตตํ
ปสฺสทฺธิสโมพขณังค — อยํ ตสฺมี สมเย กายปสฺสทฺธิ โหติฯ

๓๒๑. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตปสฺสทฺธิ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส
ปสฺสทฺธิ ปฏฺิปปสฺสทฺธิ ปสฺสมภนา ปฏฺิปปสฺสมภนา ปฏฺิปปสฺสมภิตตํ ปสฺสทฺธิสโมพขณังค —
อยํ ตสฺมี สมเย จิตตปสฺสทฺธิ โหติฯ

๓๒๒. กตมา ตสฺมี สมเย กายลหฺตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก
กฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ลหฺตา ลหฺปริณามตา อทฺนฺธตา อวิตถนา — อยํ ตสฺมี สมเย กาย
ลหฺตา โหติฯ

๓๒๓. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตลหฺตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ลหฺตา
ลหฺปริณามตา อทฺนฺธตา อวิตถนา — อยํ ตสฺมี สมเย จิตตลหฺตา โหติฯ

๓๒๔. กตมา ตสฺมี สมเย กายมฺหฺตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญาก
กฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส มฺหฺตา มฺหฺทวตา อกฺกขฬฺตา อกฺกนิตา — อยํ ตสฺมี สมเย กาย
มฺหฺตา โหติฯ

๓๒๕. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตมฺหฺตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส มฺหฺตา
มฺหฺทวตา อกฺกขฬฺตา อกฺกนิตา — อยํ ตสฺมี สมเย จิตตมฺหฺตา โหติฯ

๓๒๖. กตมา ตสฺมี สมเย กายกมฺมญฺญตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย เวทนาภฺขณฺธสฺส สญฺญาภฺขณฺธสฺส สงฺขารภฺขณฺธสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว – อयํ ตสฺมี สมเย กายกมฺมญฺญตา โหติฯ

๓๒๗. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตกมฺมญฺญตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณภฺขณฺธสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว – อยํ ตสฺมี สมเย จิตตกมฺมญฺญตา โหติฯ

๓๒๘. กตมา ตสฺมี สมเย กายปาคฺคญฺญตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย เวทนาภฺขณฺธสฺส สญฺญาภฺขณฺธสฺส สงฺขารภฺขณฺธสฺส ปคฺคณา ปคฺคณตฺตํ ปคฺคณภาโว – อยํ ตสฺมี สมเย กายปาคฺคญฺญตา โหติฯ

๓๒๙. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตปาคฺคญฺญตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณภฺขณฺธสฺส ปคฺคณา ปคฺคณตฺตํ ปคฺคณภาโว – อยํ ตสฺมี สมเย จิตตปาคฺคญฺญตา โหติฯ

๓๓๐. กตมา ตสฺมี สมเย กายชุกตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย เวทนาภฺขณฺธสฺส สญฺญาภฺขณฺธสฺส สงฺขารภฺขณฺธสฺส อุชฺฐตา อุชฺฐตา อชฺฌิมหตา อวฺงกตา อภฺภูลิตา – อยํ ตสฺมี สมเย กายชุกตา โหติฯ

๓๓๑. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตชุกตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย วิญฺญาณภฺขณฺธสฺส อุชฺฐตา อุชฺฐตา อชฺฌิมหตา อวฺงกตา อภฺภูลิตา – อยํ ตสฺมี สมเย จิตตชุกตา โหติฯ

๓๓๒. กตมา ตสฺมี สมเย สติ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย สติ อนุสฺสติ ปภฺวิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปีลาปนตา อสมฺมุสฺสนตา สติ สตินฺทริยํ สติพลํ สมฺมาสติ สติสโมพชฌมฺโงค มคฺคํ มคฺคปริยาปนํ – อยํ ตสฺมี สมเย สติ โหติฯ

๓๓๓. กตมํ ตสฺมี สมเย สมฺปชฌญํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมฺมวิจโย สลฺลภฺขณา อุปลภฺขณา ปจฺจุปลภฺขณา ปณฺทิจฺจํ โภสฺสลํ เนปฺปญฺญํ เวทพฺยา จินฺดา อุปปริกฺขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชฌญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปโชชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ฌมฺมวิจยสโมพชฌมฺโงค มคฺคํ มคฺคปริยาปนํ – อิทํ ตสฺมี สมเย สมฺปชฌญํ โหติฯ

๓๓๔. กตโม ตสฺมี สมเย สมโถ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตตสฺส ลีติ สณฺณลิตี อวฺภูลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหฏฺมานสตา สมโถ สมาธิฺนฺทริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ สมาธิสโมพชฌมฺโงค มคฺคํ มคฺคปริยาปนํ – อยํ ตสฺมี สมเย สมโถ โหติฯ

๓๓๕. กตมา ตสฺมี สมเย วิปสฺสนา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมฺมวิจโย สลฺลภฺขณา อุปลภฺขณา ปจฺจุปลภฺขณา ปณฺทิจฺจํ โภสฺสลํ เนปฺปญฺญํ เวทพฺยา จินฺดา อุปปริกฺขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชฌญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปโชชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ฌมฺมวิจยสโมพชฌมฺโงค มคฺคํ มคฺคปริยาปนํ – อยํ ตสฺมี สมเย วิปสฺสนา โหติฯ

๓๓๖. กตโม ตสฺมี สมเย ปคฺคาโห โหติ? โย ตสฺมี สมเย เจตสีโก วัริยารโมภ นิกฺกโม
ปรกฺกโม อฺยยาโม วายาโม อฺสสาโห อฺสสพฺพิ ภาโม ธิตฺติ อสฺสิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตตจฺจนท
ตา อนิกฺขิตตจฺจรตา จฺรสมปคฺคาโห วัริยํ วัริยนิทฺธิยํ วัริยพลํ สมฺมาวายาโม วัริยสโมพชฺฌมโงค
มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อํยํ ตสฺมี สมเย ปคฺคาโห โหติฯ

๓๓๗. กตโม ตสฺมี สมเย อวิเกฺขโป โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตฺตสฺส ลฺลิตฺติ สณฺณลิตฺติ อวฺภูลิตฺติ
อวิสาหาโร อวิเกฺขโป อวิสาหณฺมานสตา สมโธ สมฺมาธิเนทฺธิยํ สมฺมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ สมฺมาธิส
โมพชฺฌมโงค มคฺคจฺจํ มคฺคปริยาปนฺนํ – อํยํ ตสฺมี สมเย อวิเกฺขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี
สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุทฺตปฺปนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา กุสลาฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนาณิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ,
ตโย อาหารา โหนฺติ, นวินทฺธิยานิ โหนฺติ, ปญฺจจฺจิกํ ฌานํ โหติ, อภฺยวฺจฺจิกโก มคฺคโหติ,
สฺตต พลาณิ โหนฺติ, ตโย เหตุ โหนฺติ, เอโก ผสฺส โหติ, เอกา เวทนา โหติ, เอกา สณฺญา
โหติ, เอกา เจตนา โหติ, เอกํ จิตฺตํ โหติ, เอโก เวทนาภฺยวฺจฺจิกโก โหติ, เอโก สณฺญาภฺยว
โหติ, เอโก สงฺขารภฺยวฺจฺจิกโก โหติ, เอโก วิญฺญาณภฺยวฺจฺจิกโก โหติ, เอกํ มนายตนํ โหติ, เอกํ
มณินทฺธิยํ โหติ, เอกา มโนวิญฺญาณชาติ โหติ, เอกํ ฌมฺมายตนํ โหติ, เอกา ฌมฺมชาติ โหติ;
เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุทฺตปฺปนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา กุสลา...
เป....ฯ

๓๓๘. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารภฺยวฺจฺจิกโก โหติ? ผสฺส เจตนา วิตโถโก วิจาโร ปีติ จิตฺต
เสสฺสกคฺคตา สทฺธิเนทฺธิยํ วัริยนิทฺธิยํ สตินทฺธิยํ สมฺมาธิเนทฺธิยํ ปญฺญินทฺธิยํ ชีวิตินทฺธิยํ
อนญฺญาตญฺญสฺสามิณฺทฺธิยํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกโปป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมโนต สมฺมา
อาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสตี สมฺมาสมาธิ สทฺธาพลํ วัริยพลํ สตีพลํ สมฺมาธิพลํ ปญฺญาพลํ
หิริพลํ โอตตปฺปพลํ อโลโก อโทโส อโมโห อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิ หิริ
โอตตปฺป ภายปสฺสทฺธิ จิตฺตปสฺสทฺธิ ภายลหฺตา จิตฺตลหฺตา ภายมฺหฺตา จิตฺตมฺหฺตา กา
ยกมฺมญฺญตา จิตฺตกมฺมญฺญตา ภายปาคฺคญฺญตา จิตฺตปาคฺคญฺญตา ภายชฺชกฺตา จิตฺตชฺชกฺตา สตี
สมปฺชฌญํ สมโธ วิปสฺสนา ปคฺคาโห อวิเกฺขโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจ
สมุทฺตปฺปนา อรูปิโน ฌมฺมา ลฺลเปตฺวา เวทนาภฺยวฺจฺจิกโก ลฺลเปตฺวา สณฺญาภฺยว
ลฺลเปตฺวา วิญฺญาณภ
ยวฺจฺจิกโก – อํยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารภฺยว
จฺจิกโก โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา กุสลาฯ

๓๓๙. กตเม ฌมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามิ
ทิฏฺฐิคฺคตาณํ ปหานาย ปฺลฺลมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมปฺชช
วิหฺรติ ทฺกขปฏฺฐิพทํ ชีวปภาภฺยว, ตสฺมี สมเย ผสฺส โหติ...เป.... อวิเกฺขโป โหติ...เป....
อิมํ ฌมฺมา กุสลาฯ

๓๔๐. กตเม ฌมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามิ
ทิฏฺฐิคฺคตาณํ ปหานาย ปฺลฺลมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมปฺชช
วิหฺรติ สุขปฏฺฐิพทํ ทนฺธาภฺยว, ตสฺมี สมเย ผสฺส โหติ...เป.... อวิเกฺขโป โหติ...เป.... อิม
ฌมฺมา กุสลาฯ

๓๔๑. กตเม ฌมฺมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามิ
ทิฏฺฐิคฺคตาณํ ปหานาย ปฺลฺลมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมปฺชช

๓๔๘. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมိံ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นียยานิกํ อปจยคามี
ทิกฺขลิตฺตานํ ปหานาย ปญฺญาย ภุมิยา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปญฺมํ ฌานํ อปสมปชช

วิหริติ สุขปฏิปทํ ขิปฺปาภิญญํ สุกฺกมํ, ตสฺมิํ สมเย ผสฺสส โหติ...เป.... อวิเกฺขโป โหติ...เป.
 ... อิมํ ธมฺมา กุสลาฯ

๓๔๙. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมိ สมเย โลกุตตโร ฌานัง ภาวเต นียยานิกัง อปจยคามิ
 ทิฏฐิคตानํ ปหานาย ปฐมา ย ญมียา ปตติยา วิตกุกวิจารานํ รูปสมา...เป.... ทุตยํ ฌานัง...
 เป.... ตตติยํ ฌานัง...เป.... จตตถํ ฌานัง...เป.... ปฐมํ ฌานัง...เป.... ปญจมํ ฌานัง อปสมปชช
 วิหริติ ทุกชปฏีปทํ ทนธากิณญํ สญญตํ...เป.... ทุกชปฏีปทํ ชีปปากิณญํ สญญตํ...เป....
 สุขปฏีปทํ ทนธากิณญํ สญญตํ...เป.... สุขปฏีปทํ ชีปปากิณญํ สญญตํ, ตสฺมि สมเย ผโสส
 โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ

សុឡត្ថម្ពលក្សត្រិយៈ

อุปพันธิต

๓๕๐. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตરํ ฌานํ ภาวเต นินฺยยานิกํ อปฺยคามํ
 ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฺลุมาย ญมฺมียา ปตฺตียา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ อปฺสมปชฺช
 วิหริตี อปฺปณฺหิตํ , ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุ
 สลาฯ

๓๕๑. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตโร ฌานํ ภาวเต นียยานิกํ อปจยคามํ
ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฐมา ย ญมียา ปตติยา วิตกุกิจารานํ รูปสมา...เป.... ทุตยํ ฌานํ...
เป.... ตุตยํ ฌานํ...เป.... จตตถํ ฌานํ...เป.... ปฐมํ ฌานํ...เป.... ปญจมํ ฌานํ อุปสมปชช
วิหริติ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุ
สลาฯ

อุปสรรคสำคัญ

อุปปณิหิตมุลกปฐิปทา

๓๕๒. กตเม ฐมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวเต นียยานิกํ อปจยคามํ
 ทิฏฐิคดานํ ปหานาย ปฐมา ย มุมิยา ปตติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปสมปชช
 วิหริติ ทุกขปฏิปทํ ทนุชาภินญํ อปปณิหิตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป
 โหติ...เป.... อิมะ ฐมา กุสลาฯ

๓๕๓. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตโร ฌานํ ภาวเตติ นียยานิกํ อปจยคามํ
 ทิฏฐิคดานํ ปหานาย ปฐมา ย ภูมียา ปตติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปสมปชช
 วิหริติ ทุกขปฏูปทํ ชีปะปาภิญญํ อปะปณิหิตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป
 โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๓๕๔. กตเม ธมฺมา กุสลา? ยสฺมိํ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นียยานิกํ อปจยคามิํ
 ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฐฺมา ย ญฺมียา ปตฺตียา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐฺมํ ฌานํ อปสมฺปชช
 วิหฺรติ สุขปฏิปทํ ทนฺธาภินฺถํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...
 เป.... อิมะ ธมฺมา กุสลาฯ

๓๕๕. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปจยคามิํ
ทิกฺขลิตตานํ ปหานาย ปฺลุมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ อปสมปชฺช
วิหฺรติ สุขปฏฺฐิพํ ฌิปปาภิกฺขญํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...
เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๓๕๖. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปจยคามิํ
ทิกฺขลิตตานํ ปหานาย ปฺลุมาย ภูมียา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ รูปสฺมา...เป.... ทุตฺติยํ ฌานํ...
เป.... ตุตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อปสมปชฺช
วิหฺรติ ทุกฺขปฏฺฐิพํ ทนฺธาภิกฺขญํ อปฺปณฺหิตํ...เป.... ทุกฺขปฏฺฐิพํ ฌิปปาภิกฺขญํ อปฺปณฺหิตํ...
เป.... สุขปฏฺฐิพํ ทนฺธาภิกฺขญํ อปฺปณฺหิตํ...เป.... สุขปฏฺฐิพํ ฌิปปาภิกฺขญํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมี
สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

อปฺปณฺหิตมฺลกปฏฺฐิพทาฯ

วิธีติ มหานยา

๓๕๗. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ มคฺคํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สติปญฺ
ญานํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สมนมปฺปชานํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ อิทฺธิปาทํ ภาวเต...เป.
... โลกุตตรํ อินฺทริยํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ พลํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ โพชฺฌมฺกํ ภาว
เต...เป.... โลกุตตรํ สจฺจํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สมถํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ ฌมมํ ภาว
เต...เป.... โลกุตตรํ ขนฺธํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ อายตฺนํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ ธาตุ
ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ อาหารํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ ผสฺสํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ
เวทฺธํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สณฺญํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ เจตฺนํ ภาวเต...เป.... โลก
ุตตรํ จิตฺตํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปจยคามิํ ทิกฺขลิตตานํ ปหานาย ปฺลุมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว
กามะหิ...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ อปสมปชฺช วิหฺรติ ทุกฺขปฏฺฐิพํ ทนฺธาภิกฺขญํ, ตสฺมี สมเย ผโสส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

วิธีติ มหานยาฯ

อธิปติ

๓๕๘. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปจยคามิํ
ทิกฺขลิตตานํ ปหานาย ปฺลุมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ อปสมปชฺช
วิหฺรติ ทุกฺขปฏฺฐิพํ ทนฺธาภิกฺขญํ จนฺหาธิปเตยฺยํ...เป.... วิริยาธิปเตยฺยํ...เป.... จิตฺตาธิปเตย
ยํ...เป.... วิมฺสาธิปเตยฺยํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌ
มมา กุสลาฯ

๓๕๙. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปจยคามิํ
ทิกฺขลิตตานํ ปหานาย ปฺลุมาย ภูมียา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ รูปสฺมา...เป.... ทุตฺติยํ ฌานํ...
เป.... ตุตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อป
สมปชฺช วิหฺรติ ทุกฺขปฏฺฐิพํ ทนฺธาภิกฺขญํ จนฺหาธิปเตยฺยํ...เป.... วิริยาธิปเตยฺยํ...เป.... จิต
ตาธิปเตยฺยํ...เป.... วิมฺสาธิปเตยฺยํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป....
อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๓๖๐. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตรํ มคฺคํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สติปญฺญานํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สมมปปธานํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ อิทฺธิปาทํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ อินฺทริยํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ พลํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ โพชฺฌมกฺคํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สจฺจํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สมถํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ ฌมมํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ ขนฺธํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ อายตนํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ ธาตุํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ อาหารํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ ผสฺสํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ เวทนํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ สณฺณํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ เจตนํ ภาวเต...เป.... โลกุตตรํ จิตฺตํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปฺปจยคามิํ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฏฺฐมา ย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฏฺฐมํ ฌมานํ อปฺปสมปฺพชฺช วิหริติ ทฺวักขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ จนฺหาธิปเตยฺย...เป.... วิริยาธิปเตยฺย...เป.... จิตฺตาธิปเตยฺย...เป.... วิมฺสาธิปเตยฺย, ตสฺมึ สมเย ผโสฺส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

อธิปตฺติฯ

ปฏฺฐโม มโคคฯ

๓๖๑. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตรํ ฌมานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปฺปจยคามิํ กามราคพฺยาปาทานํ ตนฺหาวาย ทฺติยาย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฏฺฐมํ ฌมานํ อปฺปสมปฺพชฺช วิหริติ ทฺวักขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ, ตสฺมึ สมเย ผโสฺส โหติ...เป.... อณฺเฏนฺทริยํ โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

ทฺติโย มโคคฯ

๓๖๒. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตรํ ฌมานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปฺปจยคามิํ กามราคพฺยาปาทานํ อนวเสสปปหานาย ตติยาย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฏฺฐมํ ฌมานํ อปฺปสมปฺพชฺช วิหริติ ทฺวักขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ, ตสฺมึ สมเย ผโสฺส โหติ...เป.... อณฺเฏนฺทริยํ โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

ตติโย มโคคฯ

๓๖๓. กตเม ฌมมา กุสลา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตรํ ฌมานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปฺปจยคามิํ รูปราคอรุปราคมานอุทฺตจจอวิชฺชา ย อนวเสสปปหานาย จตฺตถาย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฏฺฐมํ ฌมานํ อปฺปสมปฺพชฺช วิหริติ ทฺวักขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ, ตสฺมึ สมเย ผโสฺส โหติ...เป.... อณฺเฏนฺทริยํ โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลา...เป....ฯ

๓๖๔. กตมํ ตสฺมึ สมเย อณฺเฏนฺทริยํ โหติ? ยะ เตสํ ฌมมานํ ญฺาตานํ ทิฏฺฐานํ ปตฺตานํ วิทิตานํ สจฺฉิกิตานํ สจฺฉิกิริยาย ปณฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมมวิจโย สลฺลภฺขณา อปฺลภฺขณา ปจฺจุปฺลภฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสลฺลํ เนปฺปณฺญํ เวภฺพยา จินฺตา อปฺปปริกฺขา ญฺูริ เมธา ปริณา ยิกา วิปสฺสนา สมปฺชณฺญํ ปโตโท ปณฺญา ปณฺเฏนฺทริยํ ปณฺญาพลํ ปณฺญาสตถํ ปณฺญาปาสาโท ปณฺญาอาโลโก ปณฺญาโอภาโส ปณฺญาปโชชฺชโต ปณฺญารตนํ อโมโห ฌมมวิจโย สมมาทิฏฺฐิ ฌมมวิจยสโมพชฺฌมโงค มคคกฺคํ มคคปริยาปนฺนํ, อิทํ ตสฺมึ สมเย อณฺเฏนฺทริยํ โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อณฺเฏนฺปิ อตฺถิ ปฏฺฐิจจสมฺปฺปนา อรูปโน ฌมมา – อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

จตุโรตถ มโคคฯ

โลกุตตร จิตต์ฯ

ทวาทส อกุลลานิ

๓๖๕. กตเม ฐมา อกุลลา? ยสฺมี สมเย อกุลล จิตฺต อปฺปนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ภิภูตฺตสมปยุตฺตํ รูปารมมณํ วา สหการมมณํ วา คนฺธารมมณํ วา รสารมมณํ วา โผฏฐัพพารมมณํ วา ฐमारมมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตโกภ โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตเสสฺสคคฺคตา โหติ, วิริยินฺทริยํ โหติ, สมาธิินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, มิจฺฉาทิภฺภูตํ โหติ, มิจฺฉาสงฺกโปป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วิริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, โลโภ โหติ, โมหโ โหติ, อภิชฺฌา โหติ, มิจฺฉาทิภฺภูตํ โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปํ โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฐมา – อิมะ ฐมา อกุลลาฯ

๓๖๖. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตํ – อयํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติฯ

๓๖๗. กตมา ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญญานธาท สมฺผสฺสชํ เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย เวทนา โหติฯ

๓๖๘. กตมา ตสฺมี สมเย สญฺญา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญญานธาท สมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย สญฺญา โหติฯ

๓๖๙. กตมา ตสฺมี สมเย เจตนา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญญานธาทสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา เจตยิตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย เจตนา โหติฯ

๓๗๐. กตมํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ ททํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทริยํ วิญญานํ วิญญานกฺขโนธ ตชฺชามโนวิญญานธาท – อิทํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ โหติฯ

๓๗๑. กตโม ตสฺมี สมเย วิตโกภ โหติ? โย ตสฺมี สมเย ตโกภ วิตโกภ สงฺกโปป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา มิจฺฉาสงฺกโปป – อยํ ตสฺมี สมเย วิตโกภ โหติฯ

๓๗๒. กตโม ตสฺมี สมเย วิจาโร โหติ? โย ตสฺมี สมเย จาโร วิจาโร อนวิจาโร อปฺปวิจาโร จิตฺตสฺส อนุสนฺธานตา อนุเปกฺขนาตา – อยํ ตสฺมี สมเย วิจาโร โหติฯ

๓๗๓. กตมา ตสฺมี สมเย ปีติ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ปีติ ปาโมขฺชํ อาโมทนา ปโมทนา หาสี ปหาสี วิตติ โอทคฺยํ อตฺตมนตา จิตฺตสฺส – อยํ ตสฺมี สมเย ปีติ โหติฯ

๓๗๔. กตมํ ตสฺมํ สมเย สุขํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺพสฺสชา สาตา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมํ สมเย สุขํ โหติฯ

๓๗๕. กตมา ตสฺมํ สมเย จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จิตฺตสฺส ลฺลิตี สณฺณลฺลิตี อวญฺญลฺลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺमानสตา สมโถ สมานินฺทริยํ สมานิพฺลํ มิจฺจาสมาธิ – อयํ ตสฺมํ สมเย จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติฯ

๓๗๖. กตมํ ตสฺมํ สมเย วีริยนฺทริยํ โหติ? โย ตสฺมํ สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อญฺยาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสสพฺพหิ ธาโม ธิตี อสํยิตฺตปรกฺกมตา อนิกฺขิตตฉนฺทตา อนิกฺขิตตตฺตรตา ตฺรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยนฺทริยํ วีริยพฺลํ มิจฺจาวายาโม – อิทํ ตสฺมํ สมเย วีริยนฺทริยํ โหติฯ

๓๗๗. กตมํ ตสฺมํ สมเย สมานินฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จิตฺตสฺส ลฺลิตี สณฺณลฺลิตี อวญฺญลฺลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺमानสตา สมโถ สมานินฺทริยํ สมานิพฺลํ มิจฺจาสมาธิ – อิทํ ตสฺมํ สมเย สมานินฺทริยํ โหติ?

๓๗๘. กตมํ ตสฺมํ สมเย มนินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ ททยํ ปณฺฑารมโน มนายตन्नํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโนธ ตชฺชามโนวิญญาณธาท – อิทํ ตสฺมํ สมเย มนินฺทริยํ โหติฯ

๓๗๙. กตมํ ตสฺมํ สมเย โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺพสฺสขํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺพสฺสชา สาตา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมํ สมเย โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติฯ

๓๘๐. กตมํ ตสฺมํ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ? โย เตสํ อรูปีนํ ฌมฺมานํ आयุ ลฺลิตี ยปนา ยา ปนา อิริยนา วตตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตสฺมํ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติฯ

๓๘๑. กตมา ตสฺมํ สมเย มิจฺจาทิฏฺฐิ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสุทฺถายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺพนทิตํ ทิฏฺฐิสํโยชนํ คาโห ปตฺติฏฺฐาโห [ปฏฺิคฺคาโห (สี.สุยา.)] อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมโคคฺ มิจฺจาปโถ มิจฺจตฺตํ ติตฺถายตन्नํ วิปริยาสคฺคาโห [วิปริเยสคฺคาโห (ก.)] – อยํ ตสฺมํ สมเย มิจฺจาทิฏฺฐิ โหติฯ

๓๘๒. กตโม ตสฺมํ สมเย มิจฺจาสงฺกโปป โหติ? โย ตสฺมํ สมเย ตโกภก วิตโกภก สงฺกโปปํ อปฺปนา พุยฺปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา มิจฺจาสงฺกโปป – อยํ ตสฺมํ สมเย มิจฺจาสงฺกโปป โหติฯ

๓๘๓. กตโม ตสฺมํ สมเย มิจฺจาวายาโม โหติ? โย ตสฺมํ สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อญฺยาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสสพฺพหิ ธาโม ธิตี อสํยิตฺตปรกฺกมตา อนิกฺขิตตฉนฺทตา อนิกฺขิตตตฺตรตา ตฺรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยนฺทริยํ วีริยพฺลํ มิจฺจาวายาโม – อยํ ตสฺมํ สมเย มิจฺจาวายาโม โหติฯ

๓๘๔. กตโม ตสฺมํ สมเย มิจฺจาสมาธิ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จิตฺตสฺส ลฺลิตี สณฺณลฺลิตี อวญฺญลฺลิตี อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺमानสตา สมโถ สมานินฺทริยํ สมานิพฺลํ มิจฺจาสมาธิ – อยํ ตสฺมํ สมเย มิจฺจาสมาธิ โหติฯ

๓๘๕. กตมํ ตสฺมํ สมเย วริยพลํ โหติ? โย ตสฺมํ สมเย เจตสีโก วริยารโมภ นิกกโม
ปรกฺกโม อญฺญาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสพฺพิทฺธาโม ธิตฺติ อสฺสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตตจฺจนท
ตา อนิกฺขิตตจฺจรตา จฺรสมฺปคฺคาโห วริยํ วริยินฺทริยํ วริยพลํ มิจฺฉาวายาโม – อิทํ ตสฺมํ สมเย ว
ริยพลํ โหติฯ

๓๘๖. กตมํ ตสฺมํ สมเย สมาธิพลํ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จิตฺตสฺส ลฺลิตฺติ สณฺณลฺลิตฺติ อวฺภูลฺลิตฺติ อวิ
สาหาโร อวิเกฺชโป อวิสาหฺภูมานสตา สมฺโถ สมาธิทฺทริยํ สมาธิพลํ มิจฺฉาสมาธิ – อิทํ ตสฺมํ
สมเย สมาธิพลํ โหติฯ

๓๘๗. กตมํ ตสฺมํ สมเย อหิริกพลํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย น หิริยติ หิริยิตเพฺพน น หิริยติ
ปาปกาณํ อกฺกุสลานํ ฌมฺมานํ สมาปตฺติยา – อิทํ ตสฺมํ สมเย อหิริกพลํ โหติฯ

๓๘๘. กตมํ ตสฺมํ สมเย อโนตฺตปฺปพลํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย น โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิต
เพฺพน น โอตฺตปฺปิติ ปาปกาณํ อกฺกุสลานํ ฌมฺมานํ สมาปตฺติยา – อิทํ ตสฺมํ สมเย อโนตฺตปฺป
พลํ โหติฯ

๓๘๙. กตโม ตสฺมํ สมเย โลโภ โหติ? โย ตสฺมํ สมเย โลโภ ลฺพภนา ลฺพภิตตฺตํ สารา
โค สารชฺชนา สารชฺชิตตฺตํ อภิชฺฉมา โลโภ อกฺกุสลมฺูลํ – อयํ ตสฺมํ สมเย โลโภ โหติฯ

๓๙๐. กตโม ตสฺมํ สมเย โมโห โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย อญฺญาณํ อทสฺสนํ อนภิสมฺโย อน
นุโพโธ อสโมโพโธ อปฺปปฏิเวโธ อสํคาหนา อปฺริโยคาหนา อสมเปกฺขนา อปฺจจเวกฺขนา อปฺจ
จกฺขกมฺมํ ทุเมมฺมชฺฉํ พาลยํ อสมฺปชฺชญฺญํ โมโห ปโมโห สโมมโห อวิชฺชา อวิชฺชชฺช อวิชฺชา
โยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปฺริยญฺจฺฉานํ อวิชฺชาลงคฺคิ โมโห อกฺกุสลมฺูลํ – อยํ ตสฺมํ สมเย โมโห
โหติฯ

๓๙๑. กตมา ตสฺมํ สมเย อภิชฺฉมา โหติ? โย ตสฺมํ สมเย โลโภ ลฺพภนา ลฺพภิตตฺตํ सा
ราโค สารชฺชนา สารชฺชิตตฺตํ อภิชฺฉมา โลโภ อกฺกุสลมฺูลํ – อยํ ตสฺมํ สมเย อภิชฺฉมา โหติฯ

๓๙๒. กตมา ตสฺมํ สมเย มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ
ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสุกાયิกํ ทิฏฺฐิวิปฺพนทิตํ ทิฏฺฐิสํโยชนํ คาโห ปตฺติฏฺฐาโห อภินิเวโส ปราม
าโส กุมฺมโคคฺค มิจฺฉาปโย มิจฺฉตตํ ติตฺถายตฺนํ วิปฺริยาสคฺคาโห – อยํ ตสฺมํ สมเย มิจฺฉาทิฏฺฐิ
โหติฯ

๓๙๓. กตมํ ตสฺมํ สมเย อหิริกํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย น หิริยติ หิริยิตเพฺพน น หิริยติ ปา
ปกาณํ อกฺกุสลานํ ฌมฺมานํ สมาปตฺติยา – อิทํ ตสฺมํ สมเย อหิริกํ โหติฯ

๓๙๔. กตมํ ตสฺมํ สมเย อโนตฺตปฺปํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย น โอตฺตปฺปิติ โอตฺตปฺปิตเพ
พน น โอตฺตปฺปิติ ปาปกาณํ อกฺกุสลานํ ฌมฺมานํ สมาปตฺติยา – อิทํ ตสฺมํ สมเย อโนตฺตปฺปํ โห
ติฯ

๓๙๕. กตโม ตสฺมํ สมเย สมโถ โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จิตฺตสฺส ลฺลิตฺติ สณฺณลฺลิตฺติ อวฺภูลฺลิตฺติ อวิ
สาหาโร อวิเกฺชโป อวิสาหฺภูมานสตา สมฺโถ สมาธิทฺทริยํ สมาธิพลํ มิจฺฉาสมาธิ – อยํ ตสฺมํ
สมเย สมโถ โหติฯ

๓๙๖. กตโม ตสฺมี สมเย ปคฺคาโห โหติ? โย ตสฺมี สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกฺกโม
ปรกฺกโม อญฺยาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสพฺพิ ภาโม ธิตฺติ อสฺสิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตตจฺจนท
ตา อนิกฺขิตตจฺจรตา จฺรสมปคฺคาโห วีริยํ วีริยีนฺทริยํ วีริยพลํ มิจฺฉาวายาโม – อญํ ตสฺมี สมเย
ปคฺคาโห โหติฯ

๓๙๗. กตโม ตสฺมี สมเย อวิเกชโป โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตตสฺส ลีลิตฺติ สณฺณลิตฺติ อวญฺญลิตฺติ
อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺमानสตา สมโธ สมานินฺทริยํ สมานิพลํ มิจฺฉาสมาธิ – อญํ ตสฺ
มี สมเย อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญม
มา – อิมะ ญมมา อกฺขลาฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนาณิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ,
ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทริยานิ โหนฺติ, ปญฺจจกฺกิ ฌานํ โหติ, จตฺตจกฺโก มโคค โหติ,
จตฺตาริ พลาณิ โหนฺติ, เทว เหตุ โหนฺติ, เอโก ผสฺส โหติ...เป.... เอกํ ญมฺมายตनํ โหติ,
เอกา ญมฺมชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมมา –
อิมะ ญมมา อกฺขลา...เป....ฯ

๓๙๘. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ? ผสฺส เจตนา วิตโกภ วิจาร์ ปีติ จิตต
เสสฺสกคฺคตา วีริยีนฺทริยํ สมานินฺทริยํ ขีวิตินฺทริยํ มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาสงฺกโปป มิจฺฉาวายาโม
มิจฺฉาสมาธิ วีริยพลํ สมานิพลํ อหิริกพลํ อโนตตปฺปพลํ โลภ โมโห อภิชฺฌา มิจฺฉาทิฏฺฐิ
อหิริกํ อโนตตปฺป สมโธ ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจ
สมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมมา ลฺลเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา วิญฺญานก
ขนฺธํ – อญํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ...เป.... อิมะ ญมมา อกฺขลาฯ

๓๙๙. กตเม ญมมา อกฺขลา? ยสฺมี สมเย อกฺขลํ จิตตํ อปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ
ทิฏฺฐิคฺคตสมฺปยุตตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ วา...เป.... ญมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี
สมเย ผสฺส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ญมมา อกฺขลาฯ

๔๐๐. กตเม ญมมา อกฺขลา? ยสฺมี สมเย อกฺขลํ จิตตํ อปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ
ทิฏฺฐิคฺคตวิปฺยุตตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺถารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสธารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพา
รมฺมณํ วา ญมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผสฺส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา
โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, วิตโกภ โหติ, วิจาร์ โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตตเสสฺสกคฺค
ตา โหติ, วีริยีนฺทริยํ โหติ, สมานินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ขีวิตินฺท
ริยํ โหติ, มิจฺฉาสงฺกโปป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมานิ
พลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตตปฺปพลํ โหติ, โลภ โหติ, โมโห โหติ, อภิชฺฌา โหติ, อหิ
ริกํ โหติ, อโนตตปฺป โหติ, สมโธ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี
สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมมา – อิมะ ญมมา อกฺขลา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนาณิ โหนฺติ , เทว ชาติโย โหนฺติ,
ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทริยานิ โหนฺติ, ปญฺจจกฺกิ ฌานํ โหติ, ติวฺจกฺโก มโคค โหติ, จต
ตาริ พลาณิ โหนฺติ, เทว เหตุ โหนฺติ, เอโก ผสฺส โหติ...เป.... เอกํ ญมฺมายตนํ โหติ, เอกา
ญมฺมชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ญมมา – อิมะ
ญมมา อกฺขลา...เป....ฯ

๔๐๑. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺโต? ฝโสส เจตนา วิตโกก วิชาโร ปีติ จิตตเสส กคฺคตา วีริยิณฺทริยํ สมาธิณฺทริยํ ขีวิติณฺทริยํ มิจฺจาสงกโปป มิจฺจาวายาโม มิจฺจาสมาธิ วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อนินฺตตปฺปพลํ โลโภ โมโห อภิชฺฌา อหิริกํ อนินฺตตปฺปํ สมโธ ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐเปตฺวา เวทนา กฺขนฺธํ ฐเปตฺวา สญฺญา กฺขนฺธํ ฐเปตฺวา วิญฺญาณ กฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺโต...เป.... อิม ฌมฺมา อกฺสลาฯ

๔๐๒. กตเม ฌมฺมา อกฺสลา? ยสฺมี สมเย อกฺสลํ จิตตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ภิภูลฺลิตฺตวิปฺยุตฺตํ สสงฺขารเณ รุปารมฺมณํ วา...เป.... ฌมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ฝโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมฺมา อกฺสลาฯ

๔๐๓. กตเม ฌมฺมา อกฺสลา? ยสฺมี สมเย อกฺสลํ จิตตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อฺเปกฺขาสหคตํ ภิภูลฺลิตฺตสมฺปยุตฺตํ รุปารมฺมณํ วา สทฺทการมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสสารมฺมณํ วา โผฏฐพฺพารมฺมณํ วา ฌมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ฝโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, วิตโกก โหติ, วิชาโร โหติ, อฺเปกฺขา โหติ, จิตตเสส กคฺคตา โหติ, วีริยิณฺทริยํ โหติ, สมาธิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อฺเปกฺขิณฺทริยํ โหติ, ขีวิติณฺทริยํ โหติ, มิจฺจาทิภฺฐิ โหติ, มิจฺจาสงกโปป โหติ, มิจฺจาวายาโม โหติ, มิจฺจาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อนินฺตตปฺปพลํ โหติ, โลโภ โหติ, โมโห โหติ, อภิชฺฌา โหติ, มิจฺจาทิภฺฐิ โหติ, อหิริกํ โหติ, อนินฺตตปฺปํ โหติ, สมโธ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา อกฺสลาฯ

๔๐๔. กตโม ตสฺมี สมเย ฝโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ฝโสส ฝุสนา สํฝุสนา สํฝุสิตตฺตํ – อยํ ตสฺมี สมเย ฝโสส โหติฯ

๔๐๕. กตมา ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาคฺคสมฺผสฺสขํ เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ...เป....ฯ

๔๐๖. กตมา ตสฺมี สมเย อฺเปกฺขา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย อฺเปกฺขา โหติ...เป....ฯ

๔๐๗. กตมํ ตสฺมี สมเย อฺเปกฺขิณฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อิทํ ตสฺมี สมเย อฺเปกฺขิณฺทริยํ โหติ...เป.... เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา อกฺสลาฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนา นิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจิณฺทริยานิ โหนฺติ, จตฺรงคิกํ ฌานํ โหติ, จตฺรงคิโก มโคค โหติ, จตฺตาริ พลา นิ โหนฺติ, เทว เหตุ โหนฺติ, เอโก ฝโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมฺมายตนํ โหติ, เอกา ฌมฺมธาคฺค โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา อกฺสลา...เป....ฯ

๔๐๘. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกภ วิจาโร จิตตเสส กคคตา วีริยนฺทริยํ สมาธินฺทริยํ ซีวิตินฺทริยํ มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาสงฺกโปป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อนินฺตตปฺปพลํ โลโภ โมโห อภิชฺฌา มิจฺฉาทิฏฺฐิ อหิริกํ อนินฺตตปฺปํ สมโณ ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตถิ ปฏฺวิจฺจ สมฺปปฺนนา อรูปิโน ฌมฺมา ลฺลเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ...เป.... อิม ฌมฺมา อกฺสลาฯ

๔๐๙. กตเม ฌมฺมา อกฺสลา? ยสฺมี สมเย อกฺสลํ จิตตํ อุปฺปन्नํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฺฐิคฺคตสมฺปยุตฺตํ สสงฺขารเณ รุปารมฺมณํ วา...เป.... ฌมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมฺมา อกฺสลาฯ

๔๑๐. กตเม ฌมฺมา อกฺสลา? ยสฺมี สมเย อกฺสลํ จิตตํ อุปฺปन्नํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฺฐิคฺคตวิปฺปยุตฺตํ รุปารมฺมณํ วา สทฺทการมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ฌมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, วิตโกภ โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตตเสส กคคตา โหติ, วีริยนฺทริยํ โหติ, สมาธินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทริยํ โหติ, ซีวิตินฺทริยํ โหติ, มิจฺฉาสงฺกโปป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อนินฺตตปฺปพลํ โหติ, โลโภ โหติ, โมโห โหติ, อภิชฺฌา โหติ, อหิริกํ โหติ, อนินฺตตปฺปํ โหติ, สมโณ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตถิ ปฏฺวิจฺจสมฺปปฺนนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา อกฺสลา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตฺตานิ โหนฺติ, เทว ฐาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทริยานิ โหนฺติ, จตฺตงฺคิกํ ฌานํ โหติ, ติวงฺคิโก มโคค โหติ, จตฺตาริ พฺลานิ โหนฺติ, เทว เหตุ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมฺมายตฺนํ โหติ, เอกา ฌมฺมฐาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตถิ ปฏฺวิจฺจสมฺปปฺนนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา อกฺสลา...เป....ฯ

๔๑๑. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกภ วิจาโร จิตตเสส กคคตา วีริยนฺทริยํ สมาธินฺทริยํ ซีวิตินฺทริยํ มิจฺฉาสงฺกโปป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อนินฺตตปฺปพลํ โลโภ โมโห อภิชฺฌา อหิริกํ อนินฺตตปฺปํ สมโณ ปคฺคาโห อวิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตถิ ปฏฺวิจฺจสมฺปปฺนนา อรูปิโน ฌมฺมา ลฺลเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ...เป.... อิม ฌมฺมา อกฺสลาฯ

๔๑๒. กตเม ฌมฺมา อกฺสลา? ยสฺมี สมเย อกฺสลํ จิตตํ อุปฺปन्नํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฺฐิคฺคตวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขารเณ รุปารมฺมณํ วา...เป.... ฌมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมฺมา อกฺสลาฯ

๔๑๓. กตเม ฌมฺมา อกฺสลา? ยสฺมี สมเย อกฺสลํ จิตตํ อุปฺปन्नํ โหติ โทมนสฺสสหคตํ ปฏฺวิขสมฺปยุตฺตํ รุปารมฺมณํ วา สทฺทการมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ฌมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, วิตโกภ โหติ, วิจาโร โหติ, ทฺกฺขํ โหติ, จิตตเสส กคคตา โหติ, วีริยนฺทริยํ โหติ, สมาธินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โทมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ซีวิตินฺทริยํ โหติ,

มิจาสาสกโปป โหติ, มิจาवायाโม โหติ, मिक्षमाणि โหति, वीर्यपलं โหति, समाधिपलं โหति, अहिरिकपलं โหति, अनिदत्तप्पपलं โหति, तोसो โหति, मोहो โหति, पयापातो โหति, अहिरिकं โหति, अनिदत्तप्पं โหति, समो โหति, पक्काโห โหति, अविशेषो โหति; ये वा पन तस्मिं समये अभ्युपि ओदधिं प्रविज्जस्सप्पन्ना อरुปีโน ऋमा – อิมे ऋमा อकुสลา

๔๑๔. กตโม ตสฺมिं สมये ผโสโส โหติ? โย ตสฺมिं สมये ผโสโส พุสนา สํพุสนา สํพุสติดตํ – อयं ตสฺมिं สมये ผโสโส โหติ

๔๑๕. กตมา ตสฺมिं สมये เวทนา โหติ? ยं ตสฺมिं สมये ตชฺชามโนวิญญาณธาดุ สมพสฺสขํ เจตสิกํ อสาดํ เจตสิกํ ทุกขํ เจโตสมพสฺสขํ อสาดํ ทุกขํ เวทยิตํ เจโตสมพสฺสชา อสาดตา ทุกขา เวทนา – อयं ตสฺมिं สมये เวทนา โหติ...เป....

๔๑๖. กตมํ ตสฺมिं สมये ทุกขํ โหติ? ยं ตสฺมिं สมये เจตสิกํ อสาดํ เจตสิกํ ทุกขํ เจโตสมพสฺสขํ อสาดํ ทุกขํ เวทยิตํ เจโตสมพสฺสชา อสาดตา ทุกขา เวทนา – อิทํ ตสฺมिं สมये ทุกขํ โหติ...เป....

๔๑๗. กตมํ ตสฺมिं สมये โทมนสฺสสินุทริยํ โหติ? ยं ตสฺมिं สมये เจตสิกํ อสาดํ เจตสิกํ ทุกขํ เจโตสมพสฺสขํ อสาดํ ทุกขํ เวทยิตํ เจโตสมพสฺสชา อสาดตา ทุกขา เวทนา – อิทํ ตสฺมิं สมये โทมนสฺสสินุทริยํ โหติ...เป....

๔๑๘. กตโม ตสฺมिं สมये तोโสโส โหติ? โย ตสฺมिं สมये तोโสโส พุสนา พุสติดตํ พยา ปตติ พยาปชฺชนา พยาปชฺชิตตํ วิโรโธ ปฏิวิโรโธ จณฺทิกํ อสุโรโป อนตตมมฺนตา จิตตสฺส – อยं ตสฺมิं สมये तोโสโส โหติ...เป....

๔๑๙. กตโม ตสฺมิं สมये พยาปาโต โหติ? โย ตสฺมิं สมये तोโสโส พุสนา พุสติดตํ พยาปตติ พยาปชฺชนา พยาปชฺชิตตํ วิโรโธ ปฏิวิโรโธ จณฺทิกํ อสุโรโป อนตตมมฺนตา จิตตสฺส – อยं ตสฺมิं สมये พยาปาโต โหติ...เป.... ये वा पन तस्मिं समये अभ्युपि ओदधिं प्रविज्जस्सप्पन्ना अरुपीโน ऋमा – อิมे ऋमा अकुसला

ตสฺมिं โข ปน สมये จตฺตารो ขนฺธो โหติ, ทวายนฺนํ โหติ, เทว ธาตุโย โหติ, ตโย อาหารา โหติ, ปญฺจินุทริยานิ โหติ, จตฺตงฺคิกํ ฆานํ โหติ, ติวงฺคิกो มโคโค โหติ, จตฺตาริ พลาณิ โหติ, เทว เหตุ โหติ, เอโก ผโสโส โหติ...เป.... เอกํ ฐมฺมายตनํ โหติ, เอกา ฐมฺมธาดุ โหติ; ये वा पन तस्मिं समये अभ्युपि ओदधिं प्रविज्जस्सप्पन्ना अरुपीโน ऋमा – อิมे ऋमा अकुสลา...เป....

๔๒๐. กตโม ตสฺมิं สมये สงฺขารกฺขนฺธ โหติ? ผโสโส เจตนา วิตโกโก วิจาโร จิตตเส สกคฺคตา วีริยินุทริยํ สมาธิनुทริยํ ชีวิตินุทริยํ มิจาสาสกโปป มิจาवायाโม มิจาสาสมาธิ วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริคพลํ अनिदत्तप्पपलं तोโสโส मोहो พยาปาโต อหิริคํ अनिदत्तप्पं समो ปक्काโห อวิเศษो; ये वा पन तस्मिं समये अभ्युपि ओदधिं प्रविज्जस्सप्पन्ना अरुपीโน ऋमा स्ส पेตฺวา เวทนาภขณฺธํ สฺส पेตฺวา สลฺลภฺยาภขณฺธํ สฺส पेตฺวา วิญญาณภขณฺธํ – อยं ตสฺมिं สมये สงฺขารกฺขนฺธ โหติ...เป.... อิมे ऋमा अकुसला

๔๒๑. กตเม ฐมฺมา อकुสลา? ยสฺมิ สมये อकुสลํ จิตตํ อุปฺปन्नํ โหติ โทมนสฺสสทฺคตํ ปฏิขสมฺปยุตตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ वा...เป.... ฐมฺमारมฺมณํ वा ยं ยํ वा ปนารพฺภ, ตสฺมิ

สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิเม ฌมมา อกฺสลาฯ

๔๒๒. กตเม ฌมมา อกฺสลา? ยสฺมี สมเย อกฺสลํ จิตฺตํ อุปฺปนํ โหติ อฺเปกฺขาสหคตํ วิจิ กิจจาสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฐพฺพา รมฺมณํ วา ฌมมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตโภก โหติ, วิจาโร โหติ, อฺเปกฺขา โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, วิริยิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อฺเปกฺขิณฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, มิจฺจาสงฺกโปป โหติ, มิจฺจาวายาโม โหติ, วิริยพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, วิจิกิจฺจา โหติ, โมโห โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปํ โหติ, ปคฺคาโห โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺบุตฺตนา อรูปิโน ฌมมา – อิเม ฌมมา อกฺสลาฯ

๔๒๓. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป....ฯ

๔๒๔. กตมา ตสฺมี สมเย จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตฺตสฺส ลลิตี – อยํ ตสฺมี สมเย จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ...เป....ฯ

๔๒๕. กตมา ตสฺมี สมเย วิจิกิจฺจา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตตํ วิมตี วิจิกิจฺจา เทวพฺพิกํ เทวธาปโถ สํสโย อเนกํสคฺคาโห อาสปปนา ปริสปปนา อปฺริโยคา หนา ฌมฺภิตตตํ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข – อยํ ตสฺมี สมเย วิจิกิจฺจา โหติ...เป.... เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺบุตฺตนา อรูปิโน ฌมมา – อิเม ฌมมา อกฺสลาฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตารो ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนาณิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, จตฺตาริ อินฺทริยานิ โหนฺติ , จตฺรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, ทฺวงฺคิโก มโคค โหติ, ตีณิ พลาณิ โหนฺติ, เอโก เหตุ โหติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมฺมายตณํ โหติ , เอกา ฌมฺมธาท โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺบุตฺตนา อรูปิโน ฌมมา – อิเม ฌมมา อกฺสลา...เป....ฯ

๔๒๖. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโภก วิจาโร จิตฺตเสส กคฺคตา วิริยิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ มิจฺจาสงฺกโปป มิจฺจาวายาโม วิริยพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ วิจิกิจฺจา โมโห อหิริกํ อโนตฺตปฺปํ ปคฺคาโห; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺบุตฺตนา อรูปิโน ฌมมา ลลเปตฺวา เวทนา กฺขนฺธํ ลลเปตฺวา สญฺญา กฺขนฺธํ ลลเปตฺวา วิญฺญาณ กฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ...เป.... อิเม ฌมมา อกฺสลาฯ

๔๒๗. กตเม ฌมมา อกฺสลา? ยสฺมี สมเย อกฺสลํ จิตฺตํ อุปฺปนํ โหติ อฺเปกฺขาสหคตํ อุตฺถจฺจสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา...เป.... ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตโภก โหติ, วิจาโร โหติ, อฺเปกฺขา โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, วิริยิณฺทริยํ โหติ, สฺมาธิณฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อฺเปกฺขิณฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ, มิจฺจาสงฺกโปป โหติ, มิจฺจาวายาโม โหติ, มิจฺจาสมาธิ โหติ, วิริยพลํ โหติ, สฺมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ , อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, อุตฺถจฺจํ โหติ, โมโห โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปํ โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิเกชโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏฺวิจฺจสมฺบุตฺตนา อรูปิโน ฌมมา – อิเม ฌมมา อกฺสลาฯ

๔๒๘. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ – อयํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป....ฯ

๔๒๙. กตมํ ตสฺมี สมเย อุทฺธจํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตฺตสฺส อุทฺธจํ อุปฺปสโม เจต โส วิเกชโป ฆนตตตํ จิตฺตสฺส – อิทํ ตสฺมี สมเย อุทฺธจํ โหติ ...เป.... เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อกฺขลาฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทวายตนาณิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทริยานิ โหนฺติ, จตฺตงคิกํ ฌานํ โหติ, ติวงคิกโก มโคค โหติ, จตฺตาริ พลาณิ โหนฺติ, เอโก เหตุ โหติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกํ ฌมฺมายตณํ โหติ, เอกา ฌมฺมชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อกฺขลา...เป....ฯ

๔๓๐. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกก วิจาร์ จิตฺตเส สกคฺคตา วีริยนฺทริยํ สสมาธิทฺทริยํ ขีวิตินฺทริยํ มิจฺฉาสงฺกโปป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ วีริย พลํ สสมาธิพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ อุทฺธจํ โมโห อหิริกํ อโนตฺตปฺปํ สมโถ ปคฺคาโห อ วิเกชโป; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐเปตฺวา เวท นากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา วิญญานกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา อกฺขลาฯ

ทวาทส อกฺขลจิตฺตานิฯ

อพฺยากตวิปาโก

กฺขลวิปากปญฺจวิญญานานิ

๔๓๑. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย กามาวจรสฺส กฺขลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุป จิตฺตตฺตา วิปากํ จกฺขวิญญานํ อุปฺปนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ รูปารมฺมณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อุเปกฺخينฺทริยํ โหติ, ขีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

๔๓๒. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติฯ

๔๓๓. กตมา ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย ตชฺชาจกฺขวิญญานชาติ สมฺผสฺสขํ เจตสิกํ เนว สาทํ นาสาทํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกฺขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อ ทุกฺขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย เวทนา โหติฯ

๔๓๔. กตมา ตสฺมี สมเย สญฺญา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชาจกฺขวิญญานชาติ สมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย สญฺญา โหติฯ

๔๓๕. กตมา ตสฺมี สมเย เจตนา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชาจกฺขวิญญานชาติ สมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา เจตยิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย เจตนา โหติฯ

๔๓๖. กตมํ ตสฺมํ สมเย จิตฺตํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปญฺหารํ มโน มนายตํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโณธ ตชฺชาจกฺขวิญญาณธตฺตํ – อิทํ ตสฺมํ สมเย จิตฺตํ โหติฯ

๔๓๗. กตมา ตสฺมํ สมเย อุเปกฺขา โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโต สมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทียิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อयํ ตสฺมํ สมเย อุเปกฺขา โหติฯ

๔๓๘. กตมา ตสฺมํ สมเย จิตฺตเสสกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมํ สมเย จิตฺตสฺส ลฺลิตี – อยํ ตสฺมํ สมเย จิตฺตเสสกคฺคตา โหติฯ

๔๓๙. กตมํ ตสฺมํ สมเย มนินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปญฺหารํ มโน มนายตํ มนินฺทริยํ วิญญาณํ วิญญาณกฺขโณธ ตชฺชาจกฺขวิญญาณธตฺตํ – อิทํ ตสฺมํ สมเย มนินฺทริยํ โหติฯ

๔๔๐. กตมํ ตสฺมํ สมเย อุเปกฺขินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมํ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทียิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อิทํ ตสฺมํ สมเย อุเปกฺขินฺทริยํ โหติฯ

๔๔๑. กตมํ ตสฺมํ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ? โย เตสํ อรูปีณํ ฌมฺมานํ อายุ ลฺลิตี ยปฺนา ยา ปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตสฺมํ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยาคตาฯ

ตสฺมํ โข ปน สมเย จตฺตารอฺ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนาณิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสฺส โหติ...เป.... เอกา จกฺขวิญญาณ ธาตุ โหติ, เอกํ ฌมฺมายตํ โหติ, เอกา ฌมฺมธตฺตํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยาคตา...เป....ฯ

๔๔๒. กตโม ตสฺมํ สมเย สงฺขารกฺขโณธ โหติ? ผโสฺส เจตนา จิตฺตเสสกคฺคตา ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา ลฺลเปตฺวา เวทนา กฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา วิญญาณกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมํ สมเย สงฺขารกฺขโณธ โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา อพฺยาคตาฯ

๔๔๓. กตเม ฌมฺมา อพฺยาคตา? ยสฺมํ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุป จิตตฺตา วิปากํ โสตวิญญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ สทฺทการมฺมณํ...เป.... ฆานวิญญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ คนฺธารมฺมณํ...เป.... ชิวหาวิญญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ รสารมฺมณํ...เป.... กายวิญญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ สุขสหคตํ โผฏฐพฺพารมฺมณํ, ตสฺมํ สมเย ผโสฺส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, สฺสขํ โหติ, จิตฺตเสสกคฺคตา โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, สฺชินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยาคตาฯ

๔๔๔. กตโม ตสฺมํ สมเย ผโสฺส โหติ? โย ตสฺมํ สมเย ผโสฺส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตฺตํ – อยํ ตสฺมํ สมเย ผโสฺส โหติฯ

๔๔๕. กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชากายวิญญานธาตุ สมฺพสฺสขํ กายิกํ สาทํ กายิกํ สุขํ กายสมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ กายสมฺพสฺสขา สาทา สุขา เวทนา – อयํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติฯ

๔๔๖. กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชากายวิญญานธาตุ สมฺพสฺสขา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตํ – อयํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติฯ

๔๔๗. กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชากายวิญญานธาตุ สมฺพสฺสขา เจตนา สเบฺจเจตนา เจตยิตตํ – อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติฯ

๔๔๘. กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตํ มนินฺทริยํ วิญญานํ วิญญานกฺขนฺธํ ตชฺชากายวิญญานธาตุ – อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติฯ

๔๔๙. กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย กายิกํ สาทํ กายิกํ สุขํ กายสมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ กายสมฺพสฺสขา สาทา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติฯ

๔๕๐. กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตเสสกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ลฺลิตี – อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตเสสกคฺคตา โหติฯ

๔๕๑. กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตํ มนินฺทริยํ วิญญานํ วิญญานกฺขนฺธํ ตชฺชากายวิญญานธาตุ – อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทริยํ โหติฯ

๔๕๒. กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย กายิกํ สาทํ กายิกํ สุขํ กายสมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ กายสมฺพสฺสขา สาทา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขินฺทริยํ โหติฯ

๔๕๓. กตมํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ? โย เตสํ อรูปีโน ฌมฺมานํ อายุ ลฺลิตี ยปฺนา ยา ปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อเบฺญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนา นิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสสุ โหติ...เป.... เอกา กายวิญญาน ธาตุ โหติ, เอกํ ฌมฺมายตํ โหติ, เอกา ฌมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อเบฺญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา อพฺยากตา...เป....ฯ

๔๕๔. กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ? ผโสสุ เจตนา จิตฺตเสสกคฺคตา ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อเบฺญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา ลฺลเปตฺวา เวทนา กฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ลฺลเปตฺวา วิญญานกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺธ โหติ...เป.... อิมะ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

กุสลวิปากานิ ปญฺจวิญญานานิฯ

กุสลวิปាកมโนธาตุ

๔๕๕. กตเม ฐมา อพยากตา? ยสฺมี สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมมสฺส กตตตา อุปจิตตตา วิปากา มโนธาตุ อุปปณา โหติ อุปเพกขาสหคตา รูปารมมणा วา...เป.... โผฏฐัพพารมมणा วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สัญญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตโกก โหติ, วิจาโร โหติ, อุปเพกขา โหติ, จิตตเสสกกคฺคตา โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อุปเพกขินฺทริยํ โหติ, ขีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปปณา อรูปิโน ฐมา – อีเม ฐมา อพยากตาฯ

๔๕๖. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ – อयํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติฯ

๔๕๗. กตมา ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนธาตุสมฺผสฺสขํ เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทียตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย เวทนา โหติฯ

๔๕๘. กตมา ตสฺมี สมเย สัญญา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนธาตุสมฺผสฺสชา สัญญา สัญชานนา สัญชานิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย สัญญา โหติฯ

๔๕๙. กตมา ตสฺมี สมเย เจตนา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย ตชฺชามโนธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา เจตยิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย เจตนา โหติฯ

๔๖๐. กตมํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปญฺหารํ มโน มนายตनํ มนินฺทริยํ วิญญฺาณํ วิญญฺาณกฺขโณธ ตชฺชามโนธาตุ – อิทํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ โหติฯ

๔๖๑. กตโม ตสฺมี สมเย วิตโกก โหติ? โย ตสฺมี สมเย ตโกก วิตโกก สงกโปป อุปปนา พฺยอุปปนา เจตโส อภินิโรปนา – อยํ ตสฺมี สมเย วิตโกก โหติฯ

๔๖๒. กตโม ตสฺมี สมเย วิจาโร โหติ? โย ตสฺมี สมเย จาโร วิจาโร อนุวิจาโร อุปวิจาโร จิตตสฺส อนุสนฺธานตา อนุปะกฺขนตา – อยํ ตสฺมี สมเย วิจาโร โหติฯ

๔๖๓. กตมา ตสฺมี สมเย อุปเพกขา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทียตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย อุปเพกขา โหติฯ

๔๖๔. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตเสสกกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตตสฺส ลฺลิตี – อยํ ตสฺมี สมเย จิตตเสสกกคฺคตา โหติฯ

๔๖๕. กตมํ ตสฺมี สมเย มนินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปญฺหารํ มโน มนายตนํ มนินฺทริยํ วิญญฺาณํ วิญญฺาณกฺขโณธ ตชฺชามโนธาตุ – อิทํ ตสฺมี สมเย มนินฺทริยํ โหติฯ

๔๖๖. กตมํ ตสฺมี สมเย อุปเพกขินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทียตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อิทํ ตสฺมี สมเย อุปเพกขินฺทริยํ โหติฯ

เปกชินุทริย โหติฯ

๔๖๗. กตมํ ตสฺมိ สมเย ชีวิตินุทริย โหติ? โย เตสํ อรูปินํ ฌมมานํ อายุ ลลิตี ยปนา ยา ปนา อิริยนา วตตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินุทริย – อิทํ ตสฺมि สมเย ชีวิตินุทริย โหติ; เย วา ปน ตสฺมि สมเย อญฺเญปิ อตถิ ปฏิจจสมุปฺปนนา อรูปิโน ฌมมา – อิมะ ฌมมา อพฺยาคตาฯ

ตสฺมิ โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนา นิ โหนฺติ, เทว ชาติโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตินฺนุทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกา มโนธาตุ โหติ, เอกํ ฌมมายตนํ โหติ, เอกา ฌมมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมि สมเย อญฺเญปิ อตถิ ปฏิจจสมุปฺปนนา อรูปิโน ฌมมา – อิมะ ฌมมา อพฺยาคตา...เป....ฯ

๔๖๘. กตโม ตสฺมि สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกก วิจาโร จิตฺตเส สกคฺคตา ชีวิตินุทริย; เย วา ปน ตสฺมि สมเย อญฺเญปิ อตถิ ปฏิจจสมุปฺปนนา อรูปิโน ฌมมา ลล เปตฺวา เวทนากฺขนํ ลล เปตฺวา สญฺญากฺขนํ ลล เปตฺวา วิญฺญาณกฺขนํ – อยํ ตสฺมि สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา อพฺยาคตาฯ

กุสลวิปากา มโนธาตุฯ

กุสลวิปากมโนวิญฺญาณธาตุโสมนสฺสสหคตา

๔๖๙. กตเม ฌมมา อพฺยาคตา? ยสฺมิ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปล จิตตฺตา วิปากา มโนวิญฺญาณธาตุ อุปฺปนนา โหติ โสมนสฺสสหคตา รุปารมฺมณา วา...เป.... ฌมมารมฺมณา วา ยํ ยํ วา ปนารพฺก, ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตโกก โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตเสสฺสกคฺคตา โหติ, มนินุทริย โหติ, โสมนสฺสินุทริย โหติ, ชีวิตินุทริย โหติ; เย วา ปน ตสฺมि สมเย อญฺเญปิ อตถิ ปฏิจจสมุปฺปนนา อรูปิโน ฌมมา – อิมะ ฌมมา อพฺยาคตาฯ

๔๗๐. กตโม ตสฺมि สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมิ สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตฺตํ – อยํ ตสฺมิ สมเย ผโสส โหติฯ

๔๗๑. กตมา ตสฺมิ สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ สมฺผสฺสขํ เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสขํ สาตํ สุขํ เวทียิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา – อยํ ตสฺมิ สมเย เวทนา โหติฯ

๔๗๒. กตมา ตสฺมิ สมเย สญฺญา โหติ? ยา ตสฺมิ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ สมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ – อยํ ตสฺมิ สมเย สญฺญา โหติฯ

๔๗๓. กตมา ตสฺมิ สมเย เจตนา โหติฯ ยา ตสฺมิ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ สมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา เจตยิตตฺตํ – อยํ ตสฺมิ สมเย เจตนา โหติฯ

๔๗๔. กตมํ ตสฺมิ สมเย จิตฺตํ โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺทรํ มโน มนายตนํ มนินุทริย วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขโนธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ – อิทํ ตสฺมิ สมเย จิตฺตํ โหติฯ

๔๗๕. กตโม ตสฺมึ สมเย วิตโกก โหติ? โย ตสฺมึ สมเย ตโกก วิตโกก สงฺกโปป อป
ปนา พยฺยปปนา เจตโส อภินิโรปนา – อยํ ตสฺมึ สมเย วิตโกก โหติฯ

๔๗๖. กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ? โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนวิจาโร อปวิจา
โร จิตตสฺส อนฺนสนฺธานตา อนฺนเปกฺขนตา – อยํ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติฯ

๔๗๗. กตมา ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย ปีติ ปาโมขฺชํ อาโมทนา ปโมทนา
หาโส ปหาโส วิตติ โอทคฺยํ อตฺตมนตา จิตตสฺส – อยํ ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติฯ

๔๗๘. กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ เจโต
สมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺพสฺสขา สาทา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติฯ

๔๗๙. กตมา ตสฺมึ สมเย จิตตเสสฺสกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมึ สมเย จิตตสฺส ลลิตี – อยํ ตส
มึ สมเย จิตตเสสฺสกคฺคตา โหติฯ

๔๘๐. กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ
มโน มนายตनํ มนินฺทริยํ วิญญานํ วิญญานกฺขนธ ตชฺชาวมโนวิญญานธาตุ – อิทํ ตสฺมึ
สมเย มนินฺทริยํ โหติฯ

๔๘๑. กตมํ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาทํ เจตสิกํ สุขํ
เจโตสมฺพสฺสขํ สาทํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺพสฺสขา สาทา สุขา เวทนา – อิทํ ตสฺมึ สมเย โสมน
สฺสสินฺทริยํ โหติฯ

๔๘๒. กตมํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ? โย เตสํ อรูปีณํ ฌมฺมานํ อายุ ลลิตี ยปนา ยา
ปนา อิริยนา วตตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน
ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา อพฺยาคตาฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนา นิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ,
ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสโส โหติ...เป.... เอกา มโนวิญญาน
ธาตุ โหติ, เอกํ ฌมฺมายตนํ โหติ, เอกา ฌมฺมาธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ
ปฏิจฺจสมุပ္ปนฺนา อรูปีโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา อพฺยาคตา...เป....ฯ

๔๘๓. กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนธ โหติ? ผโสโส เจตนา วิตโกก วิจาโร ปีติ จิตต
เสสฺสกคฺคตา ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ปนฺนา อรูปีโน ฌม
มา ลลิตฺวา เวทนากฺขนธํ ลลิตฺวา สณฺญากฺขนธํ ลลิตฺวา วิญญานกฺขนธํ – อยํ ตสฺมึ สมเย
สงฺขารกฺขนธ โหติ...เป.... อิมะ ฌมฺมา อพฺยาคตาฯ

กุสลวิปาภา มโนวิญญานธาตุ โสมนสฺสสทคตาฯ

กุสลวิปากมโนวิญญานธาตุอุเปกฺขาสทคตา

๔๘๔. กตเม ฌมฺมา อพฺยาคตา? ยสฺมึ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุป
จิตตฺตา วิปาภา มโนวิญญานธาตุ อุปปนฺนา โหติ อุเปกฺขาสทคตา รุปารมฺมณา วา...เป....
ฌมฺมารมฺมณา วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมึ สมเย ผโสโส โหติ, เวทนา โหติ, สณฺญา โหติ,

เจตนา โหติ, จิตต์ โหติ, วิตกโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกขา โหติ, จิตตเสสสกคคตา โหติ, มนินทริย โหติ, อุเปกขินทริย โหติ, ชีวิตินทริย โหติ; เย วา ปน ตสฺมိ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมฺปปฺนนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิม ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

๔๘๕. กตโม ตสฺมि สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมि สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ – อยํ ตสฺมि สมเย ผโสส โหติฯ

๔๘๖. กตมา ตสฺมि สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมि สมเย ตชฺชามโนวิญญฺาณธฺาตุ สมฺผสฺสขํ เจตสิกํ เนว สํตํ นาสํตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมि สมเย เวทนา โหติฯ

๔๘๗. กตมา ตสฺมि สมเย สญฺญา โหติ? ยา ตสฺมि สมเย ตชฺชามโนวิญญฺาณธฺาตุ สมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตตํ – อยํ ตสฺมิ สมเย สญฺญา โหติฯ

๔๘๘. กตมา ตสฺมิ สมเย เจตนา โหติ? ยา ตสฺมิ สมเย ตชฺชามโนวิญญฺาณธฺาตุ สมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา เจตยิตตตํ – อยํ ตสฺมิ สมเย เจตนา โหติฯ

๔๘๙. กตมํ ตสฺมि สมเย จิตตํ โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปญฺฑรํ มโน มนายตํ มนินทริยํ วิญญฺาณํ วิญญฺาณกฺขโนธฺ ตชฺชามโนวิญญฺาณธฺาตุ – อิทํ ตสฺมि สมเย จิตตํ โหติฯ

๔๙๐. กตโม ตสฺมิ สมเย วิตกโก โหติ? โย ตสฺมิ สมเย ตโกก วิตกโก สงฺกโปปฺป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา – อยํ ตสฺมิ สมเย วิตกโก โหติฯ

๔๙๑. กตโม ตสฺมิ สมเย วิจาโร โหติ? โย ตสฺมิ สมเย จาโร วิจาโร อนฺวิจาโร อุปฺวิจาโร จิตตสฺส อนฺสนฺธานตา อนฺเปกฺขนตา – อยํ ตสฺมิ สมเย วิจาโร โหติฯ

๔๙๒. กตมา ตสฺมิ สมเย อุเปกฺขา โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย เจตสิกํ เนว สํตํ นาสํตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อยํ ตสฺมิ สมเย อุเปกฺขา โหติฯ

๔๙๓. กตมา ตสฺมิ สมเย จิตตเสสสกคคตา โหติ? ยา ตสฺมิ สมเย จิตตสฺส ลฺลิตี – อยํ ตสฺมि สมเย จิตตเสสสกคคตา โหติฯ

๔๙๔. กตมํ ตสฺมิ สมเย มนินทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย จิตตํ มโน มานสํ หทยํ ปญฺฑรํ มโน มนายตํ มนินทริยํ วิญญฺาณํ วิญญฺาณกฺขโนธฺ ตชฺชามโนวิญญฺาณธฺาตุ – อิทํ ตสฺมิ สมเย มนินทริยํ โหติฯ

๔๙๕. กตมํ ตสฺมิ สมเย อุเปกฺขินทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมิ สมเย เจตสิกํ เนว สํตํ นาสํตํ เจโตสมฺผสฺสขํ อทุกขมสฺสขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกขมสฺสชา เวทนา – อิทํ ตสฺมิ สมเย อุเปกฺขินทริยํ โหติฯ

๔๙๖. กตมํ ตสฺมิ สมเย ชีวิตินทริยํ โหติ? โย เตสํ อรูปิณํ ฌมฺมานํ อายุ ลฺลิตี ยปฺนา ยา ปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินทริยํ – อิทํ ตสฺมิ สมเย ชีวิตินทริยํ โหติ; เย วา ปน

ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ชนฺธา โหณฺติ, ทฺวายตนาณิ โหณฺติ, เทว ชาติโย โหณฺติ, ตโย อาหารา โหณฺติ, ตีณินฺทริยานิ โหณฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกา มโนวิญญฺญาณ ชาติ โหติ, เอกํ ฌมฺมายตณํ โหติ, เอกา ฌมฺมชาติ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตา...เป....ฯ

๔๙๗. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโถก วิจาโร จิตฺตเส สกคฺคตา ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุပ္ปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐ เปตฺวา เวทนาภฺกชนฺธํ ฐเปตฺวา สลฺภยาภฺกชนฺธํ ฐเปตฺวา วิญญฺญาณภฺกชนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนหฺ โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

กุสลวิปาภา อปฺเปกฺขาสหคฺตา มโนวิญญฺญาณชาติฯ

อภฺฐมฺหาวิปาภา

๔๙๘. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อป จิตตฺตา วิปาภา มโนวิญญฺญาณชาติ อปฺปนฺนา โหติ โสมนสฺสสหคฺตา ญฺญาณสมฺปยุตฺตา...เป. ... โสมนสฺสสหคฺตา ญฺญาณสมฺปยุตฺตา สสงฺขารเณ...เป.... โสมนสฺสสหคฺตา ญฺญาณวิปฺปยุตฺ ตา...เป.... โสมนสฺสสหคฺตา ญฺญาณวิปฺปยุตฺตา สสงฺขารเณ...เป.... อปฺเปกฺขาสหคฺตา ญฺญาณ สมฺปยุตฺตา...เป.... อปฺเปกฺขาสหคฺตา ญฺญาณสมฺปยุตฺตา สสงฺขารเณ...เป.... อปฺเปกฺขาสหคฺตา ญฺญาณวิปฺปยุตฺตา...เป.... อปฺเปกฺขาสหคฺตา ญฺญาณวิปฺปยุตฺตา สสงฺขารเณ รูปารมฺมณา วา...เป. ... ฌมฺมารมฺมณา วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺขโป โหติ ... เป.... อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตา...เป.... อโลโก อพฺยากตมฺลํ...เป.... อโทโส อพฺยากตมฺลํ... เป.... อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

อภฺฐมฺหาวิปาภาฯ

รูปาวจรวิปาภา

๔๙๙. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิเจจฺว กา เมหิ...เป.... ปฺลฺลมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิ เกฺขโป โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา กุสลาฯ ตเสสฺว รูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อป จิตตฺตา วิปากํ วิวิเจจฺว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺขโป โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

๕๐๐. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย รูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารานํ รูป สมมา...เป.... ทฺติยํ ฌานํ...เป.... ตติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฺลฺลมํ ฌานํ...เป. ... ปญฺจมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺขโป โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา กุสลาฯ ตเสสฺว รูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อปฺจิตตฺตา วิ ปากํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺขโป โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

รูปาวจรวิปาภาฯ

อรุปาวจรวิปากา

๕๐๑. กตเม ฐมมา อพฺยาเกตา? ยสฺมึ สมเย อรูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส รูปสณฺญานํ สมตฺถิกมมา ปฏฺวิสสณฺญานํ อตฺถงคมา นานตตสณฺญานํ อมนสิการา อากาसानญายตฺนสณฺญาสหคฺตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมมา กุสลาฯ ตเสสว อรูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ สพฺพโส รูปสณฺญานํ สมตฺถิกมมา ปฏฺวิสสณฺญานํ อตฺถงคมา นานตตสณฺญานํ อมนสิการา อากาसानญายตฺนสณฺญาสหคฺตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมมา อพฺยาเกตาฯ

๕๐๒. กตเม ฐมมา อพฺยาเกตา? ยสฺมึ สมเย อรูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส อากาसानญายตฺนํ สมตฺถิกกมฺม วิญฺญาณญายตฺนสณฺญาสหคฺตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมมา กุสลาฯ ตเสสว อรูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ สพฺพโส อากาसानญายตฺนํ สมตฺถิกกมฺม วิญฺญาณญายตฺนสณฺญาสหคฺตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมมา อพฺยาเกตาฯ

๕๐๓. กตเม ฐมมา อพฺยาเกตา? ยสฺมึ สมเย อรูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส วิญฺญาณญายตฺนํ สมตฺถิกกมฺม อากิณฺจญญายตฺนสณฺญาสหคฺตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมมา กุสลาฯ ตเสสว อรูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ สพฺพโส วิญฺญาณญายตฺนํ สมตฺถิกกมฺม อากิณฺจญญายตฺนสณฺญาสหคฺตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมมา อพฺยาเกตาฯ

๕๐๔. กตเม ฐมมา อพฺยาเกตา? ยสฺมึ สมเย อรูปุปฺปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส อากิณฺจญญายตฺนํ สมตฺถิกกมฺม เนวสณฺญานาสณฺญายตฺนสณฺญาสหคฺตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมมา กุสลาฯ ตเสสว อรูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ สพฺพโส อากิณฺจญญายตฺนํ สมตฺถิกกมฺม เนวสณฺญานาสณฺญายตฺนสณฺญาสหคฺตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมมา อพฺยาเกตาฯ

อรุปาวจรวิปากาฯ

โลกุตตรวิปาก-ปฐมมคฺควิปากา

สุทฺธิกปฏฺฐิพา

๕๐๕. กตเม ฐมมา อพฺยาเกตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยุยานิกํ อปจยคามิํ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อุป

ສຸທຸຕິກສຸບູນຕໍ່

๕๑๐. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นียยานิกํ อปฺจยคามิํ
 ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฺลฺลมาย ญมฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อฺปสมฺปชฺช
 วิหฺรติ สฺสญฺญตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสสฺส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา กุสลาฯ
 ตเสสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิเจจว กาเมหิ...เป....
 ปฺลฺลํ ฌานํ อฺปสมฺปชฺช วิหฺรติ สฺสญฺญตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสสฺส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.
 ... อิมะ ฌมมา อพฺยากตาฯ

๕๑๑. กตเม ฌมา อพยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปจยคา
มํ ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฐมา ย ญมียา ปตติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... **ปฐมํ ฌานํ อป**
สมปชฺช วิหริตี สญญตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... **อวิเกชโป โหติ...เป....** **อิเม ฌมา**
กุสลาฯ ตเสสว โลกุตตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิเจจว กาเมหิ...
เป.... **ปฐมํ ฌานํ อปสมปชฺช วิหริตี อนิมิต्तํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป....** **อวิเกชโป**
โหติ...เป.... **อิเม ฌมา อพยากตาฯ**

๕๑๒. กตเม ฐมา อพยากตา? ยสฺมี สมเย โลกุตตโร ฌานํ ภาวเต นียยานิกํ อปฺยคคา
มํ ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฐมา ยมฺมียา ปตติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อป
สมปชฺช วิหริตํ สญฺญตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมํ ฐมา
กสลาฯ ตสฺสว โลกุตตรสฺส กสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิเจจว กาเมหิ...
เป.... ปฐมํ ฌานํ อปสมปชฺช วิหริตํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป
โหติ...เป.... อิมํ ฐมา อพยากตาฯ

๕๑๓. กตเม ฌมมา อพยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตરํ ฌานํ ภาวติ นิยุยานิกํ อปจยคา
มํ ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฐมา ย ภูมียา ปตติยา วิตกฺกวิจารณ์ํ รูปสมา...เป.... ทุตฺยํ ฌานํ...
เป.... ตุตฺยํ ฌานํ...เป.... จตฺตํ ฌานํ...เป.... ปฐมํ ฌานํ...เป.... ปญจมํ ฌานํ อปสมฺปชฺช
วิหริติ สฺสณฺณตฺตํ กุสลํ...เป.... สฺสณฺณตฺตํ วิปาโก...เป.... สฺสณฺณตฺตํ กุสลํ...เป.... อนิมิต
ตฺตํ วิปาโก...เป.... สฺสณฺณตฺตํ กุสลํ...เป.... อปฺปณฺหิตตฺตํ วิปาโก, ตสฺมึ สมเย ผโส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา อพยากตา?

សុត្តន្តបិដកសុវណ្ណសូត្រ

ສຸບູນຕປຣືປາ

๕๑๔. กตเม ฐมา อพยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตโร ฌานํ ภาวเต นินฺยานิโก อปฺยคํ
มํ ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฐมา ยมฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจฺว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อป
สมปชฺช วิหริติ ทฺวขปฺปิปทํ ทนฺธาภิญฺญํ สฺสญฺญตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป
โหติ...เป.... อิมํ ฐมา กุสลาฯ ตสฺเสว โลกุตตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิ
ปากํ วิวิเจจฺว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อปสมปชฺช วิหริติ ทฺวขปฺปิปทํ ทนฺธาภิญฺญํ สฺส
ญฺญตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมํ ฐมา อพยากตาฯ

๕๑๕. กตเม ธมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นิยฺยานิกํ อปฺจยคา
มํ ทิฏฺฐิคฺคตํ ปหานาย ปฺลฺลมา ย ภูมียา ปตฺตติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลมํ ฌานํ อุป

๕๒๐. กตเม ฌมมา อพยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตตโร ฌานํ ภาวเต นินฺยยานิกํ อปฺยคคํ
 มํ ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฺลุมาย ญมฺมียา ปตฺตียา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ อป
 สมปฺชช วิหริตํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌม
 มา กุสลาฯ ตเสสว โลกุตตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตตา ภาวิตตตา วิปากํ วิวิเจจว กา
 เมหิ...เป.... ปฺลุมํ ฌานํ อปสมปฺชช วิหริตํ อนิมิตฺตํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกช
 पो โหติ...เป.... อิม ฌมมา อพยากตาฯ

๕๒๑. กตเม ฐมา อพยากตา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวะตี นิยุยานิกํ อปฺยคามาํ ทิฏฐิคตาณํ ปหานาย ปฺฐมา ยมฺมียา ปตฺตียา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺฐมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริตํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฐมา กุสลา ย ตเสสว โลกุตตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตตา ภาวิตตตา วิปากํ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺฐมํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริตํ สฺสญฺจตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฐมา อพยากตา

๕๒๒. กตเม ฐมา อพยากตา? ยสฺมี สมเย โลกุตตโร ฌานํ ภาวเต นิยุยานิกํ อปฺยคคา
มํ ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฺลฺลมา ย ญฺมียา ปตติยา วิตกฺกวิจฺจารํ รูปสฺมา...เป.... ทฺติยํ ฌานํ...
เป.... ตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฺลฺลมํ ฌานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อปฺสมปชฺช
วิหฺรติ อปฺปณฺหิตนฺติ กุสฺลํ...เป.... อปฺปณฺหิตนฺติ วิปาโก...เป.... อปฺปณฺหิตนฺติ กุสฺลํ...เป.
... อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก...เป.... อปฺปณฺหิตนฺติ กุสฺลํ...เป.... สฺสณฺณนฺติ วิปาโก, ตสฺมี สมเย
ผโลสฺส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมา อพยากตา

สรุปทศกถาปณิหิตฯ

อပ္ປณີหิตປຣຶປທາ

๕๒๓. กตเม ฌมา อพยากตา? ยสฺมိ สมเย โลกุตตโร ฌานํ ภาวเต นินฺยานิโก อปฺยคคํ
มํ ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฺลฺลมา ย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อป
สมปชฺช วิหริติ ทุกฺขปฏฺิพํ ทนฺธาภินญํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมि สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกช
โป โหติ...เป.... อิม ฌมา กุสลา ย ตเสสว โลกุตตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตต
ตา วิปากํ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมปชฺช วิหริติ ทุกฺขปฏฺิพํ ทนฺธาภินญํ
อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมि สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมา อพยากตา

๕๒๔. กตเม ฌมา อพยากตา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวเต นินฺยานิโก อปฺยคามี ภิญฺญิตฺตานํ ปหานาย ปฺลฺลมาย ภุมิยา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ทฺกฺขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมา กุสลาฯ ตสฺสว โลกุตตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ทฺกฺขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อนินฺมิตฺตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมา อพยากตาฯ

๕๒๕. กตเม ฐมา อพยากตา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาวเต นียยานิกํ อปฺยคค
 มํ ทิฏฐิคตํ ปหานาย ปฺรมาย ญฺมียา ปตติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฺรหมํ ฌานํ อป
 สมปฺชช วิหริติ ทฺกขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกช
 โป โหติ...เป.... อีเม ฐมา กสลาฯ ตเสสว โลกตตรสส กสลสส ฌานสส กตตตา ภาวิตต

ตา วิปาก วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อุปสมปชช วิหริติ ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ
สฺสณฺณตํ, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมे ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

๕๒๖. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมिํ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นิยฺยานิกํ อปจยคา
มํ ทิฏฺฐิคฺคตาณํ ปหานาย ปฐฺมาย ภูมียา ปตฺติยา วิตกฺกวิจฺจาราณํ รูปสฺมา...เป.... ทฺติยํ ฌานํ...
เป.... ตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฐฺมํ ฌานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมปชช
วิหริติ ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตนฺติ กุสฺลํ...เป.... ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ
อปฺปณฺหิตนฺติ วิปากโก...เป.... ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตนฺติ กุสฺลํ...เป.... ทุก
ขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อนิมนฺตนฺติ วิปากโก...เป.... ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตนฺติ กุ
สฺลํ...เป.... ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ สฺสณฺณตนฺติ วิปากโก, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อ
วิเกชโป โหติ...เป.... อิมे ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

๕๒๗. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมिํ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นิยฺยานิกํ อปจยคา
มํ ทิฏฺฐิคฺคตาณํ ปหานาย ปฐฺมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐฺมํ ฌานํ อุป
สมปชช วิหริติ ทุกขปฏิปทํ ชีปฺปาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตํ...เป.... สุขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อปฺปณฺ
หิตํ...เป.... สุขปฏิปทํ ชีปฺปาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตํ...เป.... ทฺติยํ ฌานํ...เป.... ตฺติยํ ฌานํ...เป.
... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฐฺมํ ฌานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมปชช วิหริติ สุขปฏิปทํ ชีป
ปาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตนฺติ กุสฺลํ...เป.... สุขปฏิปทํ ชีปฺปาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตนฺติ วิปากโก...เป....
สุขปฏิปทํ ชีปฺปาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตนฺติ กุสฺลํ...เป.... สุขปฏิปทํ ชีปฺปาภิณฺญํ อนิมนฺตนฺติ วิปาก
โก...เป.... สุขปฏิปทํ ชีปฺปาภิณฺญํ อปฺปณฺหิตนฺติ กุสฺลํ...เป.... สุขปฏิปทํ ชีปฺปาภิณฺญํ สฺส
ณฺณตนฺติ วิปากโก, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมे ฌมฺมา อพฺยา
กตาฯ

อปฺปณฺหิตปฏิปทาฯ

วีสติ มหานายา

๕๒๘. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมिํ สมเย โลกุตฺตรํ มคฺคํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ
สตีปฺญฺลฺลาณํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ สมมปฺปชานํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ อิทธิปาทํ ภาว
เตติ...เป.... โลกุตฺตรํ อินฺทริยํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ พฺลํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ
โพชฌมฺกํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ สจฺจํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ สมถํ ภาวเตติ...เป.... โลก
ุตฺตรํ ฌมฺมํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ ขนฺธํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ อายตฺนํ ภาวเตติ...เป....
โลกุตฺตรํ ธาตุํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ อาหารํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ ผสฺสํ ภาวเตติ...เป.
... โลกุตฺตรํ เวทฺนํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ สณฺญํ ภาวเตติ...เป.... โลกุตฺตรํ เจตฺนํ ภาวเตติ...
เป.... โลกุตฺตรํ จิตฺตํ ภาวเตติ นิยฺยานิกํ อปจยคามํ ทิฏฺฐิคฺคตาณํ ปหานาย ปฐฺมาย ภูมียา ปตฺติ
ยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐฺมํ ฌานํ อุปสมปชช วิหริติ ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ, ตสฺมिํ
สมเย ผโสส โหติ ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมे ฌมฺมา กุสฺลา ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุ
สฺลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปาก วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฐฺมํ ฌานํ อุปสมปชช วิ
หริติ ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ สฺสณฺณตํ...เป.... อนิมนฺตํ ...เป.... อปฺปณฺหิตํ, ตสฺมिํ สมเย
ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมे ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

วีสติ มหานายา

จนุทาธิปเตยยสุทฺธิกปฐิปทา

๕๒๙. กตเม ฐมา อพฺยาคตา? ยสฺมี สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นิยุยานิกํ อปจยคา
 มํ ทิฏฐิคดานํ ปหานาย ปฐฺมา ย ภูมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐฺมํ ฌานํ อุป
 สมปชฺช วิหริติ ทุกขปฏฺิพทํ ทนฺธาภิญฺญํ จนฺทาธิปเตยฺยํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิ
 เกฺชโป โหติ...เป.... อิมะ ฐมา กุสลา ย ตเสสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวี
 ตตฺตา วิปាកํ วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐฺมํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ ทุกขปฏฺิพทํ ทนฺธาภิญฺญํ
 สฺสญฺญตํ จนฺทาธิปเตยฺยํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมะ ฐมา
 อพฺยาคตา ย

๕๓๐. กตเม ธมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมिํ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเต นินฺยยานิํ อปฺจยคามิํ
 ทิฏฺฐิคฺคานํ ปหานาย ปฺลฺลมา ย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺชช
 วิหริติ ทฺกขปฏฺฐิพทํ ทนฺธาทิณฺญํ จนฺทาทิปปเตยฺยํ, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป
 โหติ...เป.... อิมะ ธมฺมา กุสลาฯ ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิ
 ปากํ วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปฺสมปฺชช วิหริติ ทฺกขปฏฺฐิพทํ ทนฺธาทิณฺญํ อนิมีด
 ตํ จนฺทาทิปปเตยฺยํ, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ธมฺมา อพ
 ยากตาฯ

๕๓๑. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเต นียยานิกํ อปฺยคคา
 มํ ทิฏฐิคดานํ ปหานาย ปฺลฺลมา ย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามเห...เป.... ปฺลฺลมํ ฌานํ อป
 สมฺปชฺช วิหฺรติ ทฺวักขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ จนฺทาธิปเตยฺยํ, ตสฺมึ สมเย ผโสสฺส โหติ...เป.... อวิ
 เกฺชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา กุสลาย ตเสสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาว
 ตตฺตา วิปากํ วิวิเจจว กามเห...เป.... ปฺลฺลมํ ฌานํ อปสมฺปชฺช วิหฺรติ ทฺวักขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ
 อปฺปณฺหิตํ จนฺทาธิปเตยฺยํ, ตสฺมึ สมเย ผโสสฺส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิม
 ฌมมา อพฺยากตา

๕๓๒. กตเม ฐมา อพยากตา? ยสฺมี สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเต นียยานิกํ อปจยคา
 มํ ทิฏฐิตานํ ปหานาย ปฐมา ย ญมียา ปตติยา วิตกฺกวิจารณ์ วุปสฺมา...เป.... ทุตฺยํ ฌานํ...
 เป.... ตุตฺยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฐมํ ฌานํ...เป.... ปญจมํ ฌานํ อปสมปชฺช
 วิหริติ ทฺวขปปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ จนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสฺลํ...เป.... ทฺวขปปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ
 สฺสณฺณตํ จนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก...เป.... ทฺวขปปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ จนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุ
 สฺลํ...เป.... ทฺวขปปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อนิมิตฺตํ จนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก...เป.... ทฺว
 ขปปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ จนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสฺลํ...เป.... ทฺวขปปฏิปทํ ทนฺธาภิณฺญํ อปปณฺหิตํ
 จนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฐ
 มา อพยากตา

[illegible]

ปฐิปทํ ชิปฺปาทิณฺณํ อนิมิตฺตํ จนฺทาทิปปเตยยนฺติ วิปาโก...เป.... สุขปฐิปทํ ชิปฺปาทิณฺณํ จนฺ
ทาทิปปเตยยนฺติ กุสลํ...เป.... สุขปฐิปทํ ชิปฺปาทิณฺณํ อปฺปณฺหิตํ จนฺทาทิปปเตยยนฺติ วิปาโก ,
ตสฺมिํ สมเย ผสฺสเส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมํ ธมฺมา อพฺยากตาฯ

จนฺทาทิปเตยฺยสํหฤติกปฐิปทา

จนฺทาทิปเตยฺยสํหุติกสํมุตฺตา

๕๓๔. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นียยานิกํ อปฺจยคา
มํ ทิฏฐิคดานํ ปหานาย ปญฺญาย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปญฺมํ ฌานํ อป
สมปฺพชฺช วิหฺรติ สฺสญฺญตํ จนฺหาธิปเตยฺยํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...
เป.... อิมे ฌมมา กุสลาฯ ตเสสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิ
เจจว กาเมหิ...เป.... ปญฺมํ ฌานํ อปสมปฺพชฺช วิหฺรติ สฺสญฺญตํ จนฺหาธิปเตยฺยํ, ตสฺมี สมเย
ผโสส โหติ...เป.... อวิเกฺชโป โหติ...เป.... อิมे ฌมมา อพฺยากตาฯ

๕๓๕. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเต นียยานิกํ อปฺจยคา
มํ ทิฏฺฐิคดานํ ปหานาย ปฺลฺลมา ย ญมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อป
สมปฺพชฺช วิหฺรติ สฺสญฺญตํ จนฺหาธิปเตยฺยํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...
เป.... อิม ฌมมา กุสลาฯ ตเสสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิ
เจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมปฺพชฺช วิหฺรติ อนิมิตฺตํ จนฺหาธิปเตยฺยํ, ตสฺมึ สมเย
ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฌมมา อพฺยากตาฯ

๕๓๖. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเต นียยานิกํ อปฺยคคา
มํ ทิฏฺฐิคฺคานํ ปหานาย ปฺลฺลมา ย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อป
สมปฺพชฺช วิหฺรติ สฺสญฺญตํ จนฺทาธิปเตยฺยํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...
เป.... อีเม ฌมมา กุสลาฯ ตเสสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิ
เจจว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อปสมปฺพชฺช วิหฺรติ อปฺปณฺหิตํ จนฺทาธิปเตยฺยํ, ตสฺมึ สมเย
ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อีเม ฌมมา อพฺยากตาฯ

๕๓๗. กตเม ฐมา อพฺยาจตา? ยสฺมิ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาวเตติ นิยุยานิกํ อปจยคา
 มี ทิฏฐิคดานํ ปหานาย ปฐมา ย ภูมียา ปตติยา วิตกฺกวิจารณ์ํ รูปสมา...เป.... ทุตฺติยํ ฌานํ...
 เป.... ตุตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปฐมํ ฌานํ...เป.... ปญฺจมํ ฌานํ อปสมฺปชฺช
 วิหริติ สฺสญฺญตํ จนฺหาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ...เป.... สฺสญฺญตํ จนฺหาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก...เป....
 สฺสญฺญตํ จนฺหาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ...เป.... อนิมิตฺตํ จนฺหาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก...เป.... สฺสญ
 ญตํ จนฺหาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ...เป.... อปฺปณฺหิตํ จนฺหาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก, ตสฺมิ สมเย
 ฌโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ฐมา อพฺยาจตาฯ

จนุทาธิปเตยฺยสฺสทฺธิกสฺสญฺญตาฯ

๕๓๘. กตเม ธมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย โลกุตตโร ฌานํ ภาวเต นินฺยยานิกํ อปฺจยคา
มํ ทิฏฺฐิคดานํ ปหานาย ปฺลฺลมา ย ญฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจฺว กาเมหิ...เป.... ปฺลฺลํ ฌานํ อป
สมปชฺช วิหฺรติ ทฺวขปฺปฏิปทํ ทนฺธาภิญฺญํ สฺสญฺญตํ จนฺหาธิปเตยฺยํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...
เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิม ธมฺมา กุสลาฯ ตเสสฺว โลกุตตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส

ขปฏิปท หนฐาภินญ อนิมิตต จนฐาธิปเตยย , ตสมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป
โหติ...เป.... อิมะ ฐมมา อพยากตา

๕๔๙. กตเม ฐมมา อพยากตา? ยสมิ สมเย โลกุตตร ฌาน ภาเวติ นิยยานิก อปจยคา
มิ ทิฏฐิคดาน ปรหานาย ปฐมาย ภูมียา ปตติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐม ฌาน อุป
สมปชช วิหริติ ทุกขปฏิปท หนฐาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยย, ตสมิ สมเย ผโสส
โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฐมมา กุสลา ตเสสว โลกุตตรสส กุสลสส ฌาน
สส กตตดา ภาวิตตดา วิปาก วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐม ฌาน อุปสมปชช วิหริติ ทุก
ขปฏิปท หนฐาภินญ สญญต จนฐาธิปเตยย , ตสมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป
โหติ...เป.... อิมะ ฐมมา อพยากตา

๕๕๐. กตเม ฐมมา อพยากตา? ยสมิ สมเย โลกุตตร ฌาน ภาเวติ นิยยานิก อปจยคา
มิ ทิฏฐิคดาน ปรหานาย ปฐมาย ภูมียา ปตติยา วิตกกวจาราน ฐปสมา...เป.... ทุตย ฌาน...
เป.... ตุตย ฌาน...เป.... จตตถ ฌาน...เป.... ปฐม ฌาน...เป.... ปญจม ฌาน อุปสมปชช
วิหริติ ทุกขปฏิปท หนฐาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยยนติ กุสล...เป.... ทุกขปฏิปท
หนฐาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยยนติ วิปาก...เป.... ทุกขปฏิปท หนฐาภินญ อปปณิ
หิต จนฐาธิปเตยยนติ กุสล...เป.... ทุกขปฏิปท หนฐาภินญ อนิมิตต จนฐาธิปเตยยนติ วิ
ปาก...เป.... ทุกขปฏิปท หนฐาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยยนติ กุสล...เป.... ทุก
ขปฏิปท หนฐาภินญ สญญต จนฐาธิปเตยยนติ วิปาก, ตสมิ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อ
วิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฐมมา อพยากตา

๕๕๑. กตเม ฐมมา อพยากตา? ยสมิ สมเย โลกุตตร ฌาน ภาเวติ นิยยานิก อปจยคา
มิ ทิฏฐิคดาน ปรหานาย ปฐมาย ภูมียา ปตติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐม ฌาน อุป
สมปชช วิหริติ ทุกขปฏิปท ขิปปาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยย...เป.... สุขปฏิปท
หนฐาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยย...เป.... สุขปฏิปท ขิปปาภินญ อปปณิหิต จนฐา
ธิปเตยย...เป.... ทุตย ฌาน...เป.... ตุตย ฌาน...เป.... จตตถ ฌาน...เป.... ปฐม ฌาน...
เป.... ปญจม ฌาน อุปสมปชช วิหริติ สุขปฏิปท ขิปปาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยยนติ
กุสล...เป.... สุขปฏิปท ขิปปาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยยนติ วิปาก...เป.... สุข
ปฏิปท ขิปปาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยยนติ กุสล...เป.... สุขปฏิปท ขิปปาภินญ อนิ
มิตต จนฐาธิปเตยยนติ วิปาก...เป.... สุขปฏิปท ขิปปาภินญ อปปณิหิต จนฐาธิปเตยยน
ติ กุสล...เป.... สุขปฏิปท ขิปปาภินญ สญญต จนฐาธิปเตยยนติ วิปาก, ตสมิ สมเย
ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฐมมา อพยากตา

๕๕๒. กตเม ฐมมา อพยากตา? ยสมิ สมเย โลกุตตร มคค ภาเวติ...เป.... โลกุตตร
สตีปฐฐาน ภาเวติ...เป.... โลกุตตร สมมปฐาน ภาเวติ...เป.... โลกุตตร อิทฐิปาท ภาเว
ติ...เป.... โลกุตตร อินทริย ภาเวติ...เป.... โลกุตตร พล ภาเวติ...เป.... โลกุตตร
โพษณงค ภาเวติ...เป.... โลกุตตร สจจ ภาเวติ...เป.... โลกุตตร สมถ ภาเวติ...เป.... โลก
ุตตร ฐม ภาเวติ...เป.... โลกุตตร ขนธ ภาเวติ...เป.... โลกุตตร อายตน ภาเวติ...เป....
โลกุตตร ฐาต ภาเวติ...เป.... โลกุตตร อาหาร ภาเวติ...เป.... โลกุตตร ผสส ภาเวติ...เป.
... โลกุตตร เวทน ภาเวติ...เป.... โลกุตตร สญญ ภาเวติ...เป.... โลกุตตร เจตน ภาเวติ...
เป.... โลกุตตร จิตต ภาเวติ นิยยานิก อปจยคามิ ทิฏฐิคดาน ปรหานาย ปฐมาย ภูมียา ปตติ
ยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐม ฌาน อุปสมปชช วิหริติ ทุกขปฏิปท หนฐาภินญ จนฐา

ธิปไตยย์, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ธมฺมา กุสลาฯ ต
เสสว โลกุตตรสส กุสลสส ฌานสส กตตดา ภาวิตตดา วิปากํ วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐมํ
ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิญฺญํ สญฺญตํ...เป.... อนิมิตตํ...เป.... อปฺปณฺ
หิตํ จนฺหาธิปไตยย์...เป.... วีริยาธิปไตยย์...เป.... จิตฺตาธิปไตยย์...เป.... รัมฺสาธิปไตยย์,
ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ธมฺมา อพฺยาการตาฯ

ปฐมมคฺควิปาโกฯ

ทุตฺติยาทิมคฺควิปาโก

๕๕๓. กตเม ธมฺมา อพฺยาการตา? ยสฺมี สมเย โลกุตตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยุยานิกํ อปฺจยคา
มี กามราคะพฺยาปาทานํ ตนฺหาเวย ทุตฺติยาย ญมฺมียา ปตฺติยา...เป.... กามรา คพฺยาปาทานํ อ
นวเสสปปหานาย ตตฺติยาย ญมฺมียา ปตฺติยา...เป.... รูปราคะอรฺุปราคมานอฺุทฺจจอฺุวิชฺชาเย อนว
เสสปปหานาย จตฺตถาย ญมฺมียา ปตฺติยา วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิ
หริติ ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิญฺญํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อญฺญินฺทริยํ โหติ...เป.... อวิ
เกชโป โหติ...เป.... อิมะ ธมฺมา กุสลาฯ ตเสสว โลกุตตรสส กุสลสส ฌานสส กตตดา ภา
วิตตดา วิปากํ วิวิเจจว กามะหิ...เป.... ปฐมํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิหริติ ทุกขปฏิปทํ ทนฺธาภิญฺญํ
สญฺญตํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป.... อญฺญาตาวินฺทริยํ โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...
เป.... เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรฺุปีโน ธมฺมา – อิมะ ธมฺมา อพ
ยาการตาฯ

๕๕๔. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ
– อยํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป....ฯ

๕๕๕. กตมํ ตสฺมี สมเย อญฺญาตาวินฺทริยํ โหติ? ยา เตสํ อญฺญาตาวินฺ ธมฺมานํ อญฺญา
ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปฺลกฺขณา ปญฺทิจฺจํ
โกสลฺลํ เนปฺญญํ เวภพฺยา จินฺดา อุปปฺริกฺขา ฐี เมธา ปรีณายิกา วิปสฺสนา สมปชฺชญญํ ปโต
โท ปญฺญา ปญฺญินฺทริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตถํ ปญฺญาปาสาทิ ปญฺญาอาโลโก ปญฺญา
โอภาโส ปญฺญาปโชชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ธมฺมวิจโย สมมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสโมพพณ
โงค มคฺคจํคํ มคฺคปริยาปนํ – อิทํ ตสฺมี สมเย อญฺญาตาวินฺทริยํ โหติ...เป.... เย วา ปน
ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรฺุปีโน ธมฺมา – อิมะ ธมฺมา อพฺยาการตาฯ

ทุตฺติยาทิมคฺควิปาโกฯ

โลกุตตรวิปาโกฯ

อกุสลวิปากอพฺยาการตํ

อกุสลวิปากปญฺจวิญญานานิ

๕๕๖. กตเม ธมฺมา อพฺยาการตา? ยสฺมี สมเย อกุสลสส กมฺมสส กตตดา อุปจิตตดา วิ
ปากํ จกฺขวิญญานํ อุปฺปนํ โหติ อุปฺเปกฺขาสหคตํ รูปารมฺมณํ...เป.... โสตวิญญานํ อุปฺปนํ
โหติ อุปฺเปกฺขาสหคตํ สทฺทารมฺมณํ...เป.... ฆานวิญญานํ อุปฺปนํ โหติ อุปฺเปกฺขาสหคตํ คน
ธารมฺมณํ ...เป.... ชิวฺหาวิญญานํ อุปฺปนํ โหติ อุปฺเปกฺขาสหคตํ รสารมฺมณํ...เป.... กายวิญ

ญาณ อุปปนฺน โหติ ทุกขสหคตํ โผฏฐัพพารมฺมณํ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, ทุกขํ โหติ, จิตฺตเสสกกคฺคตา โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, ทุกขินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

๕๕๗. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ – อयํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติฯ

๕๕๘. กตมา ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย ตชฺชากายวิญฺญาณธาคฺค สมฺผสฺสขํ กายิกํ อสาคฺคํ กายิกํ ทุกขํ กายสมฺผสฺสขํ อสาคฺคํ ทุกขํ เวทียิตํ กายสมฺผสฺสชา อสาคฺคตา ทุกฺขา เวทนา – อยํ ตสฺมี สมเย เวทนา โหติ...เป....ฯ

๕๕๙. กตมํ ตสฺมี สมเย ทุกขํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย กายิกํ อสาคฺคํ กายิกํ ทุกขํ กายสมฺผสฺสขํ อสาคฺคํ ทุกขํ เวทียิตํ กายสมฺผสฺสชา อสาคฺคตา ทุกฺขา เวทนา – อิทํ ตสฺมี สมเย ทุกขํ โหติ...เป....ฯ

๕๖๐. กตมํ ตสฺมี สมเย ทุกฺขินฺทริยํ โหติ? ยํ ตสฺมี สมเย กายิกํ อสาคฺคํ กายิกํ ทุกขํ กายสมฺผสฺสขํ อสาคฺคํ ทุกขํ เวทียิตํ กายสมฺผสฺสชา อสาคฺคตา ทุกฺขา เวทนา – อิทํ ตสฺมี สมเย ทุกฺขินฺทริยํ โหติ...เป.... เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตารอ ฆนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตฺตานิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกา กายวิญฺญาณธาคฺค โหติ, เอกํ ฌมฺมายตฺนํ โหติ, เอกา ฌมฺมธาคฺค โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา อพฺยากตา...เป....ฯ

๕๖๑. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา จิตฺตเสสกกคฺคตา ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐฺเปตฺวา เวทฺนากฺ ฆนฺธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญากฺ ฆนฺธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญาณกฺ ฆนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ...เป.... อิมะ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

อภฺสสวิปากปญฺจวิญฺญานานิฯ

อภฺสสวิปากมโนธาค

๕๖๒. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย อภฺสสส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปฺจิตตฺตา วิปากา มโนธาค อุปฺปนฺนา โหติ อุปฺเปกฺขาสหคตา รุปรามมฺณา วา...เป.... โผฏฐัพพารมฺมณา วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตโกก โหติ, วิจารอ โหติ, อุปฺเปกฺขา โหติ, จิตฺตเสสกกคฺคตา โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อุปฺเปกฺخينฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมะ ฌมฺมา อพฺยากตา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตารอ ฆนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตฺตานิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกา มโนธาค โหติ,

เอกํ ฅมมายตํ โหติ, เอกา ฅมมธาดุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมिํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุป-
ปํนนา อรูปิโน ฅมมา – อิมะ ฅมมา อพฺยาคตา...เป....ฯ

๕๖๓. กตโม ตสฺมिํ สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกก วิจาโร จิตฺตเส-
สกกคฺคตา ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมिํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปปํนนา อรูปิโน ฅมมา ล-
เปตฺวา เวทนาภกฺขนํ ลฺลเปตฺวา สญฺญาภกฺขนํ ลฺลเปตฺวา วิญญานภกฺขนํ – อยํ ตสฺมिํ สมเย สงฺขา-
รกฺขโนธ โหติ...เป.... อิมะ ฅมมา อพฺยาคตาฯ

อกุสลวิปากา มโนธาดุฯ

อกุสลวิปากมโนวิญญานธาดุ

๕๖๔. กตเม ฅมมา อพฺยาคตา? ยสฺมिํ สมเย อกุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปา-
กา มโนวิญญานธาดุ อุปปํนนา โหติ อฺเปกฺขาสหคฺคตา รูปารมฺมณา วา...เป.... ฅมมา
รมฺมณา วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมिํ สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา
โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตโกก โหติ, วิจาโร โหติ, อฺเปกฺขา โหติ, จิตฺตเสสกกคฺคตา โหติ, มนินฺทริยํ
โหติ, อฺเปกฺชินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมิํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุป-
ปํนนา อรูปิโน ฅมมา – อิมะ ฅมมา อพฺยาคตา...เป....ฯ

ตสฺมिํ โข ปน สมเย จตฺตารอ ฆนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตฺตานิ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ,
ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกา มโนวิญญาน-
ธาดุ โหติ , เอกํ ฅมมายตํ โหติ, เอกา ฅมมธาดุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมิํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ
ปฏิจฺจสมุปปํนนา อรูปิโน ฅมมา – อิมะ ฅมมา อพฺยาคตา...เป....ฯ

๕๖๕. กตโม ตสฺมิํ สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกก วิจาโร จิตฺตเส-
สกกคฺคตา ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมิํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปปํนนา อรูปิโน ฅมมา ล-
เปตฺวา เวทนาภกฺขนํ ลฺลเปตฺวา สญฺญาภกฺขนํ ลฺลเปตฺวา วิญญานภกฺขนํ – อยํ ตสฺมิํ สมเย สงฺขา-
รกฺขโนธ โหติ...เป.... อิมะ ฅมมา อพฺยาคตาฯ

อกุสลวิปากา มโนวิญญานธาดุฯ

วิปากา อพฺยาคตาฯ

อเหตุกกิริยาอพฺยาคตํ

กิริยามโนธาดุ

๕๖๖. กตเม ฅมมา อพฺยาคตา? ยสฺมิํ สมเย มโนธาดุ อุปปํนนา โหติ กิริยา เนว กุสลา-
นากุสลา น จ กมฺมวิปากา อฺเปกฺขาสหคฺคตา รูปารมฺมณา วา...เป.... โผฏฺฐพฺพารมฺมณา วา ยํ
ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมิํ สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ,
วิตโกก โหติ, วิจาโร โหติ, อฺเปกฺขา โหติ, จิตฺตเสสกกคฺคตา โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, อฺเปกฺชินฺท-
ริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมิํ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปปํนนา อรูปิโน ฅม-
มา – อิมะ ฅมมา อพฺยาคตา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทวายนฺนํ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกา มโนธาค โหติ, เอกํ ฌมมายตํ โหติ, เอกา ฌมธาค โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺ ปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตา...เป....ฯ

๕๖๗. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ? ผโสส เจตนา วิตโกก วิชาโร จิตตเส สกคฺคตา ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐ เปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโนธ โหติ...เป.... อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

กิริยา มโนธาคฯ

กิริยามโนวิญฺญาณธาคโสมนสฺสสหคตา

๕๖๘. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย มโนวิญฺญาณธาค อุปปนฺนา โหติ กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา โสมนสฺสสหคตา รูปารมฺมณา วา...เป.... ฌมฺมา รมฺมณา วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตตํ โหติ, วิตโกก โหติ, วิชาโร โหติ, ปิติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตตเสสฺสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทริยํ โหติ, สมาธิินฺทริยํ โหติ, มนินฺทริยํ โหติ, โสมนสฺสสินฺทริยํ โหติ, ชีวิตินฺทริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

๕๖๙. กตโม ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ? โย ตสฺมี สมเย ผโสส ผุสนา สํผุสนา สํผุสิตตตํ – อยํ ตสฺมี สมเย ผโสส โหติ...เป....ฯ

๕๗๐. กตมา ตสฺมี สมเย จิตตเสสฺสกคฺคตา โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตตสฺส ลลิติ สญฺลลิติ อวญฺลลิติ อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺมานสตา สมโถ สมาธิินฺทริยํ สมาธิพลํ – อยํ ตสฺมี สมเย จิตตเสสฺสกคฺคตา โหติฯ

๕๗๑. กตมํ ตสฺมี สมเย วีริยินฺทริยํ โหติ? โย ตสฺมี สมเย เจตสีโก วีริยารโมภ นิกฺกโม ปรกกโม อญฺยาโม วายาโม อสฺสาโห อสฺสพฺพิ ภาโม ธิติ อสสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตตจฺจนฺท ตา อนิกฺขิตตจฺรุตตา จฺรสมปคฺคาโห วีริยํ วีริยินฺทริยํ วีริยพลํ – อิทํ ตสฺมี สมเย วีริยินฺทริยํ โหติฯ

๕๗๒. กตมํ ตสฺมี สมเย สมาธิินฺทริยํ โหติ? ยา ตสฺมี สมเย จิตตสฺส ลลิติ สญฺลลิติ อวญฺลลิติ อวิสาหาโร อวิเกชโป อวิสาหญฺมานสตา สมโถ สมาธิินฺทริยํ สมาธิพลํ – อิทํ ตสฺมี สมเย สมาธิินฺทริยํ โหติ...เป.... เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตตาริ ขนฺธา โหนฺติ, ทวายนฺนํ โหนฺติ, เทว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทริยานิ โหนฺติ, เอโก ผโสส โหติ...เป.... เอกา มโนวิญฺญาณธาค โหติ, เอกํ ฌมมายตํ โหติ, เอกา ฌมธาค โหติ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อิมํ ฌมฺมา อพฺยากตา...เป....ฯ

๕๗๓. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโณ หฺโต? ฝโสสฺ เจตนา วิตโกก วิชาโร ปีติ จิตฺตเสสฺกคฺคตา วีริยิณฺทริยํ สมาธิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏฺิจจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐฺเปตฺวา เวทนาภฺชนฺธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญาภฺชนฺธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญาณภฺชนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโณ หฺโต...เป.... อีเม ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

กิริยา มโนวิญฺญาณธฺาตุ โสมนสฺสสฺหคตาฯ

กิริยามโนวิญฺญาณธฺาตุอุเปกฺขาสฺหคตา

๕๗๔. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย มโนวิญฺญาณธฺาตุ อุปฺปนฺนา หฺโต กิริยาเนว กุสฺลา นาภฺสลา น จ กมฺมวิปาภา อุเปกฺขาสฺหคตา รุปารมฺมณา วา...เป.... ฌมฺมารมฺมณา วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ฝโสสฺ หฺโต, เวทนา หฺโต, สญฺญา หฺโต, เจตนา หฺโต, จิตฺตํ หฺโต, วิตโกก หฺโต, วิชาโร หฺโต, อุเปกฺขา หฺโต, จิตฺตเสสฺกคฺคตา หฺโต, วีริยิณฺทริยํ หฺโต, สมาธิณฺทริยํ หฺโต มนินฺทริยํ หฺโต, อุเปกฺชินฺทริยํ หฺโต, ชีวิตินฺทริยํ หฺโต; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏฺิจจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อีเม ฌมฺมา อพฺยากตา...เป....ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย จตฺตาริ ฆนฺธา โหณฺติ, ทฺวยายตนาณิ โหณฺติ, เทว ธฺาตุโย โหณฺติ, ตโย ออาหารา โหณฺติ, ปญฺจิณฺทริยานิ โหณฺติ, เอโก ฝโสสฺ หฺโต...เป.... เอกา มโนวิญฺญาณธฺาตุ หฺโต, เอกํ ฌมฺมายตนํ หฺโต, เอกา ฌมฺมธฺาตุ หฺโต; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏฺิจจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา – อีเม ฌมฺมา อพฺยากตา...เป....ฯ

๕๗๕. กตโม ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโณ หฺโต? ฝโสสฺ เจตนา วิตโกก วิชาโร จิตฺตเสสฺกคฺคตา วีริยิณฺทริยํ สมาธิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ; เย วา ปน ตสฺมี สมเย อญฺเญปี อตฺถิ ปฏฺิจจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ฌมฺมา ฐฺเปตฺวา เวทนาภฺชนฺธํ ฐฺเปตฺวา สญฺญาภฺชนฺธํ ฐฺเปตฺวา วิญฺญาณภฺชนฺธํ – อยํ ตสฺมี สมเย สงฺขารกฺขโณ หฺโต...เป.... อีเม ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

กิริยา มโนวิญฺญาณธฺาตุ อุเปกฺขาสฺหคตาฯ

อเหตุกา กิริยา อพฺยากตาฯ

สเหตุกคามาวจรกิริยา

๕๗๖. กตเม ฌมฺมา อพฺยากตา? ยสฺมี สมเย มโนวิญฺญาณธฺาตุ อุปฺปนฺนา หฺโต กิริยาเนว กุสฺลา นาภฺสลา น จ กมฺมวิปาภา โสมนสฺสสฺหคตา ญฺาณสมฺปยุตฺตา...เป.... โสมนสฺสสฺหคตา ญฺาณสมฺปยุตฺตา สสงฺขารเณ...เป.... โสมนสฺสสฺหคตา ญฺาณวิปฺปยุตฺตา...เป.... โสมนสฺสสฺหคตา ญฺาณวิปฺปยุตฺตา สสงฺขารเณ...เป.... อุเปกฺขาสฺหคตา ญฺาณสมฺปยุตฺตา...เป.... อุเปกฺขาสฺหคตา ญฺาณสมฺปยุตฺตา สสงฺขารเณ...เป.... อุเปกฺขาสฺหคตา ญฺาณวิปฺปยุตฺตา...เป.... อุเปกฺขาสฺหคตา ญฺาณวิปฺปยุตฺตา สสงฺขารเณ รุปารมฺมณา วา...เป.... ฌมฺมารมฺมณา วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ฝโสสฺ หฺโต...เป.... อวิเกฺชโป หฺโต ...เป.... อีเม ฌมฺมา อพฺยากตา...เป.... อโลโก อพฺยากตมฺลํ...เป.... อโทโส อพฺยากตมฺลํ...เป.... อีเม ฌมฺมา อพฺยากตาฯ

สเหตุกา กามาวจรกิริยาฯ

รูปาวจรกิริยา

๕๗๗. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย รูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฐธมฺมสุขวิหารํ วิวิเจจว กาเมหิ...เป.... ปลฺลํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา อพฺยากตาฯ

๕๗๘. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย รูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฐธมฺมสุขวิหารํ วิตกฺกวิจารณ์ํ รูปสมา...เป.... ทุตฺติยํ ฌานํ...เป.... ตตฺติยํ ฌานํ...เป.... จตฺตถํ ฌานํ...เป.... ปลฺลํ ฌานํ...เป.... ปญจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ปถวิกสิณํ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา อพฺยากตาฯ

รูปาวจรกิริยาฯ

อรูปาวจรกิริยา

๕๗๙. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย อรูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฐธมฺมสุขวิหารํ สพฺพโส รูปสณฺญาณํ สมตฺติกกฺกมา ปฏฺวิขสณฺญาณํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสณฺญาณํ อมนสิการา อากาसानญายตฺนสณฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา อพฺยากตาฯ

๕๘๐. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย อรูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฐธมฺมสุขวิหารํ สพฺพโส อากาसानญายตฺนํ สมตฺติกกมฺม วิญญานญายตฺนสณฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา อพฺยากตาฯ

๕๘๑. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย อรูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฐธมฺมสุขวิหารํ สพฺพโส วิญญานญายตฺนํ สมตฺติกกมฺม อากิณฺจญญายตฺนสณฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา อพฺยากตาฯ

๕๘๒. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? ยสฺมึ สมเย อรูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฐธมฺมสุขวิหารํ สพฺพโส อากิณฺจญญายตฺนํ สมตฺติกกมฺม เนวสณฺญานาสณฺญายตฺนสณฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา...เป.... จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ, ตสฺมึ สมเย ผโสส โหติ...เป.... อวิเกชโป โหติ...เป.... อิมะ ฌมมา อพฺยากตา...เป.... อโลโก อพฺยากตมฺลํ...เป.... อโทโส อพฺยากตมฺลํ...เป.... อโมโห อพฺยากตมฺลํ...เป.... อิมะ ฌมมา อพฺยากตาฯ

อรูปาวจรกิริยาฯ

กิริยา อพฺยากตาฯ

จิตตฺตปฺปาทกณฺท์ นิฏฐิตํฯ

๒. รูปกณฑ์

อุเทศโส

๕๘๓. กตเม ฌมมา อพฺยากตา? กุสลากุสลานํ ฌมมานํ วิปากา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปรียาปนฺนา เวทนาทุกฺขโนธฺ สญฺญากุขโนธฺ สงฺขารทุกฺขโนธฺ วิญฺญาณทุกฺขโนธฺ, เย จ ฌมมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิมะ ฌมมา อพฺยากตาฯ

มัตติกา

เอกกํ

๕๘๔. ตตฺถ กตมํ สพฺพํ รูปํ? จตฺตาโร จ มหาภูตา, จตฺนุนญจ มหาภูตานํ อุปาทาย รูปํ – อิทํ วุจฺจติ สพฺพํ รูปํฯ สพฺพํ รูปํ น เหตุ, อเหตุกํ, เหตุวิปฺปยุตฺตํ, สปปจฺจยํ, สงฺขตํ, รูปํ [รูปียํ (สี.)], โลเกยํ, สาสวํ, สํโยชนียํ, คนฺถนียํ, โยชนียํ, โยคนียํ, นีวรณียํ, ปรามญฺสํ, อุปาทานียํ, สํกิลเลสิกํ, อพฺยากตํ, อนารมฺมณํ, อเจตสิกํ, จิตฺตวิปฺปยุตฺตํ, เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมํ, อสํกิลฺลิสํกิลเลสิกํ, น สวิตฺตกฺกสวิจารํ, น อวิตฺตกฺกวิจารมตฺตํ, อวิตฺตกฺกอวิจารํ, น ปิตฺติสหคตํ, น สุขสหคตํ, น อุเปกฺขาสหคตํ, เนว ทสฺสเนน น ภาวนาถ ปหาตพฺพํ, เนว ทสฺสเนน น ภาวนาถ ปหาตพฺพเหตุกํ, เนว อาจยคามิ น อปฺจยคามิ, เนวเสกฺขนาเสกฺขํ, ปรีตตํ, กามาวจรํ, น รูปาวจรํ, น อรูปาวจรํ, ปริยาปนฺนํ, โน อปรียาปนฺนํ, อนิยตํ, อนิยฺยานิกํ, อุปฺปนฺนํ, จหิ วิญฺญาณเหหิ วิญฺญายยํ, อนิจฺจํ, ชราภิกฺขุตาฯ

เอวํ เอกวิเรน รูปสงฺคโหฯ

เอกกํฯ

ทุกํ

ทฺวิเรน รูปสงฺคโห –

อตฺถิ รูปํ อุปาทา, อตฺถิ รูปํ โน อุปาทาฯ

อตฺถิ รูปํ อุปาทิณฺณํ, อตฺถิ รูปํ อนุปาทิณฺณํฯ

อตฺถิ รูปํ อุปาทิณฺณูปาทานียํ, อตฺถิ รูปํ อนุปาทิณฺณูปาทานียํฯ

อตฺถิ รูปํ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ รูปํ อนิทสฺสนํฯ

อตฺถิ รูปํ สปปปฏิขํ, อตฺถิ รูปํ อปปปฏิขํฯ

อตฺถิ รูปํ อินฺทริยํ, อตฺถิ รูปํ น อินฺทริยํฯ

อตฺถิ รูปํ มหาภูตํ, อตฺถิ รูปํ น มหาภูตํฯ

อดีต รูป วิญญาณ, อดีต รูป น วิญญาณ

อดีต รูป จิตตสมุฏฐาน, อดีต รูป น จิตตสมุฏฐาน

อดีต รูป จิตตสห, อดีต รูป น จิตตสห

อดีต รูป จิตตานุปริวตติ, อดีต รูป น จิตตานุปริวตติ

อดีต รูป อหุตติ, อดีต รูป พาหิร

อดีต รูป โภฬาริก, อดีต รูป สุขม

อดีต รูป ทุเร, อดีต รูป สนติเก

อดีต รูป จกขสมพสสส วตถ, อดีต รูป จกขสมพสสส น วตถ อดีต รูป จกขสมพสส
ชาย เวทนาย...เป.... สญญาย...เป.... เจตนาย...เป.... จกขวิญญานสส วตถ, อดีต รูป
จกขวิญญานสส น วตถ

อดีต รูป โสตสมพสสส...เป.... ฆานสมพสสส...เป.... ขิวหาสมพสสส...เป....
กายสมพสสส วตถ, อดีต รูป กายสมพสสส น วตถ อดีต รูป กายสมพสสชาย เวท
นาย...เป.... สญญาย...เป.... เจตนาย ...เป.... กายวิญญานสส วตถ, อดีต รูป กายวิญ
ญานสส น วตถ

อดีต รูป จกขสมพสสส อารมมณ, อดีต รูป จกขสมพสสส นารมมณ อดีต รูป จกข
สมพสสชาย เวทนาย...เป.... สญญาย...เป.... เจตนาย...เป.... จกขวิญญานสส อา
รมมณ, อดีต รูป จกขวิญญานสส นารมมณ

อดีต รูป โสตสมพสสส...เป.... ฆานสมพสสส...เป.... ขิวหาสมพสสส...เป....
กายสมพสสส อารมมณ, อดีต รูป กายสมพสสส นารมมณ อดีต รูป กายสมพสสชาย
เวทนาย...เป.... สญญาย...เป.... เจตนาย...เป.... กายวิญญานสส อารมมณ, อดีต รูป
กายวิญญานสส นารมมณ

อดีต รูป จกขายตน, อดีต รูป น จกขายตน อดีต รูป โสตายตน...เป.... ฆานายตน...
เป.... ขิวหายตน...เป.... กายายตน, อดีต รูป น กายายตน

อดีต รูป รูปายตน, อดีต รูป น รูปายตน อดีต รูป สททายตน...เป.... คนธายตน...เป.
... รสายตน...เป.... โภฏฐพพายตน, อดีต รูป น โภฏฐพพายตน

อดีต รูป จกขธาตุ, อดีต รูป น จกขธาตุ อดีต รูป โสตธาตุ...เป.... ฆานธาตุ...เป....
ขิวหาธาตุ...เป.... กายธาตุ, อดีต รูป น กายธาตุ

อดีต รูป รูปธาตุ, อดีต รูป น รูปธาตุ อดีต รูป สททธาตุ...เป.... คนธธาตุ...เป.... รส
ธาตุ...เป.... โภฏฐพพธาตุ, อดีต รูป น โภฏฐพพธาตุ

อตถิ รูป จกขุณฺทริยํ, อตถิ รูปํ น จกขุณฺทริยํฯ อตถิ รูปํ โสติดินฺทริยํ...เป.... ฆานินฺทริยํ...
เป.... ชิวฺหินฺทริยํ...เป.... กายินฺทริยํ, อตถิ รูปํ น กายินฺทริยํฯ

อตถิ รูปํ อิตฺถินฺทริยํ, อตถิ รูปํ น อิตฺถินฺทริยํฯ

อตถิ รูปํ ปฺริสฺสินฺทริยํ, อตถิ รูปํ น ปฺริสฺสินฺทริยํฯ

อตถิ รูปํ ชีวิตินฺทริยํ, อตถิ รูปํ น ชีวิตินฺทริยํฯ

อตถิ รูปํ กายวิญญุตฺติ, อตถิ รูปํ น กายวิญญุตฺติฯ

อตถิ รูปํ วจฺวิญญุตฺติ, อตถิ รูปํ น วจฺวิญญุตฺติฯ

อตถิ รูปํ อากาสชาต, อตถิ รูปํ น อากาสชาตฯ

อตถิ รูปํ อาโปชาต, อตถิ รูปํ น อาโปชาตฯ

อตถิ รูปํ รูปสฺส ลหฺตฺตา, อตถิ รูปํ รูปสฺส น ลหฺตฺตาฯ

อตถิ รูปํ รูปสฺส มหฺตฺตา, อตถิ รูปํ รูปสฺส น มหฺตฺตาฯ

อตถิ รูปํ รูปสฺส กมฺมณฺญตฺตา, อตถิ รูปํ รูปสฺส น กมฺมณฺญตฺตาฯ

อตถิ รูปํ รูปสฺส อปฺจโย, อตถิ รูปํ รูปสฺส น อปฺจโยฯ

อตถิ รูปํ รูปสฺส สนฺตติ, อตถิ รูปํ รูปสฺส น สนฺตติฯ

อตถิ รูปํ รูปสฺส ชรตฺตา, อตถิ รูปํ รูปสฺส น ชรตฺตาฯ

อตถิ รูปํ รูปสฺส อนิจฺจตฺตา, อตถิ รูปํ รูปสฺส น อนิจฺจตฺตาฯ

อตถิ รูปํ กพฺพีการโ อาหาโร, อตถิ รูปํ น กพฺพีการโ อาหาโรฯ

เอวํ ทฺวิเรน รูปสงฺคโห

ทกํฯ

ติกํ

ตฺวิเรน รูปสงฺคโห —

๕๘๕. ยํ ตํ รูปํ อขฺฆตฺติกํ, ตํ อปฺปาทาฯ ยํ ตํ รูปํ พาหิรํ, ตํ อตถิ อปฺปาทา, อตถิ โน อปฺปา
ทาฯ

ยํ ตํ รูปํ อขฺฆตฺติกํ, ตํ อปฺปาติณฺณํฯ ยํ ตํ รูปํ พาหิรํ, ตํ อตถิ อปฺปาติณฺณ, อตถิ อนฺนปฺปาติ
ณฺณํฯ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ อุปาทิสฺสนํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ อุปาทิสฺสนํ,
นํ, อตฺถิ อุปาทิสฺสนํ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ อนิสฺสนํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ อนิสฺสนํ, อตฺถิ อนิสฺสนํ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ สปปญฺญํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ สปปญฺญํ, อตฺถิ สปปญฺญํ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ อินฺทริยํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ อินฺทริยํ, อตฺถิ น อินฺทริยํ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ น มหาภูตํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ น วิญญตฺติ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ วิญญตฺติ, อตฺถิ น วิญญตฺติ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ น จิตฺตสมฺภูตํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ จิตฺตสมฺภูตํ, อตฺถิ น
จิตฺตสมฺภูตํ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ น จิตฺตสทฺทํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ จิตฺตสทฺทํ, อตฺถิ น จิตฺตสทฺ
ทํ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ น จิตฺตานุปริวตฺติ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ จิตฺตานุปริวตฺติ, อตฺถิ
น จิตฺตานุปริวตฺติ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ โฉพาริกํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ โฉพาริกํ, อตฺถิ สุขํ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ สนฺติเก, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ ทุเร, อตฺถิ สนฺติเก

ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ จกฺขสมฺพสฺสส น วตฺถุ, ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ อตฺถิ จกฺขสมฺพสฺสส
วตฺถุ, อตฺถิ จกฺขสมฺพสฺสส น วตฺถุ

ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ จกฺขสมฺพสฺสชย เวทนาย...เป.... สญฺญาย...เป.... เจตนาย...เป.
... จกฺขวิญญานสฺส น วตฺถุ, ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ อตฺถิ จกฺขวิญญานสฺส วตฺถุ, อตฺถิ จกฺข
วิญญานสฺส น วตฺถุ

ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ โสตสมฺพสฺสส...เป.... ฆานสมฺพสฺสส...เป.... ขิวิ
สมฺพสฺสส...เป.... กายสมฺพสฺสส น วตฺถุ, ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ อตฺถิ กายสมฺพสฺสส
วตฺถุ, อตฺถิ กายสมฺพสฺสส น วตฺถุ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ กายสมฺพสฺสชย เวทนาย...เป....
สญฺญาย...เป.... เจตนาย...เป.... กายวิญญานสฺส น วตฺถุ, ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ อตฺถิ
กายวิญญานสฺส วตฺถุ, อตฺถิ กายวิญญานสฺส น วตฺถุ

ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ จกฺขสมฺพสฺสส นารมฺมณํ, ยํ ตํ รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ จกฺข
สมฺพสฺสส นารมฺมณํ, อตฺถิ จกฺขสมฺพสฺสส นารมฺมณํ, ยํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ, ตํ จกฺขสมฺพสฺส
ชย เวทนาย...เป.... สญฺญาย...เป.... เจตนาย...เป.... จกฺขวิญญานสฺส นารมฺมณํ, ยํ ตํ
รูปํ พหิริํ, ตํ อตฺถิ จกฺขวิญญานสฺส นารมฺมณํ, อตฺถิ จกฺขวิญญานสฺส นารมฺมณํ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ โสตสมฺพสฺสส...เป.... ขานสมฺพสฺสส...เป.... ขิวหา
สมฺพสฺสส...เป.... กายสมฺพสฺสส นารมฺมณํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ กายสมฺพสฺสส อา
รมฺมณํ, อตฺถิ กายสมฺพสฺสส นารมฺมณํ ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ กายสมฺพสฺสชาย เวทนาย...
เป.... สญฺญาย...เป.... เจตนาย...เป.... กายวิญญานสฺส นารมฺมณํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ
อตฺถิ กายวิญญานสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ กายวิญญานสฺส นารมฺมณํ

ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ น จกฺขายตํ ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ อตฺถิ จกฺขายตํ, อตฺถิ น จกฺขาย
ตํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ น โสตายตํ...เป.... น ขานายตํ...เป.... น ขิวหายตํ...เป.... น
กายายตํ ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ อตฺถิ กายายตํ, อตฺถิ น กายายตํ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น รูปายตํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ รูปายตํ, อตฺถิ น รูปายตํ
ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น สทฺทายตํ...เป.... น คนฺธายตํ...เป.... น รสายตํ...เป.... น
โผฏฺฐพฺพายตํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ โผฏฺฐพฺพายตํ, อตฺถิ น โผฏฺฐพฺพายตํ

ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ น จกฺขุชาตํ ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ อตฺถิ จกฺขุชาตํ, อตฺถิ น จกฺขุชาตํ
ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ น โสตชาตํ...เป.... น ขานชาตํ...เป.... น ขิวหาชาตํ...เป.... น กายชาตํ
ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ อตฺถิ กายชาตํ, อตฺถิ น กายชาตํ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น รูปชาตํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ รูปชาตํ, อตฺถิ น รูปชาตํ ยํ ตํ
รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น สทฺทชาตํ...เป.... น คนฺธชาตํ...เป.... น รสชาตํ...เป.... น โผฏฺฐพฺพ
ชาตํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ โผฏฺฐพฺพชาตํ, อตฺถิ น โผฏฺฐพฺพชาตํ

ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ น จกฺขุณฺทริยํ ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ อตฺถิ จกฺขุณฺทริยํ, อตฺถิ น จกฺขุณ
ทริยํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ น โสตฺติณฺทริยํ...เป.... น ขานินฺทริยํ...เป.... น ขิวหินฺทริยํ...เป.... น
กายินฺทริยํ ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ อตฺถิ กายินฺทริยํ, อตฺถิ น กายินฺทริยํ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น อิตฺถินฺทริยํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ อิตฺถินฺทริยํ, อตฺถิ น
อิตฺถินฺทริยํ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น ปฺริสินฺทริยํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ ปฺริสินฺทริยํ, อตฺถิ น ปฺริสินฺท
ริยํ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น ชีวิตินฺทริยํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ ชีวิตินฺทริยํ, อตฺถิ น ชีว
ิตินฺทริยํ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น กายวิญญุตฺติ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ กายวิญญุตฺติ, อตฺถิ น
กายวิญญุตฺติ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น วจฺจวิญญุตฺติ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ วจฺจวิญญุตฺติ, อตฺถิ น วจฺ
จวิญญุตฺติ

ยํ ตํ รูปํ อขุณฺณตํ, ตํ น อากาสชาตํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตฺถิ อากาสชาตํ, อตฺถิ น อากา
สชาตํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ น อาโปธาดุํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ อาโปธาดุํ, อตถิ น อาโปธาดุํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ รูปสฺส น ลหุตายํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ รูปสฺส ลหุตายํ, อตถิ รูปสฺส น ลหุตายํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ รูปสฺส น มหุตายํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ รูปสฺส มหุตายํ, อตถิ รูปสฺส น มหุตายํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ รูปสฺส น กมฺมณฺญุตายํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ รูปสฺส กมฺมณฺญุตายํ, อตถิ รูปสฺส น กมฺมณฺญุตายํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ รูปสฺส น อุปลเจโยํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ รูปสฺส อุปลเจโยํ, อตถิ รูปสฺส น อุปลเจโยํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ รูปสฺส น สนฺตติยํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ รูปสฺส สนฺตติยํ, อตถิ รูปสฺส น สนฺตติยํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ รูปสฺส น ชรตายํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ รูปสฺส ชรตายํ, อตถิ รูปสฺส น ชรตายํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ รูปสฺส น อนิจฺจตายํ ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ รูปสฺส อนิจฺจตายํ, อตถิ รูปสฺส น อนิจฺจตายํ

ยํ ตํ รูปํ อษณตติกํ, ตํ น กพฺพีกาโร อาหาโร ยํ ตํ รูปํ พาทิรํ, ตํ อตถิ กพฺพีกาโร อาหาโร, อตถิ น กพฺพีกาโร อาหาโร

เอวํ ติวิเชน รูปสงฺคโห

ติกา

จตุกกํ

จตฺตพฺพิเชน รูปสงฺคโห –

๕๘๖. ยํ ตํ รูปํ อุปาหา, ตํ อตถิ อุปาทินฺณํ, อตถิ อนฺุปาทินฺณํ ยํ ตํ รูปํ โน อุปาหา, ตํ อตถิ อุปาทินฺณํ, อตถิ อนฺุปาทินฺณํ

ยํ ตํ รูปํ อุปาหา, ตํ อตถิ อุปาทินฺณฺุปาทานิยํ, อตถิ อนฺุปาทินฺณฺุปาทานิยํ ยํ ตํ รูปํ โน อุปาหา, ตํ อตถิ อุปาทินฺณฺุปาทานิยํ, อตถิ อนฺุปาทินฺณฺุปาทานิยํ

ยํ ตํ รูปํ อุปาหา, ตํ อตถิ สปปกฺขิํ, อตถิ อปฺปกฺขิํ ยํ ตํ รูปํ โน อุปาหา, ตํ อตถิ สปปกฺขิํ, อตถิ อปฺปกฺขิํ

ยํ ตํ รูปํ อุปาทา, ตํ อตฺถิ โอปํพาริํ, อตฺถิ สุขํมํ ยํ ตํ รูปํ โน อุปาทา, ตํ อตฺถิ โอปํพาริํ, อตฺถิ สุขํมํ

ยํ ตํ รูปํ อุปาทา, ตํ อตถิ ทูเร, อตถิ สนฺติเกฯ ยํ ตํ รูปํ โน อุปาทา, ตํ อตถิ ทูเร, อตถิ สนฺติเกฯ

ยํ ตํ รุปํ อุปาทิถุณํ, ตํ อตถิ สนิทสฺสนํ, อตถิ อนิทสฺสนํฯ ยํ ตํ รุปํ อนุปาทิถุณํ, ตํ อตถิ สนิทสฺสนํ, อตถิ อนิทสฺสนํฯ

បំពេញ រូប ឧបាទិសាន, ព័ត៌មាន សង្គម ព័ត៌មាន បង្កើន។ បំពេញ រូប ឧបាទិសាន, ព័ត៌មាន សង្គម, ព័ត៌មាន បង្កើន។

ยํ ตํ รูปํ อุปาทิถุณํ, ตํ อตถิ มหาภูตํ, อตถิ น มหาภูตํฯ ยํ ตํ รูปํ อนุปาทิถุณํ, ตํ อตถิ
มหาภูตํ, อตถิ น มหาภูตํฯ

ยํ ตํ รูปํ อุปาทิถุณํ, ตํ อตถิ โอปําริกํ, อตถิ สุขุมํฯ ยํ ตํ รูปํ อนุปาทิถุณํ, ตํ อตถิ
โอปําริกํ, อตถิ สุขุมํฯ

ยํ ตํ รุปํ อุปาทิถุณํ, ตํ อตถิ ทูเร, อตถิ สนฺติเกฯ ยํ ตํ รุปํ อนุปาทิถุณํ, ตํ อตถิ ทูเร, อตถิ
สนฺติเกฯ

ยํ ตํ รูปํ อุปาทิถุญฺญปาทานิยํ, ตํ อตฺถิ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ อนิทสฺสนํฯ ยํ ตํ รูปํ อนุปาทิถุญฺญ
ปาทานิยํ, ตํ อตฺถิ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ อนิทสฺสนํฯ

ຍໍ ຕໍ່ ຮູບ ອຸປາທິຖະນຸປາຫານີຍໍ, ຕໍ່ ອຕຸຕິ ສປປຖືໜໍ, ອຕຸຕິ ອປປຖືໜໍ ຍໍ ຕໍ່ ຮູບ ອນຸປາທິຖະນຸປາ
ຫານີຍໍ, ຕໍ່ ອຕຸຕິ ສປປຖືໜໍ, ອຕຸຕິ ອປປຖືໜໍ

ยํ ตํ รูปํ อุปาทิถุญฺสปาทานิยํ, ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํฯ ยํ ตํ รูปํ อนุปาติถุญฺส
ปาทานิยํ, ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํฯ

ยํ ตํ รูปํ อุปาทิถนฺนูปาทานิยํ, ตํ อตถิ โอปําริกํ, อตถิ สุขมํฯ ยํ ตํ รูปํ อนฺนูปาทิถนฺนูปาทานิยํ, ตํ อตถิ โอปําริกํ, อตถิ สุขมํฯ

ยํ ตํ รูปํ อุปาทิถุญฺสพาทานิยํ, ตํ อตถิ ทูเร, อตถิ สนฺติเกฯ ยํ ตํ รูปํ อนูปาทิถุญฺสพาทา
นิยํ, ตํ อตถิ ทูเร, อตถิ สนฺติเกฯ

ยํ ตํ รูปํ สปปปฏิฆํ, ตํ อตฺถิ อธินทฺริยํ, อตฺถิ น อธินทฺริยํ ยํ ตํ รูปํ อปปปฏิฆํ, ตํ อตฺถิ อธินทฺริยํ, อตฺถิ น อธินทฺริยํ

ยํ ตํ รูปํ สปปปฏิขํ, ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํฯ ยํ ตํ รูปํ อปปปฏิขํ, ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํฯ

ยํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ, ตํ อตฺถิ โอปําริกํ, อตฺถิ สุขมํฯ ยํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ, ตํ อตฺถิ โอปําริกํ, อตฺถิ สุขมํฯ

ยํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ, ตํ อตฺถิ ทุเร, อตฺถิ สนฺติเกฯ ยํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ, ตํ อตฺถิ ทุเร, อตฺถิ สนฺติเกฯ

ยํ ตํ รูปํ มหาวฺตํ, ตํ อตฺถิ โอปําริกํ, อตฺถิ สุขมํฯ ยํ ตํ รูปํ น มหาวฺตํ, ตํ อตฺถิ โอปําริกํ, อตฺถิ สุขมํฯ

ยํ ตํ รูปํ มหาวฺตํ, ตํ อตฺถิ ทุเร, อตฺถิ สนฺติเกฯ ยํ ตํ รูปํ น มหาวฺตํ, ตํ อตฺถิ ทุเร, อตฺถิ สนฺติเกฯ

ทิกฺขลํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ รูปํฯ

เอวํ จตฺตพฺพิเชน รูปสงฺคโหฯ

จตฺตกํฯ

ปญฺจกํ

ปญฺจวิเชน รูปสงฺคโห —

๕๘๗. ปถวิธาตุ, อาโปธาตุ, เตโชธาตุ, วาโยธาตุ, ยญฺจ รูปํ อุปาทาฯ

เอวํ ปญฺจวิเชน รูปสงฺคโหฯ

ปญฺจกํฯ

จกฺกํ

จตฺตพฺพิเชน รูปสงฺคโห —

๕๘๘. จกฺขวิญฺเญยฺยํ รูปํ, โสตฺตวิญฺเญยฺยํ รูปํ, ฆานวิญฺเญยฺยํ รูปํ, ชิวหาวิญฺเญยฺยํ รูปํ, กายวิญฺเญยฺยํ รูปํ, มโนวิญฺเญยฺยํ รูปํฯ

เอวํ จตฺตพฺพิเชน รูปสงฺคโหฯ

จกฺกํฯ

สตฺตกํ

สตฺตวิเชน รูปสงฺคโห —

๕๘๙. จกฺขวิญฺเญยฺยํ รูปํ, โสตฺตวิญฺเญยฺยํ รูปํ, ฆานวิญฺเญยฺยํ รูปํ, ชิวหาวิญฺเญยฺยํ รูปํ, กายวิญฺเญยฺยํ รูปํ, มโนธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปํ, มโนวิญฺญาณธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปํฯ

เอวํ สตฺตวิเชน รูปสงฺคโหฯ

สตฺตกํฯ

อภูลักษณ์

อภูลักษณ์เรน รูปสงคโห –

๕๙๐. จกขวิญญูญํ รูปํ, โสตวิญญูญํ รูปํ, ฆานวิญญูญํ รูปํ, ชิวหาวิญญูญํ รูปํ, กายวิญญูญํ รูปํ, อตถิ สุขสมพสฺสํ, อตถิ ทุกขสมพสฺสํ, มโนธาทวิญญูญํ รูปํ, มโนวิญญูญธาทวิญญูญํ รูปํ

เอวํ อภูลักษณ์เรน รูปสงคโหฯ

อภูลักษณ์ฯ

นวกํ

นาวิเรน รูปสงคโห –

๕๙๑. จกขุณฺทริยํ, โสตินฺทริยํ, ฆานินฺทริยํ, ชิวหินฺทริยํ กายินฺทริยํ, อิตถินฺทริยํ, ปฺริสินฺทริยํ, ชีวิตินฺทริยํ, ยญจ รูปํ น อินฺทริยํ

เอวํ นาวิเรน รูปสงคโหฯ

นวกํฯ

ทสกํ

ทสวิเรน รูปสงคโห –

๕๙๒. จกขุณฺทริยํ, โสตินฺทริยํ, ฆานินฺทริยํ, ชิวหินฺทริยํ กายินฺทริยํ, อิตถินฺทริยํ, ปฺริสินฺทริยํ, ชีวิตินฺทริยํ, น อินฺทริยํ รูปํ อตถิ สปปปฏิทํ, อตถิ อปปปฏิทํ

เอวํ ทสวิเรน รูปสงคโหฯ

ทสกํฯ

เอกาทสกํ

เอกาทสวิเรน รูปสงคโห –

๕๙๓. จกขายตณฺ, โสตายตณฺ, ฆานายตณฺ, ชิวหายตณฺ, กายายตณฺ, รูปายตณฺ, สทฺทายตณฺ, คนฺธายตณฺ, รสายตณฺ, โผฏฐัพพายตณฺ, ยญจ รูปํ อนิทสฺสนอปปปฏิทํ [อนิทสฺสน อปปปฏิทํ (สี. สฺยา.)] ฅมฺมายตณฺปริยาปนฺนํ

เอวํ เอกาทสวิเรน รูปสงคโหฯ

เอกาทสกํฯ

มาติกาฯ

รูปวิภคติ

เอกกนิเททโส

๕๙๔. สพฺพํ รูปํ น เหตุเมว, อเหตุกเมว, เหตุวิปฺปยุตฺตเมว, สปปจฺจยเมว, สงฺขตเมว, รูปเมว, โลกียเมว, สาสวเมว, สํโยชนียเมว, คนฺถนียเมว, โอะฆนียเมว, โยคนียเมว, นีวรณียเมว, ปฺรามญฺญเมว, อุปาทานียเมว, สํกิลฺลิกเมว, อพฺยาคตเมว, อนารมฺมณเมว, อเจตสิกเมว, จิตฺตวิปฺปยุตฺตเมว, เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมเมว, อสํกิลฺลิสํกิลฺลิกเมว, น สวิตกกสฺวิจฺจารเมว, น อวิตกกวิจฺจารมตฺตเมว, อวิตกกอวิจฺจารเมว, น ปีตีสหคตเมว, น สุขสหคตเมว, น อุเปกฺขาสหคตเมว, เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปฺหาตพฺพเมว, เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปฺหาตพฺพเหตุกเมว, เนว อาจยคามิ น อปจยคามิเมว, เนวเสกฺขนาเสกฺขเมว, ปฺริตฺตเมว, กามาวจฺรเมว, น รูปาวจฺรเมว, น อรูปาวจฺรเมว, ปฺริยาปนฺนเมว, โน อปฺริยาปนฺนเมว, อนิยตเมว, อนิยยานิกเมว, อุปฺปนฺนํ จหิ วิญญฺาณเณหิ วิญญฺุยฺยเมว, อนิจฺจเมว, ชฺรธาภิภูตเมวฯ

เอวํ เอกวิธเณ รูปสงฺคโหฯ

เอกกนิเททโสฯ

ทุกนิเททโส

อุปาทาภาษณียํ

๕๙๕. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา? จกฺขายตฺนํ, โสตายตฺนํ, ฆานายตฺนํ, ชิวฺหายตฺนํ, กายายตฺนํ, รูปายตฺนํ, สทฺททายตฺนํ, คนฺธายตฺนํ, รสายตฺนํ, อิตฺถินฺทริยํ, ปฺริสินฺทริยํ, ชีวิตินฺทริยํ, กายวิญญฺุตฺติ, วจฺจวิญญฺุตฺติ, อาภาสธฺาตฺ, รูปสฺส ลหฺตฺา, รูปสฺส มฺหฺตฺา, รูปสฺส กมฺมณฺญฺุตฺา, รูปสฺส อุปจฺโย, รูปสฺส สนฺตติ, รูปสฺส ชฺรตฺา, รูปสฺส อนิจฺจตฺา, กพฺพีกาโร อาหาโรฯ

๕๙๖. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขายตฺนํ? ยํ จกฺข [จกฺขํ (สี. สฺยา.)] จตฺนํ น มหาภูตํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปฺริยาปโนน อนิทสฺสโน สปปปฏิโฆ, เยน จกฺขนา อนิทสฺสเนน สปปปฏิเชน รูปํ สนิทสฺสนํ สปปปฏิขํ ปสฺสี วา ปสฺสติ วา ปสฺสีสฺสติ วา ปสฺเสส วา, จกฺขํ เปตํ จกฺขายตฺนํ เปตํ จกฺขธฺาตฺ เปสํ จกฺขนฺทริยํ เปตํ โลโก เปสํ ทวารํ เปสํ สมฺโพทฺท เปสํ ปณฺทรํ เปตํ เขตฺตํ เปตํ วตฺถํ เปตํ เนตฺตํ เปตํ นยฺนํ เปตํ โอริมํ ตีรํ เปตํ สุโณญฺ คามิเปสํ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขายตฺนํฯ

๕๙๗. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขายตฺนํ? ยํ จกฺข จตฺนํ น มหาภูตํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปฺริยาปโนน อนิทสฺสโน สปปปฏิโฆ, ยมฺหิ จกฺขมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ รูปํ สนิทสฺสนํ สปปปฏิขํ ปฏิหณฺญิ วา ปฏิหณฺญติ วา ปฏิหณฺญิสฺสติ วา ปฏิหณฺญี วา, จกฺขํ เปตํ จกฺขายตฺนํ เปตํ จกฺขธฺาตฺ เปสํ จกฺขนฺทริยํ เปตํ โลโก เปสํ ทวารํ เปสํ สมฺโพทฺท เปสํ ปณฺทรํ เปตํ เขตฺตํ เปตํ วตฺถํ เปตํ เนตฺตํ เปตํ นยฺนํ เปตํ โอริมํ ตีรํ เปตํ สุโณญฺ คามิ เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขายตฺนํฯ

๕๙๘. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขายตฺนํ? ยํ จกฺขุ จตฺตุนํ มหาวุตฺตํ อปาทาย ปสฺสํ โท อตฺตภาว
ปริยาปโนน อนิทฺตสฺสโน สบฺบปฏิโม, ยํ จกฺขุ อนิทฺตสฺสนํ สบฺบปฏิมํ รูปมฺหิ สนิทฺตสฺสนมฺหิ
สบฺบปฏิมมฺหิ ปฏิหณฺณวํ ปฏิหณฺณวํ ปฏิหณฺณวํ ปฏิหณฺณวํ, จกฺขุ เปตํ จกฺขาย
ตฺนํ เปตํ จกฺขุจฺจํ เปสํ จกฺขุจฺจํ เปตํ โลกํ เปสํ ทวารํ เปสํ สมุทฺทํ เปสํ ปณฺทรํ
เปตํ เขตฺตํ เปตํ วตฺถํ เปตํ เนตฺตํ เปตํ นยฺนํ เปตํ โอริมํ ตีรํ เปตํ สุโณณฺณ คามํ เปสํ – อิทํ ตํ
รูปํ จกฺขายตฺนํ

๕๙๙. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขายตณฺ? ยํ จกฺขํ จตฺตณฺ มหาวุตฺตํ อปาทาย ปสํสํ ทอตฺตภาวปริยาปโนน อนิทฺสสฺสโน สปปปฏิโข, ยํ จกฺขํ นิสฺสํสา ยรูปํ อารพฺภ จกฺขสมฺผสฺส อปฺปชฺชํ วา อปฺปชฺชติ วา อปฺปชฺชิสฺสติ วา อปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ จกฺขํ นิสฺสํสา ยรูปํ อารพฺภ จกฺขสมฺผสฺสชา เวทนา...เป.... สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... จกฺขวิญญฺาณํ อปฺปชฺชํ วา อปฺปชฺชติ วา อปฺปชฺชิสฺสติ วา อปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ จกฺขํ นิสฺสํสา ยรูปารมฺมโณ จกฺขสมฺผสฺส อปฺปชฺชํ วา อปฺปชฺชติ วา อปฺปชฺชิสฺสติ วา อปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ จกฺขํ นิสฺสํสา ยรูปารมฺมณา จกฺขสมฺผสฺสชา เวทนา...เป.... สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... จกฺขวิญญฺาณํ อปฺปชฺชํ วา อปฺปชฺชติ วา อปฺปชฺชิสฺสติ วา อปฺปชฺเชว วา, จกฺขํ เปตํ จกฺขายตณฺ เปตํ จกฺขธฺาตฺ เปสํ จกฺขนฺทริยํ เปตํ โลกํ เปสํ ทวารํ เปสํ สมุทฺทํ เปสํ ปญฺฑรํ เปตํ เขตฺตํ เปตํ วตฺถํ เปตํ เนตฺตํ เปตํ นยณํ เปตํ โอริมํ ตีรํ เปตํ สุโณญฺ คานิ เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขายตณฺฯ

๖๐๐. กตมํ ตํ รูปํ โสตายตนํ? ยํ โสตํ จตฺตนํ มหาวุตฺตํ อปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปโนน อนิทฺตฺสนฺโน สปปปฏิโข, เยน โสเตน อนิทฺตฺสเนน สปปปฏิเชน สททํ อนิทฺตฺสนํ สปปปฏิขํ สุณิ วา สุณาติ วา สุณิสฺสติ วา สุเณ วา, โสตํ เปตํ โสตายตนํ เปตํ โสตธาดุ เปสา โสติณฺทริยํ เปตํ โลโก เปโส ทวารา เปสา สมุทฺทํ เปโส ปณฺฑรํ เปตํ เขตตํ เปตํ วตถุํ เปตํ โอริมํ ตีรํ เปตํ สุโณญฺญ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ โสตายตนํฯ

๖๐๑. กตมํ ตํ รูปํ โสตายตณฺ? ยํ โสตํ จตฺตุนํ มหาวฏฏานํ อุปาทาย ปสํวาทออตฺตภาวปริยาปโนน อนินทสฺสโน สปปปฏิโข, ยมฺหิ โสตมฺหิ อนินทสฺสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ สวาทอนินทสฺสโน สปปปฏิโข ปฏิหณฺณวํ ปฏิหณฺณวํ ปฏิหณฺณวํ ปฏิหณฺณวํ, โสตํ เปตํ โสตายตณฺ เปตํ โสตธตฺตํ เปสํ โสตฺตินทริยํ เปตํ โลกํ เปสํ ทวารํ เปสํ สมุทฺทํ เปสํ ปณฺทํ เปตํ เขตฺตํ เปตํ วตฺถํ เปตํ โอริมํ ตีรํ เปตํ สุโณณฺณ คามํ เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ โสตายตณฺ.

๖๐๒. กตมํ ตํ รูปํ โสตายตนํ? ยํ โสตํ จตฺตนํ มหาวฏฺฏานํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปโนน อนิทฺตสฺสโน สปปปฏิโข, ยํ โสตํ อนิทฺตสฺสนํ สปปปฏิขํ สทฺทมฺหิ อนิทฺตสฺสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ ปฏฺวิหฺลฺลญฺจ วา ปฏฺวิหฺลฺลญฺจติ วา ปฏฺวิหฺลฺลญฺจสฺสติ วา ปฏฺวิหฺลฺลญฺจ วา, โสตํ เปตํ โสตายตนํ เปตํ โสตธฺาตฺ เปสฺสา โสตฺตินฺทฺริยํ เปตํ โลกํ เปสฺโส ทฺวารํ เปสฺสา สมฺพุทฺท เปสฺโส ปณฺฑรํ เปตํ เขตฺตํ เปตํ วตฺถํ เปตํ โอรฺมํ ตีรํ เปตํ สฺโภญฺญ คามํ เปสฺโส – อิทํ ตํ รูปํ โสตายตนํฯ

๖๐๓. กตมํ ตํ รูปํ โสตายตณฺ? ยํ โสตํ จตฺตุนํ มหาวฏตานํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปโนน อนิทฺตฺสโน สปปปฏิโข, ยํ โสตํ นิสฺสาย สทฺทํ อารพฺภ โสตสมฺผโสส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ โสตํ นิสฺสาย สทฺทํ อารพฺภ โสตสมฺผสฺสชา เวทนา...เป.... สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... โสตวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ โสตํ นิสฺสาย สทฺทการมฺมโน โสตสมฺผโสส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ โสตํ นิสฺสาย สทฺทการมฺมณา โสตสมฺผสฺสชา เวทนา...เป.... สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... โสตวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ วา อุป

ปชชติ วา อุปปชชิสสติ วา อุปปชชช วา, โสต เปต โสตายตน เปต โสตธาตุ เปสา โสตินท
ริย เปต โลโก เปโส ทวารา เปสา สมุโทท เปโส ปณทรร เปต เขตต เปต วตถุ เปต โอริม ตีร
เปต สโณญ คาโม เปโส – อิท ต รุป โสตายตนฯ

๖๐๔. กตม ต รุป ฆานายตน? ย ฆาน จตุนน มหาภูตาน อุปาทาย ปสาโท อตตภาวปริ
ยาปโนน อนิตสสนโน สปปปฏิโฆ, เยน ฆาเนน อนิตสสนเนน สปปปฏิฆเนน คนธ อนิตสสน
สปปปฏิฆ ฆายิ วา ฆายติ วา ฆายิสสติ วา ฆายเ วา, ฆาน เปต ฆานายตน เปต ฆานธาตุ เปสา
ฆานินทริย เปต โลโก เปโส ทวารา เปสา สมุโทท เปโส ปณทรร เปต เขตต เปต วตถุ เปต
โอริม ตีร เปต สโณญ คาโม เปโส – อิท ต รุป ฆานายตนฯ

๖๐๕. กตม ต รุป ฆานายตน? ย ฆาน จตุนน มหาภูตาน อุปาทาย ปสาโท อตตภาวปริ
ยาปโนน อนิตสสนโน สปปปฏิโฆ, ยมहि ฆานมहि อนิตสสนมहि สปปปฏิฆมहि คโนธ อนิตสสน
สปปปฏิโฆ ปฏิหณญิ วา ปฏิหณญติ วา ปฏิหณญิสสติ วา ปฏิหณญเ วา, ฆาน เปต ฆานาย
ตน เปต ฆานธาตุ เปสา ฆานินทริย เปต โลโก เปโส ทวารา เปสา สมุโทท เปโส ปณทรร
เปต เขตต เปต วตถุ เปต โอริม ตีร เปต สโณญ คาโม เปโส – อิท ต รุป ฆานายตนฯ

๖๐๖. กตม ต รุป ฆานายตน? ย ฆาน จตุนน มหาภูตาน อุปาทาย ปสาโท อตตภาวปริ
ยาปโนน อนิตสสนโน สปปปฏิโฆ, ย ฆาน อนิตสสน สปปปฏิฆ คนธมहि อนิตสสนมहि
สปปปฏิฆมहि ปฏิหณญิ วา ปฏิหณญติ วา ปฏิหณญิสสติ วา ปฏิหณญเ วา, ฆาน เปต ฆานาย
ตน เปต ฆานธาตุ เปสา ฆานินทริย เปต โลโก เปโส ทวารา เปสา สมุโทท เปโส ปณทรร
เปต เขตต เปต วตถุ เปต โอริม ตีร เปต สโณญ คาโมเปโส – อิท ต รุป ฆานายตนฯ

๖๐๗. กตม ต รุป ฆานายตน? ย ฆาน จตุนน มหาภูตาน อุปาทาย ปสาโท อตตภาวปริ
ยาปโนน อนิตสสนโน สปปปฏิโฆ, ย ฆาน นิสสาย คนธ อารพภ ฆานสมผโสส อุปปชชิ วา อุป
ปชชติ วา อุปปชชิสสติ วา อุปปชชช วา...เป.... ย ฆาน นิสสาย คนธ อารพภ ฆานสมผโสส
ชา เวทนา...เป.... สณญา...เป.... เจตนา...เป.... ฆานวิญญาณ อุปปชชิ วา อุปปชชติ วา
อุปปชชิสสติ วา อุปปชชช วา...เป.... ย ฆาน นิสสาย คนธารมมโณ ฆานสมผโสส อุปปชช
วา อุปปชชติ วา อุปปชชิสสติ วา อุปปชชช วา...เป.... ย ฆาน นิสสาย คนธารมมณา ฆาน
สมผโสสชา เวทนา...เป.... สณญา...เป.... เจตนา...เป.... ฆานวิญญาณ อุปปชชิ วา อุป
ปชชติ วา อุปปชชิสสติ วา อุปปชชช วา, ฆาน เปต ฆานายตน เปต ฆานธาตุ เปสา ฆานินท
ริย เปต โลโก เปโส ทวารา เปสา สมุโทท เปโส ปณทรร เปต เขตต เปต วตถุ เปต โอริม ตีร
เปต สโณญ คาโม เปโส – อิท ต รุป ฆานายตนฯ

๖๐๘. กตม ต รุป ชิวหายตน? ยา ชิวหา จตุนน มหาภูตาน อุปาทาย ปสาโท อตตภาว
ปริยาปโนน อนิตสสนโน สปปปฏิโฆ, ยาย ชิวหาย อนิตสสนาย สปปปฏิฆาย รส อนิตสสน
สปปปฏิฆ สายิ วา สายติ วา สายิสสติ วา สายเ วา, ชิวหา เปสา ชิวหายตน เปต ชิวหาธาตุ
เปสา ชิวหินทริย เปต โลโก เปโส ทวารา เปสา สมุโทท เปโส ปณทรร เปต เขตต เปต วตถุ
เปต โอริม ตีร เปต สโณญ คาโม เปโส – อิท ต รุป ชิวหายตนฯ

๖๐๙. กตม ต รุป ชิวหายตน? ยา ชิวหา จตุนน มหาภูตาน อุปาทาย ปสาโท อตตภาว
ปริยาปโนน อนิตสสนโน สปปปฏิโฆ, ยาย ชิวหาย อนิตสสนาย สปปปฏิฆาย รโส อนิตสสน
สปปปฏิโฆ ปฏิหณญิ วา ปฏิหณญติ วา ปฏิหณญิสสติ วา ปฏิหณญเ วา, ชิวหา เปสา ชิวหาย

กายสมผัสสชา เวทนา...เป... สัญญา...เป... เจตนา...เป... กายวิณญาณ อุปฺปชฺชติ วา
อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป... ยํ กายํ นิสฺสาย โภฏฺฐพฺพารมฺมโน กาย
สมฺผโสส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป... ยํ กายํ นิสฺสาย
โภฏฺฐพฺพารมฺมณา กายสมผัสสชา เวทนา...เป... สัญญา...เป... เจตนา...เป... กายวิณ
ญาณ อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา, กาโย เปโส กายายตนํ เปตํ
กายธตฺต เปสา กายินฺทริยํ เปตํ โลโก เปโส ทวารา เปสา สมฺโทย เปโส ปณฺทรํ เปตํ เขตตํ
เปตํ วตถุํ เปตํ โอริมํ ตีรํ เปตํ สุโณญฺ คามิ เปโส – อิทํ ตํ รูปํ กายายตนํ

๖๑๖. กตมํ ตํ รูปํ รูปายตนํ? ยํ รูปํ จตฺตุนํ มหาวุตฺตํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทฺสสนํ
สปปปฏิขํ นิลํ ปิตกํ โลหิตกํ โอทาทํ กากํ มณฺชิฏฺฐกํ [มณฺชิฏฺฐกํ (สี. สยา.)] หริ หริวณฺณํ
อมฺพงฺกรวณฺณํ ทิฆํ รสสํ อณฺํ ญลํ ฏฐํ ปริมณฺทลํ จตฺตรสํ [จตฺตรสํ (สี. ก.)] จฬสํ อกฺคฺลสํ โสฬสํ
สํ นินฺนํ ถลํ ฉายา อาตโป อาโลโก อนฺธกาโร อพฺภา มหิกา ฐโม รโฆ จนฺทมนฺทลสฺส วณฺณ
นิภา สุริยมณฺทลสฺส [สุริยมณฺทลสฺส (สี. สยา.)] วณฺณนิภา ตารกฺรฺพานํ วณฺณนิภา อาทา
สมณฺทลสฺส วณฺณนิภา มณฺสิงฺขมฺตฺตาเวฬุริยสฺส วณฺณนิภา ชาตฺรฺปรชตฺสส วณฺณนิภา, ยํ วา
ปนณฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จตฺตุนํ มหาวุตฺตํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทฺสสนํ สปปปฏิขํ, ยํ รูปํ สนิทฺส
สนํ สปปปฏิขํ จกฺขุณา อนิทฺสสนนํ สปปปฏิขนํ ปสฺสี วา ปสฺสติ วา ปสฺสีสฺสติ วา ปเสส วา, รูปํ
เปตํ รูปายตนํ เปตํ รูปธตฺต เปสา – อิทํ ตํ รูปํ รูปายตนํ

๖๑๗. กตมํ ตํ รูปํ รูปายตนํ? ยํ รูปํ จตฺตุนํ มหาวุตฺตํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทฺสสนํ
สปปปฏิขํ นิลํ ปิตกํ โลหิตกํ โอทาทํ กากํ มณฺชิฏฺฐกํ หริ หริวณฺณํ อมฺพงฺกรวณฺณํ ทิฆํ รสสํ
อณฺํ ญลํ ฏฐํ ปริมณฺทลํ จตฺตรสํ จฬสํ อกฺคฺลสํ โสฬสํ นินฺนํ ถลํ ฉายา อาตโป อาโลโก อนฺธ
กาโร อพฺภา มหิกา ฐโม รโฆ จนฺทมนฺทลสฺส วณฺณนิภา สุริยมณฺทลสฺส วณฺณนิภา ตารกฺร
พานํ วณฺณนิภา อาทาสมณฺทลสฺส วณฺณนิภา มณฺสิงฺขมฺตฺตาเวฬุริยสฺส วณฺณนิภา ชาตฺร
ปรชตฺสส วณฺณนิภา, ยํ วา ปนณฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จตฺตุนํ มหาวุตฺตํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิท
สสนํ สปปปฏิขํ, ยมฺหิ รูปมฺหิ สนิทฺสสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ จกฺขุ อนิทฺสสนํ สปปปฏิขํ ปฏฺฏิหณฺณฺติ วา
ปฏฺฏิหณฺณฺติ วา ปฏฺฏิหณฺณฺติสฺสติ วา ปฏฺฏิหณฺณฺติ วา, รูปํ เปตํ รูปายตนํ เปตํ รูปธตฺต เปสา – อิทํ ตํ
รูปํ รูปายตนํ

๖๑๘. กตมํ ตํ รูปํ รูปายตนํ? ยํ รูปํ จตฺตุนํ มหาวุตฺตํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทฺสสนํ
สปปปฏิขํ นิลํ ปิตกํ โลหิตกํ โอทาทํ กากํ มณฺชิฏฺฐกํ หริ หริวณฺณํ อมฺพงฺกรวณฺณํ ทิฆํ รสสํ
อณฺํ ญลํ ฏฐํ ปริมณฺทลํ จตฺตรสํ จฬสํ อกฺคฺลสํ โสฬสํ นินฺนํ ถลํ ฉายา อาตโป อาโลโก อนฺธ
กาโร อพฺภา มหิกา ฐโม รโฆ จนฺทมนฺทลสฺส วณฺณนิภา สุริยมณฺทลสฺส วณฺณนิภา ตารกฺร
พานํ วณฺณนิภา อาทาสมณฺทลสฺส วณฺณนิภา มณฺสิงฺขมฺตฺตาเวฬุริยสฺส วณฺณนิภา ชาตฺร
ปรชตฺสส วณฺณนิภา, ยํ วา ปนณฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จตฺตุนํ มหาวุตฺตํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิท
สสนํ สปปปฏิขํ, ยํ รูปํ สนิทฺสสนํ สปปปฏิขํ จกฺขุณฺมฺหิ อนิทฺสสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ ปฏฺฏิหณฺณฺติ วา
ปฏฺฏิหณฺณฺติ วา ปฏฺฏิหณฺณฺติสฺสติ วา ปฏฺฏิหณฺณฺติ วา, รูปํ เปตํ รูปายตนํ เปตํ รูปธตฺต เปสา – อิทํ ตํ
รูปํ รูปายตนํ

๖๑๙. กตมํ ตํ รูปํ รูปายตนํ? ยํ รูปํ จตฺตุนํ มหาวุตฺตํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทฺสสนํ
สปปปฏิขํ นิลํ ปิตกํ โลหิตกํ โอทาทํ กากํ มณฺชิฏฺฐกํ หริ หริวณฺณํ อมฺพงฺกรวณฺณํ ทิฆํ รสสํ
อณฺํ ญลํ ฏฐํ ปริมณฺทลํ จตฺตรสํ จฬสํ อกฺคฺลสํ โสฬสํ นินฺนํ ถลํ ฉายา อาตโป อาโลโก อนฺธ
กาโร อพฺภา มหิกา ฐโม รโฆ จนฺทมนฺทลสฺส วณฺณนิภา สุริยมณฺทลสฺส วณฺณนิภา ตารกฺร

ปาน วณณนิภา อาทาสมณฑลสส วณณนิภา มณิสงฆมุตตาเวฬุริยสส วณณนิภา ชาตรุ
ปรชตสส วณณนิภา, ยํ วา ปนญญปิ อตถิ รูปํ จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย วณณนิภา สนิท
สสนํ สปปปฏิขํ, ยํ รูปํ อารพฺภ จกฺขํ นิสฺสาย จกฺขสมฺผโสส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปช
ชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ รูปํ อารพฺภ จกฺขํ นิสฺสาย จกฺขสมฺผสฺสชา เวทนา...เป....
สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... จกฺขวิญญาณํ อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชชิสฺสติ วา
อุปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ รูปารมฺมโณ จกฺขํ นิสฺสาย จกฺขสมฺผโสส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา
อุปฺปชฺชชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ รูปารมฺมณา จกฺขํ นิสฺสาย จกฺขสมฺผสฺสชา
เวทนา...เป.... สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... จกฺขวิญญาณํ อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุป
ปชฺชชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา, รูปํ เปตํ รูปายตनํ เปตํ รูปธาคฺค เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ รูปายตนํ

๖๒๐. กตมํ ตํ รูปํ สทฺทหายตนํ? โย สโทท จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน
สปปปฏิโข เภริสโทท มุทิงคสโทท สงฺขสโทท ปณฺวสโทท คีตสโทท วาทิตสโทท สมมส
โทท ปาณิสโทท สดฺตานํ นิโคฆสสโทท ธาตุนํ สนฺนิฆาตสโทท วาตสโทท อุทกสโทท มนุ
สสสโทท อมนุสสสโทท, โย วา ปนโญญปิ อตถิ สโทท จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิ
ทสฺสโน สปปปฏิโข, ยํ สทฺทํ อนิทสฺสนํ สปปปฏิขํ โสเดณ อนิทสฺสเนน สปปปฏิเชน สุณิ วา สุณ
าติ วา สุณิสฺสติ วา สุเณ วา, สโทท เปโส สทฺทหายตนํ เปตํ สทฺทธาคฺค เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ สท
ทหายตนํ

๖๒๑. กตมํ ตํ รูปํ สทฺทหายตนํ? โย สโทท จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน
สปปปฏิโข เภริสโทท มุทิงคสโทท สงฺขสโทท ปณฺวสโทท คีตสโทท วาทิตสโทท สมมส
โทท ปาณิสโทท สดฺตานํ นิโคฆสสโทท ธาตุนํ สนฺนิฆาตสโทท วาตสโทท อุทกสโทท มนุ
สสสโทท อมนุสสสโทท, โย วา ปนโญญปิ อตถิ สโทท จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิ
ทสฺสโน สปปปฏิโข, ยมฺหิ สทฺทมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ โสตํ อนิทสฺสนํ สปปปฏิขํ
ปฏิหฺลยฺหิ วา ปฏิหฺลยฺหิตติ วา ปฏิหฺลยฺหิสฺสติ วา ปฏิหฺลยฺหเณ วา, สโทท เปโส สทฺทหายตนํ เปตํ
สทฺทธาคฺค เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ สทฺทหายตนํ

๖๒๒. กตมํ ตํ รูปํ สทฺทหายตนํ? โย สโทท จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน
สปปปฏิโข เภริสโทท มุทิงคสโทท สงฺขสโทท ปณฺวสโทท คีตสโทท วาทิตสโทท สมมส
โทท ปาณิสโทท สดฺตานํ นิโคฆสสโทท ธาตุนํ สนฺนิฆาตสโทท วาตสโทท อุทกสโทท มนุ
สสสโทท อมนุสสสโทท, โย วา ปนโญญปิ อตถิ สโทท จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิ
ทสฺสโน สปปปฏิโข, โย สโทท อนิทสฺสโน สปปปฏิโข โสตมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ
ปฏิหฺลยฺหิ วา ปฏิหฺลยฺหิตติ วา ปฏิหฺลยฺหิสฺสติ วา ปฏิหฺลยฺหเณ วา, สโทท เปโส สทฺทหายตนํ เปตํ
สทฺทธาคฺค เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ สทฺทหายตนํ

๖๒๓. กตมํ ตํ รูปํ สทฺทหายตนํ? โย สโทท จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน
สปปปฏิโข เภริสโทท มุทิงคสโทท สงฺขสโทท ปณฺวสโทท คีตสโทท วาทิตสโทท สมมส
โทท ปาณิสโทท สดฺตานํ นิโคฆสสโทท ธาตุนํ สนฺนิฆาตสโทท วาตสโทท อุทกสโทท มนุ
สสสโทท อมนุสสสโทท, โย วา ปนโญญปิ อตถิ สโทท จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิ
ทสฺสโน สปปปฏิโข, ยํ สทฺทํ อารพฺภ โสตํ นิสฺสาย โสตสมฺผโสส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา
อุปฺปชฺชชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ สทฺทํ อารพฺภ โสตํ นิสฺสาย โสตสมฺผสฺสชา
เวทนา...เป.... สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... โสตวิญญาณํ อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุป
ปชฺชชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชว วา...เป.... ยํ สทฺทารมฺมโณ โสตํ นิสฺสาย โสตสมฺผโสส อุปฺปชฺชติ วา

อุปปชชติ วา อุปปชชิสสตี วา อุปปชเชช วา...เป.... ยํ สหทารมมณา โสโต นิสสาเย โสโต
สมพสสา เวทนา...เป.... สญญา...เป.... เจตนา...เป.... โสตวิญญาณํ อุปปชชติ วา อุป
ปชชติ วา อุปปชชิสสตี วา อุปปชเชช วา, สโทท เปโส สหทาทตณํ เปตํ สหทาทต เปสา –
อิทํ ตํ รูปํ สหทาทตณํ

๖๒๔. กตมํ ตํ รูปํ คนธายตณํ? โย คโนธ จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทสสนโน
สปปปฏิโข มุลคโนธ สารคโนธ ตจคโนธ ปตตคโนธ ปุพคโนธ ผลคโนธ อามกคโนธ วิสสค
โนธ สัคคโนธ ทคคโนธ, โย วา ปนโณญปิ อตถิ คโนธ จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทส
สนโน สปปปฏิโข, ยํ คนธํ อนิทสสนนํ สปปปฏิโข ฆาเนน อนิทสสนเนน สปปปฏิโข ฆายิ วา ฆายติ วา
ฆายิสสตี วา ฆายเ วา, คโนธ เปโส คนธายตณํ เปตํ คนธาทต เปสา – อิทํ ตํ รูปํ คนธายตณํ

๖๒๕. กตมํ ตํ รูปํ คนธายตณํ? โย คโนธ จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทสสนโน
สปปปฏิโข มุลคโนธ สารคโนธ ตจคโนธ ปตตคโนธ ปุพคโนธ ผลคโนธ อามกคโนธ วิสสค
โนธ สัคคโนธ ทคคโนธ, โย วา ปนโณญปิ อตถิ คโนธ จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทส
สนโน สปปปฏิโข, ยมฺหิ คนธมฺหิ อนิทสสนมฺหิ สปปปฏิโขมฺหิ ฆานํ อนิทสสนนํ สปปปฏิโข ปฏิหณญ
วา ปฏิหณญติ วา ปฏิหณญิสสตี วา ปฏิหณญเ วา, คโนธ เปโส คนธายตณํ เปตํ คนธาทต
เปสา – อิทํ ตํ รูปํ คนธายตณํ

๖๒๖. กตมํ ตํ รูปํ คนธายตณํ? โย คโนธ จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทสสนโน
สปปปฏิโข มุลคโนธ สารคโนธ ตจคโนธ ปตตคโนธ ปุพคโนธ ผลคโนธ อามกคโนธ วิสสค
โนธ สัคคโนธ ทคคโนธ, โย วา ปนโณญปิ อตถิ คโนธ จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทส
สนโน สปปปฏิโข, โย คโนธ อนิทสสนโน สปปปฏิโข ฆานมฺหิ อนิทสสนมฺหิ สปปปฏิโขมฺหิ ปฏิหณญ
วา ปฏิหณญติ วา ปฏิหณญิสสตี วา ปฏิหณญเ วา, คโนธ เปโส คนธายตณํ เปตํ คนธาทต
เปสา – อิทํ ตํ รูปํ คนธายตณํ

๖๒๗. กตมํ ตํ รูปํ คนธายตณํ? โย คโนธ จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทสสนโน
สปปปฏิโข มุลคโนธ สารคโนธ ตจคโนธ ปตตคโนธ ปุพคโนธ ผลคโนธ อามกคโนธ วิสสค
โนธ สัคคโนธ ทคคโนธ, โย วา ปนโณญปิ อตถิ คโนธ จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทส
สนโน สปปปฏิโข, ยํ คนธํ อารพก ฆานํ นิสสาเย ฆานสมพสสา อุปปชชติ วา อุปปชชติ วา อุปปช
ชิสสตี วา อุปปชเชช วา...เป.... ยํ คนธํ อารพก ฆานํ นิสสาเย ฆานสมพสสา เวทนา...เป.
... สญญา...เป.... เจตนา...เป.... ฆานวิญญาณํ อุปปชชติ วา อุปปชชติ วา อุปปชชิสสตี วา
อุปปชเชช วา...เป.... ยํ คนธารมมณเ ฆานํ นิสสาเย ฆานสมพสสา อุปปชชติ วา อุปปชชติ วา
อุปปชชิสสตี วา อุปปชเชช วา...เป.... ยํ คนธารมมณา ฆานํ นิสสาเย ฆานสมพสสา
เวทนา...เป.... สญญา...เป.... เจตนา...เป.... ฆานวิญญาณํ อุปปชชติ วา อุปปชชติ วา อุป
ปชชชิสสตี วา อุปปชเชช วา, คโนธ เปโส คนธายตณํ เปตํ คนธาทต เปสา – อิทํ ตํ รูปํ คนธาย
ตณํ

๖๒๘. กตมํ ตํ รูปํ รสายตณํ? โย รโส จตุนนํ มหาภูตาทนํ อุปาทาย อนิทสสนโน สปปปฏิโข
มุลรโส ขนฺทรโส ตจฺรโส ปตฺตรโส ปุพฺรโส ผลรโส อมพิลฺ มธฺรํ ติตตกํ กฏกํ โลณิกํ ฆาริกํ
ลมพิลฺ [ลปิลกํ (สี.)] กสาโว สาทํ อสาทํ, โย วา ปนโณญปิ อตถิ รโส จตุนนํ มหาภูตาทนํ
อุปาทาย อนิทสสนโน สปปปฏิโข, ยํ รสํ อนิทสสนนํ สปปปฏิโข ขิวหาย อนิทสสนนํ สปปปฏิโข
สಾಯิ วา สಾಯติ วา สಾಯิสสตี วา สายเ วา, รโส เปโส รสายตณํ เปตํ รสาทต เปสา – อิทํ ตํ รูปํ
รสายตณํ

๖๒๙. กตมํ ตํ รูปํ รสายตนํ? โย รัสส จตุนนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสนโน สปปปฏิโข มุลรฺสํ ขนฺธรฺสํ ตจฺรฺสํ ปตฺตรฺสํ ปุพฺพรฺสํ ผลรฺสํ อมฺพิลํ มธฺรํ ติตฺตํ กฏฺกํ โลณิกํ ขาริกํ ลมฺพิลํ กสาโว สาทุ อสาทุ, โย วา ปนโณณฺปิ อตฺถิ รัสส จตุนนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสนโน สปปปฏิโข, ยมฺหิ รสมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ ชิวฺหา อนิทสฺสนา สปปปฏิขา ปฏิหณฺณฺวํ ปฏิหณฺณฺวติ วา ปฏิหณฺณฺวสฺสติ วา ปฏิหณฺณฺว วา, รัสส เปโส รสายตนํ เปตํ รสธาคฺ เปสา – อิทํ ตํ รูปํ รสายตนํ

๖๓๐. กตมํ ตํ รูปํ รสายตนํ? โย รัสส จตุนนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสนโน สปปปฏิโข มุลรฺสํ ขนฺธรฺสํ ตจฺรฺสํ ปตฺตรฺสํ ปุพฺพรฺสํ ผลรฺสํ อมฺพิลํ มธฺรํ ติตฺตํ กฏฺกํ โลณิกํ ขาริกํ ลมฺพิลํ กสาโว สาทุ อสาทุ, โย วา ปนโณณฺปิ อตฺถิ รัสส จตุนนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสนโน สปปปฏิโข, โย รัสส อนิทสฺสนโน สปปปฏิโข ชิวฺหา อนิทสฺสนาย สปปปฏิขาย ปฏิหณฺณฺวํ ปฏิหณฺณฺวติ วา ปฏิหณฺณฺวสฺสติ วา ปฏิหณฺณฺว วา, รัสส เปโส รสายตนํ เปตํ รสธาคฺ เปสา – อิทํ ตํ รูปํ รสายตนํ

๖๓๑. กตมํ ตํ รูปํ รสายตนํ? โย รัสส จตุนนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสนโน สปปปฏิโข มุลรฺสํ ขนฺธรฺสํ ตจฺรฺสํ ปตฺตรฺสํ ปุพฺพรฺสํ ผลรฺสํ อมฺพิลํ มธฺรํ ติตฺตํ กฏฺกํ โลณิกํ ขาริกํ ลมฺพิลํ กสาโว สาทุ อสาทุ, โย วา ปนโณณฺปิ อตฺถิ รัสส จตุนนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสนโน สปปปฏิโข, ยํ รสํ อารพฺภ ชิวฺหํ นิสฺสาย ชิวฺหาสมฺผโสฺส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺช วา...เป.... ยํ รสํ อารพฺภ ชิวฺหํ นิสฺสาย ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา...เป.... สณฺญา...เป.... เจตนา...เป.... ชิวฺหาวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺช วา...เป.... ยํ รสารมฺมโณ ชิวฺหํ นิสฺสาย ชิวฺหาสมฺผโสฺส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺช วา...เป.... ยํ รสารมฺมณา ชิวฺหํ นิสฺสาย ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา...เป.... สณฺญา...เป.... เจตนา...เป.... ชิวฺหาวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺช วา, รัสส เปโส รสายตนํ เปตํ รสธาคฺ เปสา – อิทํ ตํ รูปํ รสายตนํ

๖๓๒. กตมํ ตํ รูปํ อิตฺถินฺทริยํ? ยํ อิตฺถิยา อิตฺถิลิงฺคํ อิตฺถินิมิตฺตํ อิตฺถิกุตฺตํ อิตฺถากโปปฺป อิตฺถตฺตํ อิตฺถิกาโว [อิตฺถิตฺตํ อิตฺถิกาโว (สฺยา.)] – อิทํ ตํ รูปํ อิตฺถินฺทริยํ

๖๓๓. กตมํ ตํ รูปํ ปฺริสินฺทริยํ? ยํ ปฺริสสฺส ปฺริสลิงฺคํ ปฺริสินิมิตฺตํ ปฺริสกุตฺตํ ปฺริสากโปปฺป ปฺริสตฺตํ ปฺริสกาโว – อิทํ ตํ รูปํ ปฺริสินฺทริยํ

๖๓๔. กตมํ ตํ รูปํ ชีวิตินฺทริยํ? โย เตสํ รูปีนํ ธมฺมานํ อายุ ลลิตี ยปฺนา ยาปฺนา อิริยนา วตตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ ชีวิตินฺทริยํ

๖๓๕. กตมํ ตํ รูปํ กายวิญฺญตฺติ? ยา กุสฺลจิตฺตสฺส วา อกุสฺลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา อภิกกมฺนตฺสส วา ปฏิกกมฺนตฺสส วา อาโลเกนตฺสส วา วิโลเกนตฺสส วา สมฺมเณชนตฺสส วา ปสาเรนตฺสส วา กายสฺส ธมฺมณา สนฺธมฺมณา สนฺธมฺมกิตฺตํ วิญฺญตฺติ วิญฺญาปนา วิญฺญาปิตตํ – อิทํ ตํ รูปํ กายวิญฺญตฺติ

๖๓๖. กตมํ ตํ รูปํ วจฺวิญฺญตฺติ? ยา กุสฺลจิตฺตสฺส วา อกุสฺลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา วาจา คีรา พฺยปฺโป โหติเรณฺ โหโส โหสกมฺมํ วาจา วจฺเจโก – อโย วุจฺจติ วาจาฯ ยา ตาย วาจาฯ วิญฺญตฺติ วิญฺญาปนา วิญฺญาปิตตํ – อิทํ ตํ รูปํ วจฺวิญฺญตฺติ

๖๓๗. กตมํ ตํ รูปํ อากาสธาตุ? โย อากาโส อากาสคตํ อฆํ อฆคตํ วิวโร วิวรคตํ อสม
มุขลํ จตุหิ มหาภูเตหิ – อิทํ ตํ รูปํ อากาสธาตุฯ

๖๓๘. กตมํ ตํ รูปํ รูปสส ลหุตตา? ยา รูปสส ลหุตตา ลหุปริณามตา อทนฺธนตา อวิตถนตา
– อิทํ ตํ รูปํ รูปสส ลหุตตาฯ

๖๓๙. กตมํ ตํ รูปํ รูปสส มหุตตา? ยา รูปสส มหุตตา มหุตทวตา อกฺกขฬิตตา อกฺกนิตตา –
อิทํ ตํ รูปํ รูปสส มหุตตาฯ

๖๔๐. กตมํ ตํ รูปํ รูปสส กมฺมณฺญุตตา? ยา รูปสส กมฺมณฺญุตตา กมฺมณฺญุตตํ กมฺมณฺญูภา
โว – อิทํ ตํ รูปํ รูปสส กมฺมณฺญุตตาฯ

๖๔๑. กตมํ ตํ รูปํ รูปสส อุปจโย? โย อายตนาณํ อาจโย, โส รูปสส อุปจโย – อิทํ ตํ รูปํ
รูปสส อุปจโยฯ

๖๔๒. กตมํ ตํ รูปํ รูปสส สนฺตติ? โย รูปสส อุปจโย, สา รูปสส สนฺตติ – อิทํ ตํ รูปํ รูป
สส สนฺตติฯ

๖๔๓. กตมํ ตํ รูปํ รูปสส ชรตตา? ยา รูปสส ชรา ชีรณตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตตจตา
อายโน สํหาณี อิทฺธิยานํ ปริปาโก – อิทํ ตํ รูปํ รูปสส ชรตตาฯ

๖๔๔. กตมํ ตํ รูปํ รูปสส อนิจฺจตา? โย รูปสส ขโย วโย เภโท ปริเภท อนิจฺจตา
อนฺตรธานํ – อิทํ ตํ รูปํ รูปสส อนิจฺจตาฯ

๖๔๕. กตมํ ตํ รูปํ กพฺพีการโ อาหาโร? โอทโน กุมฺมาโส สดตฺต มโจจ มํสํ ชีรํ ทธิ สปปิ
นวินิตํ เตลล์ มธฺ ฝานิตํ, ยํ วา ปนณฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ ยมฺหิ ยมฺหิ ขนฺปเท เตลล์ เตลล์ สดตานํ มฺหา
สิยํ ทนฺตวิขาทณํ คลฺโขณฺมหรณฺยํ กุจฺฉิวิตถมฺภณํ, ยาย โอชาย สดตตา ยาเปนฺติ – อิทํ ตํ รูปํ
กพฺพีการโ อาหาโรฯ

อิทํ ตํ รูปํ อุปาทาฯ

อุปาทาทาชนียฯ

รูปกณฺเฑช ปฐฺมภาณวาโรฯ

๖๔๖. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา? โผฏฺฐพฺพายตณํ, อาโปธตฺตาฯ

๖๔๗. กตมํ ตํ รูปํ โผฏฺฐพฺพายตณํ? ปถวีธตฺตา เตโชธตฺตา วาโยธตฺตา กกฺขฬํ มฺหุทํ สณฺหํ
ผรฺสํ สุขสมฺมผสฺสํ ทกฺขสมฺมผสฺสํ ครุทํ ลหุทํ, ยํ โผฏฺฐพฺพํ อนิทสฺสนํ สปปปฏิขํ กาเยน อนิ
ทสฺสเนน สปปปฏิเชน ผุสสิ วา ผุสติ วา ผุสสิสสติ วา ผุเส วา โผฏฺฐพฺพเพ เปโส โผฏฺฐพฺพายตณํ
เปตํ โผฏฺฐพฺพธตฺตา เปสา – อิทํ ตํ รูปํ โผฏฺฐพฺพายตณํฯ

๖๔๘. กตมํ ตํ รูปํ โผฏฺฐพฺพายตณํ? ปถวีธตฺตา เตโชธตฺตา วาโยธตฺตา กกฺขฬํ มฺหุทํ สณฺหํ
ผรฺสํ สุขสมฺมผสฺสํ ทกฺขสมฺมผสฺสํ ครุทํ ลหุทํ, ยมฺหิ โผฏฺฐพฺพมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปปปฏิขมฺหิ

กาโย อนิทสฺสโน สปปฏฺฐิโฆ ปฏฺฐิหณฺณฺยฺว ปฏฺฐิหณฺณฺยฺติ วา ปฏฺฐิหณฺณฺยฺสฺสตี วา ปฏฺฐิหณฺณฺยฺว, โฝฏฺฐโปพ เปโส โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ เปตํ โฝฏฺฐพฺพธาดุ เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ

๖๔๙. กตมํ ตํ รูปํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ? ปถวีธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ กกฺขฬํ มฺหํ สณฺหํ ผรฺสํ สุขสมฺผสฺสํ ทฺกฺขสมฺผสฺสํ ครุํ ลหุํ, โย โฝฏฺฐโปพ อนิทสฺสโน สปปฏฺฐิโฆ กายมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปปฏฺฐิมฺหิ ปฏฺฐิหณฺณฺยฺว ปฏฺฐิหณฺณฺยฺติ วา ปฏฺฐิหณฺณฺยฺสฺสตี วา ปฏฺฐิหณฺณฺยฺว, โฝฏฺฐโปพ เปโส โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ เปตํ โฝฏฺฐพฺพธาดุ เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ

๖๕๐. กตมํ ตํ รูปํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ? ปถวีธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ กกฺขฬํ มฺหํ สณฺหํ ผรฺสํ สุขสมฺผสฺสํ ทฺกฺขสมฺผสฺสํ ครุํ ลหุํ, ยํ โฝฏฺฐพฺพํ อารพฺก กายํ นิสฺสาย กายสมฺผสฺสํ อปฺปชฺชํ วา อปฺปชฺชตี วา อปฺปชฺชิสฺสตี วา อปฺปชฺเช วา...เป.... ยํ โฝฏฺฐพฺพํ อารพฺก กายํ นิสฺสาย กายสมฺผสฺสชา เวทนา...เป.... สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... กายวิญฺญาณํ อปฺปชฺชํ วา อปฺปชฺชตี วา อปฺปชฺชิสฺสตี วา อปฺปชฺเช วา...เป.... ยํ โฝฏฺฐพฺพารมฺมโณ กายํ นิสฺสาย กายสมฺผสฺสํ อปฺปชฺชํ วา อปฺปชฺชตี วา อปฺปชฺชิสฺสตี วา อปฺปชฺเช วา...เป.... ยํ โฝฏฺฐพฺพารมฺมณา กายํ นิสฺสาย กายสมฺผสฺสชา เวทนา...เป.... สญฺญา...เป.... เจตนา...เป.... กายวิญฺญาณํ อปฺปชฺชํ วา อปฺปชฺชตี วา อปฺปชฺชิสฺสตี วา อปฺปชฺเช วา, โฝฏฺฐโปพ เปโส โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ เปตํ โฝฏฺฐพฺพธาดุ เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ

๖๕๑. กตมํ ตํ รูปํ อาโปธาตุ? ยํ อาโป อาโปคตํ สีเนโห สีเนหคตํ พนฺธนตตํ รูปสฺส – อิทํ ตํ รูปํ อาโปธาตุ

อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา

๖๕๒. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทีณฺณํ? จกฺขายตฺนํ โสตายตฺนํ จ्ञานายตฺนํ ชิวฺหายตฺนํ กายายตฺนํ อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ, ยํ วา ปนฺณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทีณฺณํ

๖๕๓. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาทีณฺณํ? สทฺทายตฺนํ กายวิญฺญตฺติ วจฺวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหฺตา รูปสฺส มฺหฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตฺตา รูปสฺส ชรฺตา รูปสฺส อนิจฺจตฺตา, ยํ วา ปนฺณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาทีณฺณํ

๖๕๔. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทีณฺณปาทานิยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ, ยํ วา ปนฺณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทีณฺณปาทานิยํ

๖๕๕. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาทีณฺณปาทานิยํ? สทฺทายตฺนํ กายวิญฺญตฺติ วจฺวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหฺตา รูปสฺส มฺหฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตฺตา รูปสฺส ชรฺตา รูปสฺส อนิจฺจตฺตา, ยํ วา ปนฺณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา, รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โฝฏฺฐพฺพายตฺนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาทีณฺณปาทานิยํ

๖๕๖. กตมํ ตํ รูปํ สนิทสฺสนํ? รูปายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ สนิทสฺสนํ

๖๕๗. กตมํ ตํ รูปํ อนิทสฺสนํ? จกฺขายตฺตํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อนิทสฺสนํฯ

๖๕๘. กตมํ ตํ รูปํ สປປภฺมิ? จกฺขายตฺตํ โสตายตฺตํ ฆานายตฺตํ ชิวฺหายตฺตํ กายายตฺตํ รุປายตฺตํ สทฺทหายตฺตํ คนฺธายตฺตํ รสายตฺตํ โผฏฺฐพฺพายตฺตํ – อิทํ ตํ รูปํ สປປภฺมิฯ

๖๕๙. กตมํ ตํ รูปํ อປປภฺมิ? อิตฺถินฺทริยํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อປປภฺมิฯ

๖๖๐. กตมํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ? จกฺขณฺทริยํ โสติดินฺทริยํ ฆานินฺทริยํ ชิวฺหิณฺทริยํ กายินฺทริยํ อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ อินฺทริยํฯ

๖๖๑. กตมํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ? รุປายตฺตํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํฯ

๖๖๒. กตมํ ตํ รูปํ มหาภูตํ? โผฏฺฐพฺพายตฺตํ อาโปธาตุ – อิทํ ตํ รูปํ มหาภูตํฯ

๖๖๓. กตมํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ? จกฺขายตฺตํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น มหาภูตํฯ

๖๖๔. กตมํ ตํ รูปํ วิญญุตฺติ? กายวิญญุตฺติ วจฺีวิญญุตฺติ – อิทํ ตํ รูปํ วิญญุตฺติฯ

๖๖๕. กตมํ ตํ รูปํ น วิญญุตฺติ? จกฺขายตฺตํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น วิญญุตฺติฯ

๖๖๖. กตมํ ตํ รูปํ จิตฺตสมฺภูฏานํ? กายวิญญุตฺติ วจฺีวิญญุตฺติ ยํ วา ปณณฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จิตฺตํ จิตฺตเหตุกํ จิตฺตสมฺภูฏานํ รุປายตฺตํ สทฺทหายตฺตํ คนฺธายตฺตํ รสายตฺตํ โผฏฺฐพฺพายตฺตํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส ลหฺตา รูปสฺส มฺหฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตา รูปสฺส อປจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ จิตฺตสมฺภูฏานํฯ

๖๖๗. กตมํ ตํ รูปํ น จิตฺตสมฺภูฏานํ? จกฺขายตฺตํ...เป.... กายายตฺตํ อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปณณฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น จิตฺตํ น จิตฺตเหตุกํ น จิตฺตสมฺภูฏานํ รุປายตฺตํ สทฺทหายตฺตํ คนฺธายตฺตํ รสายตฺตํ โผฏฺฐพฺพายตฺตํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส ลหฺตา รูปสฺส มฺหฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตา รูปสฺส อປจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น จิตฺตสมฺภูฏานํฯ

๖๖๘. กตมํ ตํ รูปํ จิตฺตสทฺท? กายวิญญุตฺติ วจฺีวิญญุตฺติ – อิทํ ตํ รูปํ จิตฺตสทฺทฯ

๖๖๙. กตมํ ตํ รูปํ น จิตฺตสทฺท? จกฺขายตฺตํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น จิตฺตสทฺทฯ

๖๗๐. กตมํ ตํ รูปํ จิตฺตานุปฺริวตฺติ? กายวิญญุตฺติ วจฺีวิญญุตฺติ – อิทํ ตํ รูปํ จิตฺตานุปฺริวตฺติฯ

๖๗๑. กตมํ ตํ รูปํ น จิตตานุปริวตติ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ น จิตตานุปริวตติฯ

๖๗๒. กตมํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํฯ

๖๗๓. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํฯ

๖๗๔. กตมํ ตํ รูปํ โฉฬาริกํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... โฉฬฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ โฉฬาริกํฯ

๖๗๕. กตมํ ตํ รูปํ สุขุมํ? อิตฺถินทฺริยํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ สุขุมํฯ

๖๗๖. กตมํ ตํ รูปํ ทูเร? อิตฺถินทฺริยํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ ทูเรฯ

๖๗๗. กตมํ ตํ รูปํ สนฺติเก? จกฺขายตฺนํ...เป.... โฉฬฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ สนฺติเกฯ

๖๗๘. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสสฺส วตฺถุ? จกฺขายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสสฺส วตฺถุฯ

๖๗๙. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสสฺส น วตฺถุ? โสตายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสสฺส น วตฺถุฯ

๖๘๐. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสชาเย เวทนาย...เป.... สญฺญาย...เป.... เจตนาย ...เป. ... จกฺขวิญญานสฺส วตฺถุ? จกฺขายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขวิญญานสฺส วตฺถุฯ

๖๘๑. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขวิญญานสฺส น วตฺถุ? โสตายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขวิญญานสฺส น วตฺถุฯ

๖๘๒. กตมํ ตํ รูปํ โสตสมฺปสฺสสฺส...เป.... ฆานสมฺปสฺสสฺส...เป.... ขีวหา สมฺปสฺสสฺส...เป.... กายสมฺปสฺสสฺส วตฺถุ? กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ กายสมฺปสฺสสฺส วตฺถุฯ

๖๘๓. กตมํ ตํ รูปํ กายสมฺปสฺสสฺส น วตฺถุ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ กายสมฺปสฺสสฺส น วตฺถุฯ

๖๘๔. กตมํ ตํ รูปํ กายสมฺปสฺสชาเย เวทนาย...เป.... สญฺญาย...เป.... เจตนาย...เป. ... กายวิญญานสฺส วตฺถุ? กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ กายวิญญานสฺส วตฺถุฯ

๖๘๕. กตมํ ตํ รูปํ กายวิญญานสฺส น วตฺถุ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ กายวิญญานสฺส น วตฺถุฯ

๖๘๖. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสสฺส อารมฺมณํ? รูปายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสสฺส อารมฺมณํฯ

๖๘๗. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสสฺส น อารมฺมณํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขสมฺปสฺสสฺส น อารมฺมณํฯ

๖๘๘. กตมํ ตํ รูปํ จกขุสมผสฺสชาเย เวทนาย...เป... สณฺญาย...เป... เจตนาย...เป.
... จกขุวิญญานสฺส อารมฺมณํ? รูปายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ จกขุวิญญานสฺส อารมฺมณํ

๖๘๙. กตมํ ตํ รูปํ จกขุวิญญานสฺส น อารมฺมณํ? จกขายตนํ...เป... กพฺพีการโ อหา
โร – อิทํ ตํ รูปํ จกขุวิญญานสฺส น อารมฺมณํ

๖๙๐. กตมํ ตํ รูปํ โสตสมผสฺสสฺส...เป... ขานสมผสฺสสฺส ...เป... ชิวหา
สมผสฺสสฺส...เป... กายสมผสฺสสฺส อารมฺมณํ? โผฏฐพฺพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ กายสมผสฺสสฺส
อารมฺมณํ

๖๙๑. กตมํ ตํ รูปํ กายสมผสฺสสฺส น อารมฺมณํ? จกขายตนํ...เป... กพฺพีการโ อหา
โร – อิทํ ตํ รูปํ กายสมผสฺสสฺส น อารมฺมณํ

๖๙๒. กตมํ ตํ รูปํ กายสมผสฺสชาเย เวทนาย...เป... สณฺญาย...เป... เจตนาย...เป.
... กายวิญญานสฺส อารมฺมณํ? โผฏฐพฺพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ กายวิญญานสฺส อารมฺมณํ

๖๙๓. กตมํ ตํ รูปํ กายวิญญานสฺส น อารมฺมณํ? จกขายตนํ...เป... กพฺพีการโ อหา
โร – อิทํ ตํ รูปํ กายวิญญานสฺส น อารมฺมณํ

๖๙๔. กตมํ ตํ รูปํ จกขายตนํ? ยํ จกขุ จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท...เป...
สุโณญฺ คามิ เปโส – อิทํ ตํ รูปํ จกขายตนํ

๖๙๕. กตมํ ตํ รูปํ น จกขายตนํ? โสตายตนํ...เป... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น
จกขายตนํ

๖๙๖. กตมํ ตํ รูปํ โสตายตนํ...เป... ขานายตนํ...เป... ชิวหายตนํ...เป... กายาย
ตนํ? โย กาโย จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท...เป... สุโณญฺ คามิ เปโส – อิทํ ตํ รูปํ
กายายตนํ

๖๙๗. กตมํ ตํ รูปํ น กายายตนํ? จกขายตนํ...เป... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น
กายายตนํ

๖๙๘. กตมํ ตํ รูปํ รูปายตนํ? ยํ รูปํ จตฺตนํ มหาภูตานํ อุปาทาย วณฺณนิภา...เป... รูป
ธาดุ เปสา – อิทํ ตํ รูปํ รูปายตนํ

๖๙๙. กตมํ ตํ รูปํ น รูปายตนํ? จกขายตนํ...เป... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น
รูปายตนํ

๗๐๐. กตมํ ตํ รูปํ สทฺทายตนํ...เป... คนฺธายตนํ ...เป... รสายตนํ...เป... โผฏฐพ
พายตนํ? ปถวิธาดุ...เป... โผฏฐพฺพธาดุ เปสา – อิทํ ตํ รูปํ โผฏฐพฺพายตนํ

๗๐๑. กตมํ ตํ รูปํ น โผฏฐพฺพายตนํ ? จกขายตนํ...เป... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ
รูปํ น โผฏฐพฺพายตนํ

๗๐๒. กตมํ ตํ รูปํ จกขุธาดุ? จกขายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ จกขุธาดุ

๗๐๓. กตมํ ตํ รูปํ น จกฺขุชาตฺ? โสตายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น จกฺขุชาตฺฯ

๗๐๔. กตมํ ตํ รูปํ โสตชาตฺ...เป.... ฆานชาตฺ...เป.... ชิวหาชาตฺ...เป.... กายชาตฺ? กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ กายชาตฺฯ

๗๐๕. กตมํ ตํ รูปํ น กายชาตฺ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น กายชาตฺฯ

๗๐๖. กตมํ ตํ รูปํ รูปชาตฺ? รูปายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ รูปชาตฺฯ

๗๐๗. กตมํ ตํ รูปํ น รูปชาตฺ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น รูปชาตฺฯ

๗๐๘. กตมํ ตํ รูปํ สทฺทชาตฺ...เป.... คนฺธชาตฺ...เป.... รสชาตฺ...เป.... โผฏฺฐพฺพชาตฺ? โผฏฺฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ โผฏฺฐพฺพชาตฺฯ

๗๐๙. กตมํ ตํ รูปํ น โผฏฺฐพฺพชาตฺ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น โผฏฺฐพฺพชาตฺฯ

๗๑๐. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขุขุทฺธิยํ? ยํ จกฺขุ จตฺนํ นํ มหาวุฏฺฏานํ อุปาทาย ปสาโท...เป.... สฺสโณญฺ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขุขุทฺธิยํฯ

๗๑๑. กตมํ ตํ รูปํ น จกฺขุขุทฺธิยํ? โสตายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น จกฺขุขุทฺธิยํฯ

๗๑๒. กตมํ ตํ รูปํ โสตฺถินฺทฺธิยํ...เป.... ฆานินฺทฺธิยํ...เป.... ชิวหินฺทฺธิยํ...เป.... กายินฺทฺธิยํ? โย กาโย จตฺนํ นํ มหาวุฏฺฏานํ อุปาทาย ปสาโท...เป.... สฺสโณญฺ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ กายินฺทฺธิยํฯ

๗๑๓. กตมํ ตํ รูปํ น กายินฺทฺธิยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น กายินฺทฺธิยํฯ

๗๑๔. กตมํ ตํ รูปํ อิตฺถินฺทฺธิยํ? ยํ อิตฺถียา อิตฺถิลิงคํ อิตฺถินิมิตฺตํ อิตฺถิกุตฺตํ อิตฺถากโปป อิตฺถตฺตํ อิตฺถิกาโว – อิทํ ตํ รูปํ อิตฺถินฺทฺธิยํฯ

๗๑๕. กตมํ ตํ รูปํ น อิตฺถินฺทฺธิยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น อิตฺถินฺทฺธิยํฯ

๗๑๖. กตมํ ตํ รูปํ ปฺริสินฺทฺธิยํ? ยํ ปฺริสสฺส ปฺริสลิงคํ ปฺริสนิมิตฺตํ ปฺริสกุตฺตํ ปฺริสากโปป ปฺริสตฺตํ ปฺริสกาโว – อิทํ ตํ รูปํ ปฺริสินฺทฺธิยํฯ

๗๑๗. กตมํ ตํ รูปํ น ปฺริสินฺทฺธิยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น ปฺริสินฺทฺธิยํฯ

๗๑๘. กตมํ ตํ รูปํ ชีวิตินทริยํ? โย เตสํ รูปีนํ ฐมมานํ อายุ ลลิตํ ยปนา ยาปนา อิริยนา
วตตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ ชีวิตินทริยํ

๗๑๙. กตมํ ตํ รูปํ น ชีวิตินทริยํ? จกขายตณฺ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ
น ชีวิตินทริยํ

๗๒๐. กตมํ ตํ รูปํ กายวิณญตติ? ยา กุสลจิตตสฺส วา อกุสลจิตตสฺส วา อพฺยากตจิต
ตสฺส วา อภิกกมฺมตสฺส วา ปฏิกกมฺมตสฺส วา อาโลเกนตสฺส วา วิโลเกนตสฺส วา สมฺมเ
ชนตสฺส วา ปสาเรนตสฺส วา กายสฺส ฅมฺภนา สนฺมมฺภนา สนฺมมฺภิตตํ วิณญตติ วิณญาปนา
วิณญาปีตตํ – อิทํ ตํ รูปํ กายวิณญตติ

๗๒๑. กตมํ ตํ รูปํ น กายวิณญตติ? จกขายตณฺ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ
รูปํ น กายวิณญตติ

๗๒๒. กตมํ ตํ รูปํ วจฺจวิณญตติ? ยา กุสลจิตตสฺส วา อกุสลจิตตสฺส วา อพฺยากตจิต
ตสฺส วา วาจา คิรา พฺยปโปถ อุตฺตรณํ โฆโส โฆสกมฺมํ วาจา วจฺจเกโ, อยํ วุจฺจติ วาจาฯ ยา
ตาย วาจาฯ วิณญตติ วิณญาปนา วิณญาปีตตํ – อิทํ ตํ รูปํ วจฺจวิณญตติ

๗๒๓. กตมํ ตํ รูปํ น วจฺจวิณญตติ? จกขายตณฺ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ
น วจฺจวิณญตติ

๗๒๔. กตมํ ตํ รูปํ อากาสชาต? โย อากาโส อากาสคตํ อฆํ อฆคตํ วิวโร วิวรคตํ อสม
มุณฺณํ จตฺตฺหิ มหาภูเตหิ – อิทํ ตํ รูปํ อากาสชาต

๗๒๕. กตมํ ตํ รูปํ น อากาสชาต? จกขายตณฺ ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ
น อากาสชาต

๗๒๖. กตมํ ตํ รูปํ อาโปธาต? ยํ อาโป อาโปคตํ สีเนโห สีเนหคตํ พนฺธนตํ รูปสฺส –
อิทํ ตํ รูปํ อาโปธาต

๗๒๗. กตมํ ตํ รูปํ น อาโปธาต? จกขายตณฺ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ
น อาโปธาต

๗๒๘. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส ลหฺตฺตา? ยา รูปสฺส ลหฺตฺตา ลหฺปฺริณามตา อทฺถนฺตฺตา อวิตถน
ตา – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส ลหฺตฺตา

๗๒๙. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส น ลหฺตฺตา? จกขายตณฺ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ
รูปํ รูปสฺส น ลหฺตฺตา

๗๓๐. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส มหฺตฺตา? ยา รูปสฺส มหฺตฺตา มหฺทวตา อกฺกขพฺพตา อกฺกนิตา –
อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส มหฺตฺตา

๗๓๑. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส น มหฺตฺตา? จกขายตณฺ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ
รูปสฺส น มหฺตฺตา

๗๓๒. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส กมฺมณฺญตา? ยํ รูปสฺส กมฺมณฺญตา กมฺมณฺญตํ กมฺมณฺญภาโว – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส กมฺมณฺญตาฯ

๗๓๓. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส น กมฺมณฺญตา? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส น กมฺมณฺญตาฯ

๗๓๔. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส อปฺจโย? โย อายตฺนํ อายโย, โส รูปสฺส อปฺจโย – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส อปฺจโยฯ

๗๓๕. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส น อปฺจโย? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส น อปฺจโยฯ

๗๓๖. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส สฺนตฺติ? โย รูปสฺส อปฺจโย, สํ รูปสฺส สฺนตฺติ – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส สฺนตฺติฯ

๗๓๗. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส น สฺนตฺติ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส น สฺนตฺติฯ

๗๓๘. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส ขรตา? ยํ รูปสฺส ขรา ชีรณตา ขณฺฑิจจํ ปาลิจจํ วลิตฺตจตา อายโน สํหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส ขรตาฯ

๗๓๙. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส น ขรตา? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส น ขรตาฯ

๗๔๐. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส อนิจฺจตา? โย รูปสฺส ขโย วโย เภโท ปริภะโท อนิจฺจตา อนตฺตรธานํ – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส อนิจฺจตาฯ

๗๔๑. กตมํ ตํ รูปํ รูปสฺส น อนิจฺจตา? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ รูปสฺส น อนิจฺจตาฯ

๗๔๒. กตมํ ตํ รูปํ กพฺพีการโ ออาหารโ? โอทโน กุมฺมาโส สดฺตุ มโจจ มํสํ ชีรํ ทฺธิ สปิ นวนิํเต เตลํ มธุ ผาณิํเต, ยํ วา ปนณฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ ยมฺหิ ยมฺหิ ขนฺปเท เตสํ เตสํ สดฺตานํ มฺขาสิยํ ทนฺตฺริขาทํ คลฺปิณฺณมฺหิ กุจฺฉิวิตฺถมฺภนํ, ยาย โอชาย สดฺตา ยาเปณฺติ – อิทํ ตํ รูปํ กพฺพีการโ ออาหารโ

๗๔๓. กตมํ ตํ รูปํ น กพฺพีการโ ออาหารโ? จกฺขายตฺนํ...เป.... รูปสฺส อนิจฺจตา – อิทํ ตํ รูปํ น กพฺพีการโ ออาหารโ

เอวํ ทฺวิเชน รูปสงฺคโหา

ทฺถกนิเททโสฯ

ติกนิเททโส

๗๔๔. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ ฐปาทา? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ ฐปาทาฯ

๗๔๕. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ ฐปาทา? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ ฐปาทาฯ

๗๔๖. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ โน ฐปาทา? โผฏฐพฺพายตฺนํ อาโปธาคฺ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ โน ฐปาทาฯ

๗๔๗. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ ฐปาทิสฺสํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ ฐปาทิสฺสํฯ

๗๔๘. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ ฐปาทิสฺสํ? อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ, ยํ วา ปนฺณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐพฺพายตฺนํ อาภาสธาคฺ อาโปธาคฺ รูปสฺส อุปลโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ ฐปาทิสฺสํฯ

๗๔๙. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ อนุฐปาทิสฺสํ? สทฺทหายตฺนํ กายวิญญตฺติ วจฺจิวิญญตฺติ รูปสฺส ลหฺตฺตา รูปสฺส มฺหฺตฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตฺตา รูปสฺส ชฺรตฺตา รูปสฺส อนิจฺจตฺตา, ยํ วา ปนฺณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐพฺพายตฺนํ อาภาสธาคฺ อาโปธาคฺ รูปสฺส อุปลโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ อนุฐปาทิสฺสํฯ

๗๕๐. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ ฐปาทิสฺสํ ฐปาทานิยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ ฐปาทิสฺสํ ฐปาทานิยํฯ

๗๕๑. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ ฐปาทิสฺสํ ฐปาทานิยํ? อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ, ยํ วา ปนฺณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐพฺพายตฺนํ อาภาสธาคฺ อาโปธาคฺ รูปสฺส อุปลโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ ฐปาทิสฺสํ ฐปาทานิยํฯ

๗๕๒. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ อนุฐปาทิสฺสํ ฐปาทานิยํ? สทฺทหายตฺนํ กายวิญญตฺติ วจฺจิวิญญตฺติ รูปสฺส ลหฺตฺตา รูปสฺส มฺหฺตฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตฺตา รูปสฺส ชฺรตฺตา รูปสฺส อนิจฺจตฺตา, ยํ วา ปนฺณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐพฺพายตฺนํ อาภาสธาคฺ อาโปธาคฺ รูปสฺส อุปลโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ อนุฐปาทิสฺสํ ฐปาทานิยํฯ

๗๕๓. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ อนิสฺสํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ อนิสฺสํฯ

๗๕๔. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ สนิทฺสํ? รูปายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ สนิทฺสํฯ

๗๕๕. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ อนิสฺสํ? สทฺทหายตฺนํ ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ อนิสฺสํฯ

๗๕๖. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ สปปญฺหิ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ สปปญฺหิฯ

๗๕๗. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ สปปญฺหิ? รูปายตฺนํ...เป.... โผฏฺฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ สปปญฺหิฯ

๗๕๘. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ อปฺปญฺหิ? อิตฺถินฺทริยํ...เป.... กพฺพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ อปฺปญฺหิฯ

๗๕๙. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ อินฺทริยํ? จกฺขณฺทริยํ...เป.... กายินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ อินฺทริยํฯ

๗๖๐. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ อินฺทริยํ? อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสฺสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ อินฺทริยํฯ

๗๖๑. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ น อินฺทริยํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ น อินฺทริยํฯ

๗๖๒. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น มหาภูตํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น มหาภูตํฯ

๗๖๓. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ มหาภูตํ? โผฏฺฐพฺพายตฺนํ อาโปธาดุ – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ มหาภูตํฯ

๗๖๔. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ น มหาภูตํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ น มหาภูตํฯ

๗๖๕. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น วิญญุตฺติ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น วิญญุตฺติ?

๗๖๖. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ วิญญุตฺติ? กายวิญญุตฺติ วจฺีวิญญุตฺติ – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ วิญญุตฺติฯ

๗๖๗. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ น วิญญุตฺติ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ น วิญญุตฺติฯ

๗๖๘. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น จิตฺตสมฺภูฏฺฏานํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น จิตฺตสมฺภูฏฺฏานํฯ

๗๖๙. กตมํ ตํ รูปํ พหิริํ จิตฺตสมฺภูฏฺฏานํ? กายวิญญุตฺติ วจฺีวิญญุตฺติ, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จิตฺตขํ จิตฺตเหตุกํ จิตฺตสมฺภูฏฺฏานํ รูปายตฺนํ สทฺทายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสํายตฺนํ โผฏฺฐพฺพายตฺนํ อากาสธาดุ อาโปธาดุ รูปสฺส ลหฺตฺตา รูปสฺส มฺหฺตฺตา รูปสฺส กมฺมญฺญตฺตา รูปสฺส อปฺจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พหิริํ จิตฺตสมฺภูฏฺฏานํฯ

๗๗๐. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จิตตสมุฏฐานํ? อิตถินทริยํ ปุริสินทริยํ ชีวิตินทริยํ รูปสสชรรตา รูปสส อนิจจตา, ยํ वा ปนญญมปี อตถิ รูปํ น จิตตขํ น จิตตเหตุกํ น จิตตสมุฏฐานํ รูปายตนํ สหุทายตนํ คนธายตนํ รสายตนํ โผฏฐัพพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสส ลหุตา รูปสส มหุตา รูปสส กมฺมญญตา รูปสส อุพฺจโย รูปสส สนฺตติ กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จิตตสมุฏฐานํ

๗๗๑. กตมํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ น จิตตสหฺก? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ น จิตตสหฺก

๗๗๒. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ จิตตสหฺก? กายวิญญุตติ วจฺวิญญุตติ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ จิตตสหฺก

๗๗๓. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จิตตสหฺก? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จิตตสหฺก?

๗๗๔. กตมํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ น จิตฺตานุปริวตติ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ น จิตฺตานุปริวตติ

๗๗๕. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ จิตฺตานุปริวตติ? กายวิญญุตติ วจฺวิญญุตติ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ จิตฺตานุปริวตติ

๗๗๖. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จิตฺตานุปริวตติ? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จิตฺตานุปริวตติ

๗๗๗. กตมํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ โฉฬาริกํ? จกฺขายตนํ ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ โฉฬาริกํ

๗๗๘. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ โฉฬาริกํ? รูปายตนํ...เป.... โผฏฐัพพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ โฉฬาริกํ

๗๗๙. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ สุขุมํ? อิตถินทริยํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ สุขุมํ

๗๘๐. กตมํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ สนฺติเก? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณฺตติกํ สนฺติเก

๗๘๑. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ ทุเร? อิตถินทริยํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ ทุเร

๗๘๒. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ สนฺติเก? รูปายตนํ...เป.... โผฏฐัพพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ สนฺติเก

๗๘๓. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ

๗๘๔. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขสมพสฺสสฺส วตฺถ? จกขายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขสมพสฺสสฺส วตฺถฯ

๗๘๕. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขสมพสฺสสฺส น วตฺถ? โสตายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขสมพสฺสสฺส น วตฺถฯ

๗๘๖. กตมํ ตํ รูปํ พาทิรํ จกขสมพสฺสสฺส เวทนาย...เป.... สณฺญา...เป.... เจตนา...เป.... จกขวิญญาณสฺส น วตฺถ? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาทิรํ จกขวิญญาณสฺส น วตฺถฯ

๗๘๗. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขวิญญาณสฺส วตฺถ? จกขายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขวิญญาณสฺส วตฺถฯ

๗๘๘. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขวิญญาณสฺส น วตฺถ? โสตายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขวิญญาณสฺส น วตฺถ?

๗๘๙. กตมํ ตํ รูปํ พาทิรํ โสตสมพสฺสสฺส...เป.... ฆานสมพสฺสสฺส...เป.... ชิวหาสมพสฺสสฺส...เป.... กายสมพสฺสสฺส น วตฺถ? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาทิรํ กายสมพสฺสสฺส น วตฺถฯ

๗๙๐. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ กายสมพสฺสสฺส วตฺถ? กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ กายสมพสฺสสฺส วตฺถฯ

๗๙๑. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ กายสมพสฺสสฺส น วตฺถ? จกขายตนํ...เป.... ชิวหายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ กายสมพสฺสสฺส น วตฺถฯ

๗๙๒. กตมํ ตํ รูปํ พาทิรํ กายสมพสฺสสฺส เวทนาย...เป.... สณฺญา...เป.... เจตนา...เป.... กายวิญญาณสฺส น วตฺถ? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาทิรํ กายวิญญาณสฺส น วตฺถฯ

๗๙๓. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ กายวิญญาณสฺส วตฺถ? กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ กายวิญญาณสฺส วตฺถฯ

๗๙๔. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ กายวิญญาณสฺส น วตฺถ? จกขายตนํ...เป.... ชิวหายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ กายวิญญาณสฺส น วตฺถฯ

๗๙๕. กตมํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขสมพสฺสสฺส น อารมมณํ? จกขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขณตตํ จกขสมพสฺสสฺส น อารมมณํฯ

๗๙๖. กตมํ ตํ รูปํ พาทิรํ จกขสมพสฺสสฺส อารมมณํ? รูปายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาทิรํ จกขสมพสฺสสฺส อารมมณํฯ

๗๙๗. กตมํ ตํ รูปํ พาทิรํ จกขสมพสฺสสฺส น อารมมณํ? สทฺทายตนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาทิรํ จกขสมพสฺสสฺส น อารมมณํฯ

๗๙๘. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ จกฺขสมฺพสฺสชาเย เวทนาย...เป.... สณฺญาย...เป.... เจตนาย...เป.... จกฺขวิญญานสฺส น อารมฺมณํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ จกฺขวิญญานสฺส น อารมฺมณํฯ

๗๙๙. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขวิญญานสฺส อารมฺมณํ? รูปายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขวิญญานสฺส อารมฺมณํฯ

๘๐๐. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขวิญญานสฺส น อารมฺมณํ? สทฺทายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขวิญญานสฺส น อารมฺมณํฯ

๘๐๑. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ โสตสมฺพสฺสสฺส...เป.... ฆานสมฺพสฺสสฺส...เป.... ขิวหาสมฺพสฺสสฺส...เป.... กายสมฺพสฺสสฺส น อารมฺมณํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ กายสมฺพสฺสสฺส น อารมฺมณํฯ

๘๐๒. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายสมฺพสฺสสฺส อารมฺมณํ? โผฏฺฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายสมฺพสฺสสฺส อารมฺมณํฯ

๘๐๓. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายสมฺพสฺสสฺส น อารมฺมณํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายสมฺพสฺสสฺส น อารมฺมณํฯ

๘๐๔. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ กายสมฺพสฺสชาเย เวทนาย...เป.... สณฺญาย...เป.... เจตนาย...เป.... กายวิญญานสฺส น อารมฺมณํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ กายวิญญานสฺส น อารมฺมณํฯ

๘๐๕. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายวิญญานสฺส อารมฺมณํ? โผฏฺฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายวิญญานสฺส อารมฺมณํฯ

๘๐๖. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายวิญญานสฺส น อารมฺมณํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายวิญญานสฺส น อารมฺมณํฯ

๘๐๗. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขายตฺนํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขายตฺนํฯ

๘๐๘. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ จกฺขายตฺนํ? ยํ จกฺข จตฺนํ มหาภูตํ อฺปาทาย ปสาโท...เป.... สฺโณญฺ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ จกฺขายตฺนํฯ

๘๐๙. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น จกฺขายตฺนํ? โสตายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น จกฺขายตฺนํฯ

๘๑๐. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น โสตายตฺนํ...เป.... น ฆานายตฺนํ...เป.... น ขิวหายตฺนํ...เป.... น กายายตฺนํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น กายายตฺนํฯ

๘๑๑. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ กายายตฺนํ? โย กาโย จตฺนํ มหาภูตํ อฺปาทาย ปสาโท...เป.... สฺโณญฺ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ กายายตฺนํฯ

๘๑๒. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น กายายตนํ? จกฺขายตนํ...เป.... ขีวฺหายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น กายายตนํฯ

๘๑๓. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น รูปายตนํ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น รูปายตนํฯ

๘๑๔. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปายตนํ? ยํ รูปํ จตฺตนํ มหาวฺจฺจํ อปาทาย วณฺณนิภา...เป. ... รูปธาดุ เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปายตนํฯ

๘๑๕. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น รูปายตนํ? สทฺทหายตนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น รูปายตนํฯ

๘๑๖. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น สทฺทหายตนํ...เป.... น คนฺธายตนํ...เป.... น รสายตนํ...เป.... น โผฏฺฐพฺพายตนํ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น โผฏฺฐพฺพายตนํฯ

๘๑๗. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ โผฏฺฐพฺพายตนํ? ปถวีธาดุ...เป.... โผฏฺฐพฺพธาดุ เปสํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ โผฏฺฐพฺพายตนํฯ

๘๑๘. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น โผฏฺฐพฺพายตนํ? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น โผฏฺฐพฺพายตนํฯ

๘๑๙. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขธาดุ? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขธาดุฯ

๘๒๐. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ จกฺขธาดุ? จกฺขายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ จกฺขธาดุฯ

๘๒๑. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น จกฺขธาดุ? โสตายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น จกฺขธาดุฯ

๘๒๒. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น โสตธาดุ...เป.... น ขฺวานธาดุ...เป.... น ขีวฺหาธาดุ...เป.... น กายธาดุ? รูปายตนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น กายธาดุฯ

๘๒๓. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ กายธาดุ? กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ กายธาดุฯ

๘๒๔. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น กายธาดุ? จกฺขายตนํ...เป.... ขีวฺหายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น กายธาดุฯ

๘๒๕. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น รูปธาดุ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺตํ น รูปธาดุฯ

๘๒๖. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปธาดุ? รูปายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปธาดุฯ

๘๒๗. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น รูปธาดุ? สทฺทหายตนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น รูปธาดุฯ

๘๒๘. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ น สทฺททฐาต...เป.... น คนฺธฐาต...เป.... น รสฐาต ...เป.
... น โผฏฐัพพฐาต? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ น โผฏฐัพพ
ฐาตฯ

๘๒๙. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ โผฏฐัพพฐาต? โผฏฐัพพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ โผฏฐัพพ
ฐาตฯ

๘๓๐. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น โผฏฐัพพฐาต? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ
ตํ รูปํ พาหิรํ น โผฏฐัพพฐาตฯ

๘๓๑. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขนฺทริยํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ
รูปํ พาหิรํ น จกฺขนฺทริยํฯ

๘๓๒. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ จกฺขนฺทริยํ? ยํ จกฺข จตฺนํ มหาวุตฺตํ อปาทาย ป
สาโท...เป.... สุโณญฺ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ จกฺขนฺทริยํฯ

๘๓๓. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ น จกฺขนฺทริยํ? โสตายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ
อขุณฺณตฺตํ น จกฺขนฺทริยํฯ

๘๓๔. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น โสตฺนฺทริยํ...เป.... น ขานฺนฺทริยํ...เป.... น ชิวฺหฺนฺทริยํ...
เป.... น กายินฺทริยํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น กายินฺทริยํฯ

๘๓๕. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ กายินฺทริยํ? โย กาโย จตฺนํ มหาวุตฺตํ อปาทาย ป
สาโท...เป.... สุโณญฺ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ กายินฺทริยํฯ

๘๓๖. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ น กายินฺทริยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... ชิวฺหายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ
อขุณฺณตฺตํ น กายินฺทริยํฯ

๘๓๗. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ น อิตฺถินฺทริยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ
อขุณฺณตฺตํ น อิตฺถินฺทริยํฯ

๘๓๘. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ อิตฺถินฺทริยํ? ยํ อิตฺถียา อิตฺถิลิงคํ อิตฺถินิฺมิตฺตํ อิตฺถิกุตฺตํ อิต
ถากโปป อิตฺถตฺตํ อิตฺถิกาโว – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ อิตฺถินฺทริยํฯ

๘๓๙. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น อิตฺถินฺทริยํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ
รูปํ พาหิรํ น อิตฺถินฺทริยํฯ

๘๔๐. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺตํ น ปฺริสินฺทริยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ
อขุณฺณตฺตํ น ปฺริสินฺทริยํฯ

๘๔๑. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ ปฺริสินฺทริยํ? ยํ ปฺริสสฺส ปฺริสลิงคํ ปฺริสนิฺมิตฺตํ ปฺริสกุตฺตํ ปฺริสาก
โปป ปฺริสตฺตํ ปฺริสกาโว – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ ปฺริสินฺทริยํฯ

๘๔๒. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น ปฺริสินฺทริยํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ
รูปํ พาหิรํ น ปฺริสินฺทริยํฯ

๘๔๓. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น ชีวิตินฺทริยํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น ชีวิตินฺทริยํฯ

๘๔๔. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ ชีวิตินฺทริยํ? โย เตสํ รูปีนํ ฐมฺมานํ อายุ ลลิตํ ยปฺนา ยาปฺนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ ชีวิตินฺทริยํฯ

๘๔๕. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น ชีวิตินฺทริยํ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น ชีวิตินฺทริยํฯ

๘๔๖. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น กายวิญญุตฺติ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น กายวิญญุตฺติฯ

๘๔๗. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายวิญญุตฺติ? ยา กุสฺลจิตฺตสฺส วา อกุสฺลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา อภิกฺกมฺนตฺสฺส วา ปฏิกฺกมฺนตฺสฺส วา อาโลเกนตฺสฺส วา วิโลเกนตฺสฺส วา สมิเญชนตฺสฺส วา ปสาเรนตฺสฺส วา กายสฺส ญมฺภนา สนฺณมฺภนา สนฺณมฺภิตตํ วิญญุตฺติ วิญญาปนา วิญญาปิตตํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ กายวิญญุตฺติฯ

๘๔๘. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น กายวิญญุตฺติ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น กายวิญญุตฺติฯ

๘๔๙. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น วจฺีวิญญุตฺติ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น วจฺีวิญญุตฺติฯ

๘๕๐. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ วจฺีวิญญุตฺติ? ยา กุสฺลจิตฺตสฺส วา อกุสฺลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา วาจา คีรา พฺยปฺปโก อุทฺิรณํ ฐโส ฐสกมฺมํ วาจา วจฺิเกโท, อยํ วุจฺจติ วาจาฯ ยา ตาย วาจาฯ วิญญุตฺติ วิญญาปนา วิญญาปิตตํ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ วจฺีวิญญุตฺติ ฯ

๘๕๑. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น วจฺีวิญญุตฺติ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น วจฺีวิญญุตฺติฯ

๘๕๒. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น อากาสธาคฺ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น อากาสธาคฺฯ

๘๕๓. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ อากาสธาคฺ? โย อากาโส อากาสคตํ อฆํ อฆคตํ วิวโร วิวรคตํ อสมฺมุญฺจํ จตฺุหิ มหาภูเตหิ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ อากาสธาคฺฯ

๘๕๔. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น อากาสธาคฺ? รูปายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น อากาสธาคฺฯ

๘๕๕. กตมํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น อาโปธาคฺ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขุณฺณตฺติกํ น อาโปธาคฺฯ

๘๕๖. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ อาโปธาคฺ? ยํ อาโป อาโปคตํ สีเนโห สีเนหคตํ พนฺธนตฺตํ รูปสฺส – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ อาโปธาคฺฯ

๘๕๗. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ น อาโปธาดุ? รูปายตนํ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ น อาโปธาดุฯ

๘๕๘. กตมํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น ลหฺตฺตา? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น ลหฺตฺตาฯ

๘๕๙. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส ลหฺตฺตา? ยา รูปสฺส ลหฺตฺตา ลหฺปฺริณามตา อทฺนฺธนฺตา อวิตฺถนฺตา – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส ลหฺตฺตาฯ

๘๖๐. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น ลหฺตฺตา? รูปายตนํ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น ลหฺตฺตาฯ

๘๖๑. กตมํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น มฺหฺตฺตา? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น มฺหฺตฺตาฯ

๘๖๒. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส มฺหฺตฺตา? ยา รูปสฺส มฺหฺตฺตา มหฺทฺหวตา อกฺกขพฺพิตา อกฺกนิตฺตา – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส มฺหฺตฺตาฯ

๘๖๓. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น มฺหฺตฺตา? รูปายตนํ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น มฺหฺตฺตาฯ

๘๖๔. กตมํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น กมฺมณฺญตา? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น กมฺมณฺญตาฯ

๘๖๕. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส กมฺมณฺญตา? ยา รูปสฺส กมฺมณฺญตา กมฺมณฺญตฺตํ กมฺมณฺญภาโว – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส กมฺมณฺญตาฯ

๘๖๖. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น กมฺมณฺญตา? รูปายตนํ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น กมฺมณฺญตาฯ

๘๖๗. กตมํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น อุปฺจโย? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น อุปฺจโยฯ

๘๖๘. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส อุปฺจโย? โย อายตฺนํ อจฺจโย, โส รูปสฺส อุปฺจโย – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส อุปฺจโยฯ

๘๖๙. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น อุปฺจโย? รูปายตนํ...เป.... กพพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น อุปฺจโยฯ

๘๗๐. กตมํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น สฺนตฺติ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อขมตติกํ รูปสฺส น สฺนตฺติฯ

๘๗๑. กตมํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส สฺนตฺติ? โย รูปสฺส อุปฺจโย, สํ รูปสฺส สฺนตฺติ – อิทํ ตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส สฺนตฺติฯ

๘๗๒. กตมํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส น สนฺตติ? รูปายตนํ...เป.... กพพีกาโร อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส น สนฺตติฯ

๘๗๓. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น ชรตา? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น ชรตาฯ

๘๗๔. กตมํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส ชรตา? ยํ รูปสฺส ชรา ชีรณตา ขณฺธิจํ ปาลิจํ วลิตตจฺจตา อายุโน สํหานิ อินฺทริยานํ ปรีปาทิก – อิทํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส ชรตาฯ

๘๗๕. กตมํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส น ชรตา? รูปายตนํ...เป.... กพพีกาโร อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส น ชรตาฯ

๘๗๖. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น อนิจฺจตา? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น อนิจฺจตาฯ

๘๗๗. กตมํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส อนิจฺจตา? โย รูปสฺส ขโย วโย เกโท ปรีเกโท อนิจฺจตา อนฺตรธานํ – อิทํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส อนิจฺจตาฯ

๘๗๘. กตมํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส น อนิจฺจตา? รูปายตนํ...เป.... กพพีกาโร อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ พหิริ รูปสฺส น อนิจฺจตาฯ

๘๗๙. กตมํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กพพีกาโร อหาโร? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กพพีกาโร อหาโร ฯ

๘๘๐. กตมํ ตํ รูปํ พหิริ กพพีกาโร อหาโร? โอทโน กุมฺมาโส สดฺตํ มโจจํ มํสํ ชีรํ ทิสฺสปี นวณฺตี เตลํ มธฺ ฝาลฺลิตํ, ยํ วา ปนฺณณฺมปปี อตฺถิ รูปํ ยมฺหิ ยมฺหิ ชนฺปเท เตสํ เตสํ สดฺตานํ มฺขาสึยํ ทนฺตวิขาทณํ คลฺโขฆมฺหรณฺนียํ กุจฺฉิวิตฺถมฺภณํ ยาย โอบาย สดฺดา ยาเปนฺติ – อิทํ ตํ รูปํ พหิริ กพพีกาโร อหาโรฯ

๘๘๑. กตมํ ตํ รูปํ พหิริ น กพพีกาโร อหาโร? รูปายตนํ...เป.... รูปสฺส อนิจฺจตา – อิทํ ตํ รูปํ พหิริ น กพพีกาโร อหาโรฯ

เอวํ ติวิเรน รูปสงฺคโหฯ

ติกนิเททโสฯ

จตุกกํ

๘๘๒. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา อุปาทีณฺณ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ, อิตฺถินฺทริยํ ปรีสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ, ยํ วา ปนฺณณฺมปปี อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาคฺค รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพพีกาโร อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา อุปาทีณฺณฯ

๘๘๓. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา อนฺุปาทีณฺณ? สทฺทายตนํ กายวิญญุตฺติ วจฺฉิวิญญุตฺติ รูปสฺส ลหฺตฺตา รูปสฺส มฺหฺตฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตฺตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนฺณณฺมปปี อตฺถิ

รูป น กมมสฺส กตตดา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา อนุปาทิณฺณํ

๘๘๔. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อุปาติณฺณํ? กมมสฺส กตตดา โผฏฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อุปาติณฺณํ

๘๘๕. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อนุปาทิณฺณํ? น กมมสฺส กตตดา โผฏฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อนุปาทิณฺณํ

๘๘๖. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา อุปาติณฺณปาทานิยํ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ, อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมมสฺส กตตดา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา อุปาติณฺณปาทานิยํ

๘๘๗. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา อนุปาทิณฺณปาทานิยํ? สทฺททายตนํ กายวิญญตฺติ วจฺจิวิญญตฺติ รูปสฺส ลหฺตฺตา รูปสฺส มหฺตฺตา รูปสฺส กมมญญตฺตา รูปสฺส ชฺรตฺตา รูปสฺส อนิจฺจตฺตา, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมมสฺส กตตดา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา อนุปาทิณฺณปาทานิยํ

๘๘๘. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อุปาติณฺณปาทานิยํ? กมมสฺส กตตดา โผฏฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อุปาติณฺณปาทานิยํ

๘๘๙. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อนุปาทิณฺณปาทานิยํ? น กมมสฺส กตตดา โผฏฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อนุปาทิณฺณปาทานิยํ

๘๙๐. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา สປປฐิขํ? จกฺขายตนํ...เป.... รสายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา สປປฐิขํ

๘๙๑. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา อປປฐิขํ? อิตฺถินฺทริยํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา อປປฐิขํ

๘๙๒. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา สປປฐิขํ? โผฏฐพฺพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา สປປฐิขํ

๘๙๓. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อປປฐิขํ? อาโปธาตุ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา อປປฐิขํ

๘๙๔. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา โอฟําริกํ? จกฺขายตนํ...เป.... รสายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา โอฟําริกํ

๘๙๕. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา สุขมํ อิตฺถินฺทริยํ...เป.... กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา สุขมํ

๘๙๖. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา โอฟําริกํ? โผฏฐพฺพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา โอฟําริกํ

๘๙๗. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา สุขมฺ? อาโปธาดุ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา สุขมฺฯ

๘๙๘. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา ทูเร? อิตถินทฺริยํ...เป.... กพพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา ทูเรฯ

๘๙๙. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา สนฺติเก? จกฺขายตฺนํ...เป.... รสายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทา สนฺติเกฯ

๙๐๐. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา ทูเร? อาโปธาดุ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา ทูเรฯ

๙๐๑. กตมํ ตํ รูปํ โน อุปาทา สนฺติเก? โผฏฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ โน อุปาทา สนฺติเกฯ

๙๐๒. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณํ สนฺทสฺสนํ? กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณํ สนฺทสฺสนํฯ

๙๐๓. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณํ อนฺทสฺสนํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ, อิตถินทฺริยํ ปฺริสินทฺริยํ ชีวิตินทฺริยํ, ยํ วา ปนญญุมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐพฺพายตฺนํ อากาสธาดุ อาโปธาดุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณํ อนฺทสฺสนํฯ

๙๐๔. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาติณฺณํ สนฺทสฺสนํ? น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาติณฺณํ สนฺทสฺสนํฯ

๙๐๕. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาติณฺณํ อนฺทสฺสนํ? สทฺทายตฺนํ กายวิญญุตฺติ วจฺวิญญุตฺติ รูปสฺส ลหฺตฺตา รูปสฺส มฺหฺตฺตา รูปสฺส กมฺมญญุตฺตา รูปสฺส ชฺรตฺตา รูปสฺส อนฺจจตฺตา , ยํ วา ปนญญุมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐพฺพายตฺนํ อากาสธาดุ อาโปธาดุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาติณฺณํ อนฺทสฺสนํฯ

๙๐๖. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณํ สปปปฏิขํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ, ยํ วา ปนญญุมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณํ สปปปฏิขํฯ

๙๐๗. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณํ อปปปฏิขํ? อิตถินทฺริยํ ปฺริสินทฺริยํ ชีวิตินทฺริยํ, ยํ วา ปนญญุมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาดุ อาโปธาดุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณํ อปปปฏิขํฯ

๙๐๘. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาติณฺณํ สปปปฏิขํ? สทฺทายตฺนํ, ยํ วา ปนญญุมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาติณฺณํ สปปปฏิขํฯ

๙๐๙. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาติณฺณํ อปปปฏิขํ? กายวิญญุตฺติ วจฺวิญญุตฺติ รูปสฺส ลหฺตฺตา รูปสฺส มฺหฺตฺตา รูปสฺส กมฺมญญุตฺตา รูปสฺส ชฺรตฺตา รูปสฺส อนฺจจตฺตา, ยํ วา ปนญญุมฺปิ อตฺถิ รูปํ น

๙๒๐. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุপาทิण्णं ทูเร? กายวิณญุตติ วจิวิณญุตติ ৰূপสฺส লহুতা ৰূপস্স মৃহতা ৰূপস্স গমমল্লুতা ৰূপস্স চরতা ৰূপস্স অনিচ্ছতা, য়ং বা পল্লবল্লমপি ৗদত্তি ৰূপং ন গমমস্স গদত্ততা ৗকাশচাত্ ৗৗপোচাত্ ৰূপস্স ৗপ্ৰজ্যৈ ৰূপস্স সনত্ততি গপ্ফীকারো ৗহাৗরো – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णं ทูเรฯ

๙๒๑. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णं สनฺติเก? สทฺทหายตนํ, ยํ वा पल्लवमपि ৗদত্তি ৰূপং ন গমমস্স গদত্ততা ৰূপায়তনং কন্থায়তনং রসায়তনং ৈগ্ল্লপুপায়তনং – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णं সন্দিগে।

๙๒๒. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णปาทานิยํ สนิทสฺสนํ? กมมสฺส กดตตฺตา ৰূপায়তনং – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णปาทานิยํ সনিত্সসনং।

๙๒๓. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णปาทานิยํ ৗনিত্সসনํ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ, ৗদত্তিনিทฺริยํ ปรุสฺสินทฺริยํ ๗ิวิตินทฺริยํ, ยํ वा पल्लवमपि ৗদত্তি ৰূপং গমমস্স গদত্ততা কন্থায়তনং রসায়তনং ৈগ্ল্লপুপায়তনং ৗকাশচাত্ ৗৗপোচাত্ ৰূপস্স ৗপ্ৰজ্যৈ ৰূপস্স সনত্ততি গপ্ফীকারো ৗহাৗরো – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णปาทานิยํ ৗনিত্সসনং।

๙๒๔. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णปาทานิยํ สนิทสฺสนํ? น กมมสฺส กดตตฺตา ৰূপায়তনং – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णปาทานิยํ সনিত্সসনং।

๙๒๕. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णปาทานิยํ ৗনিত্সসনํ? สทฺทหายตนํ กายวิณญุตติ วจิวิณญุตติ ৰূপস্স লহুতা ৰূপস্স মৃহতা ৰূপস্স গমমল্লুতা ৰূপস্স চরতা ৰূপস্স অনিচ্ছতা, য়ং বা পল্লবল্লমপি ৗদত্তি ৰূপং ন গমমস্স গদত্ততা কন্থায়তনং রসায়তনং ৈগ্ল্লপুপায়তনং ৗকাশচাত্ ৗৗপোচাত্ ৰূপস্স ৗপ্ৰজ্যৈ ৰূপস্স সনত্ততি গপ্ফীকারো ৗহাৗরো – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णปาทานิยํ ৗনিত্সসনং।

๙๒๖. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णปาทานิยํ สปฺปปฏิขํ? จกฺขายตนํ...เป.... กายายตนํ, ยํ वा पल्लवमपि ৗদত্তি ৰূপং গমমস্স গদত্ততা ৰূপায়তনং কন্থায়তনং রসায়তনং ৈগ্ল্লপুপায়তনং – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णปาทานิยํ সপ্পপ্ৰিখং।

๙๒๗. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णปาทานิยํ ৗপ্পปฏิขํ? ৗদত্তিনিทฺริยํ ปรุสฺสินทฺริยํ ๗ิวิตินทฺริยํ, ยํ वा पल्लवमपि ৗদত্তি ৰূপং গমমস্স গদত্ততা ৗকাশচাত্ ৗৗপোচাত্ ৰূপস্স ৗপ্ৰজ্যৈ ৰূপস্স সনত্ততি গপ্ফীকারো ৗহাৗরো – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णปาทานิยํ ৗপ্পপ্ৰিখং।

๙๒๘. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णปาทานิยํ สปฺปปฏิขํ? สทฺทหายตนํ, ยํ वा पल्लवमपि ৗদত্তি ৰূপং ন গমমস্স গদত্ততা ৰূপায়তনং কন্থায়তনং রসায়তনং ৈগ্ল্লপুপায়তনং – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णปาทานิยํ সপ্পপ্ৰিখং।

๙๒๙. กตมํ ตํ ৰূপํ อนุปาทิण्णปาทานิยํ ৗপ্পปฏิขํ? กายวิณญุตติ วจิวิณญุตติ ৰূপস্স লহুতা ৰূপস্স মৃহতা ৰূপস্স গমমল্লুতা ৰূপস্স চরতা ৰূপস্স অনিচ্ছতা, য়ং বা পল্লবল্লমপি ৗদত্তি ৰূপং ন গমমস্স গদত্ততা ৗকাশচাত্ ৗৗপোচাত্ ৰূপস্স ৗপ্ৰজ্যৈ ৰূপস্স সনত্ততি গপ্ফীকারো ৗহাৗরো – ৗত্ ৰূপং อนุপาทิण्णปาทานิยং ৗপ্পপ্ৰিখং।

๙๓๐. กตมံ ตํ รูปํ อุปาทิณฺณูปาทานียํ มหาวຸຕ໌? กมฺมສຸສ ກຕຕຸຕາ ໂຢຣຸຊ໌ພຸພາຍຕນ໌ ອາໂປຣາຕຸ – ວິທ໌ ຕໍ ຮູປ໌ ອຸປາທິນຸປາຫານິຍ໌ ມຫາວຸຕ໌ ຯ

**๙๓๑. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิถณฺณปาทานิยํ น มหาภูตํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ
อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รุปายตฺนํ
คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ อากาเสตฺต รุปสฺส อุปจโย รุปสฺส สนฺตติ กพฺพิกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ
รูปํ อุปาทิถณฺณปาทานิยํ น มหาภูตํฯ**

๙๓๒. กตมํ ตํ รูปํ อนุภาทิตถอนุภาทานิยํ มหาภูตํ? น กมฺมสฺส กตตตฺตา โยจฺจุลฺลพฺพายตฺนํ
อาโปธตฺตํ – อิทํ ตํ รูปํ อนุภาทิตถอนุภาทานิยํ มหาภูตํฯ

๙๓๓. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาทิณฺณปาทานิยํ น มหาภูตํ? สทฺทหายตํ กายวิภฺยตฺติ วจฺจิ
วิภฺยตฺติ รูปสฺส ลหฺตา รูปสฺส มฺหฺตา รูปสฺส กมฺมภฺยตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา
ปนภฺยมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตํ คนฺธายตํ รสายตํ อากาสธาตฺ รูปสฺส อุ
จฺโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ ออาหารโ – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาทิณฺณปาทานิยํ น มหาภูตํฯ

๙๓๔. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิถณฺณปาทานิยํ โอปํฟาริกํ? จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รุปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐัพพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทิถณฺณปาทานิยํ โอปํฟาริกํฯ

๙๓๕. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิถุญฺหาทานิยํ สุขุมํ? อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา อาภาสธาทฺ อาโปธาทฺ รูปสฺส อุปฺปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทิถุญฺหาทานิยํ สุขุมํ?

**๙๓๖. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาติณณุปาทานียํ โอฟาริกํ? สหุทายตนํ, ยํ วา ปนณณุมปิ อตติ
รูปํ น กมมสส กตตตา รูปายตนํ คนธายตนํ รสายตนํ โผฏฐพพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาติ
ณณุปาทานียํ โอฟาริกํ.**

๙๓๗. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาதிณฺณปาทานิยํ สุขมํ? กายวิณฺญตติ วจฺจิวิณฺญตติ รูปสฺส ลหุ
 ตา รูปสฺส มหฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปณฺณมฺปิ อตฺถิ รูปํ
 น กมฺมสฺส กตตฺตา อาภาสธตฺตา อาโปธตฺตา รูปสฺส อปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีกาโร อาหาโร
 – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาதிณฺณปาทานิยํ สุขมํฯ

๙๓๘. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิณณุปาทานิยํ ทูเร? อิตถินทริยํ ปุริสินทริยํ ชีวิตินทริยํ, ยํ วา ปนญญมปิ อตถิ รูปํ กมมสฺส กตตตา อาภาสธาดุ อาโปธาดุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนตติ กพพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทิณณุปาทานิยํ ทูเรฯ

๙๓๙. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทิถณฺณปาทานิยํ สนฺติเก จกฺขายตฺนํ...เป.... กายายตฺนํ, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฐัพพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ อุปาทิถณฺณปาทานิยํ สนฺติเกฯ

๙๕๐. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาทิถณฺณูปาทานียํ ทูเร? กายวิภญฺตติ วจฺจวิภญฺตติ รูปสฺส ลหฺตารูปสฺส มหฺตารูปสฺส กมฺมณญฺตารูปสฺส ชรตารูปสฺส อนิจฺจตารูปสฺส, ยํ วา ปณญฺณมปี อตฺถิ รูปํ น

กมมสฺส กตตตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อปจโย รูปสฺส สนตติ กพพีกาโร อาหาโร –
อิหํ ตํ รูปํ อนุปาதிณฺณูปาทานิยํ ทูเรฯ

**๙๔๑. กตมํ ตํ รูปํ อนุปาทิลลอนุปาทานิยํ สนฺติเก? สทฺททายตฺตนํ, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ
รูปํ น กมฺมสฺส กตตตฺตา รุปายตฺตนํ คนฺธายตฺตนํ รสายตฺตนํ โผฏฐัพฺพายตฺตนํ – อิทํ ตํ รูปํ อนุปาท
ิลลอนุปาทานิยํ สนฺติเกฯ**

៧៤២. កត់រំ តំ រូបំ សប្បវិធានំ ឱនុត្រិយំ? ឧបាសមេត្ថិយំ... បេ... កាយិធិត្រិយំ – ឱតំ តំ រូបំ សប្បវិធានំ ឱនុត្រិយំ។

๙๕๓. กตมံ ตํ รูปํ สปปปฏิทัง น อินฺทริยํ? ฐาปยตณฺ...เป.... โผฏฐัพพายตณฺ – อิทํ ตํ รูปํ สปปปฏิทัง น อินฺทริยํฯ

៧៥៥. កត់រំ តំ រូបំ បុប្ផិកំ ឱណ្ហរិយំ? ឱត្តឱណ្ហរិយំ បុរិសីណ្ហរិយំ ឱវិទីណ្ហរិយំ – ឱតំ តំ រូបំ បុប្ផិកំ ឱណ្ហរិយំ។

๙๔๕. กตมํ ตํ รูปํ อปฺปภาวํ น อินฺทริยํ? กายวิณฺญตฺติ วจฺจิณฺญตฺติ...เป.... กพฺพีกาโร
อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อปฺปภาวํ น อินฺทริยํฯ

๙๔๖. กตมํ ตํ รูปํ สปปปฏิฆํ มหาภูตํ? โภณฺณพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ สปปปฏิฆํ มหาภูตํฯ

๙๕๗. กตมํ ตํ รูปํ สปปปฏิขํ น มหาภูตํ? จกฺขายตन्न...เป.... รสายตन्न – อิทํ ตํ รูปํ สปปปฏิขํ น มหาภูตํฯ

๙๔๘. กตมํ ตํ รูปํ อปฺปปฏิขํ มหาภูตํ? อาโปธาทุ – อิทํ ตํ รูปํ อปฺปปฏิขํ มหาภูตํฯ

๙๔๙. กตมํ ตํ รูปํ อปฺปภาณํ น มหากุตฺ? อิตฺถินฺทริยํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อปฺปภาณํ น มหากุตฺฯ

๙๕๐. กตมํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ โอปํพาริกํ? จกฺขณฺทริยํ...เป.... กายินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ โอปํพาริกํ?

๙๕๑. กตมํ ตํ รูปํ อินฺทฺริยํ สขมํ? อิตฺถินฺทฺริยํ ปฺริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ – อิทํ ตํ รูปํ อินฺทฺริยํ สขมํ?

๙๕๒. กตมํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ โอปําริกํ? รูปายตनํ...เป.... โผฏฐพฺพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ โอปําริกํฯ

๙๕๓. กตมํ ตํ รูปํ น อินทริยํ สุขมํ? กายวิณญตติ วจวิณญตติ...เป.... กพพีกาโร อา
 หาโร – อิทํ ตํ รูปํ น อินทริยํ สุขมํฯ

๙๕๔. กตมํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ ทฺวเร? อิตฺถินฺทริยํ ปฺปสิณฺทริยํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ ทฺวเร

๙๕๕. กตมํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ สนฺติเก? จกฺขณฺทริยํ...เป.... กายินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ อินฺทริยํ สนฺติเกฯ

๙๕๖. กตมํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ ทูเร? กายวิณฺญตฺติ วจฺวิณฺญตฺติ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ ทูเรฯ

๙๕๗. กตมํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ สนฺติเก? รุปายตनํ...เป.... โผฏฐพฺพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ สนฺติเกฯ

๙๕๘. กตมํ ตํ รูปํ มหาภูตํ โอฟ้าริกํ? โผฏฐพฺพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ มหาภูตํ โอฟ้าริกํฯ

๙๕๙. กตมํ ตํ รูปํ มหาภูตํ สุขมํ? อาโปธาดํ – อิทํ ตํ รูปํ มหาภูตํ สุขมํฯ

๙๖๐. กตมํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ โอฟ้าริกํ? จกฺขายตนํ...เป.... รสายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ โอฟ้าริกํฯ

๙๖๑. กตมํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ สุขมํ? อิตฺถินฺทริยํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ สุขมํฯ

๙๖๒. กตมํ ตํ รูปํ มหาภูตํ ทูเร? อาโปธาดํ – อิทํ ตํ รูปํ มหาภูตํ ทูเรฯ

๙๖๓. กตมํ ตํ รูปํ มหาภูตํ สนฺติเก? โผฏฐพฺพายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ มหาภูตํ สนฺติเกฯ

๙๖๔. กตมํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ ทูเร? อิตฺถินฺทริยํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ ทูเรฯ

๙๖๕. กตมํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ สนฺติเก? จกฺขายตนํ...เป.... รสายตนํ – อิทํ ตํ รูปํ น มหาภูตํ สนฺติเกฯ

๙๖๖. รุปายตนํ ทิฏฺฐํ, สทฺทายตนํ สุตํ, คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฐพฺพายตนํ มุตํ, สพฺพํ รูปํ มนสา วิณฺญาตํ รูปํฯ

เอวํ จตฺตพฺพิเชน รูปสงฺคโหฯ

จตฺตกํฯ

ปญฺจกํ

๙๖๗. กตมํ ตํ รูปํ ปถวีธาดํ? ยํ กกฺขพฺพิ ชรคตํ [ชริคตํ (ก.)] กกฺขพฺพิตตํ กกฺขพฺพิภาโว อชฺฌตตํ วา พหิทฺธา วา อุปาทินฺณํ วา อนฺนฺปาทินฺณํ วา – อิทํ ตํ รูปํ ปถวีธาดํฯ

๙๖๘. กตมํ ตํ รูปํ อาโปธาดํ? ยํ อาโป อาโปคตํ สีเนโห สีเนหคตํ พนฺธนตตํ รูปสฺส อชฺฌตตํ วา พหิทฺธา วา อุปาทินฺณํ วา อนฺนฺปาทินฺณํ วา – อิทํ ตํ รูปํ อาโปธาดํฯ

๙๖๙. กตมํ ตํ รูปํ เตโชธาตุ? ยํ เตโช เตโชคตํ อสฺมา อสฺมาคตํ อสฺมํ อสฺมคตํ
อขฺมตตํ วา พหิทฺธา วา อุปาทีณฺณํ วา อนฺupaทีณฺณํ วา – อิทํ ตํ รูปํ เตโชธาตุฯ

๙๗๐. กตมํ ตํ รูปํ วาโยธาตุ? ยํ วาโย วาโยคตํ ฌมฺภิตตตํ รูปสฺส อขฺมตตํ วา พหิทฺธา
วา อุปาทีณฺณํ วา อนฺupaทีณฺณํ วา – อิทํ ตํ รูปํ วาโยธาตุฯ

๙๗๑. กตมํ ตํ รูปํ อุปาทา? จกฺขายตฺนํ...เป.... กพฺพีกาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อุปา
ทาฯ

เอวํ ปญฺจวิเชน รูปสงฺคโหฯ

ปญฺจกํฯ

จกฺกํ

๙๗๒. รูปายตฺนํ จกฺขวิญฺญายํ รูปํ, สทฺททายตฺนํ โสตฺวิญฺญายํ รูปํ, คนฺธายตฺนํ ชาน
วิญฺญายํ รูปํ, รสายตฺนํ ชิวหาวิญฺญายํ รูปํ, โผฏฺฐพฺพายตฺนํ กายวิญฺญายํ รูปํ, สพฺพํ รูปํ
มโนวิญฺญายํ รูปํฯ

เอวํ จพฺพิเชน รูปสงฺคโหฯ

จกฺกํฯ

สตฺตกํ

๙๗๓. รูปายตฺนํ จกฺขวิญฺญายํ รูปํ, สทฺททายตฺนํ โสตฺวิญฺญายํ รูปํ, คนฺธายตฺนํ ชาน
วิญฺญายํ รูปํ, รสายตฺนํ ชิวหาวิญฺญายํ รูปํ, โผฏฺฐพฺพายตฺนํ กายวิญฺญายํ รูปํ, รูปายตฺนํ สทฺ
ททายตฺนํ คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฺฐพฺพายตฺนํ มโนธาตุวิญฺญายํ รูปํ, สพฺพํ รูปํ มโนวิญฺญาณ
ธาตุวิญฺญายํ รูปํฯ

เอวํ สตฺตวิเชน รูปสงฺคโหฯ

สตฺตกํฯ

อภฺยฺยํ

๙๗๔. รูปายตฺนํ จกฺขวิญฺญายํ รูปํ, สทฺททายตฺนํ โสตฺวิญฺญายํ รูปํ, คนฺธายตฺนํ ชาน
วิญฺญายํ รูปํ, รสายตฺนํ ชิวหาวิญฺญายํ รูปํ, มนapiโย โผฏฺฐโปพฺพ สขสมฺผโสส กาย
วิญฺญายํ รูปํ, อมนาปีโย โผฏฺฐโปพฺพ ทกฺขสมฺผโสส กายวิญฺญายํ รูปํ, รูปายตฺนํ สทฺททายตฺนํ
คนฺธายตฺนํ รสายตฺนํ โผฏฺฐพฺพายตฺนํ มโนธาตุวิญฺญายํ รูปํ, สพฺพํ รูปํ มโนวิญฺญาณธาตุ
วิญฺญายํ รูปํฯ

เอวํ อภฺยฺยวิเชน รูปสงฺคโหฯ

อภฺยฺยํฯ

นวก

๙๗๕. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขนฺทริยํ? ยํ จกฺขุ จตฺตนํ มหาภูตานิ อุปาทาย ปสาโท...เป....
สุโณญฺญ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขนฺทริยํ ฯ

๙๗๖. กตมํ ตํ รูปํ โสติดินฺทริยํ...เป.... ฆานินฺทริยํ...เป.... ชิวฺหินฺทริยํ...เป.... กายินฺท
ริยํ ...เป.... อิตฺถินฺทริยํ...เป.... ปุริสินฺทริยํ...เป.... ชีวิตินฺทริยํ? โย เตสํ รูปีนํ ฌมฺมานํ อายุ
ลฺลิติ ยปฺนา ยปฺนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ ชีวิตินฺทริยํ ฯ

๙๗๗. กตมํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ? ฐปายตฺนํ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร – อิทํ ตํ รูปํ น อิน
ทริยํ ฯ

เอวํ นววิเชน รูปสงฺคโห ฯ

นวก ฯ

ทสก

๙๗๘. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขนฺทริยํ? ยํ จกฺขุ จตฺตนํ มหาภูตานิ อุปาทาย ปสาโท...เป....
สุโณญฺญ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขนฺทริยํ ฯ

๙๗๙. กตมํ ตํ รูปํ โสติดินฺทริยํ...เป.... ฆานินฺทริยํ...เป.... ชิวฺหินฺทริยํ...เป.... กายินฺท
ริยํ...เป.... อิตฺถินฺทริยํ...เป.... ปุริสินฺทริยํ...เป.... ชีวิตินฺทริยํ? โย เตสํ รูปีนํ ฌมฺมานํ อายุ
ลฺลิติ ยปฺนา ยปฺนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทริยํ – อิทํ ตํ รูปํ ชีวิตินฺทริยํ ฯ

๙๘๐. กตมํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ สປฺปฏฺฐิ? ฐปายตฺนํ...เป.... โผฏฺฐพฺพายตฺนํ – อิทํ ตํ รูปํ
น อินฺทริยํ สປฺปฏฺฐิ ฯ

๙๘๑. กตมํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ อປฺปฏฺฐิ? กายวิญญุตฺติ...เป.... กพฺพีการโ อหาโร –
อิทํ ตํ รูปํ น อินฺทริยํ อປฺปฏฺฐิ ฯ

เอวํ ทสวิเชน รูปสงฺคโห ฯ

ทสก ฯ

เอกาทสก

๙๘๒. กตมํ ตํ รูปํ จกฺขายตฺนํ? ยํ จกฺขุ จตฺตนํ มหาภูตานิ อุปาทาย ปสาโท...เป....
สุโณญฺญ คาโม เปโส – อิทํ ตํ รูปํ จกฺขายตฺนํ ฯ

๙๘๓. กตมํ ตํ รูปํ โสตายตฺนํ...เป.... ฆานายตฺนํ...เป.... ชิวฺหายตฺนํ...เป.... กายาย
ตฺนํ...เป.... ฐปายตฺนํ...เป.... สทฺทายตฺนํ...เป.... คนฺธายตฺนํ...เป.... รสายตฺนํ...เป....
โผฏฺฐพฺพายตฺนํ? ปถวิธาคฺ...เป.... โผฏฺฐพฺพธาคฺ เปสา – อิทํ ตํ รูปํ โผฏฺฐพฺพายตฺนํ ฯ

๙๘๔. กตมํ ตํ รูปํ อนิทสฺสนํ อปฺปปฏิขํ ฌมฺมายตฺนปฺรียาปฺนํ? อิตฺถินฺทริยํ...เป.... กพฺพี
กาโร อาหาโร – อิทํ ตํ รูปํ อนิทสฺสนํ อปฺปปฏิขํ ฌมฺมายตฺนปฺรียาปฺนํฯ

เอวํ เอกาทสฺวิเณ รูปสงฺคโหฯ

เอกาทสกะฯ

อฏฺฐมภาณวาโรฯ

รูปวิภตฺติฯ

รูปกณฺท์ นิฏฺฐิตํฯ

๓. นิเกชปกณห์

ติกนิเกชป

๙๘๕. กตเม ฌมมา กุสลา? ตีณิ กุสลมูลานิ – อโลโห, อโทโส, อโมโห; ตัมปยุโตต เวทนาทุกขโนธ, สญญาทุกขโนธ, สงขารทุกขโนธ, วิญญาณทุกขโนธ; ตัมมุขานํ กายกมมํ, วจีกมมํ, มโนกมมํ – อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๙๘๖. กตเม ฌมมา อกุสลา? ตีณิ อกุสลมูลานิ – โลโห, โทโส, โมโห; ตเตกมุขานํ จ กิเลสํ; ตัมปยุโตต เวทนาทุกขโนธ, สญญาทุกขโนธ, สงขารทุกขโนธ, วิญญาณทุกขโนธ; ตัมมุขานํ กายกมมํ, วจีกมมํ, มโนกมมํ – อิมะ ฌมมา อกุสลาฯ

๙๘๗. กตเม ฌมมา อพยากตา? กุสลากุสลาณํ ฌมมานํ วิปากา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนนา; เวทนาทุกขโนธ, สญญาทุกขโนธ, สงขารทุกขโนธ, วิญญาณทุกขโนธ; เย จ ฌมมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมมวิปากา; สพพญจ รูปํ, อสงขตา จ ชาติ – อิมะ ฌมมา อพยากตาฯ

๙๘๘. กตเม ฌมมา สุขาย เวทนาย สมปยุตตา? สุขภูมิยํ กามาวจเร, รูปาวจเร, อปรียาปนเน, สุขํ เวทนํ ฐเปตวา; ตัมปยุโตต สญญาทุกขโนธ, สงขารทุกขโนธ, วิญญาณทุกขโนธ – อิมะ ฌมมา สุขาย เวทนาย สมปยุตตาฯ

๙๘๙. กตเม ฌมมา ทุกขาย เวทนาย สมปยุตตา? ทุกขภูมิยํ กามาวจเร, ทุกข์ เวทนํ ฐเปตวา; ตัมปยุโตต สญญาทุกขโนธ, สงขารทุกขโนธ, วิญญาณทุกขโนธ – อิมะ ฌมมา ทุกขาย เวทนาย สมปยุตตาฯ

๙๙๐. กตเม ฌมมา อทุกขมสุขาย เวทนาย สมปยุตตา? อทุกขมสุขภูมิยํ กามาวจเร, รูปาวจเร, อรูปาวจเร, อปรียาปนเน, อทุกขมสุขํ เวทนํ ฐเปตวา; ตัมปยุโตต สญญาทุกขโนธ, สงขารทุกขโนธ, วิญญาณทุกขโนธ – อิมะ ฌมมา อทุกขมสุขาย เวทนาย สมปยุตตาฯ

๙๙๑. กตเม ฌมมา วิปากา? กุสลากุสลาณํ ฌมมานํ วิปากา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนนา; เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญาณทุกขโนธ – อิมะ ฌมมา วิปากาฯ

๙๙๒. กตเม ฌมมา วิปากธมมฌมมา? กุสลากุสลา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนนา; เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญาณทุกขโนธ – อิมะ ฌมมา วิปากธมมฌมมาฯ

๙๙๓. กตเม ฌมมา เนววิปากนวิปากธมมฌมมา? เย จ ฌมมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมมวิปากา, สพพญจ รูปํ, อสงขตา จ ชาติ – อิมะ ฌมมา เนววิปากนวิปากธมมฌมมาฯ

๙๙๔. กตเม ฌมมา อุปาทีณณปาทานิยา? สาสวา กุสลากุสลาณํ ฌมมานํ วิปากา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา; เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญาณทุกขโนธ; ยญจ รูปํ กมมสส กตตตา – อิมะ ฌมมา อุปาทีณณปาทานิยาฯ

๙๙๕. กตเม ฌมมา อนุปาทิณฺณอุปาทานิยา? สาสวา กุสลากุสลา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา; เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญานทุกขโนธ; เย จ ฌมมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมมวิปากา; ยถจ รูปํ น กมมสฺส กตตฺตา – อิม ฌมมา อนุปาทิณฺณอุปาทานิยาฯ

๙๙๖. กตเม ฌมมา อนุปาทิณฺณอนุปาทานิยา? อปรียาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา อนุปาทิณฺณอนุปาทานิยาฯ

๙๙๗. กตเม ฌมมา สํกิลิณฺณสํกิลิสิกา? ตีณิ อกุสลมูลานิ – โลโภ, โทโส, โมห; ตเทภฏฺฐา จ กิลิเสา; ตํสมปยุโตต เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญานทุกขโนธ; ตํสมภฏฺฐานํ กา ยกมมํ, วจีกมมํ, มโนกมมํ – อิม ฌมมา สํกิลิณฺณสํกิลิสิกาฯ

๙๙๘. กตเม ฌมมา อสํกิลิณฺณสํกิลิสิกา? สาสวา กุสลาพฺยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา; รูปทุกขโนธ, เวทนาทุกขโนธ, สณฺญาทุกขโนธ, สงฺขารทุกขโนธ, วิญญานทุกขโนธ – อิม ฌมมา อสํกิลิณฺณสํกิลิสิกาฯ

๙๙๙. กตเม ฌมมา อสํกิลิณฺณอสํกิลิสิกา? อปรียาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา อสํกิลิณฺณอสํกิลิสิกาฯ

๑๐๐๐. กตเม ฌมมา สวิตกุกสฺวิจารา? สวิตกุกสฺวิจารณฺมียํ กามาวจเร, รูปาวจเร, อปรียาปนฺเนน, วิตกุกฺวิจारे ลฺลเปตฺวา; ตํสมปยุโตต เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญานทุกขโนธ – อิม ฌมมา สวิตกุกสฺวิจาราฯ

๑๐๐๑. กตเม ฌมมา อวิตกุกฺวิจารมตฺตา? อวิตกุกฺวิจารมตฺตณฺมียํ รูปาวจเร, อปรียาปนฺเนน, วิจาร์ ลฺลเปตฺวา; ตํสมปยุโตต เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญานทุกขโนธ – อิม ฌมมา อวิตกุกฺวิจารมตฺตาฯ

๑๐๐๒. กตเม ฌมมา อวิตกุกอวิจารา? อวิตกุกอวิจารณฺมียํ กามาวจเร, รูปาวจเร, อรูปาวจเร, อปรียาปนฺเนน; เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญานทุกขโนธ; สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา อวิตกุกอวิจาราฯ

๑๐๐๓. กตเม ฌมมา ปีติสหคตา? ปีตินฺมียํ กามาวจเร, รูปาวจเร, อปรียาปนฺเนน, ปีตึ ลฺลเปตฺวา; ตํสมปยุโตต เวทนาทุกขโนธ...เป.... วิญญานทุกขโนธ – อิม ฌมมา ปีติสหคตาฯ

๑๐๐๔. กตเม ฌมมา สุขสหคตา? สุขณฺมียํ กามาวจเร, รูปาวจเร, อปรียาปนฺเนน, สุขํ ลฺลเปตฺวา; ตํสมปยุโตต สณฺญาทุกขโนธ, สงฺขารทุกขโนธ, วิญญานทุกขโนธ – อิม ฌมมา สุขสหคตาฯ

๑๐๐๕. กตเม ฌมมา อุเปกฺขาสหคตา? อุเปกฺขาณฺมียํ กามาวจเร, รูปาวจเร, อรูปาวจเร, อปรียาปนฺเนน, อุเปกฺขํ ลฺลเปตฺวา; ตํสมปยุโตต สณฺญาทุกขโนธ, สงฺขารทุกขโนธ, วิญญานทุกขโนธ – อิม ฌมมา อุเปกฺขาสหคตาฯ

๑๐๐๖. กตเม ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา? ตีณิ สํโยชนานิ – สกฺกายทิกฺขณฺนิ, วิจิกิจฺจา, สิลฺพพตฺตปฺรามาสฺสฯ

๑๐๐๗. ตตถ กตมา สกกายทิกฺขี? อีธ อสฺสทฺวา ปุณฺณชโน อริยานํ อทสฺสาวิ อริย
ธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปปริสํ อทสฺสาวิ สปปริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปปริส
ธมฺเม อวินีโต รูปํ อตฺตโต สมฺนุสฺสตี, รูปวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ
เวทณํ อตฺตโต สมฺนุสฺสตี, เวทณวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา เวทณํ, เวทนาย วา อตฺตานํ
สญฺญํ อตฺตโต สมฺนุสฺสตี, สญฺญวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา สญฺญํ, สญฺญาย วา อตฺตานํ
สงฺขารํ อตฺตโต สมฺนุสฺสตี, สงฺขารวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา สงฺขารํ, สงฺขารสฺส วา อต
ตานํ วัณฺณวณฺตํ อตฺตโต สมฺนุสฺสตี, วัณฺณวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา วัณฺณวณฺตํ, วัณ
ณวณฺตํ วา อตฺตานํ ยถา เอวํรูปา ทิกฺขี ทิกฺขีคตํ ทิกฺขีคหนํ ทิกฺขีกนฺตาริ ทิกฺขีวิสุกฺกายิกํ
[ทิกฺขีวิสุกฺกายิตํ (สี.)] ทิกฺขีวิปฺพนทิตํ ทิกฺขีสํโยชนํ คาโห ปฏิกฺคาโห อภินิเวสํ ปรามาโส กุม
มโคคํ มิจฺฉาปโก มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตฺนํ วิปริยาสคฺคาโห – อयํ วุจฺจติ สกกายทิกฺขี

๑๐๐๘. ตตถ กตมา วิจิกิจฺฉา? สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ธมฺเม กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สงฺเข
กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สีกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพเนต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อปรเนต กงฺขติ วิจิกิจ
ฉติ, ปุพฺพนตาปรเนต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อิทปฺปจฺยตา ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺเนสฺส ธมฺมสฺส กงฺขติ วิจ
ิกิจฺฉติ ยถา เอวํรูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตํ วิมตี วิจิกิจฺฉา เทวพฺพทํ เทวธาปโก สํส
โย อนนฺทคฺคาโห อาสพฺปนา ปริสพฺปนา อปริโยคานา ฅมฺภิตตํ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข –
อํ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉา

๑๐๐๙. ตตถ กตโม สีลพฺพตปฺรามาโส? อีโต พหิทฺธา สมณพฺราหมณานํ ‘สีเลน สุทฺธิ,
วเตน สุทฺธิ, สีลพฺพเตน สุทฺธิ’ติ ยถา เอวํรูปา ทิกฺขี ทิกฺขีคตํ ทิกฺขีคหนํ ทิกฺขีกนฺตาริ ทิกฺขีวิสุ
กฺกายิกํ ทิกฺขีวิปฺพนทิตํ ทิกฺขีสํโยชนํ คาโห ปฏิกฺคาโห อภินิเวสํ ปรามาโส กุมฺมโคคํ มิจฺฉา
ปโก มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตฺนํ วิปริยาสคฺคาโห – อํ วุจฺจติ สีลพฺพตปฺรามาโส

๑๐๑๐. อิมานิ ตีณิ สํโยชนานิ; ตเทกฺกฺขฺลา จ กิเลสา; ตํสมฺปยุโตต เวทนาภฺชโนธ...เป.
... วัณฺณวณฺตโนธ; ตํสมฺภฺชฺชานํ กายกมฺมํ วจิกมฺมํ มโนกมฺมํ – อีเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพ
พา

๑๐๑๑. กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา? อวเสโส โลโภ, โทโส, โมโห; ตเทกฺกฺขฺลา
จ กิเลสา; ตํสมฺปยุโตต เวทนาภฺชโนธ...เป.... วัณฺณวณฺตโนธ; ตํสมฺภฺชฺชานํ กายกมฺมํ, วจ
ิกมฺมํ, มโนกมฺมํ – อีเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา

๑๐๑๒. กตเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา? กุสลาพฺยาทตา ธมฺมา กา
มาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปริยาปนา; เวทนาภฺชโนธ...เป.... วัณฺณวณฺตโนธ ;
สพฺพพญฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อีเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา

๑๐๑๓. กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา? ตีณิ สํโยชนานิ – สกกายทิกฺขี, วิจ
ิกิจฺฉา, สีลพฺพตปฺรามาโส

๑๐๑๔. ตตถ กตมา สกกายทิกฺขี...เป.... อํ วุจฺจติ สกกายทิกฺขี

๑๐๑๕. ตตถ กตมา วิจิกิจฺฉา...เป.... อํ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉา

๑๐๑๖. ตตถ กตโม สีลพฺพตปฺรามาโส...เป.... อํ วุจฺจติ สีลพฺพตปฺรามาโส

๑๐๑๗. อิมานิ ตีณิ สํโยชนานิ; ตเทกภูฏา จ กิเลสา; ตํสมปยุโตต เวทนากฺขโนธ... เป.... วิญญานกฺขโนธ; ตํสมภูฏานํ กายกมฺมํ, วจีกมฺมํ, มโนกมฺมํ – อีเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกาฯ ตีณิ สํโยชนานิ – สกฺกายทิกฺขุ, วิจิกิจฺจา, สิลฺลพฺพตฺปราคาสํ – อีเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพาฯ ตเทกภูฏา โลโภ, โทโส, โมโห – อีเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุฯ ตเทกภูฏา จ กิเลสา; ตํสมปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ; ตํสมภูฏานํ กายกมฺมํ, วจีกมฺมํ, มโนกมฺมํ – อีเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๐๑๘. กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา? อวเสสํ โลโภ, โทโส, โมโห – อีเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุฯ ตเทกภูฏา จ กิเลสา; ตํสมปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ; ตํสมภูฏานํ กายกมฺมํ, วจีกมฺมํ, มโนกมฺมํ – อีเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๐๑๙. กตเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา? เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปรียาปนฺนา; เวทนากฺขโนธ, สณฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ, วิญญานกฺขโนธ; สพฺพญฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๐๒๐. กตเม ธมฺมา อาจยคามิโน? สาสฺวา กุสลากุสลา ธมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อีเม ธมฺมา อาจยคามิโนฯ

๑๐๒๑. กตเม ธมฺมา อปฺจยคามิโน? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนฺนา – อีเม ธมฺมา อปฺจยคามิโนฯ

๑๐๒๒. กตเม ธมฺมา เนว อาจยคามิ น อปฺจยคามิโน? กุสลากุสลา น ธมฺมานํ วิปาคา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปรียาปนฺนา ; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ; เย จ ธมฺมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปาคา; สพฺพญฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ธมฺมา เนว อาจยคามิ น อปฺจยคามิโนฯ

๑๐๒๓. กตเม ธมฺมา เสกฺขา? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนฺนา, เหฏฺฐิมานิ จ ตีณิ สามญฺญผลานิ – อีเม ธมฺมา เสกฺขาฯ

๑๐๒๔. กตเม ธมฺมา อเสกฺขา? อฺปริฏฺฐิมํ [อฺปริม (สยา.)] อรหตฺตผลํ – อีเม ธมฺมา อเสกฺขาฯ

๑๐๒๕. กตเม ธมฺมา เนวเสกฺขนาเสกฺขา? เต ธมฺเม ฐเปตฺวา, อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ; สพฺพญฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ธมฺมา เนวเสกฺขนาเสกฺขาฯ

๑๐๒๖. กตเม ธมฺมา ปริตฺตา? สพฺพว กามาวจฺรา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อีเม ธมฺมา ปริตฺตาฯ

๑๐๒๗. กตเม ธมฺมา มหคฺคตา? รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, กุสลาพฺยากตา ธมฺมา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อีเม ธมฺมา มหคฺคตาฯ

๑๐๒๘. กตเม ฐมา อปฺปมาณา? อปรียาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฐมา อปฺปมาณาฯ

๑๐๒๙. กตเม ฐมา ปรีตตารมฺมณา? ปรีเตต ฐเมม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสี กา ฐมา – อิม ฐมา ปรีตตารมฺมณาฯ

๑๐๓๐. กตเม ฐมา มหคฺคตารมฺมณา? มหคฺคเต ฐเมม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสีกา ฐมา – อิม ฐมา มหคฺคตารมฺมณาฯ

๑๐๓๑. กตเม ฐมา อปฺปมาณารมฺมณา? อปฺปมาเณ ฐเมม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสีกา ฐมา – อิม ฐมา อปฺปมาณารมฺมณาฯ

๑๐๓๒. กตเม ฐมา หีนา? ตีณิ อกุสลมูลานิ – โลโภ, โทโส, โมหะ; ตเทกฺกุลฺลา จ กิเลสํ; ตํสมฺปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญฺญาณกฺขโนธ; ตํสมฺกุลฺลํ กายกมฺมํ, วจี กมฺมํ, มโนกมฺมํ – อิม ฐมา หีนาฯ

๑๐๓๓. กตเม ฐมา มชฺฌิมา? สาสวา กุสลาพฺยากตา ฐมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญฺญาณกฺขโนธ – อิม ฐมา มชฺฌิมาฯ

๑๐๓๔. กตเม ฐมา ปณฺีตา? อปรียาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฐมา ปณฺีตาฯ

๑๐๓๕. กตเม ฐมา มิจฺจตตนิยตา? ปญฺจ กมฺมานิ อานนฺตริกานิ, ยา จ มิจฺจาทิฏฺฐิ นียตา – อิม ฐมา มิจฺจตตนิยตาฯ

๑๐๓๖. กตเม ฐมา สมฺมตตนิยตา? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนฺนา – อิม ฐมา สมฺมตตนิยตาฯ

๑๐๓๗. กตเม ฐมา อนียตา? เต ฐเมม ลฺลเปตฺวา, อวเสสํ กุสลากุสลาพฺยากตา ฐมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปรียาปนฺนา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญฺญาณกฺขโนธ; สพฺพพญฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฐมา อนียตาฯ

๑๐๓๘. กตเม ฐมา มคฺคารมฺมณา? อริยมคฺคํ อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสีกา ฐมา – อิม ฐมา มคฺคารมฺมณาฯ

๑๐๓๙. กตเม ฐมา มคฺคเหตุกา? อริยมคฺคสมํกฺคิสฺส มคฺคจฺกานิ ลฺลเปตฺวา; ตํสมฺปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญฺญาณกฺขโนธ – อิม ฐมา มคฺคเหตุกาฯ อริยมคฺคสมํกฺคิสฺส สมฺมาทิฏฺฐิ มโคคฺ เจว เหตุ จ, สมฺมาทิฏฺฐิ ลฺลเปตฺวา, ตํสมฺปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญฺญาณกฺขโนธ – อิม ฐมา มคฺคเหตุกาฯ อริยมคฺคสมํกฺคิสฺส อโลโภ, อโทโส, อโมหะ – อิม ฐมา มคฺคเหตุฯ ตํสมฺปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญฺญาณกฺขโนธ – อิม ฐมา มคฺคเหตุกาฯ

๑๐๔๐. กตเม ฐมา มคฺคาธิปฺตีโน? อริยมคฺคํ อธิปฺตีํ กริตฺวา เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสี กา ฐมา – อิม ฐมา มคฺคาธิปฺตีโนฯ อริยมคฺคสมํกฺคิสฺส วิมฺสาธิปเตยฺยํ มคฺคํ ภาวณฺตสฺส

วิมส์ ฐเปตวา; ตัมปะยโตต เวทนากุชโนธ...เป.... วิญญานกุชโนธ – อีเม ธมมา มคคาธิปติโนฯ

๑๐๔๑. กตเม ธมมา อุปปนนา? ยะ ธมมา ชาตา ภูตา สยชาตา นิพพตตา อภินิพพตตา ปาตภูตา อุปปนนา สมุปปนนา อญฺญีตา สมญฺญีตา อุปปนนา อุปปนฺนํเสน สงคหิตา, รูป [รูปา (พหุส)], เวทนา, สยญฺญา, สงฺขารา, วิญญานํ – อีเม ธมมา อุปปนนาฯ

๑๐๔๒. กตเม ธมมา อนุปปนนา? ยะ ธมมา อชาตา อภูตา อสยชาตา อนิพพตตา อนภินิพพตตา อปาตภูตา อนุปปนนา อสมุปปนนา อนญฺญีตา อสมญฺญีตา อนุปปนนา อนุปปนฺนํเสน สงคหิตา, รูป, เวทนา, สยญฺญา, สงฺขารา, วิญญานํ – อีเม ธมมา อนุปปนนาฯ

๑๐๔๓. กตเม ธมมา อุปปาทีโน? กุสลากุสลานํ ธมมานํ อวิปกกวิปากานํ วิปากา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปริยาปนนา; เวทนากุชโนธ...เป.... วิญญานกุชโนธ; ยญจ รูป กมมสฺส กตตตา อุปปชฺชิสฺสตี – อีเม ธมมา อุปปาทีโนฯ

๑๐๔๔. กตเม ธมมา อตีตา? ยะ ธมมา อตีตา นิรุทฺธา วิคตา วิปริณตตา อตฺถงคตา อพทตฺถงคตา อุปปชฺชิตฺวา วิคตา อตีตา อตีตํเสน สงคหิตา, รูป, เวทนา, สยญฺญา, สงฺขารา, วิญญานํ – อีเม ธมมา อตีตาฯ

๑๐๔๕. กตเม ธมมา อนาคตา? ยะ ธมมา อชาตา อภูตา อสยชาตา อนิพพตตา อนภินิพพตตา อปาตภูตา อนุปปนนา อสมุปปนนา อนญฺญีตา อสมญฺญีตา อนาคตา อนาคตํเสน สงคหิตา, รูป, เวทนา, สยญฺญา, สงฺขารา, วิญญานํ – อีเม ธมมา อนาคตาฯ

๑๐๔๖. กตเม ธมมา ปรจุปปนนา? ยะ ธมมา ชาตา ภูตา สยชาตา นิพพตตา อภินิพพตตา ปาตภูตา อุปปนนา สมุปปนนา อญฺญีตา สมญฺญีตา ปรจุปปนนา ปรจุปปนฺนํเสน สงคหิตา, รูป, เวทนา, สยญฺญา, สงฺขารา, วิญญานํ – อีเม ธมมา ปรจุปปนนาฯ

๑๐๔๗. กตเม ธมมา อตีตารมมณา? อตีเต ธมฺเม อารพฺภ ยะ อุปปชฺชนตี จิตฺตเจตสีกา ธมมา – อีเม ธมมา อตีตารมมณาฯ

๑๐๔๘. กตเม ธมมา อนาคตารมมณา? อนาคตे ธมฺเม อารพฺภ ยะ อุปปชฺชนตี จิตฺตเจตสีกา ธมมา – อีเม ธมมา อนาคตารมมณาฯ

๑๐๔๙. กตเม ธมมา ปรจุปปนนารมมณา? ปรจุปปเนน ธมฺเม อารพฺภ ยะ อุปปชฺชนตี จิตฺตเจตสีกา ธมมา – อีเม ธมมา ปรจุปปนนารมมณาฯ

๑๐๕๐. กตเม ธมมา อชฺฌตตา? ยะ ธมมา เตสํ เตสํ สตตานํ อชฺฌตตํ ปรจุตตํ นียตา ปาฏิปุคฺคลีกา อุปาทิณฺณา, รูป, เวทนา, สยญฺญา, สงฺขารา, วิญญานํ – อีเม ธมมา อชฺฌตตาฯ

๑๐๕๑. กตเม ธมมา พหิทฺธา? ยะ ธมมา เตสํ เตสํ ปรสตตานํ ปรปุคฺคลานํ อชฺฌตตํ ปรจุตตํ นียตา ปาฏิปุคฺคลีกา อุปาทิณฺณา, รูป, เวทนา, สยญฺญา, สงฺขารา, วิญญานํ – อีเม ธมมา พหิทฺธาฯ

๑๐๕๒. กตเม ฌมมา อชฺฌตตพหิทฺธา? ตทฺหยัง – อีเม ฌมมา อชฺฌตตพหิทฺธาฯ

๑๐๕๓. กตเม ฌมมา อชฺฌตตารมฺมณา? อชฺฌเตต ฌมฺเม อารพฺภ เย อุปปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสีกา ฌมมา – อีเม ฌมมา อชฺฌตตารมฺมณาฯ

๑๐๕๔. กตเม ฌมมา พหิทฺธารมฺมณา? พหิทฺธา ฌมฺเม อารพฺภ เย อุปปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสีกา ฌมมา – อีเม ฌมมา พหิทฺธารมฺมณาฯ

๑๐๕๕. กตเม ฌมมา อชฺฌตตพหิทฺธารมฺมณา? อชฺฌตตพหิทฺธา ฌมฺเม อารพฺภ เย อุปปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสีกา ฌมมา – อีเม ฌมมา อชฺฌตตพหิทฺธารมฺมณาฯ

๑๐๕๖. กตเม ฌมมา สนิทฺสสนสปปฏฺฐา? รุปายตน์ – อีเม ฌมมา สนิทฺสสนสปปฏฺฐาฯ

๑๐๕๗. กตเม ฌมมา อนิทฺสสนสปปฏฺฐา? จกฺขายตน์, โสตายตน์, ฆานายตน์, ชิวฺหายตน์, กายายตน์, สทฺทายตน์, คนฺธายตน์, รัสายตน์, โผฏฺฐพฺพายตน์ – อีเม ฌมมา อนิทฺสสนสปปฏฺฐาฯ

๑๐๕๘. กตเม ฌมมา อนิทฺสสนอปปฏฺฐา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ, วิญฺญานกฺขโนธ; ยถจ รุปํ อนิทฺสสนํ อปปฏฺฐิํ ฌมฺมายตน์ปริยาปนฺนํ; อสงฺขตา จ ฐาตุ – อีเม ฌมมา อนิทฺสสนอปปฏฺฐาฯ

ติกฺกฯ

ทกฺกนิเกชปํ

เหตุโคจจกํ

๑๐๕๙. กตเม ฌมมา เหตุ? ตโย กุสลเหตุ, ตโย อกุสลเหตุ, ตโย อพฺยากตเหตุ, นว กามาวจรเหตุ จ รูปาวจรเหตุ, จ อรูปาวจรเหตุ, จ อปริยาปนฺนเหตุฯ

๑๐๖๐. ตตถ กตเม ตโย กุสลเหตุ? อโลโก, อโทโส, อโมโหฯ

๑๐๖๑. ตตถ กตโม อโลโก? โย อโลโก อลฺพภฺนา อลฺพภิตตํ อสाराโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตํ อนภิชฺฌมา อโลโก กุสลมฺูล – อยํ วุจฺจติ อโลโกฯ

๑๐๖๒. ตตถ กตโม อโทโส? โย อโทโส อทฺสสนา อทฺสสิตตํ เมตติ เมตตายนฺนา เมตตายิตตํ อนทฺทา อนทฺทายนฺนา อนทฺทายิตตํ หิตฺเตสีตา อนุกมฺปา อพฺยาปาโท อพฺยาปโชช อโทโส กุสลมฺูล – อยํ วุจฺจติ อโทโสฯ

๑๐๖๓. ตตถ กตโม อโมโห? ทกฺกช ญฺาณํ, ทกฺกชสมฺมทเย ญฺาณํ, ทกฺกชนิโรธ ญฺาณํ, ทกฺกชนิโรธคามินิยา ปฏฺฐิปทาย ญฺาณํ, ปุพฺพเนต ญฺาณํ, อปรเนต ญฺาณํ, ปุพฺพนตาปรเนต ญฺาณํ, อิทฺทปฺปจฺยตา ปฏฺฐิจจสมฺบุตฺตเนนฺส ฌมฺเมสฺ ญฺาณํ, ยา เอวรฺูปา ปณฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺทิจจํ โกสลฺลํ เนปฺพญฺญํ เวภพฺยา จินฺดา อุปฺปริกฺขา ภูริ เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชฌญฺญํ ปโตโท ปณฺญา ปณฺญินฺทริยํ

ปณฺญาพลํ ปณฺญาสตํ ปณฺญาปาสาโท ปณฺญาอาโลโก ปณฺญาโสภาโส ปณฺญาปโชชโต
ปณฺญารตนํ อโมโห ฌมฺมวึจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อयํ วุจฺจติ อโมโหฯ

อิมํ ตโย กุสฺลเหตุฯ

๑๐๖๔. ตตถ กตเม ตโย อกุสฺลเหตุ? โลภ, โทโส, โมโหฯ

๑๐๖๕. ตตถ กตโม โลภ? โย ราโค สาราโค อนฺนโย อนฺโรโร นนฺที นนฺทีราโค [นนฺที
ราโค (สี.)] จิตฺตสฺส สาราโค อิจฺฉา มจฺฉา อโฆมฺसानํ เคโธ ปลิเคโธ สโงค ปโงก เอชา
มายา ชนิกา สณฺชนนี สีพฺพินี [สีพฺพินี (สี.)] ชาลีนี สริตา วิสตติกา สุตตํ วิสฺวา อายุหิณี [อา
ยุหิณี (สี. สฺยา.)] ทุตฺติยา ปณฺธิ ภวเนตฺติ วณฺํ วณฺโถ สนฺถโว สีเนโห อเปกฺขา ปฏฺวิพฺพณฺธุ อาสา อา
สีสนา อาสีสิตตตํ [อาสีสนา อาสีสิตตตํ (สี. สฺยา.)] รุปาสา สทฺทหาสา คนฺธาสา รสาสา
โผฏฺฐพฺพาสา ลาภาสา ธนาสา ปุตฺตาสา ชีวิตาสา ชปฺปา ปชปฺปา อภิชปฺปา ชปฺปา ชปฺปนา
ชปฺปิตตตํ โลลฺลปฺโป โลลฺลปฺปายนา โลลฺลปฺปายิตตตํ ปุจฺฉณชิกตา [ปุจฺฉณชิกตา (สฺยา.) ปุจฺฉณชิกตา
(สี.)] สาธุกมฺยตา อธมฺมราโค วิสมฺโลภ นิกนฺตํ นิกามนา ปตฺถนา ปิหนฺนา สมฺปตฺถนา กาม
ตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา รูปตณฺหา อรูปตณฺหา นิโรธตณฺหา รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา
คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ฌมฺมตณฺหา โอโฆ โยโค คโนถ อปาทานํ อวารณํ นี
วรณํ จาหนํ พนฺธนํ อปกฺกิลโส อนุสโย ปริยฺยฐานํ ลตา เววิจฺฉํ ทุกฺขมฺลํ ทุกฺขนิทานํ ทุก
ขปฺปภโว มารปาโส มารพฺพิสํ มารวิสโย ตณฺหาหนํ ตณฺหาชาลํ ตณฺหาคทฺทลํ ตณฺหาสม
โทท อภิชฺฌา โลภ อกุสฺลมฺลํ – อยํ วุจฺจติ โลภฯ

๑๐๖๖. ตตถ กตโม โทโส? อนตฺถํ เม อจฺริตี อาฆาโต ขายติ, อนตฺถํ เม จรตีตี อาฆา
โต ขายติ, อนตฺถํ เม จริสฺสตีตี อาฆาโต ขายติ, ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตฺถํ อจฺริ...เป....
อนตฺถํ จรตี...เป.... อนตฺถํ จริสฺสตีตี อาฆาโต ขายติ, อปฺปิยสฺส เม อมฺนาปสฺส อตฺถํ อจฺริ...
เป.... อตฺถํ จรตี...เป.... อตฺถํ จริสฺสตีตี อาฆาโต ขายติ, อฏฺฐาเน วา ปน อาฆาโต ขายติฯ
โย เอวรฺุโป จิตฺตสฺส อาฆาโต ปฏฺวิฆาโต ปฏฺวิฆํ ปฏฺวิโรโร โกโป ปโกโป สมฺปโกโป โทโส ป
โทโส สมฺปโทโส จิตฺตสฺส พฺยาปตฺติ มโนปโทโส โกโร กุชฺฌนา กุชฺฌิตตตํ โทโส ทสฺสนา
ทสฺสีตตตํ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตตํ วิโรโร ปฏฺวิโรโร จณฺทิกโก อสุโรโร อนต
ตมฺนตา จิตฺตสฺส – อยํ วุจฺจติ โทโสฯ

๑๐๖๗. ตตถ กตโม โมโห? ทุกฺเข อณฺญาณํ, ทุกฺขสมฺมทเย อณฺญาณํ, ทุกฺขนิโรธเย อณ
ญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺวิปทาเย อณฺญาณํ, ปุพฺพเนตฺ อณฺญาณํ, อปรเนตฺ อณฺญาณํ,
ปุพฺพนตาปรเนตฺ อณฺญาณํ, อิทปฺปจฺยตา ปฏฺวิจฺจสมฺปฺปนฺนสฺส ฌมฺมสฺส อณฺญาณํ, ยํ เอวรฺุโป
อณฺญาณํ อทสฺสนํ อนภิสมฺโย อนนฺโฬโร อสโมพฺโธ อปฺปฏฺวิโร อสํคาหนา อปริโยคาหนา
อสมเปกฺขนา อปฺปจฺจเวกฺขณา อปฺปจฺจกฺขมฺมํ ทมฺเมชฺฌํ พาลยํ อสมปชฺฌณฺญํ โมโห ปโมโห ส
โมมโห อวิชฺชา อวิชฺชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปริยฺยฐานํ อวิชฺชาลงคิ โมโห
อกุสฺลมฺลํ – อยํ วุจฺจติ โมโหฯ

อิมํ ตโย อกุสฺลเหตุฯ

๑๐๖๘. ตตถ กตเม ตโย อพฺยาगतเหตุ? กุสฺลานํ วา ฌมฺมานํ วิปากโต กิริยาพฺยาเกตฺส
วา ฌมฺมสฺส อโลภ อโทโส อโมโห – อิมํ ตโย อพฺยาगतเหตุฯ

๑๐๖๙. ตตถ กตเม นว กามาวจรเหตุ? ตโย กุสลเหตุ, ตโย อกุสลเหตุ, ตโย อพยากตเหตุ – อีเม นว กามาวจรเหตุฯ

๑๐๗๐. ตตถ กตเม จ รูปาวจรเหตุ? ตโย กุสลเหตุ, ตโย อพยากตเหตุ – อีเม จ รูปาวจรเหตุฯ

๑๐๗๑. ตตถ กตเม จ อรูปาวจรเหตุ? ตโย กุสลเหตุ, ตโย อพยากตเหตุ – อีเม จ อรูปาวจรเหตุฯ

๑๐๗๒. ตตถ กตเม จ อปรียาปนฺนเหตุ? ตโย กุสลเหตุ, ตโย อพยากตเหตุ – อีเม จ อปรียาปนฺนเหตุฯ

๑๐๗๓. ตตถ กตเม ตโย กุสลเหตุ? อโลโก, อโทโส, อโมโหฯ

๑๐๗๔. ตตถ กตโม อโลโก? โย อโลโก อลฺพภนา อลฺพภิตตํ อสाराโค อสารขฺชา อสารขฺชิตตํ อนภิชฺฌา อโลโก กุสลมฺลํ – อยํ วุจฺจติ อโลโกฯ

๑๐๗๕. ตตถ กตโม อโทโส? โย อโทโส อทฺสสนา อทฺสสิตตํ...เป.... อพฺยาปาโท อพฺยาปโชนฺณ อโทโส กุสลมฺลํ – อยํ วุจฺจติ อโทโสฯ

๑๐๗๖. ตตถ กตโม อโมโห ? ทฺวเกชฺช ญฺญาณํ, ทฺวเกชฺชสมฺมทเย ญฺญาณํ, ทฺวเกชฺชนิโรธเย ญฺญาณํ, ทฺวเกชฺชนิโรธคามินิยา ปฏฺฐิปทาย ญฺญาณํ, ปฺพพฺเพตฺตเย ญฺญาณํ, อปรเนตฺตเย ญฺญาณํ, ปฺพพฺพนฺดาปรเนตฺตเย ญฺญาณํ, อิทปฺปจฺจยดา ปฏฺฐิจฺจสมฺปฺปนฺเนสฺส ฐมฺเมสฺส ญฺญาณํ, ยา เอวรฺรปา ปณฺญา ปชานนา วิจโย ปริวิจโย ฐมฺมวิจโย สลฺลภฺขณา อฺปลภฺขณา ปจฺจปฺลภฺขณา ปณฺทิจฺจํ โกสลฺลํ เนปฺปณฺญํ เวทฺทฺยา จินฺดา อฺปปริกฺขา ภูริ เมธา ปรีณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชฺฌณฺญํ ปโตโท ปณฺญา ปณฺญินฺทริยํ ปณฺญาพฺลํ ปณฺญาสตฺถํ ปณฺญาปาสาโท ปณฺญาอาโลโก ปณฺญาโอภาโส ปณฺญาปโชนฺณโต ปณฺญารตนํ อโมโห ฐมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ฐมฺมวิจยสโมพชฺฌมฺโงค มคฺคจฺงค์ มคฺคปรียาปนฺนํ – อยํ วุจฺจติ อโมโหฯ

อีเม ตโย กุสลเหตุฯ

๑๐๗๗. ตตถ กตเม ตโย อพยากตเหตุ? กุสลาณํ ฐมฺมานํ วิปากโต อโลโก อโทโส อโมโห – อีเม ตโย อพยากตเหตุฯ อีเม จ อปรียาปนฺนเหตุ – อีเม ฐมฺมา เหตุฯ

๑๐๗๘. กตเม ฐมฺมา น เหตุ? เต ฐมฺเม สฺสเปตฺวา, อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ฐมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปรียาปนฺนา; เวทนาภฺชโนธ...เป.... วิญฺญาณภฺชโนธ; สพฺพพฺภจฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฐมฺมา น เหตุฯ

๑๐๗๙. กตเม ฐมฺมา สเหตุกา? เตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา สเหตุกา เวทนาภฺชโนธ...เป... วิญฺญาณภฺชโนธ – อีเม ฐมฺมา สเหตุกา ฯ

๑๐๘๐. กตเม ฐมฺมา อเหตุกา? เตหิ ฐมฺเมหิ เย ฐมฺมา อเหตุกา เวทนาภฺชโนธ...เป.... วิญฺญาณภฺชโนธ, สพฺพพฺภจฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฐมฺมา อเหตุกาฯ

๑๐๘๑. กตเม ฌมมา เหตุสมปยุตตา? เตหิ ฌเมมहि ये ฌมมา สมปยุตตา เวทนากุข โนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ – อิม ฌมมา เหตุสมปยุตตาฯ

๑๐๘๒. กตเม ฌมมา เหตุวิปยุตตา? เตหิ ฌเมมहि ये ฌมมา วิปยุตตา เวทนากุข โนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ, สัพพญจ รูป, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา เหตุวิปยุตตาฯ

๑๐๘๓. กตเม ฌมมา เหตุ เจว สเหตุกา จ? โลโภ โมเหน เหตุ เจว สเหตุโก จ, โมโห โลเภน เหตุ เจว สเหตุโก จ, โทโส โมเหน เหตุ เจว สเหตุโก จ, โมโห โทเสน เหตุ เจว สเหตุโก จ; อโลโภ อโทโส อโมโห, เต อญญมญญ เหตุ เจว สเหตุกา จ – อิม ฌมมา เหตุ เจว สเหตุกา จฯ

๑๐๘๔. กตเม ฌมมา สเหตุกา เจว น จ เหตุ? เตหิ ฌเมมहि ये ฌมมา สเหตุกา เต ฌเมม ฐเปตวา, เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ – อิม ฌมมา สเหตุกา เจว น จ เหตุฯ

๑๐๘๕. กตเม ฌมมา เหตุ เจว เหตุสมปยุตตา จ? โลโภ โมเหน เหตุ เจว เหตุสมปยุโตต จ, โมโห โลเภน เหตุ เจว เหตุสมปยุโตต จ, โทโส โมเหน เหตุ เจว เหตุสมปยุโตต จ, โมโห โทเสน เหตุ เจว เหตุสมปยุโตต จ; อโลโภ อโทโส อโมโห , เต อญญมญญ เหตุ เจว เหตุสมปยุตตา จ – อิม ฌมมา เหตุ เจว เหตุสมปยุตตา จฯ

๑๐๘๖. กตเม ฌมมา เหตุสมปยุตตา เจว น จ เหตุ? เตหิ ฌเมมहि ये ฌมมา สมปยุตตา เต ฌเมม ฐเปตวา, เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ – อิม ฌมมา เหตุสมปยุตตา เจว น จ เหตุฯ

๑๐๘๗. กตเม ฌมมา น เหตุ สเหตุกา? เตหิ ฌเมมहि ये ฌมมา น เหตุ สเหตุกา เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ – อิม ฌมมา น เหตุ สเหตุกาฯ

๑๐๘๘. กตเม ฌมมา น เหตุ อเหตุกา? เตหิ ฌเมมहि ये ฌมมา น เหตุ อเหตุกา เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ, สัพพญจ รูป, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา น เหตุ อเหตุกาฯ

จุฬันตรกัม

๑๐๘๙. กตเม ฌมมา สปปจฺจยา? ปญจกฺขนฺธา – รูปกุขโนธ, เวทนากุขโนธ, สญฺญากุขโนธ , สงฺขารกุขโนธ, วิญญานกุขโนธ – อิม ฌมมา สปปจฺจยาฯ

๑๐๙๐. กตเม ฌมมา อปปจฺจยา? อสงฺขตา ชาติ – อิม ฌมมา อปปจฺจยาฯ

๑๐๙๑. กตเม ฌมมา สงฺขตา? ยเว เต ฌมมา สปปจฺจยา, เตว เต ฌมมา สงฺขตาฯ

๑๐๙๒. กตเม ฌมมา อสงฺขตา? โย เอว โส ฌโมม อปปจฺจโย, โส เอว โส ฌโมม อสงฺขโตฯ

๑๐๙๓. กตเม ฌมมา สนิทฺสสนา? รุปรายตน์ – อิม ฌมมา สนิทฺสสนา ฯ

วิญญูญยา, น เต ธมฺมา ชิวหาวิญญูญยาฯ เย เต ธมฺมา ชิวหาวิญญูญยา, น เต ธมฺมา ขาน
วิญญูญยา; เย วา ปน เต ธมฺมา ขานวิญญูญยา, น เต ธมฺมา ชิวหาวิญญูญยาฯ เย เต ธมฺมา
กายวิญญูญยา, น เต ธมฺมา จกฺขวิญญูญยา; เย วา ปน เต ธมฺมา จกฺขวิญญูญยา, น เต ธม
มา กายวิญญูญยาฯ เย เต ธมฺมา กายวิญญูญยา, น เต ธมฺมา โสตฺวิญญูญยา; เย วา ปน เต
ธมฺมา โสตฺวิญญูญยา, น เต ธมฺมา กายวิญญูญยาฯ เย เต ธมฺมา กายวิญญูญยา, น เต ธม
มา ขานวิญญูญยา; เย วา ปน เต ธมฺมา ขานวิญญูญยา, น เต ธมฺมา กายวิญญูญยาฯ เย เต
ธมฺมา กายวิญญูญยา, น เต ธมฺมา ชิวหาวิญญูญยา; เย วา ปน เต ธมฺมา ชิวหาวิญญูญยา,
น เต ธมฺมา กายวิญญูญยาฯ อีเม ธมฺมา เกณฺจฺ วิญญูญยา เกณฺจฺ น วิญญูญยาฯ

อาสวโคจจกั

๑๑๐๒. กตเม ธมฺมา อาสวา? จตฺตารอ อาสวา – กามาสโว, ภวาสโว, ทิฏฺฐาสโว, อวิช
ชาสโวฯ

๑๑๐๓. ตตถ กตโม กามาสโว? โย กามะสุ กามจฺจนฺท กามราโค กามนฺนํท กามตณ
หา กามสิเนโห กามปริฬาโห กามมฺจฺจา กามโฆณฺसानํ – อญํ วุจฺจติ กามาสโวฯ

๑๑๐๔. ตตถ กตโม ภวาสโว? โย ภเวสุ ภวจฺจนฺท [ภวจฺจนฺท (สี. สฺยา.)] ภวราโค ภ
วณฺนํท ภวตณฺหา ภวสิเนโห ภวปริฬาโห ภวมฺจฺจา ภวโฆณฺसानํ – อญํ วุจฺจติ ภวาสโวฯ

๑๑๐๕. ตตถ กตโม ทิฏฺฐาสโว? สสฺสโต โลโกติ วา, อสฺสโต โลโกติ วา, อนฺตวา โล
โกติ วา, อนนฺตวา โลโกติ วา, ตํ ชิวํ ตํ สรีรณฺติ วา, อญญํ ชิวํ อญญํ สรีรณฺติ วา, โหติ ตถาค
โต ปรมฺรณฺตาติ วา, น โหติ ตถาคโต ปรมฺรณฺตาติ วา, โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺรณฺตาติ
วา, เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺรณฺตาติ วา; ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิ
กนฺตารอ ทิฏฺฐิวิสุกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺพนํทิตํ ทิฏฺฐิสํโยชนํ คาโห ปฏฺธิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส
กุมฺมโคคฺค มิจฺฉาปโป มิจฺฉตตํ ติตถายตณํ วิปริยาสคฺคาโห – อญํ วุจฺจติ ทิฏฺฐาสโวฯ สพฺพาปิ
มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐาสโวฯ

๑๑๐๖. ตตถ กตโม อวิชชาสโว? ทุเกชฺช อญฺญาณํ, ทุเกชฺชสมฺมทเย อญฺญาณํ, ทุเกชฺชนิโรธ
อญฺญาณํ, ทุเกชฺชนิโรธคามินิยา ปฏฺธิปทาย อญฺญาณํ, ปุพฺพเนต อญฺญาณํ, อปรเนต อญ
ญาณํ, ปุพฺพนฺตปรเนต อญฺญาณํ, อิทปฺปจฺยตา ปฏฺธิจฺจสมฺมปฺปนฺนสฺส ธมฺเมสุ อญฺญาณํ: ยํ
เอวรูปํ อญฺญาณํ อทสฺสนํ อนภิสมฺมโย อนนฺโนโปโส อสโมโปโส อปฺปฏฺฐิเวโส อสํคาหนา อปริโย
คาหนา อสมเปกฺขนา อปฺจจเวกฺขณา อปฺจจกฺขกมฺมํ ทุเมมฺมชฺฉํ พาลญํ อสมปชฺชญํ โมโห ป
โมโห สโมมโห อวิชฺชา อวิชฺชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปริยฺญฺญานํ อวิชฺชาลง
คิ โมโห อกฺขลมูลํ – อญํ วุจฺจติ อวิชชาสโวฯ

อีเม ธมฺมา อาสวาฯ

๑๑๐๗. กตเม ธมฺมา โน อาสวา? เต ธมฺเม ฐฺเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธม
มา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปริยาปนา เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณกฺข
โนธ; สพฺพญจ รูปํ อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ธมฺมา โน อาสวาฯ

๑๑๐๘. กตเม ฌมมา สาสวา? กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อิม ฌมมา สาสวาฯ

๑๑๐๙. กตเม ฌมมา อนาสวา? อปรียาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา อนาสวาฯ

๑๑๑๐. กตเม ฌมมา อาสวสมฺปยุตฺตา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อิม ฌมมา อาสวสมฺปยุตฺตาฯ

๑๑๑๑. กตเม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ; สพฺพพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตาฯ

๑๑๑๒. กตเม ฌมมา อาสวา เจว สาสวา จ? เตเยว อาสวา อาสวา เจว สาสวา จฯ

๑๑๑๓. กตเม ฌมมา สาสวา เจว โน จ อาสวา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา สาสวา, เต ฌเมม ลฺลเปตฺวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อิม ฌมมา สาสวา เจว โน จ อาสวาฯ

๑๑๑๔. กตเม ฌมมา อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จ? กามาสโว อวิชฺชาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุโตตฺต จ, อวิชฺชาสโว กามาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุโตตฺต จ, ภาวสโว อวิชฺชาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุโตตฺต จ, อวิชฺชาสโว ภาวสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุโตตฺต จ, ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุโตตฺต จ, อวิชฺชาสโว ทิฏฺฐาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุโตตฺต จ – อิม ฌมมา อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จฯ

๑๑๑๕. กตเม ฌมมา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา สมฺปยุตฺตา, เต ฌเมม ลฺลเปตฺวา เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อิม ฌมมา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวาฯ

๑๑๑๖. กตเม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อิม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวาฯ

๑๑๑๗. กตเม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวา? อปรียาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวาฯ

นิกฺเขปกถเฑท ปฐมภาณวาโรฯ

สํโยชนโคจจกํ

๑๑๑๘. กตเม ฌมมา สํโยชนา? ทส สํโยชนานิ – กามราคสํโยชนํ, ปฏฺฐิสํโยชนํ, มานสํโยชนํ, ทิฏฺฐิสํโยชนํ, วิจิกิจฺจาสํโยชนํ, สीलพฺพตปฺรามาสสํโยชนํ, ภาวราคสํโยชนํ, อีสฺสาสํโยชนํ, มจฺจริยสํโยชนํ, อวิชฺชาสํโยชนํฯ

๑๑๑๙. ตตถ กตมํ กามราคส์โยชนํ? โย กาเมสุ กามจฺจนฺท กามราโค กามนฺนํทํ
กามตณฺหา กามสิเนโห กามปรีฬ้าโห กามมฺจุฉา กามโฆณฺसानํ – อิทํ วุจฺจติ กามราคส์โย
ชนํฯ

๑๑๒๐. ตตถ กตมํ ปฏิฆสํโยชนํ? อนตถํ เม อจฺริติ อาฆาโต ชายติ, อนตถํ เม จรติติ
อาฆาโต ชายติ, อนตถํ เม จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตถํ อจฺริ...เป.
... อนตถํ จรติ...เป.... อนตถํ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, อปฺปิยสฺส เม มนาปสฺส อตถํ
อจฺริ...เป.... อตถํ จรติ...เป.... อตถํ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, อญฺญาเน วา ปน อาฆาโต
ชายติฯ โย เอวํรูปํ จิตฺตสฺส อาฆาโต ปฏิฆาโต ปฏิฆํ ปฏิวิโรธํ โภโป ปโกโป สมปโกโป
โทโส ปโทโส สมปโทโส จิตฺตสฺส พยาปตฺติ มโนปโทโส โภโธ กุชฺฌนา กุชฺฌิตตํ โทโส
ทุสฺสนา ทุสฺสิตตํ พยาปตฺติ พยาปชฺชนา พยาปชฺชิตตํ วิโรธํ ปฏิวิโรธํ จณฺทิกํ อสฺโร
โป อนตตมณฺตา จิตฺตสฺส – อิทํ วุจฺจติ ปฏิฆสํโยชนํฯ

๑๑๒๑. ตตถ กตมํ มานสํโยชนํ? เสโยยหฺมสมฺมิตี มาโน, สทิสฺสอหฺมสมฺมิตี มาโน, Һิโน
หฺมสมฺมิตี มาโนฯ โย เอวํรูปํ มาโน มณฺญนา มณฺญิตตํ อุนฺนติ อุนฺนโม [อุนฺนติ อุนฺนาโม
(สฺยา.)] ธฺวํ สมปคฺคาโห เกตฺกมฺยตา จิตฺตสฺส – อิทํ วุจฺจติ มานสํโยชนํฯ

๑๑๒๒. ตตถ กตมํ ทิฏฺฐิสํโยชนํ? สสฺสโต โลโกติ วา, อสฺสโต โลโกติ วา, อนตฺวา
โลโกติ วา, อนนตฺวา โลโกติ วา, ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา, อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรรนฺติ วา, โหติ ต
ถาคโต ปรมฺณชาติ วา, น โหติ ตถาคโต ปรมฺณชาติ วา, โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺณ
ชาติ วา, เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺณชาติ วา; ยา เอวํรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ
ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสุกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺพนทิตํ ทิฏฺฐิสํโยชนํ คาโห ปฏิกคฺคาโห อภินิเวโส ปรามา
โส กุมฺมโคคฺค มิจฺฉาปโย มิจฺฉตตํ ติตถายตฺนํ วิปริยาสคฺคาโห – อิทํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิสํโยชนํฯ ส
เปตฺวา สีสฺสพฺพตฺปรามาสสํโยชนํ สพฺพาปี มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิสํโยชนํฯ

๑๑๒๓. ตตถ กตมํ วิจิกิฉาสํโยชนํ? สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิฉจติ, ธมฺเม กงฺขติ วิจิกิฉจติ,
สเงฆ กงฺขติ วิจิกิฉจติ, สีกฺขาย กงฺขติ วิจิกิฉจติ, ปุพฺพเนต กงฺขติ วิจิกิฉจติ, อปรเนต กงฺขติ
วิจิกิฉจติ, ปุพฺพนฺตาปรเนต กงฺขติ วิจิกิฉจติ, อิทปฺปจฺยตา ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนสฺส ธมฺเมสฺส กงฺข
ติ วิจิกิฉจติ: ยา เอวํรูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตํ วิมตี วิจิกิฉฉา เทวฬิหํ เทวธาปโย
สํสโย อนนํสคฺคาโห อาสฺสปปนา ปรีสฺสปปนา อปริโยคานา ฅมฺภิตตํ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข –
อิทํ วุจฺจติ วิจิกิฉาสํโยชนํฯ

๑๑๒๔. ตตถ กตมํ สีสฺสพฺพตฺปรามาสสํโยชนํ? อิตฺโต พหิทฺธา สมณพฺราหฺมณานํ สีสฺเลน
สฺพุทฺธิ วเตน สฺพุทฺธิ สีสฺสพฺพเตน สฺพุทฺธิติ; ยา เอวํรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร
ทิฏฺฐิวิสุกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺพนทิตํ ทิฏฺฐิสํโยชนํ คาโห ปตฺติญฺญาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมโคคฺค
มิจฺฉาปโย มิจฺฉตตํ ติตถายตฺนํ วิปริยาสคฺคาโห – อิทํ วุจฺจติ สีสฺสพฺพตฺปรามาสสํโยชนํฯ

๑๑๒๕. ตตถ กตมํ ภวราคส์โยชนํ? โย ภเวสุ ภวจฺจนฺท ภวราโค ภวณฺนํทํ ภวตณฺหา ภว
สิเนโห ภวปรีฬ้าโห ภวมฺจุฉา ภวโฆณฺसानํ – อิทํ วุจฺจติ ภวราคส์โยชนํฯ

๑๑๒๖. ตตถ กตมํ อีสฺสาสํโยชนํ? ยา ปรลาภสฺสการคฺครการมานนฺวทฺทณฺนํปฺชนาสฺส อีสฺสา
อีสฺสาเยนา อีสฺสาเยตตํ อสฺสุยา อสฺสุเยนา อสฺสุยิตตํ [อฺสฺสุยา อฺสฺสุเยนา อฺสฺสุยิตตํ (ก.)] – อิทํ
วุจฺจติ อีสฺสาสํโยชนํฯ

๑๑๒๗. ตตถ กตมํ มจฺจริยสํโยชนํ? ปญฺจ มจฺจเรียนิ – อวาสมจฺจริยํ, กุลมจฺจริยํ, ลาภมจฺจริยํ, วณฺณมจฺจริยํ, ฌมฺมมจฺจริยํ ยํ เอวรूपํ มจฺจเร มจฺจรายนา มจฺจรายิตตตํ เววิจฺจํ กทริยํ กฏฺกณฺจกตา อคฺคหิตตตํ จิตฺตสฺส – อิทํ วุจฺจติ มจฺจริยสํโยชนํ

๑๑๒๘. ตตถ กตมํ อวิชฺชาสํโยชนํ? ทุเกช อญฺญาณํ, ทุขสมฺมทเย อญฺญาณํ, ทุขนิโรธ อญฺญาณํ, ทุขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อญฺญาณํ, ปุพฺพเนต อญฺญาณํ, อปรเนต อญฺญาณํ, ปุพฺพนตาปรเนต อญฺญาณํ, อิทปฺปจฺยตา ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนสฺส ฌเมมฺส อญฺญาณํ: ยํ เอวรूपํ อญฺญาณํ อทสฺสนํ อนภิสมฺโย อนนฺโโพโธ อสโมโพโธ อปฺปปฏิเวโธ อสํคาหนา อปริโยคาหนา อสมเปกฺขนา อปฺจจเวกฺขณา อปฺจจกฺขกมฺมํ ทุเมมฺชณฺํ พาลยํ อสมปฺชณฺญํ โมโห ปโมโห สโมมโห อวิชฺชา อวิชฺชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปรียฺยฐานํ อวิชฺชาลงคิ โมโห อกฺสลมฺลํ – อิทํ วุจฺจติ อวิชฺชาสํโยชนํ

อิมะ ฌมฺมา สํโยชนา

๑๑๒๙. กตเม ฌมฺมา โน สํโยชนา? เต ฌเมม ฐฺเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ฌมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปริยาปนฺนา; เวทนาภฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณภฺขโนธ; สพฺพพญฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ฌมฺมา โน สํโยชนา

๑๑๓๐. กตเม ฌมฺมา สํโยชนิยา? สาสฺวา กุสลากุสลาพฺยากตา ฌมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; รูปภฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณภฺขโนธ – อิมะ ฌมฺมา สํโยชนิยา

๑๑๓๑. กตเม ฌมฺมา อสํโยชนิยา? อปริยาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ฌมฺมา อสํโยชนิยา

๑๑๓๒. กตเม ฌมฺมา สํโยชนสมฺปยุตฺตา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนาภฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณภฺขโนธ – อิมะ ฌมฺมา สํโยชนสมฺปยุตฺตา

๑๑๓๓. กตเม ฌมฺมา สํโยชนวิปฺปยุตฺตา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนาภฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณภฺขโนธ; สพฺพพญฺจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ฌมฺมา สํโยชนวิปฺปยุตฺตา

๑๑๓๔. กตเม ฌมฺมา สํโยชนา เจว สํโยชนิยา จ? ตาเนว สํโยชนานิ สํโยชนา เจว สํโยชนิยา จ

๑๑๓๕. กตเม ฌมฺมา สํโยชนิยา เจว โน จ สํโยชนา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมฺมา สํโยชนิยา, เต ฌเมม ฐฺเปตฺวา อวเสสา สาสฺวา กุสลากุสลาพฺยากตา ฌมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; รูปภฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณภฺขโนธ – อิมะ ฌมฺมา สํโยชนิยา เจว โน จ สํโยชนา

๑๑๓๖. กตเม ฌมฺมา สํโยชนา เจว สํโยชนสมฺปยุตฺตา จ? กามราคสํโยชนํ อวิชฺชาสํโยชนเนน สํโยชนญฺเจว สํโยชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสํโยชนํ กามราคสํโยชนเนน สํโยชนญฺเจว สํโยชนสมฺปยุตฺตญฺจ, ปฏฺธิสํโยชนํ อวิชฺชาสํโยชนเนน สํโยชนญฺเจว สํโยชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสํโยชนํ ปฏฺธิสํโยชนเนน สํโยชนญฺเจว สํโยชนสมฺปยุตฺตญฺจ, มานสํโยชนํ อวิชฺชาสํโย

ชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, อวิชชาสโยชนน มาณสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, อ
โยชนสมปยุตตญ, ทิฏฐิสโยชนน อวิชชาสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, อ
วิชชาสโยชนน ทิฏฐิสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, วิจิกิจฉาสโยชนน อวิ
ชชาสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, อวิชชาสโยชนน วิจิกิจฉาสโยชเนน สโย
ชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, สัลลพพตปราคาสโยชนน อวิชชาสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสม
ปยุตตญ, อวิชชาสโยชนน สัลลพพตปราคาสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสม
ปยุตตญ, ภวราคสโยชนน อวิชชาสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, อวิชชาสโย
ชนน ภวราคสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, อสสาสโยชนน อวิชชาสโยชเนน
สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, อวิชชาสโยชนน อสสาสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชน
สมปยุตตญ, มจจริยสโยชนน อวิชชาสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ, อวิ
ชชาสโยชนน มจจริยสโยชเนน สโยชนญะจ สโยชนสมปยุตตญ – อิมะ ธมมา สโยชนา เจว
สโยชนสมปยุตตา จ

๑๑๓๗. กตเม ธมมา สโยชนสมปยุตตา เจว โน จ สโยชนา? เตหิ ธมเมหิ เย ธมมา
สมปยุตตา, เต ธมเม ลูเปตวา เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ – อิมะ ธมมา สโยชน
สมปยุตตา เจว โน จ สโยชนา

๑๑๓๘. กตเม ธมมา สโยชนวิปยุตตา สโยชนินา? เตหิ ธมเมหิ เย ธมมา วิปยุตตา
สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ธมมา กามาจจรา, รูปาจจรา, อรูปาจจรา; รูปกุขโนธ...เป....
วิญญานกุขโนธ – อิมะ ธมมา สโยชนวิปยุตตา สโยชนินา

๑๑๓๙. กตเม ธมมา สโยชนวิปยุตตา อสโยชนินา? อปรียาปนนา มคคา จ, มคค
ผลานิ จ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ธมมา สโยชนวิปยุตตา อสโยชนินา

คนถโคจจก

๑๑๔๐. กตเม ธมมา คนถา? จตฺตาริ คนถา – อภิชฌา กายคโนถ, พยาปาโท กายค
โนถ, สัลลพพตปราคาสโย กายคโนถ, อิทํ สจฺจาภินิเวโส กายคโนถ

๑๑๔๑. ตตถ กตโม อภิชฌา กายคโนถ? โย ราโค สาราคो อนุนโย อนุโรโร นนฺทิ
นนฺทิราโค จิตฺตสฺส สาราคो อิจฺฉา มุจฺฉา อโฆมฺसानํ เคโธ ปลิเคโธ สโงค ปโงก เอชา
มายา ชนิกา สญฺชนนํ สิปฺพิณํ ชาลนํ สริตา วิสตฺติกา สุตตํ วิสฺฐา อายุหิณํ ทุตฺติยา ปณฺธิ ภา
เนตฺติ วนํ วนโถ สนฺถโว สินโห อเปกฺขา ปฏฺวิพฺนฺธุ อาสา อาสิสนา อาสิสิตตํ รูปาสา สทฺทา
สา คนฺธาสา รสาสา โผฏฺฐพฺพาสา ลาภาสา ธนาสา ปุตฺตาสา ชีวิตาสา ชปฺปา ปชปฺปา อภิ
ชปฺปา ชปฺปา ชปฺปนา ชปฺปิตตํ โลลุปฺโป โลลุปฺปายนา โลลุปฺปายิตตํ ปุจฺฉณชิกตา สาธุ
กมฺยตา อธมฺมาราคิ วิสมฺโลโก นิกนฺติ นิกามนา ปตฺถนา ปิหนา สมฺปตฺถนา กามตฺถนา
ภวตฺถนา วิภวตฺถนา รูปตฺถนา อรูปตฺถนา นิโรธตฺถนา รูปตฺถนา สทฺทตฺถนา คนฺธตฺถ
นา รสตฺถนา โผฏฺฐพฺพตฺถนา ธมฺมตฺถนา โอโฆ โยโค คโนถ อุปาทานํ อวารณํ นีวรณํ
ฉาหนํ พนฺธนํ อุปกฺกิลโส อนุสโย ปรีญฺญานํ ลตา เววิจฺจํ ทุกฺขมฺลํ ทุกฺขนิทานํ ทุกฺขปฺปภโว
मारปาโส มารพฺพิสํ มารวิสโย ตณฺหานํ ตณฺหาขาลํ ตณฺหาคทฺทลํ ตณฺหาสมฺมโทท อภิ
ชฌา โลโก อกุสลมฺลํ – อโย วุจฺจติ อภิชฌา กายคโนถ

๑๑๔๙. กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนาภฺชโนธ...เป.... วิญญฺาณภฺชโนธ, สพฺพพญจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตาฯ

๑๑๕๐. กตเม ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถนียา จ? เตว คนฺถา คนฺถา เจว คนฺถนียา จฯ

๑๑๕๑. กตเม ธมฺมา คนฺถนียา เจว โน จ คนฺถา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา คนฺถนียา, เต ธมฺเม ฐฺเปตฺวา อวเสสา สาสฺวา กุสลากุสลาพฺยาภฺตา ธมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; รูปภฺชโนธ...เป.... วิญญฺาณภฺชโนธ – อิมะ ธมฺมา คนฺถนียา เจว โน จ คนฺถาฯ

๑๑๕๒. กตเม ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ? สิลฺลพฺพตฺปฺรามาโส กายคฺโนธ อภิชฺฌมากายคฺเนถน คฺโนธ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ, อภิชฺฌมากายคฺโนธ สิลฺลพฺพตฺปฺรามาเสน กายคฺเนถน คฺโนธ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ, อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคฺโนธ อภิชฺฌมากายคฺเนถน คฺโนธ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ, อภิชฺฌมากายคฺโนธ อิทํสจฺจาภินิเวเสน กายคฺเนถน คฺโนธ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ – อิมะ ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จฯ

๑๑๕๓. กตเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺเม ฐฺเปตฺวา เวทนาภฺชโนธ...เป.... วิญญฺาณภฺชโนธ – อิมะ ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถาฯ

๑๑๕๔. กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา คนฺถนียา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา สาสฺวา กุสลากุสลาพฺยาภฺตา ธมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; รูปภฺชโนธ...เป.... วิญญฺาณภฺชโนธ – อิมะ ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา คนฺถนียาฯ

๑๑๕๕. กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา อคนฺถนียา? อปรียาปฺนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา อคนฺถนียาฯ

โอชโคจจกํ

๑๑๕๖. กตเม ธมฺมา โอชา? จตฺตาโร โอชา...เป.... อิมะ ธมฺมา โอชวิปฺปยุตฺตา โอชนียาฯ

โยคโคจจกํ

๑๑๕๗. กตเม ธมฺมา โยคา? จตฺตาโร โยคา...เป.... อิมะ ธมฺมา โยควิปฺปยุตฺตา โยคนียาฯ

นัวรณโคจจกํ

๑๑๕๘. กตเม ธมฺมา นัวรณา? จ นัวรณา **[นัวรณานิ (สฺยา.)]** – กามจฺจนฺทนัวรณํ, พยาปาทนัวรณํ, ถินมัทธนัวรณํ, อุตฺถจฺจกุกฺกจฺจนัวรณํ, วิจิกิจฺจานัวรณํ, อวิชฺขานัวรณํฯ

๑๑๕๙. ตตฺถ กตมํ กามจฺจนฺทนัวรณํ? โย กาเมสฺส กามจฺจนฺโท กามราโค กามนฺนทํ กามตณฺหา กามสิเนโห กามปริพฺพาโห กามมฺจุฉา กามโขณฺณสํ – อิทํ วุจฺจติ กามจฺจนฺทนัวรณํฯ

๑๑๖๐. ตตถ กตมํ พยาปาทนีวรณํ? อนตถํ เม อจรีติ อาขมาโต ชายติ, อนตถํ เม จรตีติ อาขมาโต ชายติ; อนตถํ เม จริสสตีติ อาขมาโต ชายติ; ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตถํ อจรี...เป. ... อนตถํ จรตี...เป.... อนตถํ จริสสตีติ อาขมาโต ชายติ, อปฺปิยสฺส เม อมนาปสฺส อตถํ อจรี...เป.... อตถํ จรตี...เป.... อตถํ จริสสตีติ อาขมาโต ชายติ, อฏฺฐาเน วา ปน อาขมาโต ชายติฯ โย เอวรฺูปํ จิตตสฺส อาขมาโต ปฏฺฐิมาโต ปฏฺฐิํ ปฏฺฐิวิโรโธ โกโป ปโกโป สมปโกโป โทโส ปโทโส สมปโทโส จิตตสฺส พยาปตติ มโนปโทโส โกโธ กุชฌนา กุชฌิตตํ โทโส ทสฺสนา ทสฺสิตตํ พยาปตติ พยาปชฺชนา พยาปชฺชิตตํ วิโรโธ ปฏฺฐิวิโรโธ จณฺทิกกํ อสุโรโป อนตตมมฺนตา จิตตสฺส – อิทํ วุจฺจติ พยาปาทนีวรณํฯ

๑๑๖๑. ตตถ กตมํ ถินมัทธนีวรณํ? อตถิ ถินํ, อตถิ มัทธํฯ

๑๑๖๒. ตตถ กตมํ ถินํ? ยถา จิตตสฺส อกฺกฺลลตา อกมมณฺณตา โอลีเยนา สลฺลียนา ลินํ ลีเยนา ลียิตตํ ถินํ ถียนา ถียิตตํ จิตตสฺส – อิทํ วุจฺจติ ถินํฯ

๑๑๖๓. ตตถ กตมํ มัทธํ? ยถา กายสฺส อกฺกฺลลตา อกมมณฺณตา โอนาโห ปรีโยนาโห อโนตสโมโรโธ มัทธํ โสปปํ ปจฺจลาโยกา โสปปํ สฺปนา สฺปิตตํ – อิทํ วุจฺจติ มัทธํฯ อิติ อิทญจ ถินํ, อิทญจ มัทธํ – อิทํ วุจฺจติ ถินมัทธนีวรณํฯ

๑๑๖๔. ตตถ กตมํ อุทฺธจฺจกุกฺกจฺจนีวรณํ? อตถิ อุทฺธจฺจํ, อตถิ กุกฺกจฺจํฯ

๑๑๖๕. ตตถ กตมํ อุทฺธจฺจํ? ยํ จิตตสฺส อุทฺธจฺจํ อวฺุปสโม เจตโส วิเกฺขโป ฆนตตํ จิตตสฺส – อิทํ วุจฺจติ อุทฺธจฺจํฯ

๑๑๖๖. ตตถ กตมํ กุกฺกจฺจํ? อกปฺปิเย กปฺปิยสณฺณตา, กปฺปิเย อกปฺปิยสณฺณตา, อวเชช วชฺชสณฺณตา, วเชช อวชฺชสณฺณตาฯ ยํ เอวรฺูปํ กุกฺกจฺจํ กุกฺกจฺจายนา กุกฺกจฺจายิตตํ เจตโส วิปฺปฏฺฐิสารมโนวิเลโข – อิทํ วุจฺจติ กุกฺกจฺจํฯ อิติ อิทญจ อุทฺธจฺจํ, อิทญจ กุกฺกจฺจํ – อิทํ วุจฺจติ อุทฺธจฺจกุกฺกจฺจนีวรณํฯ

๑๑๖๗. ตตถ กตมํ วิจิกิจฺจานีวรณํ? สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, ฐมฺเม กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, สงฺเข กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, สิภฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, ปุพฺพเนต กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, อปรเนต กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, ปุพฺพนตาปรเนต กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, อิทปฺปจฺจยตา ปฏฺฐิจฺจสมฺปฺปนฺนสฺส ฐมฺเมสฺส กงฺขติ วิจิกิจฺจติฯ ยถา เอวรฺูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตํ วิมตี วิจิกิจฺจนา เทวพฺพิหํ เทวธาปโธ สํสโย อนนฺกสคฺคาโห อาสฺสปปนา ปรีสฺสปปนา อปรีโยคานา ฅมฺมิตตํ จิตตสฺส มโนวิเลโข – อิทํ วุจฺจติ วิจิกิจฺจานีวรณํฯ

๑๑๖๘. ตตถ กตมํ อวิชฺชานีวรณํ? ทฺวเกฺช อณฺญาณํ, ทฺวขสมฺมทเย อณฺญาณํ, ทฺวขนิโรธอณฺญาณํ, ทฺวขนิโรธคามินียา ปฏฺฐิปทาย อณฺญาณํ, ปุพฺพเนต อณฺญาณํ, อปรเนต อณฺญาณํ, ปุพฺพนตาปรเนต อณฺญาณํ, อิทปฺปจฺจยตา ปฏฺฐิจฺจสมฺปฺปนฺนสฺส ฐมฺเมสฺส อณฺญาณํ: ยํ เอวรฺูปํ อณฺญาณํ อทสฺสนํ อนภิสมฺมโย อนนฺโนโพนํ อสโมพนํ อปฺปฏฺฐิเวโธ อสํคานา อปรีโยคานา อสมเปกฺขนา อปจฺจเวกฺขนา อปจฺจกฺขมมํ ทฺวเมฆณํ พาลยํ อสมปชฺชณฺญํ โมโห ปโมโห สโมมโห อวิชฺชา อวิชฺชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปรียฺยฺญานํ อวิชฺชาลงคิ โมโห อกฺกฺลลมูลํ – อิทํ วุจฺจติ อวิชฺชานีวรณํฯ

อิมเมจ ธรรมชาติ นวัตกรรม

๑๑๖๙. กตเม ฌมมา โน นีวรณา? เต ฌมเม ฐเปตวา อวเสสา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปปริยาปนนา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ; สัพพพลจ รูป, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฌมมา โน นีวรณา

๑๑๗๐. กตเม ฌมมา นีวรณียา? สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปา
จรา, อรูปาวจรา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อีเม ฌมมา นีวรณียาฯ

๑๑๗๑. กตเม ฐมา อนีวรณียา? อปฺปียาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฐมา อนีวรณียาฯ

๑๑๗๒. กตเม ธมฺมา นีวรณสมปยุตฺตา? เตหิ ธมฺเมหิ เป ธมฺมา สมปยุตฺตา เวทนากฺข
โนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อีเม ธมฺมา นีวรณสมปยุตฺตาฯ

๑๑๗๓. กตเม ฐมา นีวรณวิปยุตฺตา? เตหิ ฐเมหิ ye ฐมา วิปยุตฺตา เวทนาภข
โนธ...เป.... วิญญานภขโนธ; สัพพณจ รูป, อสงฺขตา จ ชาติ – อิม ฐมา นีวรณวิปยุต
ตาฯ

๑๑๗๔. กตเม ฐมา นีวรณา เจว นีวรณียา จ? ตาเนว นีวรณานิ นีวรณา เจว นีวรณียา จ?

๑๑๗๕. กตเม ฐมมา นีวรณียา เจว โน จ นีวรณา? เตหิ ฐเมมหิ เย ฐมมา นีวรณียา, เต ฐเมม ฐฺเฬเปตฺวา อวเสสา สาสวาทา กุสลากุสลาพฺยาภิตา ฐมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาว จรา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ — อิม ฐมมา นีวรณียา เจว โน จ นีวรณาฯ

๑๑๗๖. กตเม ฐมา นีรณ จา นีรณสมปยุตตา จ? กามจณฺทนีรณ อวิชฺชา นี
 รณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อวิชฺชานีรณ กามจณฺทนีรณน นีรณญจ นี
 รณสมปยุตตญจ, พยาปาทนีรณ อวิชฺชานีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อวิชฺชา
 นีรณ พยาปาทนีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, ถินมิทฺธนีรณ อวิชฺชานีรณน
 นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อวิชฺชานีรณ ถินมิทฺธนีรณน นีรณญจ นีรณสมป
 ยุตตญจ, อุทฺธจฺจนีรณ อวิชฺชานีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อวิชฺชานีรณ
 อุทฺธจฺจนีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, กุกฺกจฺจนีรณ อวิชฺชานีรณน นี
 รณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อวิชฺชานีรณ กุกฺกจฺจนีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุ
 ตญจ, วิจิกฺกฉานีรณ อวิชฺชานีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อวิชฺชานีรณ วิจ
 กฺกฉานีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, กามจณฺทนีรณ อุทฺธจฺจนีรณน นี
 รณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อุทฺธจฺจนีรณ กามจณฺทนีรณน นีรณญจ นีรณสมป
 ยุตตญจ, พยาปาทนีรณ อุทฺธจฺจนีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อุทฺธจฺจนีรณ
 พยาปาทนีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, ถินมิทฺธนีรณ อุทฺธจฺจนีรณน นี
 รณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อุทฺธจฺจนีรณ ถินมิทฺธนีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุ
 ตญจ, กุกฺกจฺจนีรณ อุทฺธจฺจนีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อุทฺธจฺจนีรณ กุก
 กจฺจนีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุตตญจ, วิจิกฺกฉานีรณ อุทฺธจฺจนีรณน นี
 รณญจ นีรณสมปยุตตญจ, อุทฺธจฺจนีรณ วิจิกฺกฉานีรณน นีรณญจ นีรณสมปยุ

ตณฺจ, อวิชชา นีวรณํ อุทฺตจฺจนีวรณเณ นีวรณญฺเจว นีวรณสมปยุตตณฺจ, อุทฺตจฺจนีวรณํ อวิช
ชานีวรณเณ นีวรณญฺเจว นีวรณสมปยุตตณฺจ – อีเม ฅมฺมา นีวรณา เจว นีวรณสมปยุตตา จฯ

๑๑๗๗. กตเม ฅมฺมา นีวรณสมปยุตตา เจว โน จ นีวรณา? เตหิ ฅเมมฺหิ เย ฅมฺมา
สมปยุตตา, เต ฅเมม ฐฺเปตฺวา เวทนา กฺขโนธ...เป.... วิญญฺาณ กฺขโนธ – อีเม ฅมฺมา นีวรณ
สมปยุตตา เจว โน จ นีวรณาฯ

๑๑๗๘. กตเม ฅมฺมา นีวรณวิปฺปยุตตา นีวรณียา? เตหิ ฅเมมฺหิ เย ฅมฺมา วิปฺปยุตตา
สาสฺวา กุสลา พฺยา กตา ฅมฺมา กามาวจฺรา, รุปาวจฺรา, อรุปาวจฺรา; รุป กฺขโนธ...เป.... วิญ
ญฺาณ กฺขโนธ – อีเม ฅมฺมา นีวรณวิปฺปยุตตา นีวรณียาฯ

๑๑๗๙. กตเม ฅมฺมา นีวรณวิปฺปยุตตา อนีวรณียา? อปฺริยา ปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลา
นิ จ, อสงฺขตา จ ฅาตฺ – อีเม ฅมฺมา นีวรณวิปฺปยุตตา อนีวรณียาฯ

ปฺรามาส โคจจกํ

๑๑๘๐. กตเม ฅมฺมา ปฺรามาสา? ทิฏฺฐิ ปฺรามาโสฯ

๑๑๘๑. ตตถ กตโม ทิฏฺฐิ ปฺรามาโส? สสฺสโต โลโกติ วา, อสฺสสฺสโต โลโกติ วา, อนต
วา โลโกติ วา, อนนฺตวา โลโกติ วา, ตํ ชีวํ ตํ สรรินฺติ วา, อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรรินฺติ วา, โหติ ต
ถาคโต ปฺรํ มรณาติ วา, น โหติ ตถาคโต ปฺรํ มรณาติ วา, โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปฺรํ มรณ
าติ วา, เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปฺรํ มรณาติ วา: ยฺยา เอวรฺรปฺปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิ คตํ ทิฏฺฐิ คหนํ
ทิฏฺฐิ กนฺตาโร ทิฏฺฐิ วิสุกฺกายิกํ ทิฏฺฐิ วิปฺพนํ ทิตํ ทิฏฺฐิ สํโยชนํ คาโห ปติฏฺฐฺาโห อภินิเวโส ปฺรา
มาโส กุมฺมโคคฺค มิจฺฉา ปโย มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตฺนํ วิปฺริยา สคฺคาโห – อຍ် ဘုဒ္ဓတ္ထိ တိတ္ထိ ပြာမာသိ
ဗုဒ္ဓုပာပိ မိဇ္ဇာတိတ္ထိ တိတ္ထိ ပြာမာသိ

อีเม ฅมฺมา ปฺรามาสาฯ

๑๑๘๒. กตเม ฅมฺมา โน ปฺรามาสา? เต ฅเมม ฐฺเปตฺวา อวเสสา กุสลา กุสลา พฺยา กตา
ฅมฺมา กามาวจฺรา, รุปาวจฺรา, อรุปาวจฺรา, อปฺริยา ปนฺนา; เวทนา กฺขโนธ...เป.... วิญญฺาณ กฺข
โนธ; สพฺพพญฺจ รุปํ, อสงฺขตา จ ฅาตฺ – อีเม ฅมฺมา โน ปฺรามาสาฯ

๑๑๘๓. กตเม ฅมฺมา ปฺรามญฺฐา? สาสฺวา กุสลา กุสลา พฺยา กตา ฅมฺมา กามาวจฺรา, รุ
ปาวจฺรา, อรุปาวจฺรา; รุป กฺขโนธ...เป.... วิญญฺาณ กฺขโนธ – อีเม ฅมฺมา ปฺรามญฺฐาฯ

๑๑๘๔. กตเม ฅมฺมา อปฺรามญฺฐา? อปฺริยา ปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลา นิ จ, อสงฺขตา จ
ฅาตฺ – อีเม ฅมฺมา อปฺรามญฺฐาฯ

๑๑๘๕. กตเม ฅมฺมา ปฺรามาสสมปยุตตา? เตหิ ฅเมมฺหิ เย ฅมฺมา สมปยุตตา เวทนา ก
ขโนธ...เป.... วิญญฺาณ กฺขโนธ – อีเม ฅมฺมา ปฺรามาสสมปยุตตาฯ

๑๑๘๖. กตเม ฅมฺมา ปฺรามาสวิปฺปยุตตา? เตหิ ฅเมมฺหิ เย ฅมฺมา วิปฺปยุตตา เวทนา ก
ขโนธ...เป.... วิญญฺาณ กฺขโนธ; สพฺพพญฺจ รุปํ, อสงฺขตา จ ฅาตฺ – อีเม ฅมฺมา ปฺรามาสวิปฺปยุ
ตตาฯ

๑๑๘๗. กตเม ฌมมา ปรามาสา เจว ปรามญฺเฐ จ? เสว ปรามาสํ ปรามาสํ เจว ปรามญฺเฐ จฯ

๑๑๘๘. กตเม ฌมมา ปรามญฺเฐ เจว โน จ ปรามาสา? เตหิ ฌเมมहि เย ฌมมา ปรามญฺเฐ, เต ฌเมม ฐเปตวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อิมะ ฌมมา ปรามญฺเฐ เจว โน จ ปรามาสาฯ

๑๑๘๙. กตเม ฌมมา ปรามาสวิปปยุตตา ปรามญฺเฐ? เตหิ ฌเมมहि เย ฌมมา วิปปยุตตา สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา อรูปาวจรา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อิมะ ฌมมา ปรามาสวิปปยุตตา ปรามญฺเฐฯ

๑๑๙๐. กตเม ฌมมา ปรามาสวิปปยุตตา อปรามญฺเฐ? อปรียาปนนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ฌมมา ปรามาสวิปปยุตตา อปรามญฺเฐฯ

มหนฺตรทกํ

๑๑๙๑. กตเม ฌมมา สารมมณา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ, วิญญานกฺขโนธ – อิมะ ฌมมา สารมมณาฯ

๑๑๙๒. กตเม ฌมมา อนารมมณา? สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ฌมมา อนารมมณาฯ

๑๑๙๓. กตเม ฌมมา จิตตา? จกฺขวิญฺญาณํ, โสตวิญฺญาณํ, ขานวิญฺญาณํ, ขิวหาวิญฺญาณํ, กายวิญฺญาณํ, มโนธาตุ, มโนวิญฺญาณธาตุ – อิมะ ฌมมา จิตตาฯ

๑๑๙๔. กตเม ฌมมา โน จิตตา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ฌมมา โน จิตตาฯ

๑๑๙๕. กตเม ฌมมา เจตสีกา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อิมะ ฌมมา เจตสีกาฯ

๑๑๙๖. กตเม ฌมมา อเจตสีกา? จิตตญจ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ฌมมา อเจตสีกาฯ

๑๑๙๗. กตเม ฌมมา จิตตสมฺปยุตตา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อิมะ ฌมมา จิตตสมฺปยุตตาฯ

๑๑๙๘. กตเม ฌมมา จิตตวิปปยุตตา? สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะ ฌมมา จิตตวิปปยุตตาฯ จิตตํ น วตตพฺพํ – จิตฺเตน สมฺปยุตตุนฺติปิ, จิตฺเตน วิปปยุตตุนฺติปิฯ

๑๑๙๙. กตเม ฌมมา จิตตสํสญฺเฐ? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อิมะ ฌมมา จิตตสํสญฺเฐฯ

๑๒๐๐. กตเม ฌมมา จิตตวิสัณฐา? สัพพญจ รูป, อสงขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา จิตตวิสัณฐาฯ จิตตํ น วตตพพ – จิตฺเตน สัณฺณฺหํ, จิตฺเตน วิสัณฺณํ

๑๒๐๑. กตเม ฌมมา จิตตสมุทธานา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ; กายวิญญุตติ, วจฺวิญญุตติ; ยํ วา ปณณฺมปิ อตฺถิ รูปํ จิตฺตํ จิตฺตเหตุกํ จิตตสมุทธานํ รูปาย ตํ สทฺทายตํ คนฺธายตํ รสายตํ โผฏฺฐพฺพายตํ อากาสชาติ อโปชาติ รูปสฺส ลหฺตา รูปสฺส มฺหฺตา รูปสฺส กมฺมณฺญตา รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีกาโร อาหาโร – อีเม ฌมมา จิตตสมุทธานาฯ

๑๒๐๒. กตเม ฌมมา โน จิตตสมุทธานา? จิตฺตญจ, อวเสสญจ รูป, อสงขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา โน จิตตสมุทธานาฯ

๑๒๐๓. กตเม ฌมมา จิตตสทฺทโน? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ, กายวิญญุตติ, วจฺวิญญุตติ – อีเม ฌมมา จิตตสทฺทโนฯ

๑๒๐๔. กตเม ฌมมา โน จิตตสทฺทโน? จิตฺตญจ, อวเสสญจ รูป, อสงขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา โน จิตตสทฺทโนฯ

๑๒๐๕. กตเม ฌมมา จิตฺตานุปฺริวตฺติโน? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ, กายวิญญุตติ, วจฺวิญญุตติ – อีเม ฌมมา จิตฺตานุปฺริวตฺติโนฯ

๑๒๐๖. กตเม ฌมมา โน จิตฺตานุปฺริวตฺติโน? จิตฺตญจ, อวเสสญจ รูป, อสงขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา โน จิตฺตานุปฺริวตฺติโนฯ

๑๒๐๗. กตเม ฌมมา จิตตสัณฺณสมุทธานา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อีเม ฌมมา จิตตสัณฺณสมุทธานาฯ

๑๒๐๘. กตเม ฌมมา โน จิตตสัณฺณสมุทธานา? จิตฺตญจ, สัพพญจ รูป, อสงขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา โน จิตตสัณฺณสมุทธานาฯ

๑๒๐๙. กตเม ฌมมา จิตตสัณฺณสมุทธานสทฺทโน? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อีเม ฌมมา จิตตสัณฺณสมุทธานสทฺทโนฯ

๑๒๑๐. กตเม ฌมมา โน จิตตสัณฺณสมุทธานสทฺทโน? จิตฺตญจ, สัพพญจ รูป, อสงขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา โน จิตตสัณฺณสมุทธานสทฺทโนฯ

๑๒๑๑. กตเม ฌมมา จิตตสัณฺณสมุทธานานุปฺริวตฺติโน? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อีเม ฌมมา จิตตสัณฺณสมุทธานานุปฺริวตฺติโนฯ

๑๒๑๒. กตเม ฌมมา โน จิตตสัณฺณสมุทธานานุปฺริวตฺติโน? จิตฺตญจ, สัพพญจ รูป, อสงขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา โน จิตตสัณฺณสมุทธานานุปฺริวตฺติโนฯ

๑๒๑๓. กตเม ฌมมา อชฺฌตฺติกา? จกฺขายตํ...เป.... มนฺายตํ – อีเม ฌมมา อชฺฌตฺติกาฯ

๑๒๑๔. กตเม ฐมา พาหิรา? ฐายตน...เป.... ฐมายตน – อีเม ฐมา พาหิราฯ

๑๒๑๕. กตเม ฐมา อุปาทา? จกษายตน...เป.... กพพีกาโร อาหาโร – อีเม ฐมา อุปาทาฯ

๑๒๑๖. กตเม ฐมา โน อุปาทา? เวทนาภขโนธ, สณญาภขโนธ, สงฆาภขโนธ, วิญญาณภขโนธ, จตตาริ จ มหาภูตา, อสงขตา จ ธาตุ – อีเม ฐมา โน อุปาทาฯ

๑๒๑๗. กตเม ฐมา อุปาทีณณา? สาสวา กุสลากุสลาน ฐมาน ฐปากา กามาวจรา, ฐปาวัจรา, อฐปาวัจรา; เวทนาภขโนธ...เป.... วิญญาณภขโนธ; ยญจ ฐป กมมสส กตตดา – อีเม ฐมา อุปาทีณณา ฯ

๑๒๑๘. กตเม ฐมา อนุปาทีณณา? สาสวา กุสลากุสลา ฐมา กามาวจรา, ฐปาวัจรา, อฐปาวัจรา; เวทนาภขโนธ...เป.... วิญญาณภขโนธ; เย จ ฐมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมมฐปากา, ยญจ ฐป น กมมสส กตตดา, อปริยาปนนา มคคา จ, มคคผลานิ จ, อสงขตา จ ธาตุ – อีเม ฐมา อนุปาทีณณาฯ

อุปาทานโคจจก

๑๒๑๙. กตเม ฐมา อุปาทานา? จตตาริ อุปาทานานิ – กามฐาตาน, ฐิฏฐฐาตาน, สิลพพตฐาตาน, อตตวาฐาตาน **[กามฐาตาน ฐิฏฐฐาตาน สิลพพตฐาตาน อตตวาฐาตาน (สี.)]**ฯ

๑๒๒๐. ตตถ กตม กามฐาตาน? โย กามะสุ กามจจโนท กามราโค กามนนท กามตณหา กามสีเนโห กามปริฟ้าโห กามมจจา กามโฆณสาน – อีท วจจติ กามฐาตานฯ

๑๒๒๑. ตตถ กตม ฐิฏฐฐาตาน? นตถิ ฐินน, นตถิ ยิฏฐ, นตถิ หุต, นตถิ สกตทก กฏาน กมมาน ผล ฐปาโก, นตถิ อย โลโก, นตถิ ปโร โลโก, นตถิ มาตา, นตถิ ปิตา, นตถิ สตดา โอปปาติกา, นตถิ โลเก สมณพราหมณา สมมคคตา **[สมคคตา (ก.)]** สมมาปฏิปนนา, เย อิมญจ โลก ปรญจ โลก สย อภินญา สจจิกตวา ปเวเทนตตี – ยา เอวรฐา ฐิฏฐิ ฐิฏฐิคต ฐิฏฐิคหน ฐิฏฐิกนตาริ ฐิฏฐิวิสายิก ฐิฏฐิวิพนทิต ฐิฏฐิสโยชน คาริ ปติ ฐฐาโห อภินเวโส ปรามาส โกมมโคค มิจจาปโถ มิจจตต ติตถายตน ฐิฏฐิยาสกคาริ – อีท วจจติ ฐิฏฐฐาตานฯ ฐฐเปตวา สิลพพตฐาตานญจ อตตวาฐาตานญจ สพพาปี มิจจาฐิฏฐิ ฐิฏฐฐาตานฯ

๑๒๒๒. ตตถ กตม สิลพพตฐาตาน? อีโต พหิทฐา สมณพราหมณาน สีเลน สทฐิ, วเตน สทฐิ, สิลพพเตน สทฐิตี – ยา เอวรฐา ฐิฏฐิ ฐิฏฐิคต ฐิฏฐิคหน ฐิฏฐิกนตาริ ฐิฏฐิวิสายิก ฐิฏฐิวิพนทิต ฐิฏฐิสโยชน คาริ ปติ ฐฐาโห อภินเวโส ปรามาส โกมมโคค มิจจาปโถ มิจจตต ติตถายตน ฐิฏฐิยาสกคาริ – อีท วจจติ สิลพพตฐาตานฯ

๑๒๒๓. ตตถ กตม อตตวาฐาตาน? อีธ อสสุตวา ปุณฐชน อริยาน อทสสารี อริย ฐมมสส อโกวิโท อริยธเมม อวินีโต สปปริสาน อทสสารี สปปริสฐมมสส อโกวิโท สปปริสธเมม อวินีโต ฐป อตตโต สมณปสสตี, ฐปวนต วา อตตาน, อตตนิ วา ฐป, ฐปสมิ วา อตตานฯ เวทน...เป.... สณญ...เป.... สงฆาเร...เป.... วิญญาณ อตตโต สมณปสสตี, วิญญาณวนต

วา อตตทานํ, อตตนิ วา วิญญาณํ วิญญาณสมํ ภา อตตทานํฯ ยา เอวรูปา ทิฏฐิ ทิฏฐิคตํ ทิฏฐิ
คหนํ ทิฏฐิกนตาโร ทิฏฐิวิสุกายิกํ ทิฏฐิวิปฺพนทิตํ ทิฏฐิสํโยชนํ คาโห ปติฏฐาโห อภินิเวโส
ปฺรามาสो กุมฺมโคคฺค มิจฺฉาปโป มิจฺฉตตํ ติตถายตนํ วิปริยาสคฺคาโห – อิทํ วุจฺจติ อตตวาทุ
ปาทานํฯ

อิม ธมฺมา อุปาทานาฯ

๑๒๒๔. กตเม ธมฺมา โน อุปาทานา? เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา
ธมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปริยาปนฺนา; เวทนาภฺขโนธ...เป.... วิญญาณภฺข
โนธ; สพฺพพฺยจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิม ธมฺมา โน อุปาทานาฯ

๑๒๒๕. กตเม ธมฺมา อุปาทานิยา? สาสฺวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจฺรา, ร
ูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; รูปภฺขโนธ...เป.... วิญญาณภฺขโนธ – อิม ธมฺมา อุปาทานิยาฯ

๑๒๒๖. กตเม ธมฺมา อนฺุปาทานิยา? อปริยาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ
ธาตุ – อิม ธมฺมา อนฺุปาทานิยาฯ

๑๒๒๗. กตเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนาภ
ขโนธ...เป.... วิญญาณภฺขโนธ – อิม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตาฯ

๑๒๒๘. กตเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนาภ
ขโนธ...เป.... วิญญาณภฺขโนธ; สพฺพพฺยจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิม ธมฺมา อุปาทานวิป
ยุตฺตาฯ

๑๒๒๙. กตเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จ? ตาเนว อุปาทานานิ อุปาทานา
เจว อุปาทานิยา จฯ

๑๒๓๐. กตเม ธมฺมา อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา อุปาทา
นิยา , เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา สาสฺวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา,
อรูปาวจฺรา; รูปภฺขโนธ...เป.... วิญญาณภฺขโนธ – อิม ธมฺมา อุปาทานิยา เจว โน จ อุปา
ทานาฯ

๑๒๓๑. กตเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จ? ทิฏฐฺุปาทานํ กามฺปาทา
เนน อุปาทานญฺฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺฺจ, กามฺปาทานํ ทิฏฐฺุปาทาเนน อุปาทานญฺฺเจว อุ
ปาทานสมฺปยุตฺตญฺฺจ, สีลพฺพตฺุปาทานํ กามฺปาทาเนน อุปาทานญฺฺเจว อุปาทานสมฺปยุต
ตญฺฺจ, กามฺปาทานํ สีลพฺพตฺุปาทาเนน อุปาทานญฺฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺฺจ , อตตวาทุปา
ทานํ กามฺปาทาเนน อุปาทานญฺฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺฺจ, กามฺปาทานํ อตตวาทุปาทา
เนน อุปาทานญฺฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺฺจ – อิม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุต
ตา จฯ

๑๒๓๒. กตเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา
สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา เวทนาภฺขโนธ...เป.... วิญญาณภฺขโนธ – อิม ธมฺมา อุปา
ทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานาฯ

๑๒๓๓. กตเม ฌมมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยา? เตหิ ฌมเมหิ เย ฌมมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ฌมมา กามาวจฺรา , รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; รูปกฺขโนธ...เป... วิญญานกฺขโนธ – อิม ฌมมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยาฯ

๑๒๓๔. กตเม ฌมมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนฺูปาทานิยา? อปฺริยาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ฐาตุ – อิม ฌมมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนฺูปาทานิยาฯ

นิเกชปกฺเณช ทุตฺติยาภาณวาโรฯ

กิเลสโคจจกํ

๑๒๓๕. กตเม ฌมมา กิเลสา? ทส กิเลสวตฺถุณี – โลภ, โทโส, โมห, มาโน, ทิฏฺฐิ, วิจิกิฉา, ถีนํ, อุทฺถจฺจํ, อหิริกํ, อโนตฺตปปฯ

๑๒๓๖. ตตฺถ กตโม โลภ? โย ราโค สาราคิ อนฺนโย อนฺโรโร นนฺที นนฺทีราโค จิตฺตสฺส สาราคิ อิจฺฉา มุจฺฉา อโฆธฺมสาณํ เคโธ ปลิเคโธ สโงค ปโงก เอชา มายา ชนิกา สญฺชนนี สีพฺพิณี ขาลีณี สริตา วิสตฺติกา สุตฺตํ วิสฺฐา อายุหิณี ทุตฺติยา ปณฺธิ ภาเวตฺติ วนํ วนโถ สนฺถโว สีเนโห อเปกฺขา ปฏฺิพฺนฺธุ อาสา อาสีสนา อาสีสีตฺตํ ฐาปสา สทฺทสา คนฺธาสา รสาสา โผฏฺฐพฺพสา ลาภสา ธนาสา ปฺตฺตาสา ขีวิตาสา ขปฺปา ปชปฺปา อภิชปฺปา ขปฺปา ขปฺปนา ขปฺปีตฺตํ โลลฺลปฺโป โลลฺลปฺปายนา โลลฺลปฺปายิตฺตํ ปุจฺฉณชิกตา สาธุกมฺยตา อธฺมมราโค วิสมฺโลภ นิกฺกนฺติ นิกามนา ปตฺถนา ปิหนา สมปตฺถนา กามตฺถนา ภาวตฺถนา วิภาตฺถนา รูปตฺถนา อรูปตฺถนา นิโรธตฺถนา รูปตฺถนา สทฺทตฺถนา คนฺธตฺถนา รสตฺถนา โผฏฺฐพฺพตฺถนา ฌมมตฺถนา โอโฆ โยโค คโนถ อุปาทานํ อวฺรณํ นีวฺรณํ จาหนํ พนฺธนํ อุปกฺกิลโส อนุสโย ปรียฺยญฺญานํ ลตา เววิจฺจํ ทุกฺขมฺลํ ทุกฺขนิทานํ ทุกฺขปฺปภโว มารปาโส มารพฺพิสํ มารวิสโย ตฺถนาหนที ตฺถนาชาลํ ตฺถนาคทฺทลํ ตฺถนาสมฺโบท อภิชฺฌมา โลภ อกุสลมฺลํ – อโย วุจฺจติ โลภฯ

๑๒๓๗. ตตฺถ กตโม โทโส? อนตฺถํ เม อจฺริตฺติ อาฆาโต ขายติ, อนตฺถํ เม จรตฺติ อาฆาโต ขายติ, อนตฺถํ เม จริสฺสตฺติ อาฆาโต ขายติ, ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตฺถํ อจฺริ...เป.... อนตฺถํ จริตฺติ...เป.... อนตฺถํ จริสฺสตฺติ อาฆาโต ขายติ, อปฺปิยสฺส เม อมนาปสฺส อตฺถํ อจฺริ...เป.... อตฺถํ จริตฺติ...เป.... อตฺถํ จริสฺสตฺติ อาฆาโต ขายติ, อญฺญานาเน วา ปน อาฆาโต ขายติฯ โย เอวรฺอุป จิตฺตสฺส อาฆาโต ปฏฺิฆาโต ปฏฺิฆํ ปฏฺิวิโรโร โกโป ปโกโป สมฺปโกโป โทโส ปโทโส สมฺปโทโส จิตฺตสฺส พฺยาปตฺติ มโนปโทโส โกโร กฺขมฺนา กฺขมิตฺตํ โทโส ทฺสสนา ทฺสสีตฺตํ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตฺตํ วิโรโร ปฏฺิวิโรโร จณฺทิกกํ อสุโรโป อนตฺตมนตา จิตฺตสฺส – อโย วุจฺจติ โทโสฯ

๑๒๓๘. ตตฺถ กตโม โมห? ทฺเกช อญฺญาณํ, ทฺเกชสมฺมทฺเย อญฺญาณํ, ทฺเกชนิโรธอญฺญาณํ, ทฺเกชนิโรธคามินิยา ปฏฺิปปทฺยา อญฺญาณํ, ปุพฺพเนต อญฺญาณํ, อปรเนต อญฺญาณํ, ปุพฺพนตาปรเนต อญฺญาณํ, อิทปฺปจฺยตา ปฏฺิจจสมฺปฺปนฺนสฺส ฌมเมสฺส อญฺญาณํ ฯ ยํ เอวรฺูป อญฺญาณํ อทฺสสนํ อนภิสมฺโย อนนฺุโพโธ อสโมพฺโธ อปฺปฏฺิเวโร อสํคาหนา อปฺริยคาหนา อสมเปกฺชนา อปฺจฺจเวกฺชนา อปฺจฺจกฺขมฺมํ ทฺเมมฺมชฺฌํ พาลโย อสมปชฺชณฺญํ โมห ปโมโห สโมมโห อวิชฺชา อวิชฺชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปรียฺยญฺญานํ อวิชฺชาลงฺคิ โมห อกุสลมฺลํ – อโย วุจฺจติ โมหฯ

๑๒๓๙. ตตถ กตโม มาโน? เสโยยหมสมิตี มาโน, สทิสหมสมิตี มาโน, หิโนหมสมิตี มาโน; โย เอวรูป มาโน มณฺญนา มณฺญิตตตํ อุนฺนติ อุนฺนโม ฐโฆ สมปคฺคาโห เกตุกมยตา จิตตสฺส – อยํ วุจฺจติ มาโนฯ

๑๒๔๐. ตตถ กตมา ทิฏฺฐิ? สสฺสโต โลโกติ วา, อสฺสโต โลโกติ วา, อนนฺตวา โลโกติ วา, อนนฺตวา โลโกติ วา, ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา, อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรรนฺติ วา, โหติ ตถาคโต ปรมรณํ วา, น โหติ ตถาคโต ปรมรณํ วา, โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมรณํ วา, เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมรณํ วา: ยยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตา โร ทิฏฺฐิวิสุกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺพนทิตํ ทิฏฺฐิสํโยชนํ คาโห ปตฺติฏฺฐาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมม โคค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตตํ ติตฺถายตฺนํ วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิฯ สพฺพาปิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิฯ

๑๒๔๑. ตตถ กตมา วิจิกิจฺจา? สตุถฺริ กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, ฐเมม กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, สงฺเขม กงฺขติ วิจิกิจฺจติ สิกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, ปุพฺพเนต กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, อปรเนต กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, ปุพฺพนตาปรเนต กงฺขติ วิจิกิจฺจติ, อิทปฺปจฺยตา ปฏฺวิจฺจสมฺปฺปนฺนสฺส ฐเมมสฺส กงฺขติ วิจิกิจฺจติ: ยยา เอวรูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตตํ วิมติ วิจิกิจฺจา เทวพฺพิหํ เทวธาปโถ สํส โย, อนนฺกสคฺคาโห อาสปฺปนา ปริสปฺปนา อปรโยคานนา ฅมฺภิตตตํ จิตตสฺส มโนวิเลโข – อยํ วุจฺจติ วิจิกิจฺจาฯ

๑๒๔๒. ตตถ กตมํ ถินํ? ยยา จิตตสฺส อกฺลลตา อกมฺมณฺญตา โอลิยนา สลฺลียนา ลินํ ลียนา ลียิตตตํ ถินํ ถียนา ถียิตตตํ จิตตสฺส – อิทํ วุจฺจติ ถินํฯ

๑๒๔๓. ตตถ กตมํ อุทฺธจฺจํ? ยํ จิตตสฺส อุทฺธจฺจํ อุวฺปสโม เจตโส วิเกฺขโป ฆนฺตตตํ จิตตสฺส – อิทํ วุจฺจติ อุทฺธจฺจํฯ

๑๒๔๔. ตตถ กตมํ อหิริกํ? ยํ น หิริยติ หิริยิตเพฺพน, น หิริยติ ปาปกาณํ อกฺสลาณํ ฅมฺมานํ สฺมาปตฺติยา – อิทํ วุจฺจติ อหิริกํฯ

๑๒๔๕. ตตถ กตมํ อนินฺตปฺปํ? ยํ น โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตเพฺพน, น โอตฺตปฺปติ ปาปกาณํ อกฺสลาณํ ฅมฺมานํ สฺมาปตฺติยา – อิทํ วุจฺจติ อนินฺตปฺปํฯ

อิมะ ฅมฺมา กิเลสาฯ

๑๒๔๖. กตเม ฅมฺมา โน กิเลสา? เต ฐเมม ลฺลเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ฅมฺมา กามาวจฺรา, รุปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปริยาปฺนนา; เวทนากฺขโนธ ...เป.... วิญฺญาณกฺขโนธ; สพฺพพญฺจ รุปํ, อสงฺขตา จ ฐาตุ – อิมะ ฅมฺมา โน กิเลสาฯ

๑๒๔๗. กตเม ฅมฺมา สํกิเลสิกา? สาสฺวา กุสลากุสลาพฺยากตา ฅมฺมา กามาวจฺรา, รุปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; รุปกฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณกฺขโนธ – อิมะ ฅมฺมา สํกิเลสิกาฯ

๑๒๔๘. กตเม ฅมฺมา อสํกิเลสิกา? อปริยาปฺนนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ฐาตุ – อิมะ ฅมฺมา อสํกิเลสิกาฯ

๑๒๔๙. กตเม ฌมมา สํกิลิฏฐา? ตีณิ อกุสลมุลานิ – โลโห, โทโส, โมโห; ตเทกฏฐา จ กิเลสา, ตํสมปยุโตต เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ, ตํสมฏฐานํ กายกมมํ, วจี กมมํ, มโนกมมํ – อีเม ฌมมา สํกิลิฏฐาฯ

๑๒๕๐. กตเม ฌมมา อสํกิลิฏฐา? กุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนนา; เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ; สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา อสํกิลิฏฐาฯ

๑๒๕๑. กตเม ฌมมา กิเลสสมปยุตฺตา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา สมปยุตฺตา เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ – อีเม ฌมมา กิเลสสมปยุตฺตาฯ

๑๒๕๒. กตเม ฌมมา กิเลสวิปยุตฺตา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา วิปยุตฺตา เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ ; สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา กิเลสวิปยุตฺตาฯ

๑๒๕๓. กตเม ฌมมา กิเลสา เจว สํกิลีสิกา จ? เตว กิเลสา กิเลสา เจว สํกิลีสิกา จฯ

๑๒๕๔. กตเม ฌมมา สํกิลีสิกา เจว โน จ กิเลสา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา สํกิลีสิกา, เต ฌเมม ฐฺเปตฺวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา; รูปกุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ – อีเม ฌมมา สํกิลีสิกา เจว โน จ กิเลสาฯ

๑๒๕๕. กตเม ฌมมา กิเลสา เจว สํกิลิฏฐา จ? เตว กิเลสา กิเลสา เจว สํกิลิฏฐา จฯ

๑๒๕๖. กตเม ฌมมา สํกิลิฏฐา เจว โน จ กิเลสา? เตหิ ฌเมมฺหิ เย ฌมมา สํกิลิฏฐา, เต ฌเมม ฐฺเปตฺวา เวทนากุขโนธ...เป.... วิญญานกุขโนธ – อีเม ฌมมา สํกิลิฏฐา เจว โน จ กิเลสาฯ

๑๒๕๗. กตเม ฌมมา กิเลสา เจว กิเลสสมปยุตฺตา จ? โลโห โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, โมโห โลเกเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, โทโส โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, โมโห โทเสน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, มาโน โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, โมโห มาเนเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, ทิฏฐิ โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตา จ, โมโห ทิฏฐิยา กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ , วิจิกิจฉา โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตา จ, โมโห วิจิกิจฉาย กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, ถินํ โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, โมโห ถิเนเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อุทฺธจจํ โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, โมโห อุทฺธเจจเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อหิริกํ โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, โมโห อหิริเกเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อนนฺตตป্পํ โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, โมโห อนนฺตตเปปนํ กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, โลโห อุทฺธเจจเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อุทฺธจจํ โลเกเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, โทโส อุทฺธเจจเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อุทฺธจจํ โทเสน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, โมโห อุทฺธเจจเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อุทฺธจจํ โมเหเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, มาโน อุทฺธเจจเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อุทฺธจจํ มาเนเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, ทิฏฐิ อุทฺธเจจเน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตา จ, อุทฺธจจํ ทิฏฐิยา กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตฺตญจ, วิจิกิจฉา อุทฺธเจจเน กิเลโส เจว

กิเลสสมปยุตตา จ, อุทฺธจํ วิจิกิฉาย กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, ถีนํ อุทฺธเจจน
กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อุทฺธจํ ถิเนน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อหิริกํ อุทฺธ
เจจน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อุทฺธจํ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อ
โนตตป্পํ อุทฺธเจจน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อุทฺธจํ อโนตตเปปน กิเลโส เจว
กิเลสสมปยุตตญจ, โลโภ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อหิริกํ โลภเณน กิเลโส
เจว กิเลสสมปยุตตญจ, โทโส อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อหิริกํ โทเสน
กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, โมโห อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อหิริกํ โม
เหเนน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, มานो อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ , อหิริกํ
มานเณน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, ทิฏฐิ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตา จ, อหิ
ริกํ ทิฏฐิยา กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, วิจิกิฉา อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตา
จ, อหิริกํ วิจิกิฉาย กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, ถีนํ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุ
ตญจ, อหิริกํ ถิเนน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อุทฺธจํ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมป
ยุตตญจ, อหิริกํ อุทฺธเจจน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อโนตตป্পํ อหิริเกน กิเลโส เจว
กิเลสสมปยุตตญจ, อหิริกํ อโนตตเปปน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, โลโภ อโนตตเป
ปน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อโนตตป্পํ โลภเณน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ ,
โทโส อโนตตเปปน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อโนตตป্পํ โทเสน กิเลโส เจว กิเลส
สมปยุตตญจ, โมโห อโนตตเปปน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อโนตตป্পํ โมเหเนน
กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, มานอ อโนตตเปปน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุโตต จ, อ
โนตตป্পํ มานเณน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, ทิฏฐิ อโนตตเปปน กิเลโส เจว กิเลสสมป
ยุตตา จ, อโนตตป্পํ ทิฏฐิยา กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, วิจิกิฉา อโนตตเปปน กิเลโส
เจว กิเลสสมปยุตตา จ, อโนตตป্পํ วิจิกิฉาย กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, ถีนํ อ
โนตตเปปน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อโนตตป্পํ ถิเนน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุ
ตญจ, อุทฺธจํ อโนตตเปปน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อโนตตป্পํ อุทฺธเจจน กิเลโส
เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อหิริกํ อโนตตเปปน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ, อโนตตป্পํ
อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมปยุตตญจ – อิมะ ธมฺมา กิเลสสา เจว กิเลสสมปยุตตา จฯ

๑๒๕๘. กตเม ธมฺมา กิเลสสมปยุตตา เจว โน จ กิเลสสา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมป
ยุตตา เต ธมฺเม สฺสเปตฺวา เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญฺญาณกฺขโนธ – อิมะ ธมฺมา กิเลสสมป
ยุตตา เจว โน จ กิเลสสาฯ

๑๒๕๙. กตเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตตา สํกิลลิกา? เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตตา
สาสวา กุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญ
ญฺญาณกฺขโนธ – อิมะ ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตตา สํกิลลิกาฯ

๑๒๖๐. กตเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตตา อสํกิลลิกา ? อปรียาปนฺนา มคฺคา จ, มคฺคผลา
นิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิมะ ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตตา อสํกิลลิกาฯ

ปิฎกฺโก

๑๒๖๑. กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา? ตีณิ สํโยชนานิ – สกฺกายทิฏฐิ, วิจิกิฉา,
สึลฺลพฺพตปฺปารามาสฺฯ

๑๒๖๒. ตตถ กตมา สกกายทิฏฐิ? อธิ อสสฺสว ปุณฺณชโน อริยานํ อทสฺสาวิ อริย ฌมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปปริสํ อทสฺสาวิ สปปริสฌมฺมสฺส อโกวิโท สปปริสธ ฌมฺเม อวินีโต รูปํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, รูปวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมิมํ วา อตฺตานํ ๕ เวทนํ...เป.... สญฺญํ...เป.... สงฺขารํ...เป.... วิญฺญาณํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, วิญฺญาณวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณสฺมิมํ วา อตฺตานํ ๕ ยถา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ...เป. ... วิปริยาสคฺคาโห – อयํ วุจฺจติ สกกายทิฏฺฐิ ๕

๑๒๖๓. ตตถ กตมา วิจิกิจฺจา? สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺจติ...เป.... ฌมฺมิตตํ จิตฺตสฺส มโน วิเลโข – อยํ วุจฺจติ วิจิกิจฺจา ๕

๑๒๖๔. ตตถ กตโม สิลฺลพฺพตฺปราคาสฺส? อิติ พหิทฺธา สมณพฺรหฺมณานํ สีเลน สุทฺธิ วเตน สุทฺธิ สิลฺลพฺพเตน สุทฺธิติ – ยถา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ สิลฺลพฺพตฺปราคาสฺส ๕ อิมานิ ตีณิ สํโยชนานิ, ตเทกญฺลฺลา จ กิเลสา, ตํสมฺปยุโตต เวท นากฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณกฺขโนธ, ตํสมฺมุขานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ – อิมํ ฌมฺมา ทสฺสเนน ปหฺตพฺพา ๕

๑๒๖๕. กตเม ฌมฺมา น ทสฺสเนน ปหฺตพฺพา? เต ฌมฺเม ลฺลเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลา พฺยากตา ฌมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปริยาปนฺนา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณกฺขโนธ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิมํ ฌมฺมา น ทสฺสเนน ปหฺตพฺพา ๕

๑๒๖๖. กตเม ฌมฺมา ภาวนาย ปหฺตพฺพา? อวเสโส โลโภ โทโส โมหो, ตเทกญฺลฺลา จ กิเลสา, ตํสมฺปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญฺญาณกฺขโนธ, ตํสมฺมุขานํ กายกมฺมํ, วจี้ กมฺมํ มโนกมฺมํ – อิมํ ฌมฺมา ภาวนาย ปหฺตพฺพา ๕

๑๒๖๗. กตเม ฌมฺมา น ภาวนาย ปหฺตพฺพา? เต ฌมฺเม ลฺลเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลา พฺยากตา ฌมฺมา กามาวจฺรา, รูปาวจฺรา, อรูปาวจฺรา, อปริยาปนฺนา; เวทนากฺขโนธ ...เป.... วิญฺญาณกฺขโนธ; สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อิมํ ฌมฺมา น ภาวนาย ปหฺตพฺพา ๕

๑๒๖๘. กตเม ฌมฺมา ทสฺสเนน ปหฺตพฺพเหตุกา? ตีณิ สํโยชนานิ – สกกายทิฏฺฐิ, วิจิกิจฺจา, สิลฺลพฺพตฺปราคาสฺส ๕

๑๒๖๙. ตตถ กตมา สกกายทิฏฐิ? อธิ อสสฺสว ปุณฺณชโน อริยานํ อทสฺสาวิ อริย ฌมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปปริสํ อทสฺสาวิ สปปริสฌมฺมสฺส อโกวิโท สปปริสธ ฌมฺเม อวินีโต รูปํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, รูปวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมิมํ วา อตฺตานํ ๕ เวทนํ...เป.... สญฺญํ...เป.... สงฺขารํ...เป.... วิญฺญาณํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ, วิญฺญาณวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณสฺมิมํ วา อตฺตานํ ๕ ยถา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ...เป. ... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ สกกายทิฏฺฐิ ๕

๑๒๗๐. ตตถ กตมา วิจิกิจฺจา? สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺจติ...เป.... ฌมฺมิตตํ จิตฺตสฺส มโน วิเลโข – อยํ วุจฺจติ วิจิกิจฺจา ๕

๑๒๗๑. ตตถ กตโม สิลฺลพฺพตฺปราคาสฺส? อิติ พหิทฺธา สมณพฺรหฺมณานํ สีเลน สุทฺธิ วเตน สุทฺธิ สิลฺลพฺพเตน สุทฺธิติ – ยถา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ สิลฺลพฺพตฺปราคาสฺส ๕ อิมานิ ตีณิ สํโยชนานิ, ตเทกญฺลฺลา จ กิเลสา, ตํสมฺปยุโตต เวท

นากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ, ตัมมฐานํ กายกมมํ, วจีกมมํ, มโนกมมํ – อิมะมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกาฯ ตีณิ สํโยชนานิ – สกกายทิกฺขุ, วิจิกิจฺจา, สีลพฺพตปฺรามาโส – อิมะมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพาฯ ตเทกโณลฺล โลโภ โทโส โมโห – อิมะมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุฯ ตเทกโณลฺลา จ กิเลสา, ตัมมปฺยุโตต เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ, ตัมมฐานํ กายกมมํ, วจีกมมํ, มโนกมมํ – อิมะมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๒๗๒. กตเม ฐมมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา? เต ฐมเม ลฺลเปตฺวา อวเสสา กุสลา กุสลาพฺยากตา ฐมมา กามาวจฺรา , รุปาวจฺรา, อรุปาวจฺรา, อปฺริยาปฺนนา; เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ; สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะมมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๒๗๓. กตเม ฐมมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา? อวเสโส โลโภ โทโส โมโห – อิมะมมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุฯ ตเทกโณลฺลา จ กิเลสา, ตัมมปฺยุโตต เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ, ตัมมฐานํ กายกมมํ, วจีกมมํ, มโนกมมํ – อิมะมมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๒๗๔. กตเม ฐมมา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา? เต ฐมเม ลฺลเปตฺวา อวเสสา กุสลา กุสลาพฺยากตา ฐมมา กามาวจฺรา, รุปาวจฺรา, อรุปาวจฺรา, อปฺริยาปฺนนา; เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ; สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะมมา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๒๗๕. กตเม ฐมมา สวิตกกา? สวิตกกฺกมฺมียํ กามาวจเร รุปาวจเร อปฺริยาปฺนเนน, วิตกํ ลฺลเปตฺวา, ตัมมปฺยุโตต เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ – อิมะมมา สวิตกกาฯ

๑๒๗๖. กตเม ฐมมา อวิตกกา? อวิตกกฺกมฺมียํ กามาวจเร รุปาวจเร อรุปาวจเร อปฺริยาปฺนเนน; เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ; วิตโกก จ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะมมา อวิตกกาฯ

๑๒๗๗. กตเม ฐมมา สวิจฺจรา? สวิจฺจรกฺกมฺมียํ กามาวจเร รุปาวจเร อปฺริยาปฺนเนน, วิจาร์ ลฺลเปตฺวา, ตัมมปฺยุโตต เวทนากษโนธ, สญฺญากษโนธ, สงฺขารกษโนธ, วิญญานกษโนธ – อิมะมมา สวิจฺจราฯ

๑๒๗๘. กตเม ฐมมา อวิจฺจรา? อวิจฺจรกฺกมฺมียํ กามาวจเร รุปาวจเร อรุปาวจเร อปฺริยาปฺนเนน; เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ; วิจาร์ จ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะมมา อวิจฺจราฯ

๑๒๗๙. กตเม ฐมมา สปปิตีกา? สปปิตีกฺกมฺมียํ กามาวจเร รุปาวจเร อปฺริยาปฺนเนน , ปีติ ลฺลเปตฺวา, ตัมมปฺยุโตต เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ – อิมะมมา สปปิตีกาฯ

๑๒๘๐. กตเม ฐมมา อปปิตีกา? อปปิตีกฺกมฺมียํ กามาวจเร รุปาวจเร อรุปาวจเร อปฺริยาปฺนเนน; เวทนากษโนธ...เป.... วิญญานกษโนธ; ปีติ จ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิมะมมา อปปิตีกาฯ

๑๒๘๑. กตเม ฌมมา ปีติสหคตา? ปีติภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปรียาปนฺเนน, ปีติํ ฐฺเฎเตวา, ตํสมปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อีเม ฌมมา ปีติสหคตาฯ

๑๒๘๒. กตเม ฌมมา น ปีติสหคตา? น ปีติภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปรียาปนฺเนน; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ; ปีติ จ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา น ปีติสหคตาฯ

๑๒๘๓. กตเม ฌมมา สุขสหคตา? สุขภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปรียาปนฺเนน, สุขํ ฐฺเฎเตวา, ตํสมปยุโตต สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ, วิญญานกฺขโนธ – อีเม ฌมมา สุขสหคตาฯ

๑๒๘๔. กตเม ฌมมา น สุขสหคตา? น สุขภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปรียาปนฺเนน; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ; สุขญจ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา น สุขสหคตาฯ

๑๒๘๕. กตเม ฌมมา อุเปกฺขาสหคตา? อุเปกฺขาภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปรียาปนฺเนน, อุเปกฺขํ ฐฺเฎเตวา, ตํสมปยุโตต สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ, วิญญานกฺขโนธ – อีเม ฌมมา อุเปกฺขาสหคตาฯ

๑๒๘๖. กตเม ฌมมา น อุเปกฺขาสหคตา? น อุเปกฺขาภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปรียาปนฺเนน, เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ, อุเปกฺขา จ, สพฺพญจ รูปํ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา น อุเปกฺขาสหคตาฯ

๑๒๘๗. กตเม ฌมมา กามาวจรา? เหฏฺฐโต อวิจฺฉินฺนํ ปริยฺนตํ กริตฺวา, อุปริโต ปรนิมมิตฺวสวตฺตี เทเว [ปรนิมมิตวสวตฺตีเทเว (สํ. ก.)] อโนตฺ กริตฺวา, ยํ เอตสฺมี อนฺตเร เอตถาวจรา เอตถ ปริยาปนฺนา ขนฺธชาติ อายตนา, รูปํ เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณํ – อีเม ฌมมา กามาวจราฯ

๑๒๘๘. กตเม ฌมมา น กามาวจรา? รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนฺนา – อีเม ฌมมา น กามาวจราฯ

๑๒๘๙. กตเม ฌมมา รูปาวจรา? เหฏฺฐโต พุรหฺมโลกํ ปริยฺนตํ กริตฺวา, อุปริโต อกนิญฺญสฺส เทเว [อกนิญฺญสฺสเทเว (สํ. ก.)] อโนตฺ กริตฺวา, ยํ เอตสฺมี อนฺตเร เอตถาวจรา เอตถ ปริยาปนฺนา สฺมาปนฺนสฺส วา อุปปนฺนสฺส วา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหริสฺส [ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารสฺส (ก.)] วา จิตฺตเจตฺสีกา ฌมมา – อีเม ฌมมา รูปาวจราฯ

๑๒๙๐. กตเม ฌมมา น รูปาวจรา? กามาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนฺนา – อีเม ฌมมา น รูปาวจราฯ

๑๒๙๑. กตเม ฌมมา อรูปาวจรา? เหฏฺฐโต อากาसानญายตฺนูปเค เทเว ปริยฺนตํ กริตฺวา, อุปริโต เนวสญฺญานาสญฺญายตฺนูปเค เทเว อโนตฺ กริตฺวา, ยํ เอตสฺมี อนฺตเร เอตถาวจรา เอตถ ปริยาปนฺนา สฺมาปนฺนสฺส วา อุปปนฺนสฺส วา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหริสฺส วา จิตฺตเจตฺสีกา ฌมมา – อีเม ฌมมา อรูปาวจราฯ

๑๒๙๒. กตเม ฌมมา น อรูปาวจรา? กามาวจรา, รูปาวจรา, อปรียาปนนา – อีเม ฌมมา น อรูปาวจราฯ

๑๒๙๓. กตเม ฌมมา ปริยาปนนา? สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อีเม ฌมมา ปริยาปนนาฯ

๑๒๙๔. กตเม ฌมมา อปรียาปนนา? มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา อปรียาปนนาฯ

๑๒๙๕. กตเม ฌมมา นิยุยานิกา? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนนา – อีเม ฌมมา นิยุยานิกาฯ

๑๒๙๖. กตเม ฌมมา อนิยุยานิกา? เต ฌเมม ลฺลเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนนา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ, สพฺพญจ รูป, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา อนิยุยานิกาฯ

๑๒๙๗. กตเม ฌมมา นียตา? ปญจ กมฺมานิ อานนฺตริกานิ, ยา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิ นียตา, จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนนา – อีเม ฌมมา นียตาฯ

๑๒๙๘. กตเม ฌมมา อนียตา? เต ฌเมม ลฺลเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนนา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ, สพฺพญจ รูป, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา อนียตาฯ

๑๒๙๙. กตเม ฌมมา สอฺตฺตรา? สาสวา กุสลากุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา; รูปกฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ – อีเม ฌมมา สอฺตฺตราฯ

๑๓๐๐. กตเม ฌมมา อนฺตฺตรา? อปรียาปนนา มคฺคา จ, มคฺคผลานิ จ, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา อนฺตฺตราฯ

๑๓๐๑. กตเม ฌมมา สรณา? ตีณิ อกุสลมูลานิ โลภ, โทโส, โมห; ตเทกฺกฺขลฺลา จ กิเลส, ตสมฺปยุโตต เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ, ตสมฺกฺขลฺลัน กายกมฺม, วจี กมฺม, มโนกมฺม – อีเม ฌมมา สรณาฯ

๑๓๐๒. กตเม ฌมมา อรณา? กุสลาพยากตา ฌมมา กามาวจรา, รูปาวจรา, อรูปาวจรา, อปรียาปนนา; เวทนากฺขโนธ...เป.... วิญญานกฺขโนธ, สพฺพญจ รูป, อสงฺขตา จ ชาติ – อีเม ฌมมา อรณาฯ

อภิธมมทุกๆ

สตตฺตนิทกทุกนิทกขป

๑๓๐๓. กตเม ฌมมา วิชฺชาภาคิโน? วิชฺชาย สมฺปยุตฺตกา ฌมมา – อีเม ฌมมา วิชฺชาภาคิโนฯ

๑๓๐๔. กตเม ฌมมา อวิชชาภาคิโน? อวิชชาย สมปยุตตกา ฌมมา – อิมะ ฌมมา อวิชชาภาคิโนฯ

๑๓๐๕. กตเม ฌมมา วิชขูปมา? เภฏฐิเมสฺ ตีสุ อริยมเคคฺสฺ ปญญา – อิมะ ฌมมา วิชขูปมาฯ

๑๓๐๖. กตเม ฌมมา วชิรูปมา? อุปปริฏฐิเม อรหตฺตมเคคฺ ปญญา – อิมะ ฌมมา วชิรูปมาฯ

๑๓๐๗. กตเม ฌมมา พาลา? อหิริกญฺจ อโนตฺตปฺปญฺจ – อิมะ ฌมมา พาลาฯ สเพพฺปิ อกุสลา ฌมมา พาลาฯ

๑๓๐๘. กตเม ฌมมา ปณฺทิตา? หิริ จ โอตฺตปฺปญฺจ – อิมะ ฌมมา ปณฺทิตาฯ สเพพฺปิ กุสลา ฌมมา ปณฺทิตาฯ

๑๓๐๙. กตเม ฌมมา กณฺหา? อหิริกญฺจ อโนตฺตปฺปญฺจ – อิมะ ฌมมา กณฺหาฯ สเพพฺปิ อกุสลา ฌมมา กณฺหาฯ

๑๓๑๐. กตเม ฌมมา สุกกา? หิริ จ โอตฺตปฺปญฺจ – อิมะ ฌมมา สุกกาฯ สเพพฺปิ กุสลา ฌมมา สุกกาฯ

๑๓๑๑. กตเม ฌมมา ตปฺนียา? กายทฺถจฺจริตํ, วจฺจิทฺถจฺจริตํ, มโนทฺถจฺจริตํ – อิมะ ฌมมา ตปฺนียาฯ สเพพฺปิ อกุสลา ฌมมา ตปฺนียาฯ

๑๓๑๒. กตเม ฌมมา อตปฺนียา? กายสุจฺจริตํ, วจฺจิสฺสุจฺจริตํ, มโนสุจฺจริตํ – อิมะ ฌมมา อตปฺนียาฯ สเพพฺปิ กุสลา ฌมมา อตปฺนียาฯ

๑๓๑๓. กตเม ฌมมา อธิวจฺณา? ยา เตสํ เตสํ ฌมมานํ สงฺขา สมณญฺยา ปญฺญุตฺติ โวหาโร นามํ นามกมฺมํ นามเชยฺยํ นิรุตฺติ พุยฺยชนํ อภิลาโป – อิมะ ฌมมา อธิวจฺณาฯ สเพพฺพว ฌมมา อธิวจฺนปฺปภาฯ

๑๓๑๔. กตเม ฌมมา นิรุตฺติ? ยา เตสํ เตสํ ฌมมานํ สงฺขา สมณญฺยา ปญฺญุตฺติ โวหาโร นามํ นามกมฺมํ นามเชยฺยํ นิรุตฺติ พุยฺยชนํ อภิลาโป – อิมะ ฌมมา นิรุตฺติฯ สเพพฺพว ฌมมา นิรุตฺติปฺปภาฯ

๑๓๑๕. กตเม ฌมมา ปญฺญุตฺติ? ยา เตสํ เตสํ ฌมมานํ สงฺขา สมณญฺยา ปญฺญุตฺติ โวหาโร นามํ นามกมฺมํ นามเชยฺยํ นิรุตฺติ พุยฺยชนํ อภิลาโป – อิมะ ฌมมา ปญฺญุตฺติฯ สเพพฺพว ฌมมา ปญฺญุตฺติปฺปภาฯ

๑๓๑๖. ตตฺถ กตมํ นามํ? เวทนาภฺขโนธ, สณฺญาภฺขโนธ, สงฺขารภฺขโนธ, วิญฺญาณภฺขโนธ, อสงฺขตา จ ธาตุ – อิทํ วุจฺจติ นามํฯ

๑๓๑๗. ตตฺถ กตมํ รูปํ? จตฺตารอ จ มหาภูตา, จตฺนุนนฺจ มหาภูตานํ อุปาทาย รูปํ – อิทํ วุจฺจติ รูปํฯ

๑๓๑๘. ตตถ กตมา อวิชชา? ยํ อญฺญาณํ อทสฺสนํ...เป.... อวิชชาลงฺคิ โมโห อกุสล
มูลํ – อयํ วุจฺจติ อวิชชาฯ

๑๓๑๙. ตตถ กตมา ภวตณฺหา? โย ภเวสฺส ภวฉโนท...เป.... ภวโฆณฺसानํ – อยํ วุจฺจติ
ภวตณฺหาฯ

๑๓๒๐. ตตถ กตมา ภวทิกฺขณฺนิ? ภวิสฺสติ อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิกฺขณฺนิ
ทิกฺขณฺนิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ ภวทิกฺขณฺนิฯ

๑๓๒๑. ตตถ กตมา วิภวทิกฺขณฺนิ? น ภวิสฺสติ อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิกฺขณฺนิ
ทิกฺขณฺนิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ วิภวทิกฺขณฺนิฯ

๑๓๒๒. ตตถ กตมา สสฺสตทิกฺขณฺนิ? สสฺสโต อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิกฺขณฺนิ
ทิกฺขณฺนิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ สสฺสตทิกฺขณฺนิฯ

๑๓๒๓. ตตถ กตมา อฺเจตททิกฺขณฺนิ? อฺเจตฺตททิสฺสติ อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิกฺขณฺนิ
ทิกฺขณฺนิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ อฺเจตททิกฺขณฺนิฯ

๑๓๒๔. ตตถ กตมา อนตฺวา ทิกฺขณฺนิ? อนตฺวา อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิกฺขณฺนิ
ทิกฺขณฺนิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ อนตฺวา ทิกฺขณฺนิฯ

๑๓๒๕. ตตถ กตมา อนนตฺวา ทิกฺขณฺนิ? อนนตฺวา อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิกฺขณฺนิ
ทิกฺขณฺนิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ อนนตฺวา ทิกฺขณฺนิฯ

๑๓๒๖. ตตถ กตมา ปุพฺพนฺตานทิกฺขณฺนิ? ปุพฺพนฺตํ อารพฺภ ยา อฺปฺปชฺชติ ทิกฺขณฺนิ
ทิกฺขณฺนิคตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ ปุพฺพนฺตานทิกฺขณฺนิฯ

๑๓๒๗. ตตถ กตมา อปรนฺตานทิกฺขณฺนิ? อปรนฺตํ อารพฺภ ยา อฺปฺปชฺชติ ทิกฺขณฺนิ ทิกฺขณฺนิคตํ...
เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อยํ วุจฺจติ อปรนฺตานทิกฺขณฺนิฯ

๑๓๒๘. ตตถ กตมํ อหิริกํ? ยํ น หิริยติ หิริยิตเพฺพน, น หิริยติ ปาปกาณํ อกุสลาณํ ฌม
มานํ สฺมาปตฺติยา – อิทํ วุจฺจติ อหิริกํฯ

๑๓๒๙. ตตถ กตมํ อโนตฺตปฺปํ? ยํ น โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตเพฺพน, น โอตฺตปฺปติ ปา
ปกาณํ อกุสลาณํ ฌมมานํ สฺมาปตฺติยา – อิทํ วุจฺจติ อโนตฺตปฺปํฯ

๑๓๓๐. ตตถ กตมา หิริ? ยํ หิริยติ หิริยิตเพฺพน, หิริยติ ปาปกาณํ อกุสลาณํ ฌมมานํ สฺมา
ปตฺติยา – อยํ วุจฺจติ หิริฯ

๑๓๓๑. ตตถ กตมํ โอตฺตปฺปํ? ยํ โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตเพฺพน, โอตฺตปฺปติ ปาปกาณํ
อกุสลาณํ ฌมมานํ สฺมาปตฺติยา – อิทํ วุจฺจติ โอตฺตปฺปํฯ

๑๓๓๒. ตตถ กตมา โทวจฺสสตา? สหฌมฺมิเก วุจฺจมาเน โทวจฺสสายํ โทวจฺสสียํ โท
วจฺสสตา วิปฺปทฺธิกุลคฺคาหิตา วิปฺจณฺเณสํสาตฺตา อนาทรียํ อนาทรตา อคารวตา อปฺปทฺธิสฺสวตา
– อยํ วุจฺจติ โทวจฺสสตาฯ

๑๓๓๓. ตตถ กตมา ปาปมิตตตา? เย เต ปุคฺคลา อสฺสทฺธา ทุสฺสีลา อปฺปสฺสุตา มจฺฉริโน ทุปฺปญฺญา, ยา เตสํ เสวนา นิเสวนา สํเสวนา ภขนา สมภขนา ภตฺติ สมภตฺติ ตํสมปวงฺกตา – อयํ วุจฺจติ ปาปมิตตตาฯ

๑๓๓๔. ตตถ กตมา โสวจสฺสตา? สหธมฺมิเก วุจฺจมาเน โสวจสฺสาयํ โสวจสฺสียํ โสวจสฺสตา อปฺปฏิกุลคฺคาหิตา อวิปฺจณฺเณกสาดตา สคารวตา สาทริยํ สาทรตา สปปฏิสฺสวตา – อยํ วุจฺจติ โสวจสฺสตาฯ

๑๓๓๕. ตตถ กตมา กลฺยาณมิตตตา? เย เต ปุคฺคลา สทฺธา สීลวโนต พหุสฺสุตา จาควโนต ปญฺญวโนต, ยา เตสํ เสวนา นิเสวนา สํเสวนา ภขนา สมภขนา ภตฺติ สมภตฺติ ตํสมปวงฺกตา – อยํ วุจฺจติ กลฺยาณมิตตตาฯ

๑๓๓๖. ตตถ กตมา อาปตฺติกุสลตา? ปญฺจปี อาปตฺติกุขนฺธา อาปตฺติโย, สตฺตปี อาปตฺติกุขนฺธา อาปตฺติโยฯ ยา ตาสํ อาปตฺตึนํ อาปตฺติกุสลตา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อยํ วุจฺจติ อาปตฺติกุสลตาฯ

๑๓๓๗. ตตถ กตมา อาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา? ยา ตาหิ อาปตฺตึหิ วุฏฺฐานกุสลตา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อยํ วุจฺจติ อาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตาฯ

๑๓๓๘. ตตถ กตมา สმაปตฺติกุสลตา? อตฺถิ สวิตกฺกสฺวิจฺจารา สმაปตฺติ, อตฺถิ อวิตกฺกวิจฺจารมตฺตา สმაปตฺติ, อตฺถิ อวิตกฺกอวิจฺจารา สმაปตฺติฯ ยา ตาสํ สმაปตฺตึนํ สმაปตฺติกุสลตา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อยํ วุจฺจติ สმაปตฺติกุสลตาฯ

๑๓๓๙. ตตถ กตมา สมาสตฺติวุฏฺฐานกุสลตา? ยา ตาหิ สมาสตฺตึหิ วุฏฺฐานกุสลตา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อยํ วุจฺจติ สมาสตฺติวุฏฺฐานกุสลตาฯ

๑๓๔๐. ตตถ กตมา ชาติกุสลตา? อฏฺฐารส ชาติโย จกฺขุชาติ รูปรชาติ จกฺขุวิญญาณชาติ, โสฺถชาติ สทฺทชาติ โสฺถวิญญาณชาติ, ฆานชาติ คนฺธชาติ ฆานวิญญาณชาติ, ชีวฺหาชาติ รสชาติ ชีวฺหาวิญญาณชาติ, กายชาติ โผฏฺฐพฺพชาติ กายวิญญาณชาติ, มโนชาติ ฌมฺมชาติ มโนวิญญาณชาติฯ ยา ตาสํ ชาตินํ ชาติกุสลตา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อยํ วุจฺจติ ชาติกุสลตาฯ

๑๓๔๑. ตตถ กตมา มนสิการกุสลตา? ยา ตาสํ ชาตินํ มนสิการกุสลตา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อยํ วุจฺจติ มนสิการกุสลตาฯ

๑๓๔๒. ตตถ กตมา อายตฺนกุสลตา? ทฺวาทสยตฺตานานิ – จกฺขายตฺนํ, รูปายตฺนํ, โสฺถายตฺนํ, สทฺทายตฺนํ, ฆานายตฺนํ, คนฺธายตฺนํ, ชีวฺหายตฺนํ, รสายตฺนํ, กายายตฺนํ, โผฏฺฐพฺพายตฺนํ, มนายตฺนํ, ฌมฺมายตฺนํฯ ยา เตสํ อายตฺตานํ อายตฺนกุสลตา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ – อยํ วุจฺจติ อายตฺนกุสลตาฯ

๑๓๔๓. ตตถ กตมา ปฏิจฺจสมฺปปาตกุสลตา? อวิขฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญญาณํ, วิญญาณปจฺจยา นามรูปํ, นามรูปปจฺจยา สฬายตฺนํ, สฬายตฺนปจฺจยา ผโสส,

๑๓๕๓. ตตถ กตมา โภชเน อมตตณฺณตา? อิเธกัจจ อปฺปฏิสงฺขา อโยนิโส อาหารํ
อาหารเติ ทวาย มทาย มณฺฑนาย วิภูสณายฯ ยา ตตถ อสนฺตญฺฐิตา อมตตณฺณตา อปฺปฏิสง
ขา โภชเน – อยํ วุจฺจติ โภชเน อมตตณฺณตาฯ

๑๓๕๔. ตตถ กตมา อินฺทริเยสฺส คุตตทวารตา? อิเธกัจจ จกฺขณา รูปํ ทิสฺวา น นิमितฺตค
คาคี โหติ น อนุพยุญชนคคาคีฯ ยตฺวาธิกฺรณเมณํ จกฺขณฺทริยํ อสํวฏฺ วัหรณฺตํ อภิชฺฌาโท
มนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฅมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ, ตสฺส สํวราย ปฏฺิปปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขณฺทริยํ,
จกฺขณฺทริเย สํวโร อปฺปชฺชติฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา...เป.... ฃาเนน คนฺธํ ฃายิตฺวา...เป.... ฃิว
หาย รสํ สายิตฺวา...เป.... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา...เป.... มนฺสา ฅมฺมํ วิญญาย น นิमितฺตค
คาคี โหติ นานุพยุญชนคคาคีฯ ยตฺวาธิกฺรณเมณํ มนินฺทริยํ อสํวฏฺ วัหรณฺตํ อภิชฺฌาโทมนส
สา ปาปกา อกฺุสลา ฅมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ, ตสฺส สํวราย ปฏฺิปปชฺชติ, รกฺขติ มนินฺทริยํ, มนินฺท
ริเย สํวโร อปฺปชฺชติฯ ยา อิเมสํ ฅนฺนํ อินฺทริยานํ คุตติ โคปนา อารโกช สํวโร – อยํ วุจฺจติ อิน
ทริเยสฺส คุตตทวารตาฯ

๑๓๕๕. ตตถ กตมา โภชเน มตตณฺณตา? อิเธกัจจ ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหารเ
ติ – เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสณาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ลฺลิตฺยา ยาปนาย วิ
หีสฺสปฺรติยา พุรฺหมจฺริยานุคคหาย , อิติ ปฺราณญจ เวทนํ ปฏฺิหงฺขามิ, นวญจ เวทนํ น อปฺปา
เทสฺสามิ, ยาดฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ฃาสฺวิหาโร จาติฯ ยา ตตถ สนฺตญฺฐิตา
มตตณฺณตา ปฏิสงฺขา โภชเน – อยํ วุจฺจติ โภชเน มตตณฺณตาฯ

๑๓๕๖. ตตถ กตมํ มุญฺหฺลสฺสจฺจํ? ยา อสติ อนนุสฺสติ อปฺปฏิสฺสติ อสติ อสรณฺตา อฅารณ
ตา ปิลาปนฺตา สมฺมุสนฺตา – อิทํ วุจฺจติ มุญฺหฺลสฺสจฺจํฯ

๑๓๕๗. ตตถ กตมํ อสมปฺชฃญฺญํ? ยํ อญฺญาณํ อทสฺสนํ...เป.... อวิชฺชาลงคฺคิ โมโห อก
สลมฺภํ – อิทํ วุจฺจติ อสมปฺชฃญฺญํฯ

๑๓๕๘. ตตถ กตมา สติ? ยา สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณฺตา ฅารณฺตา อปิลาปนฺตา
อสมมุสนฺตา สติ สตินฺทริยํ สติพลํ สมฺมาสติ – อยํ วุจฺจติ สติฯ

๑๓๕๙. ตตถ กตมํ สมปฺชฃญฺญํ? ยา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฅมฺมวิจโย สม
มาทิจฺฉิ – อิทํ วุจฺจติ สมปฺชฃญฺญํฯ

๑๓๖๐. ตตถ กตมํ ปฏิสงฺขานพลํ? ยา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฅมฺมวิจโย
สมฺมาทิจฺฉิ – อิทํ วุจฺจติ ปฏิสงฺขานพลํฯ

๑๓๖๑. ตตถ กตมํ ภาวนาพลํ? ยา กุสลาณํ ฅมฺมานํ อาเสวนา ภาวนา พหุสํกมฺมํ – อิทํ
วุจฺจติ ภาวนาพลํฯ สตฺตปิ โปชฺฌนฺคา ภาวนาพลํฯ

๑๓๖๒. ตตถ กตโม สมโถ? ยา จิตฺตสฺส ลฺลิตฺติ...เป.... สมฺมาสมาธิ – อยํ วุจฺจติ สมโถฯ

๑๓๖๓. ตตถ กตมา วิปสฺสนา? ยา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฅมฺมวิจโย สม
มาทิจฺฉิ – อยํ วุจฺจติ วิปสฺสนาฯ

๑๓๖๔. ตตถ กตมํ สมณนิมิตตํ? ยะ จิตตสฺส ลลิตี...เป.... สมฺมาสมายี – อิทํ วุจฺจติ สมณนิมิตตํ

๑๓๖๕. ตตถ กตมํ ปคฺคาหนิมิตตํ? โย เจตสีโก วัริยารโม...เป.... สมฺมาวาယามิ – อิทํ วุจฺจติ ปคฺคาหนิมิตตํ

๑๓๖๖. ตตถ กตมํ ปคฺคาโห? โย เจตสีโก วัริยารโม...เป.... สมฺมาวาယามิ – อญฺญํ วุจฺจติ ปคฺคาโห

๑๓๖๗. ตตถ กตมํ อวิเกชโป? ยะ จิตตสฺส ลลิตี...เป.... สมฺมาสมายี – อญฺญํ วุจฺจติ อวิเกชโป

๑๓๖๘. ตตถ กตมา ลลิตวิปตติ? โย กายิกโก วัติดุกฺกโม, วาจสีโก วัติดุกฺกโม, กายิกวาจสีโก วัติดุกฺกโม – อญฺญํ วุจฺจติ ลลิตวิปตติฯ สพฺพมปิ ทสฺส ลลิตวิปตติฯ

๑๓๖๙. ตตถ กตมา ทิฏฐีวิปตติ? นตฺถิ ทินฺนํ, นตฺถิ ยิฏฺฐํ, นตฺถิ หุตํ, นตฺถิ สุกตทกฺกญฺญานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก, นตฺถิ อญฺญํ โลโก, นตฺถิ ปโร โลโก, นตฺถิ มาตา, นตฺถิ ปิตา, นตฺถิ สุตตา โอปปาทิกา, นตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมมคฺคตา สมฺมาปฏฺธิปณฺนา เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สญฺญํ อภิญฺญา สจฺจิกิตฺวา ปเวเทนตฺติติ: ยะ เอวรูปา ทิฏฐิ ทิฏฐิคฺตํ...เป.... วิปริยาสคฺคาโห – อญฺญํ วุจฺจติ ทิฏฐีวิปตติฯ สพฺพมปิ มิจฺฉาทิฏฐิ ทิฏฐีวิปตติฯ

๑๓๗๐. ตตถ กตมา ลลิตสมฺปทา? โย กายิกโก อวัติดุกฺกโม, วาจสีโก อวัติดุกฺกโม, กายิกวาจสีโก อวัติดุกฺกโม – อญฺญํ วุจฺจติ ลลิตสมฺปทาฯ สพฺพมปิ ลลิตสํวโร ลลิตสมฺปทาฯ

๑๓๗๑. ตตถ กตมา ทิฏฐิสมฺปทา? อตฺถิ ทินฺนํ, อตฺถิ ยิฏฺฐํ, อตฺถิ หุตํ, อตฺถิ สุกตทกฺกญฺญานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก, อตฺถิ อญฺญํ โลโก, อตฺถิ ปโร โลโก, อตฺถิ มาตา, อตฺถิ ปิตา, อตฺถิ สุตตา โอปปาทิกา, อตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมมคฺคตา สมฺมาปฏฺธิปณฺนา ये อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สญฺญํ อภิญฺญา สจฺจิกิตฺวา ปเวเทนตฺติติ: ยะ เอวรูปา ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฐิ – อญฺญํ วุจฺจติ ทิฏฐิสมฺปทาฯ สพฺพมปิ สมฺมาทิฏฐิ ทิฏฐิสมฺปทาฯ

๑๓๗๒. ตตถ กตมา ลลิตวิสุทฺธิ? โย กายิกโก อวัติดุกฺกโม, วาจสีโก อวัติดุกฺกโม, กายิกวาจสีโก อวัติดุกฺกโม – อญฺญํ วุจฺจติ ลลิตวิสุทฺธิฯ สพฺพมปิ ลลิตสํวโร ลลิตวิสุทฺธิฯ

๑๓๗๓. ตตถ กตมา ทิฏฐิวิสุทฺธิ? กมฺมสฺส กตญฺญานํ สจฺจานุโลมิกญฺญานํ มคฺคสมงฺคิสฺส ญฺยานํ ผลสมงฺคิสฺส ญฺยานํ

๑๓๗๔. ทิฏฐิวิสุทฺธิ โข ปณฺาติ – ยะ ปญฺญา ปชานนา...เป.... อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฐิ

๑๓๗๕. ยถาทิฏฐิสฺส จ ปณฺานนฺติ – โย เจตสีโก วัริยารโม...เป.... สมฺมาวายาไม

๑๓๗๖. สํเวโคติ – ชาตฺธิกญฺํ ชราภญฺํ พุยาธิกญฺํ มรณภญฺํ สํเวชนิยํ [สํเวชนิยํ (สี.)] ลลิตนฺติ – ชาตฺติ ชรา พุยาธิ มรณํ

๑๓๗๗. สัมผัส จ โยนิโส ปธานนฺติ – อธิ ภิกขุ อนุปปนฺนํ ปาปกาณฺ อกุสลาณํ ฐมาณํ อนุปปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วีริยํ อารกตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี, อนุปปนฺนํ ปาปกาณฺ อกุสลาณํ ฐมาณํ ปหานาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วีริยํ อารกตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี, อนุปปนฺนํ กุสลาณํ ฐมาณํ อนุปปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วีริยํ อารกตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี, อนุปปนฺนํ กุสลาณํ ฐมาณํ สฺฐิตียา อสโมมสาย ภิกฺโขภาวาย เวปุลลํ ภาวนาย ปาริปุริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วีริยํ อารกตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี

๑๓๗๘. อสนฺตญฺฐิตา จ กุสเลสุ ฐเมมฺสุติ – ยถา กุสลาณํ ฐมาณํ ภาวนาย อสนฺตญฺฐิตสฺส ภิกฺโขภมฺยตา

๑๓๗๙. อปฺปญฺญวานิตา จ ปธานสมฺมิตฺติ – ยถา กุสลาณํ ฐมาณํ ภาวนาย สกฺกจฺจกิริยา ตา สาทจฺจกิริยาตา อญฺญิตกิริยาตา อโนลีนวตฺติตา อนิกฺขิตตฉนฺทตา อนิกฺขิตตตฺตรตา อาเสวนา ภาวนา พหุลีกมฺมํ

๑๓๘๐. วิชฺชาตี – ติสฺโส วิชฺชา – ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติ ญฺาณํ วิชฺชา, สตฺตานํ จตฺตปาเต ญฺาณํ วิชฺชา, อาสวานํ ขเย ญฺาณํ วิชฺชา

๑๓๘๑. วิมุตฺตตี – เทว วิมุตฺตติโย – จิตฺตสฺส [จิตฺตสฺส จ (สี. สฺยา.)] อธิมุตฺติ, นิพฺพานญจ

๑๓๘๒. ขเย ญฺาณนฺติ – มคฺคสมงฺคิสฺส ญฺาณํ

๑๓๘๓. อนุปปาเท ญฺาณนฺติ – ผลสมงฺคิสฺส ญฺาณํ

นิเกชปภณฺทํ นิฏฺฐิตํ

๔. อภิลักขณภาพ

ติกอดฤทธาโร

๑๓๘๔. กตเม ฌมมา กุสลา? จตุสฺส ภูมีสฺส กุสลํ – อิมะ ฌมมา กุสลาฯ

๑๓๘๕. กตเม ฌมมา อกุสลา? ทวาทส อกุสลจิตตูปปาทา – อิมะ ฌมมา อกุสลาฯ

๑๓๘๖. กตเม ฌมมา อพยากตา? จตุสฺส ภูมีสฺส วิปาโก, ตีสฺส ภูมีสฺส กิริยาพยากตํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา อพยากตาฯ

๑๓๘๗. กตเม ฌมมา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา? กามาวจรกุสลโต จตฺตารโ โสมนสฺสสหคตจิตตูปปาทา, อกุสลโต จตฺตารโ กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต จ กิริยโต จ ปญจ, รูปาวจรตีกจตฺตูกฺขณานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตตรตีกจตฺตูกฺขณานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺตูปฺปนํ สุขํ เวทนํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตาฯ

๑๓๘๘. กตเม ฌมมา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา? เทว โทมนสฺสสหคตจิตตูปปาทา, ทุกฺขสหคตํ กายวิญญานํ, เอตฺตูปฺปนํ ทุกฺขํ เวทนํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตาฯ

๑๓๘๙. กตเม ฌมมา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา? กามาวจรกุสลโต จตฺตารโ อปฺเปกฺขาสหคตจิตตูปปาทา, อกุสลโต จ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ทส, อกุสลสฺส วิปากโต จ, กิริยโต จ, รูปาวจร จตฺตํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตารโ อรูปาวจรา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตตร จตฺตํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺตูปฺปนํ อทุกฺขมสุขํ เวทนํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตาฯ ตีโสส จ เวทนา, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา น วตตพฺพา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตาติปิ, ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตาติปิ, ย เวทนาย สมฺปยุตฺตาติปิฯ

๑๓๙๐. กตเม ฌมมา วิปากา? จตุสฺส ภูมีสฺส วิปาโก – อิมะ ฌมมา วิปากาฯ

๑๓๙๑. กตเม ฌมมา วิปากมฺมฌมมา? จตุสฺส ภูมีสฺส กุสลํ อกุสลํ – อิมะ ฌมมา วิปากมฺมฌมมาฯ

๑๓๙๒. กตเม ฌมมา เนววิปากนวิปากมฺมฌมมา? ตีสฺส ภูมีสฺส กิริยาพยากตํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา เนววิปากนวิปากมฺมฌมมาฯ

๑๓๙๓. กตเม ฌมมา อุปาทีณฺณปาทานิยา? ตีสฺส ภูมีสฺส วิปาโก, ยญจ รูปํ กมฺมสฺส กตฺตา – อิมะ ฌมมา อุปาทีณฺณปาทานิยาฯ

๑๓๙๔. กตเม ฌมมา อนฺupaทีณฺณปาทานิยา? ตีสฺส ภูมีสฺส กุสลํ, อกุสลํ, ตีสฺส ภูมีสฺส กิริยาพยากตํ, ยญจ รูปํ น กมฺมสฺส กตฺตา – อิมะ ฌมมา อนฺupaทีณฺณปาทานิยาฯ

๑๓๙๕. กตเม ฌมมา อนฺupaทีณฺณอนฺupaทานิยา? จตฺตารโ มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญญผลานิ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา อนฺupaทีณฺณอนฺupaทานิยาฯ

๑๓๙๖. กตเม ฌมมา สํกิลิฏฐสํกิละสิกา? ทวาทสาทุกสลจิตตูปปาทา – อิมะ ฌมมา สํกิลิฏฐสํกิละสิกาฯ

๑๓๙๗. กตเม ฌมมา อสํกิลิฏฐสํกิละสิกา? ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพยากตํ, สัพพณฺจ รูปํ – อิมะ ฌมมา อสํกิลิฏฐสํกิละสิกาฯ

๑๓๙๘. กตเม ฌมมา อสํกิลิฏฐอสํกิละสิกา? จตตารโ มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตตาริ จ สามณฺญผลานิ, นิพฺพานณฺจ – อิมะ ฌมมา อสํกิลิฏฐอสํกิละสิกาฯ

๑๓๙๙. กตเม ฌมมา สวิตกกสวิจาราท? กามาวจรํ กุสลํ, อกุสลํ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต เอกาทส จิตตูปปาทา, อกุสลสฺส วิปากโต เทว, กิริยโต เอกาทส, รูปาวจรํ ปฺลฺหมํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรํ ปฺลฺหมํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตถูปฺปนฺนํ วิตกกวิจारे ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา สวิตกกสวิจาราทฯ

๑๔๐๐. กตเม ฌมมา อวิตกกวิจารมตฺตา? รูปาวจรปณฺจกนฺเย ทฺติยํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรปณฺจกนฺเย ทฺติยํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตถูปฺปนฺนํ วิจาร์ ฐเปตฺวา, วิตโกก จ – อิมะ ฌมมา อวิตกกวิจารมตฺตาฯ

๑๔๐๑. กตเม ฌมมา อวิตกกอวิจาราท? เทวปณฺจวิญญานานิ, รูปาวจรติกติกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตตารโ อารูปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ โลกุตฺตรติกติกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ ปณฺจกนฺเย ทฺติเย ฌาเน [ทฺติยขุฌาเน (สี.)], อูปฺปโนน จ วิจาร์ รูปณฺจ นิพฺพานณฺจ – อิมะ ฌมมา อวิตกกอวิจาราทฯ วิตกกสหชาโต วิจาร์ น วตตพฺพํ สวิตกกสวิจาโรตฺติปิ, อวิตกกวิจารมโตตฺติปิ, อวิตกกอวิจาโรตฺติปิฯ

๑๔๐๒. กตเม ฌมมา ปีตีสหคตาท? กามาวจรกุสลโต จตตารโ โสมนสฺสสหคตจิตตูปปาทา, อกุสลโต จตตารโ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ปณฺจ, กิริยโต ปณฺจ, รูปาวจรติกติกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกติกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตถูปฺปนฺนํ ปีตํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา ปีตีสหคตาทฯ

๑๔๐๓. กตเม ฌมมา สุขสหคตาท? กามาวจรกุสลโต จตตารโ โสมนสฺสสหคตจิตตูปปาทา, อกุสลโต จตตารโ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต จ, กิริยโต ปณฺจ, รูปาวจรติกติกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกติกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตถูปฺปนฺนํ สุขํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา สุขสหคตาทฯ

๑๔๐๔. กตเม ฌมมา อูปฺเปกขาสหคตาท? กามาวจรกุสลโต จตตารโ อูปฺเปกขาสหคตจิตตูปปาทา, อกุสลโต จ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ทส, อกุสลสฺส วิปากโต จ, กิริยโต จ, รูปาวจรํ จตฺตํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตตารโ อารูปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรํ จตฺตํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตถูปฺปนฺนํ อูปฺเปกขํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา อูปฺเปกขาสหคตาทฯ ปีติ น ปีตีสหคตาท, สุขสหคตาท, น อูปฺเปกขาสหคตาทฯ สุขํ น สุขสหคตํ, สียา ปีตีสหคตํ, น อูปฺเปกขาสหคตํ, สียา น วตตพฺพํ ปีตีสหคตนฺติฯ เทว โทมนสฺสสหคตจิตตูปปาทา, ทฺกขสหคตกายวิญญานํ, ยา จ เวทนา อูปฺเปกขา, รูปณฺจ นิพฺพานณฺจ – อิมะ ฌมมา น วตตพฺพาท ปีตีสหคตาทิตฺปิ, สุขสหคตาทิตฺปิ, อูปฺเปกขาสหคตาทิตฺปิฯ

๑๔๐๕. กตเม ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา? จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺคสมปยุตฺตจิตฺตปฺปาทา, วิ
จิกิจฺจาสหคโต จิตฺตปฺปาโท – อิมะ ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพาฯ

๑๔๐๖. กตเม ฌมมา ภาวนาย ปหาตพฺพา? อุทฺทจฺจสหคโต จิตฺตปฺปาโท – อิมะ ฌมมา
ภาวนาย ปหาตพฺพาฯ จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺควิปยุตฺตา โลภสหคตจิตฺตปฺปาทา, เทว โทมนสฺส
สหคตจิตฺตปฺปาทา – อิมะ ฌมมา สียา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา สียา ภาวนาย ปหาตพฺพาฯ

๑๔๐๗. กตเม ฌมมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา? จตฺส ภูมีสุ กุสฺลํ, จตฺส ภูมี
สุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา เนว ทสฺสเนน น ภาว
นาย ปหาตพฺพาฯ

๑๔๐๘. กตเม ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา? จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺคสมปยุตฺตจิตฺตปฺปา
ทา, วิจิกิจฺจาสหคโต จิตฺตปฺปาโท, เอตฺถุปฺปนํ โมหํ ฐฺเฬตฺวา – อิมะ ฌมมา ทสฺสเนน ป
หาตพฺพเหตุกาฯ

๑๔๐๙. กตเม ฌมมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา? อุทฺทจฺจสหคโต จิตฺตปฺปาโท,
เอตฺถุปฺปนํ โมหํ ฐฺเฬตฺวา – อิมะ ฌมมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺควิป
ยุตฺตา โลภสหคตจิตฺตปฺปาทา, เทว โทมนสฺสสหคตจิตฺตปฺปาทา – อิมะ ฌมมา สียา
ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา, สียา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๔๑๐. กตเม ฌมมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา? วิจิกิจฺจาสหคโต
โมโห, อุทฺทจฺจสหคโต โมโห, จตฺส ภูมีสุ กุสฺลํ, จตฺส ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ,
รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๔๑๑. กตเม ฌมมา อาจยคามิโน? ตีสุ ภูมีสุ กุสฺลํ, อกุสฺลํ – อิมะ ฌมมา อาจยคามิ
โนฯ

๑๔๑๒. กตเม ฌมมา อปจยคามิโน? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนฺนา – อิมะ ฌมมา อปจย
คามิโนฯ

๑๔๑๓. กตเม ฌมมา เนวาจยคามินาปจยคามิโน? จตฺส ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพ
ยากตํ, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา เนวาจยคามินาปจยคามิโนฯ

๑๔๑๔. กตเม ฌมมา เสกฺขา? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนฺนา, เหฏฺฐิmani จ ตีณิ สาม
ญญฺผลานิ – อิมะ ฌมมา เสกฺขาฯ

๑๔๑๕. กตเม ฌมมา อเสกฺขา? อุปริฏฺฐิมํ อรหตฺตผลํ – อิมะ ฌมมา อเสกฺขาฯ

๑๔๑๖. กตเม ฌมมา เนวเสกฺขนาเสกฺขา? ตีสุ ภูมีสุ กุสฺลํ, อกุสฺลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ
ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา เนวเสกฺขนาเสกฺขาฯ

๑๔๑๗. กตเม ฌมมา ปรีตฺตา? กามาวจรกุสฺลํ, อกุสฺลํ, สโພพ กามาวจรสฺส วิปาโก,
กามาวจรกิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ – อิมะ ฌมมา ปรีตฺตาฯ

๑๔๑๘. กตเม ฐมฺมา มหคฺคตา? รูปาวจรา, อรูปาวจรา, กุสลापฺยากตา – อีเม ฐมฺมา มหคฺคตาฯ

**๑๔๑๙. กตเม ธมฺมา อปฺปมาณา? จตฺตาริ มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามณฺญ
ผลานิ, นิพฺพานญฺจ – อิม ธมฺมา อปฺปมาณาฯ**

๑๔๒๐. กตเม ธมฺมา ปรีตตารมฺมณา? สโພຸພ ກາມາວຈຣສສ ວີປາໂກ, ກິຣຶຍາມໂນຣາຕຸ, ກິຣຶຍາເຕຕຸກມໂນວິຣຸຊຽນຣາຕຸ ໂສມນສຸສສເກຕາ – ອີເມ ຣຸມມາ ປຣິຕຸຕາຣມຸນາຍ

๑๔๒๑. กตเม ธมฺมา มหคคตารมฺมณา? วิญญานญายตนํ, เนวสญฺญานาสญฺญาเย
ตนํ – อิมะ ธมฺมา มหคคตารมฺมณา.

๑๔๒๒. กตเม ฐมา อปฺปมาณารมฺมณา? จตฺตาริ มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จสามณญฺผลานิ – อีเม ฐมา อปฺปมาณารมฺมณาฯ กามาวจรกุสลโต จตฺตาริ ญฺเณวิปฺยุตฺตจิตฺตูปฺปาทา, กิริยโต จตฺตาริ ญฺเณวิปฺยุตฺตจิตฺตูปฺปาทา, สพฺพํ อกุสลํ – อีเม ฐมา สียา ปริตตารมฺมณา, สียา มหคฺคตารมฺมณา, น อปฺปมาณารมฺมณา, สียา น วตฺตพฺพา ปริตตารมฺมณาติปฺปี, มหคฺคตารมฺมณาติปฺปีฯ กามาวจรกุสลโต จตฺตาริ ญฺเณสมฺปยุตฺตจิตฺตูปฺปาทา, กิริยโต จตฺตาริ ญฺเณสมฺปยุตฺตจิตฺตูปฺปาทา, รูปาวจรํ จตฺตํ ฌานํ กุสลโต จ กิริยโต จ, กิริยาเหตุกมฺโนวิญญฺาณธฺาตุ อฺเปกฺขาสหคฺตา – อีเม ฐมา สียา ปริตตารมฺมณา, สียา มหคฺคตารมฺมณา, สียา อปฺปมาณารมฺมณา, สียา น วตฺตพฺพา ปริตตารมฺมณาติปฺปี, มหคฺคตารมฺมณาติปฺปี, อปฺปมาณารมฺมณาติปฺปีฯ รูปาวจรตฺกจตฺกกุชฺฌมานา กุสลโต จ วิปํกโต จ กิริยโต จ, จตฺตถสฺส ฌานสฺส วิปํโก, อากาसानญฺายตฺนํ, อากิณฺณญฺายตฺนํ – อีเม ฐมา น วตฺตพฺพา ปริตตารมฺมณาติปฺปี, มหคฺคตารมฺมณาติปฺปี, อปฺปมาณารมฺมณาติปฺปีฯ รูปญจ นิพฺพานญจ อนารมฺมณาฯ

๑๔๒๓. กตเม ฐมา หีนา? ทวาทส อภสสจิตตปปาทา – อีเม ฐมา หีนาฯ

๑๔๒๔. กตเม ฌมมา มชฺฌิมา? ตีสุ ฐมัสสุ กุสลံ, ตีสุ ฐมัสสุ วิปាកิ, ตีสุ ฐมัสสุ กิริยาพฺยาการุ, สพฺพณจ รุปํ – อิมะ ฌมมา มชฺฌิมาฯ

๑๔๒๕. กตเม ธมมา ปณีตา? จตตารโ มคคา อปริยาปนฺนา, จตตาริ จ สามญญผลานิ, นิพพานญจ – อีเม ธมมา ปณีตาฯ

๑๔๒๖. กตเม ฐมา มัจฉตตนิยตา? จตตารโ ทิฏฐีคตสมปยุตตจิตตูปปาทา, เทว โท มนสสสหคตจิตตูปปาทา – อิมะ ฐมา สียา มัจฉตตนิยตา, สียา อนิยตาฯ

๑๔๒๗. กตเม ฐมา สมมตตนิยตา? จตตารโ มคคา อปริยาปนฺนา – อิมะ ฐมา สมมตตนิยตาฯ

๑๔๒๘. กตเม ฐมา อนิยตา? จตตารโ ทิฏฐิคตวิปปยุตตโลภสหคจิตตูปปาทา, วิจิ
กัจฉาสหคโต จิตตูปปาโท, อุททจจสหคโต จิตตูปปาโท, ตีสุ ฐมึสุ กุสละ, จตุสุ ฐมึสุ วิปา
โก, ตีสุ ฐมึสุ กิริยาพยากตํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฐมา อนิยตาฯ

๑๔๒๙. กตเม ฐมา มคฺการมมณา? กามาวจรกุสลโต จตฺตารโ ญฺญานสมปยุตตจิตฺตูปปาทา, กิริยโต จตฺตารโ ญฺญานสมปยุตตจิตฺตูปปาทา – อีเม ฐมา สียา มคฺการมมณา, น มคฺคเหตุกา; สียา มคฺคาธิปตีโน, สียา น วตตพฺพา มคฺการมมณาติปิ, มคฺคาธิปตีโนติปิ ฯ จตฺตารโ อริยมคฺคา น มคฺการมมณา, มคฺคเหตุกา; สียา มคฺคาธิปตีโน, สียา น วตตพฺพา มคฺคาธิปตีโนติฯ รูปาวจรจตฺตถฺ ฌานํ กุสลโต จ กิริยโต จ, กิริยาเหตุกมโนวิญญฺญาณธาตุ อุเปกฺขาสหคตา – อีเม ฐมา สียา มคฺการมมณา; น มคฺคเหตุกา, น มคฺคาธิปตีโน; สียา น วตตพฺพา มคฺการมมณาติฯ กามาวจรกุสลโต จตฺตารโ ญฺญานวิปยุตตจิตฺตูปปาทา, สพฺพํ อกุสลํ, สโพพ กามาวจรสฺส วิปาโก, กิริยโต จ จิตฺตูปปาทา, รูปาวจรตฺถิกจตฺตกฺขมํ ฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตถฺส ฌานสฺส วิปาโก, จตฺตารโ อารูปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ – อีเม ฐมา น วตตพฺพา มคฺการมมณาติปิ, มคฺคเหตุกาติปิ, มคฺคาธิปตีโนติปิฯ รูปญจ นิพฺพานญจ อนารมมณาฯ

๑๔๓๐. กตเม ฐมา อุปปนฺนา? จตฺส ญฺมีสุ วิปาโก, ยญจ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา – อีเม ฐมา สียา อุปปนฺนา, สียา อุปปาதிโน; น วตตพฺพา อนุปฺปนฺนาติฯ จตฺส ญฺมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ญฺมีสุ กิริยาพฺยาภตํ, ยญจ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา – อีเม ฐมา สียา อุปปนฺนา, สียา อนุปฺปนฺนา, น วตตพฺพา อุปปาதிโนติฯ นิพฺพานํ น วตตพฺพํ อุปปนฺนติปิ, อนุปฺปนฺนติปิ, อุปปาติโนติปิฯ

๑๔๓๑. นิพฺพานํ ลฺลเปตฺวา สเพพ ฐมา สียา อตีตฺตา, สียา อนาคตา, สียา ปจฺจุปปนฺนาฯ นิพฺพานํ น วตตพฺพํ อตีตฺตติปิ, อนาคตติปิ, ปจฺจุปปนฺนติปิฯ

๑๔๓๒. กตเม ฐมา อตีตารมมณา? วิญญฺญาณญฺจายตฺนํ, เนวสญฺญานาสญฺญายตฺนํ – อีเม ฐมา อตีตารมมณาฯ

๑๔๓๓. นิโยคา อนาคตารมมณา นตฺถิฯ

๑๔๓๔. กตเม ฐมา ปจฺจุปปนฺนารมมณา? เทวปญฺจวิญญฺยานิ, ติโสส จ มโนธาตุโย – อีเม ฐมา ปจฺจุปปนฺนารมมณาฯ กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ทส จิตฺตูปปาทา, อกุสลสฺส วิปากโต มโนวิญญฺญาณธาตุ อุเปกฺขาสหคตา, กิริยาเหตุกมโนวิญญฺญาณธาตุ โสมนสฺส สหคตา – อีเม ฐมา สียา อตีตารมมณา, สียา อนาคตารมมณา, สียา ปจฺจุปปนฺนารมมณาฯ กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, กิริยโต นว จิตฺตูปปาทา, รูปาวจร จตฺตถฺ ฌานํ กุสลโต จ กิริยโต จ – อีเม ฐมา สียา อตีตารมมณา, สียา อนาคตารมมณา, สียา ปจฺจุปปนฺนารมมณา; สียา น วตตพฺพา อตีตารมมณาติปิ, อนาคตารมมณาติปิ, ปจฺจุปปนฺนารมมณาติปิฯ รูปาวจรตฺถิกจตฺตกฺขมํ ฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตถฺส ฌานสฺส วิปาโก, อากาสานญฺจายตฺนํ, อากิณฺจญฺจายตฺนํ, จตฺตารโ มคฺคา อปรียาปฺนนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ – อีเม ฐมา น วตตพฺพา อตีตารมมณาติปิ, อนาคตารมมณาติปิ, ปจฺจุปปนฺนารมมณาติปิฯ รูปญจ นิพฺพานญจ อนารมมณาฯ

๑๔๓๕. อนินฺทริยพทฺธรูปญจ นิพฺพานญจ ลฺลเปตฺวา, สเพพ ฐมา สียา อชฺฌตฺตา, สียา พหิทฺธา, สียา อชฺฌตฺตพหิทฺธาฯ อนินฺทริยพทฺธรูปญจ นิพฺพานญจ พหิทฺธาฯ

๑๔๓๖. กตเม ฐมา อชฺฌตฺตารมมณา? วิญญฺญาณญฺจายตฺนํ, เนวสญฺญานาสญฺญายตฺนํ – อีเม ฐมา อชฺฌตฺตารมมณาฯ

๑๔๓๗. กตเม ฌมมา พหิทฺธารมมณา? รูปาวจรตักกจตุกษฺฌมานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตถสฺส ฌมานสฺส วิปากโก, อากาसानญายตนํ, จตฺตารโ มคฺคา อปรียาปนฺนา จตฺตาริ จ สามญญผลานิ – อิม ฌมมา พหิทฺธารมมณาฯ รูปํ ฐเปตฺวา, สเพฺพว กามาวจรา กุสลากุสลาพฺยากตา ฌมมา, รูปาวจรํ จตฺตถํ ฌมานํ กุสลโต จ กิริยโต จ – อิม ฌมมา สียา อษฺมตตารมมณา, สียา พหิทฺธารมมณา, สียา อษฺมตตพหิทฺธารมมณาฯ อากิณฺจญฺญายตนํ น วตฺตพพํ อษฺมตตารมมณนฺตปิ, พหิทฺธารมมณนฺตปิ, อษฺมตตพหิทฺธารมมณนฺตปิฯ รูปญจ นิพฺพานญจ อนารมมณาฯ

๑๔๓๘. กตเม ฌมมา สนิทฺสสนสฺสปปปฏิขา? รูปายตนํ – อิม ฌมมา สนิทฺสสนสฺสปปปฏิขาฯ

๑๔๓๙. กตเม ฌมมา อนิทฺสสนสฺสปปปฏิขา? จกฺขายตนํ...เป.... โผฏฐพฺพายตนํ – อิม ฌมมา อนิทฺสสนสฺสปปปฏิขาฯ

๑๔๔๐. กตเม ฌมมา อนิทฺสสนสฺสปปปฏิขา? จตฺส ภูมีสฺ กุสลํ, อกุสลํ, จตฺส ภูมีสฺ วิปากโก, ตีสฺ ภูมีสฺ กิริยาพฺยากตํ, ยญจ รูปํ อนิทฺสสนํ สฺสปปปฏิขํ ฌมมายตนปรียาปนํ, นิพฺพานญจ – อิม ฌมมา อนิทฺสสนสฺสปปปฏิขาฯ

ติกา

ทุกอดฤทธาโร

เหตุโคจจกํ

๑๔๔๑. กตเม ฌมมา เหตุ? ตโย กุสลเหตุ, ตโย อกุสลเหตุ, ตโย อพฺยากตเหตุฯ อโลโก กุสลเหตุ, อโทโส กุสลเหตุ, จตฺส ภูมีสฺ กุสเลสฺ สฺสปปชฺชนติฯ อโมโห กุสลเหตุ, กามาวจรกุสลโต จตฺตารโ ญาณวิปฺพยเตตฺต จิตฺตปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตฺส ภูมีสฺ กุสเลสฺ สฺสปปชฺชนติฯ

โลโก อญฺญสฺ โลภสฺสทฺเตสฺ จิตฺตปฺปาเทสฺ สฺสปปชฺชนติฯ โทโส ทวีสฺ โทมนสฺสทฺเตสฺ จิตฺตปฺปาเทสฺ สฺสปปชฺชนติฯ โมโห สพฺพากุสเลสฺ สฺสปปชฺชนติฯ

อโลโก วิปากเหตุ อโทโส วิปากเหตุ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตฺส ภูมีสฺ วิปากเสฺ สฺสปปชฺชนติฯ อโมโห วิปากเหตุ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตฺตารโ ญาณวิปฺพยเตตฺต จิตฺตปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตฺส ภูมีสฺ วิปากเสฺ สฺสปปชฺชนติฯ

อโลโก กิริยเหตุ อโทโส กิริยเหตุ, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตปฺปาเท ฐเปตฺวา, ตีสฺ ภูมีสฺ กิริเยสฺ สฺสปปชฺชนติฯ อโมโห กิริยเหตุ, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตฺตารโ ญาณวิปฺพยเตตฺต จิตฺตปฺปาเท ฐเปตฺวา, ตีสฺ ภูมีสฺ กิริเยสฺ สฺสปปชฺชนติ – อิม ฌมมา เหตุฯ

๑๔๔๒. กตเม ฌมมา น เหตุ? ฐเปตฺวา เหตุ, จตฺส ภูมีสฺ กุสลํ, อกุสลํ, จตฺส ภูมีสฺ วิปากโก, ตีสฺ ภูมีสฺ กิริยาพฺยากตํ, รูปญจ, นิพฺพานญจ – อิม ฌมมา น เหตุฯ

๑๔๔๓. กตเม ฌมมา สเหตุกา? วิจิกจฉาสหคตฺ อทฺธจจสหคตฺ โมหํ ฐเปตวา อวเสสํ อกฺขลํ, จตฺตสฺส ญมฺมํ กฺขลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา จตฺตสฺส ญมฺมํ วิปากโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ – อิมะ ฌมมา สเหตุกาฯ

๑๔๔๔. กตเม ฌมมา อเหตุกา? วิจิกจฉาสหคโต โมโห, อทฺธจจสหคโต โมโห, เทวปญฺจวิญญานานิ, ตีโสส จ มโนธาตุโย, ปญฺจ จ อเหตุกมโนวิญญานธาตุโย, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา อเหตุกาฯ

๑๔๔๕. กตเม ฌมมา เหตุสมปยุตฺตา? วิจิกจฉาสหคตฺ อทฺธจจสหคตฺ โมหํ ฐเปตวา อวเสสํ อกฺขลํ, จตฺตสฺส ญมฺมํ กฺขลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา จตฺตสฺส ญมฺมํ วิปากโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ – อิมะ ฌมมา เหตุสมปยุตฺตาฯ

๑๔๔๖. กตเม ฌมมา เหตุวิปยุตฺตา? วิจิกจฉาสหคโต โมโห, อทฺธจจสหคโต โมโห, เทวปญฺจวิญญานานิ, ตีโสส จ มโนธาตุโย, ปญฺจ จ อเหตุกมโนวิญญานธาตุโย, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา เหตุวิปยุตฺตาฯ

๑๔๔๗. กตเม ฌมมา เหตุ เจว สเหตุกา จ? ยตถ เทวํ ตโย เหตุ เอกโต อุปฺปชฺชนติ – อิมะ ฌมมา เหตุ เจว สเหตุกา จฯ

๑๔๔๘. กตเม ฌมมา สเหตุกา เจว น จ เหตุ? จตฺตสฺส ญมฺมํ กฺขลํ, อกฺขลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา จตฺตสฺส ญมฺมํ วิปากโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ, เอตถุปฺปนํ เหตุ ฐเปตวา – อิมะ ฌมมา สเหตุกา เจว น จ เหตุฯ อเหตุกา ฌมมา น วตฺตพฺพา – เหตุ เจว สเหตุกา จาตีปิ, สเหตุกา เจว น จ เหตุตีปิฯ

๑๔๔๙. กตเม ฌมมา เหตุ เจว เหตุสมปยุตฺตา จ? ยตถ เทวํ ตโย เหตุ เอกโต อุปฺปชฺชนติ – อิมะ ฌมมา เหตุ เจว เหตุสมปยุตฺตา จฯ

๑๔๕๐. กตเม ฌมมา เหตุสมปยุตฺตา เจว น จ เหตุ? จตฺตสฺส ญมฺมํ กฺขลํ, อกฺขลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา จตฺตสฺส ญมฺมํ วิปากโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ, เอตถุปฺปนํ เหตุ ฐเปตวา – อิมะ ฌมมา เหตุสมปยุตฺตา เจว น จ เหตุฯ เหตุวิปยุตฺตา ฌมมา น วตฺตพฺพา – เหตุ เจว เหตุสมปยุตฺตา จาตีปิ, เหตุสมปยุตฺตา เจว น จ เหตุตีปิฯ

๑๔๕๑. กตเม ฌมมา น เหตุ สเหตุกา? จตฺตสฺส ญมฺมํ กฺขลํ, อกฺขลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา จตฺตสฺส ญมฺมํ วิปากโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตตฺปปาเท ฐเปตวา ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ, เอตถุปฺปนํ เหตุ ฐเปตวา – อิมะ ฌมมา น เหตุ สเหตุกาฯ

๑๔๕๒. กตเม ฌมมา น เหตุ อเหตุกา? เทวปญฺจวิญญานานิ, ตีโสส จ มโนธาตุโย, ปญฺจ จ อเหตุกมโนวิญญานธาตุโย, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา น เหตุ อเหตุกาฯ เหตุ ฌมมา น วตฺตพฺพา – น เหตุ สเหตุกาตีปิ, น เหตุ อเหตุกาตีปิฯ

จุฬนัตรทกั

๑๔๕๓. กตเม ฅมมา สປປຈຍາ? จตุส ภูมีส กุสลံ, อกุสลံ, จตุส ภูมีส วิปาโก, ตีส ภูมีส กิริยาพยากตံ, สพพญจ รูป – อีเม ฅมมา สປປຈຍາฯ

๑๔๕๔. กตเม ฅมมา อປປຈຍາ? นิพพาน – อีเม ฅมมา อປປຈຍາฯ

๑๔๕๕. กตเม ฅมมา สงขตา? จตุส ภูมีส กุสลံ, อกุสลံ, จตุส ภูมีส วิปาโก, ตีส ภูมีส กิริยาพยากตံ, สพพญจ รูป – อีเม ฅมมา สงขตาฯ

๑๔๕๖. กตเม ฅมมา อสงขตา? นิพพาน – อีเม ฅมมา อสงขตาฯ

๑๔๕๗. กตเม ฅมมา สนิทสสนา? รุปายตน – อีเม ฅมมา สนิทสสนาฯ

๑๔๕๘. กตเม ฅมมา อนิทสสนา? จกขายตน ...เป.... โผฏฐพพายตน, จตุส ภูมีส กุสลံ, อกุสลံ, จตุส ภูมีส วิปาโก, ตีส ภูมีส กิริยาพยากตံ, ยญจ รูป อนิทสสน อປປภูิ ฅมมา ยตนปิริยาปน, นิพพานญจ – อีเม ฅมมา อนิทสสนาฯ

๑๔๕๙. กตเม ฅมมา สປປภูิ? จกขายตน...เป.... โผฏฐพพายตน – อีเม ฅมมา สປປภูิฯ

๑๔๖๐. กตเม ฅมมา อປປภูิ? จตุส ภูมีส กุสลံ, อกุสลံ, จตุส ภูมีส วิปาโก, ตีส ภูมีส กิริยาพยากตံ, ยญจ รูป อนิทสสน อປປภูิ ฅมมา ยตนปิริยาปน, นิพพานญจ – อีเม ฅมมา อປປภูิฯ

๑๔๖๑. กตเม ฅมมา รูปิโน? จตตาริ จ มหาภูตา, จตุนญจ มหาภูตาน อปาทาย รูป – อีเม ฅมมา รูปิโนฯ

๑๔๖๒. กตเม ฅมมา อรูปิโน? จตุส ภูมีส กุสลံ, อกุสลံ, จตุส ภูมีส วิปาโก, ตีส ภูมีส กิริยาพยากตံ, นิพพานญจ – อีเม ฅมมา อรูปิโนฯ

๑๔๖๓. กตเม ฅมมา โลกียา? ตีส ภูมีส กุสลံ, อกุสลံ, ตีส ภูมีส วิปาโก, ตีส ภูมีส กิริยาพยากตံ, สพพญจ รูป – อีเม ฅมมา โลกียาฯ

๑๔๖๔. กตเม ฅมมา โลกุตตรา? จตตาริ มคคา อปิริยาปนนา, จตตาริ จ สามญญ ผลานิ, นิพพานญจ – อีเม ฅมมา โลกุตตราฯ สเพพ [สเพพ (สยา.)] ฅมมา เกนจิ วิญญูยยา, เกนจิ น วิญญูยยาฯ

อาสวโคจจกั

๑๔๖๕. กตเม ฅมมา อาสวา? จตตาริ อาสวา – กามาสโว, ภวาสโว, ทิฏฐาสโว, อวิชชาสโว กามาสโว อฏฐส โลภสหคเตส จิตตปปาเทส อປປชชติ ภวาสโว จตุส ทิฏฐิคต วิปยตตโลภสหคเตส จิตตปปาเทส อປປชชติ ทิฏฐาสโว จตุส ทิฏฐิคตสมปยเตตส จิตตปปาเทส อປປชชติฯ อวิชชาสโว สพพากุสเลส อປປชชติ – อีเม ฅมมา อาสวาฯ

๑๔๖๖. กตเม ฌมมา โน อาสวา? ฐเปตวา อาสเว อวเสสํ อกฺขลํ, จตฺส ญมฺมึสฺส กฺขลํ, จตฺส ญมฺมึสฺส วิปาโก, ตีสุ ญมฺมึสฺส กิริยาพฺยาकर्ตํ, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา โน อาสวาฯ

๑๔๖๗. กตเม ฌมมา สาสวา? ตีสุ ญมฺมึสฺส กฺขลํ, อกฺขลํ, ตีสุ ญมฺมึสฺส วิปาโก, ตีสุ ญมฺมึสฺส กิริยาพฺยาकर्ตํ, สพฺพญฺจ รูปํ – อิมะ ฌมมา สาสวาฯ

๑๔๖๘. กตเม ฌมมา อนาสวา? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามณฺณผลานิ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา อนาสวาฯ

๑๔๖๙. กตเม ฌมมา อาสวสมฺปยุตฺตา? เทว โทมนสฺสสหคจิตฺตูปฺปาทา เอตฺถูปฺปนํ โมหํ ฐเปตวา, วิจิกฺกฉาสหคํ อุทฺธจฺจสหคํ โมหํ ฐเปตวา, อวเสสํ อกฺขลํ – อิมะ ฌมมา อาสวสมฺปยุตฺตาฯ

๑๔๗๐. กตเม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา? ทวีสุ โทมนสฺสสหคเตสฺส จิตฺตูปฺปาเทสฺส อุปฺปโนน โมโห, วิจิกฺกฉาสหคโต โมโห, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, จตฺส ญมฺมึสฺส กฺขลํ, จตฺส ญมฺมึสฺส วิปาโก, ตีสุ ญมฺมึสฺส กิริยาพฺยาकर्ตํ, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตาฯ

๑๔๗๑. กตเม ฌมมา อาสวา เจว สาสวา จ? เตว อาสวา อาสวา เจว สาสวา จฯ

๑๔๗๒. กตเม ฌมมา สาสวา เจว โน จ อาสวา? ฐเปตวา อาสเว, อวเสสํ อกฺขลํ, ตีสุ ญมฺมึสฺส กฺขลํ, ตีสุ ญมฺมึสฺส วิปาโก, ตีสุ ญมฺมึสฺส กิริยาพฺยาकर्ตํ, สพฺพญฺจ รูปํ – อิมะ ฌมมา สาสวา เจว โน จ อาสวาฯ อนาสวา ฌมมา น วตฺตพฺพา – อาสวา เจว สาสวา จาติปิ, สาสวา เจว โน จ อาสวาติปิฯ

๑๔๗๓. กตเม ฌมมา อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จ? ยตฺถ เทว ตโย อาสวา เอกโต อุปฺปชฺชนติ – อิมะ ฌมมา อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จฯ

๑๔๗๔. กตเม ฌมมา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา? ฐเปตวา อาสเว, อวเสสํ อกฺขลํ – อิมะ ฌมมา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวาฯ อาสววิปฺปยุตฺตา ฌมมา น วตฺตพฺพา – อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จาติปิ, อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวาติปิฯ

๑๔๗๕. กตเม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวา? ทวีสุ โทมนสฺสสหคเตสฺส จิตฺตูปฺปาเทสฺส อุปฺปโนน โมโห, วิจิกฺกฉาสหคโต โมโห, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, ตีสุ ญมฺมึสฺส กฺขลํ, ตีสุ ญมฺมึสฺส วิปาโก, ตีสุ ญมฺมึสฺส กิริยาพฺยาकर्ตํ, สพฺพญฺจ รูปํ – อิมะ ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวาฯ

๑๔๗๖. กตเม ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวา? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามณฺณผลานิ, นิพฺพานญฺจ – อิมะ ฌมมา อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวาฯ อาสวสมฺปยุตฺตา ฌมมา น วตฺตพฺพา – อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวาติปิ, อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวาติปิฯ

สํโยชนโคจจกํ

๑๔๗๗. กตเม ฌมมา สํโยชนา? ทส สํโยชนานิ – กามราคสํโยชนํ, ปภฺภิสมํโยชนํ, มานสํโยชนํ, ทิฏฺฐิสํโยชนํ, วิจิกฺกฉาสํโยชนํ, สิลพฺพตฺปราคาสํโยชนํ, ภวราคสํโยชนํ, อีสฺสาสํโยชนํ, มจฺจริยสํโยชนํ, อวิชฺชาสํโยชนํฯ กามราคสํโยชนํ อภฺภูสฺส โลกสหคเตสฺส จิตฺตูป

ปาเทส อุปปชชติฯ ปฏิสัมโพชนํ ทวีสุ โทมนสสสหคเตส จิตตูปปาเทส อุปปชชติฯ มานสํ
โยชนํ จตฺส ทิฏฐิคตวิปปยุตตโลภสหคเตส จิตตูปปาเทส อุปปชชติฯ ทิฏฐิสัมโพชนํ จตฺส
ทิฏฐิคตสมปยุเตตส จิตตูปปาเทส อุปปชชติฯ วิจิกิจจาสัมโพชนํ วิจิกิจจาสหคเตส จิตตูปปา
เทส อุปปชชติฯ สीलพพตปรามาสัมโพชนํ จตฺส ทิฏฐิคตสมปยุเตตส จิตตูปปาเทส อุปปชช
ติฯ ภวราคสัมโพชนํ จตฺส ทิฏฐิคตวิปปยุตตโลภสหคเตส จิตตูปปาเทส อุปปชชติฯ อีสสาสํ
โยชนนญจ มจฺจริยสัมโพชนนญจ ทวีสุ โทมนสสสหคเตส จิตตูปปาเทส อุปปชชชติฯ อวิชชาสํ
โยชนํ สพฺพากุสเลส อุปปชชติ – อิมะ ธมฺมา สัมโพชนาฯ

๑๔๗๘. กตเม ธมฺมา โน สัมโพชนาฯ ฐเปตฺวา สัมโพชนเ อวเสสํ อกุสลํ, จตฺส ภูมีสุ กุสลํ,
จตฺส ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปนฺจ, นิพฺพานนฺจ – อิมะ ธมฺมา โน สัมโพชนาฯ

๑๔๗๙. กตเม ธมฺมา สัมโพชนินฺยา? ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ
กิริยาพฺยากตํ, สพฺพนฺจ รูป – อิมะ ธมฺมา สัมโพชนินฺยาฯ

๑๔๘๐. กตเม ธมฺมา อสัมโพชนินฺยา? จตฺตาริ มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามนฺญ
ผลานิ, นิพฺพานนฺจ – อิมะ ธมฺมา อสัมโพชนินฺยาฯ

๑๔๘๑. กตเม ธมฺมา สัมโพชนสมปยุตฺตา? อุทฺทจฺจสหคตํ โมหํ ฐเปตฺวา อวเสสํ อกุสลํ
– อิมะ ธมฺมา สัมโพชนสมปยุตฺตาฯ

๑๔๘๒. กตเม ธมฺมา สัมโพชนวิปปยุตฺตา? อุทฺทจฺจสหคโต โมโห, จตฺส ภูมีสุ กุสลํ, จต
ส ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปนฺจ, นิพฺพานนฺจ – อิมะ ธมฺมา สัมโพชนวิปปยุต
ตาฯ

๑๔๘๓. กตเม ธมฺมา สัมโพชนา เจว สัมโพชนินฺยา จ? ตาเนว สัมโพชนานิ สัมโพชนา เจว สัม
โพชนินฺยา จฯ

๑๔๘๔. กตเม ธมฺมา สัมโพชนินฺยา เจว โน จ สัมโพชนา? ฐเปตฺวา สัมโพชนเ อวเสสํ อกุสลํ,
ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพนฺจ รูป – อิมะ ธมฺมา สัมโพชนิ
นฺยา เจว โน จ สัมโพชนาฯ อสัมโพชนินฺยา ธมฺมา น วตฺตพฺพา – สัมโพชนา เจว สัมโพชนินฺยา จาติปิ, สัม
โพชนินฺยา เจว โน จ สัมโพชนาติปิฯ

๑๔๘๕. กตเม ธมฺมา สัมโพชนา เจว สัมโพชนสมปยุตฺตา จ? ยตถ เทว ตีณิ สัมโพชนานิ
เอกโต อุปปชชชติ – อิมะ ธมฺมา สัมโพชนา เจว สัมโพชนสมปยุตฺตา จฯ

๑๔๘๖. กตเม ธมฺมา สัมโพชนสมปยุตฺตา เจว โน จ สัมโพชนา? ฐเปตฺวา สัมโพชนเ, อว
เสสํ อกุสลํ – อิมะ ธมฺมา สัมโพชนสมปยุตฺตา เจว โน จ สัมโพชนาฯ สัมโพชนวิปปยุตฺตา ธมฺมา น
วตฺตพฺพา – สัมโพชนา เจว สัมโพชนสมปยุตฺตา จาติปิ, สัมโพชนสมปยุตฺตา เจว โน จ สัมโพชนา
ติปิฯ

๑๔๘๗. กตเม ธมฺมา สัมโพชนวิปปยุตฺตา สัมโพชนินฺยา? อุทฺทจฺจสหคโต โมโห, ตีสุ ภูมีสุ
กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพนฺจ รูป – อิมะ ธมฺมา สัมโพชนวิปปยุต
ตา สัมโพชนินฺยาฯ

๑๔๘๘. กตเม ธมฺมา สํโยชนวิปฺปยุตฺตา อสํโยชนิยา? จตฺตารโ มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามณฺณผลานิ, นิพฺพานญฺจ – อิม ธมฺมา สํโยชนวิปฺปยุตฺตา อสํโยชนิยาฯ สํโยชนสมฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา – สํโยชนวิปฺปยุตฺตา สํโยชนิยาตีปิ, สํโยชนวิปฺปยุตฺตา อสํโยชนิยาตีปิฯ

คณฺถโคจจกํ

๑๔๘๙. กตเม ธมฺมา คณฺธา? จตฺตารโ คณฺธา – อภิชฌมากายคฺโนถ, พฺยาปาโท กายคฺโนถ, สीलพฺพตปรามาโส กายคฺโนถ, อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคฺโนถฯ อภิชฌมากายคฺโนถ อฏฺฐสฺส โลภสหคเตสฺ จิตฺตปฺปาเทสฺ อุปฺปชฺชติฯ พฺยาปาโท กายคฺโนถ ทฺวิสฺส โทมนสฺสสหคเตสฺ จิตฺตปฺปาเทสฺ อุปฺปชฺชติฯ สीलพฺพตปรามาโส กายคฺโนถ จ อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคฺโนถ จ จตฺตสฺส ทิฏฺฐิคตสมฺปยุเตตฺส จิตฺตปฺปาเทสฺ อุปฺปชฺชติ – อิม ธมฺมา คณฺธาฯ

๑๔๙๐. กตเม ธมฺมา โน คณฺธา? ฐฺเปตฺวา คเนถ, อวเสสํ อกฺขลํ, จตฺตสฺ ญมฺมํสฺ กุสลํ, จตฺตสฺ ญมฺมํสฺ วิปาโก, ตีสฺ ญมฺมํสฺ กิริยาพฺยากตํ, รุปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิม ธมฺมา โน คณฺธาฯ

๑๔๙๑. กตเม ธมฺมา คณฺถนิยา? ตีสฺ ญมฺมํสฺ กุสลํ, อกฺขลํ, ตีสฺ ญมฺมํสฺ วิปาโก, ตีสฺ ญมฺมํสฺ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูป – อิม ธมฺมา คณฺถนิยาฯ

๑๔๙๒. กตเม ธมฺมา อคณฺถนิยา? จตฺตารโ มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามณฺณผลานิ, นิพฺพานญฺจ – อิม ธมฺมา อคณฺถนิยาฯ

๑๔๙๓. กตเม ธมฺมา คณฺถสมฺปยุตฺตา? จตฺตารโ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตจิตฺตปฺปาทา, จตฺตารโ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคจิตฺตปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนํ โลภํ ฐฺเปตฺวา, เทว โทมนสฺสสหคจิตฺตปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนํ ปฏฺธิํ ฐฺเปตฺวา – อิม ธมฺมา คณฺถสมฺปยุตฺตาฯ

๑๔๙๔. กตเม ธมฺมา คณฺถวิปฺปยุตฺตา? จตฺตสฺ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเตสฺ จิตฺตปฺปาเทสฺ อุปฺปโนน โลภ, ทฺวิสฺส โทมนสฺสสหคเตสฺ จิตฺตปฺปาเทสฺ อุปฺปนํ ปฏฺธิํ, วิจิกจฺจาสหคโต จิตฺตปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตปฺปาโท, จตฺตสฺ ญมฺมํสฺ กุสลํ, จตฺตสฺ ญมฺมํสฺ วิปาโก, ตีสฺ ญมฺมํสฺ กิริยาพฺยากตํ, รุปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิม ธมฺมา คณฺถวิปฺปยุตฺตาฯ

๑๔๙๕. กตเม ธมฺมา คณฺธา เจว คณฺถนิยา จ? เตว คณฺธา คณฺธา เจว คณฺถนิยา จฯ

๑๔๙๖. กตเม ธมฺมา คณฺถนิยา เจว โน จ คณฺธา? ฐฺเปตฺวา คเนถ อวเสสํ อกฺขลํ, ตีสฺ ญมฺมํสฺ กุสลํ, ตีสฺ ญมฺมํสฺ วิปาโก, ตีสฺ ญมฺมํสฺ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูป – อิม ธมฺมา คณฺถนิยา เจว โน จ คณฺธาฯ อคณฺถนิยา ธมฺมา น วตฺตพฺพา – คณฺธา เจว คณฺถนิยา จาตีปิ, คณฺถนิยา เจว โน จ คณฺธาตีปิฯ

๑๔๙๗. กตเม ธมฺมา คณฺธา เจว คณฺถสมฺปยุตฺตา จ? ยตถ ทิฏฺฐิ จ โลภ จ เอกโต อุปฺปชฺชติ – อิม ธมฺมา คณฺธา เจว คณฺถสมฺปยุตฺตา จฯ

๑๔๙๘. กตเม ธมฺมา คณฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คณฺธา? อฏฺฐสฺส โลภสหคจิตฺตปฺปาทา เทว โทมนสฺสสหคจิตฺตปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนํ คเนถ ฐฺเปตฺวา – อิม ธมฺมา คณฺถสมฺปยุตฺตา

เจว โน จ คนถาฯ คนถวิปยุตดา ฐมา น วตตพพา – คนถา เจว คนถสมปยุตดา จาติปี,
คนถสมปยุตดา เจว โน จ คนถาติปีฯ

๑๔๙๙. กตเม ฐมา คนถวิปยุตดา คนถนียา? จตฺส ทิฏฐิคตวิปยุตตโลกสหคเตสฺ
จิตตูปปาเทสฺ อุปปโนน โลโก, ทวีสฺ โทมนสฺสสหคเตสฺ จิตตูปปาเทสฺ อุปปนํ ปฏิมํ, วิจิกจ
ฉาสหคโต จิตตูปปาโท, อุทจจสหคโต จิตตูปปาโท, ตีสฺ ฐมีสฺ กุสลํ, ตีสฺ ฐมีสฺ วิปาโก, ตีสฺ
ฐมีสฺ กิริยาพยากตํ, สพพญจ รูป – อีเม ฐมา คนถวิปยุตดา คนถนียาฯ

๑๕๐๐. กตเม ฐมา คนถวิปยุตดา อคนถนียา? จตฺตาโร มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตา
ริ จ สามณฺณผลานิ, นิพพานญจ – อีเม ฐมา คนถวิปยุตดา อคนถนียาฯ คนถสมปยุตดา
ฐมา น วตตพพา – คนถวิปยุตดา คนถนียาติปี, คนถวิปยุตดา อคนถนียาติปีฯ

โอฆโคจจกํ

๑๕๐๑. กตเม ฐมา โอฆา...เป....ฯ

โยคโคจจกํ

๑๕๐๒. กตเม ฐมา โยคา...เป....ฯ

นีวณโคจจกํ

๑๕๐๓. กตเม ฐมา นีวณา? จ นีวณา – กามจจนฺทนีวณํ, พยาปาทนีวณํ, ถินมิท
ธนีวณํ, อุทจจกุกกจจนีวณํ, วิจิกจฉานีวณํ, อวิชขานีวณํ ฯ กามจจนฺทนีวณํ อฏฺฐสฺ
โลกสหคเตสฺ จิตตูปปาเทสฺ อุปปชฺชติ, พยาปาทนีวณํ ทวีสฺ โทมนสฺสสหคเตสฺ จิตตูปปา
เทสฺ อุปปชฺชติ, ถินมิทธนีวณํ สสงฺขาริเกสฺ อกุสเลสฺ อุปปชฺชติ, อุทจจนีวณํ อุทจจสห
คเตสฺ จิตตูปปาเทสฺ อุปปชฺชติ, กุกกจจนีวณํ ทวีสฺ โทมนสฺสสหคเตสฺ จิตตูปปาเทสฺ อุป
ปชฺชติ, วิจิกจฉานีวณํ วิจิกจฉาสหคเตสฺ จิตตูปปาเทสฺ อุปปชฺชติ, อวิชขานีวณํ สพพาก
สเลสฺ อุปปชฺชติ – อีเม ฐมา นีวณาฯ

๑๕๐๔. กตเม ฐมา โน นีวณา? ฐเปตฺวา นีวणे อวเสสํ อกุสลํ, จตฺส ฐมีสฺ กุสลํ, จต
สฺ ฐมีสฺ วิปาโก, ตีสฺ ฐมีสฺ กิริยาพยากตํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อีเม ฐมา โน นีวณาฯ

๑๕๐๕. กตเม ฐมา นีวณนียา? ตีสฺ ฐมีสฺ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสฺ ฐมีสฺ วิปาโก, ตีสฺ ฐมีสฺ
กิริยาพยากตํ, สพพญจ รูป – อีเม ฐมา นีวณนียาฯ

๑๕๐๖. กตเม ฐมา อนีวณนียา? จตฺตาโร มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามณฺณ
ผลานิ, นิพพานญจ – อีเม ฐมา อนีวณนียาฯ

๑๕๐๗. กตเม ฐมา นีวณสมปยุตดา? ทฺวาทส อกุสลจิตตูปปาทา – อีเม ฐมา นีว
ณสมปยุตดาฯ

๑๕๐๘. กตเม ฐมา นีวณวิปยุตดา? จตฺส ฐมีสฺ กุสลํ, จตฺส ฐมีสฺ วิปาโก, ตีสฺ ฐมีสฺ
กิริยาพยากตํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อีเม ฐมา นีวณวิปยุตดาฯ

๑๕๐๙. กตเม ฌมมา นีวรณา เจว นีวรณียา จ? ตาเนว นีวรณานิ นีวรณา เจว นีวรณียา จฯ

๑๕๑๐. กตเม ฌมมา นีวรณียา เจว โน จ นีวรณา? ฐเปตวา นีวรเณ, อวเสส อกุสล, ตีสุ ภูมีสุ กุสล, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพยากต, สพพญจ รูป – อีเม ฌมมา นีวรณียา เจว โน จ นีวรณาฯ อนีวรณียา ฌมมา น วตตพพา – นีวรณา เจว นีวรณียา จาติปิ, นีวรณียา เจว โน จ นีวรณาติปิฯ

๑๕๑๑. กตเม ฌมมา นีวรณา เจว นีวรณสมปยุตตา จ? ยตถ เทว ตีณิ นีวรณานิ เอกโต อุปปชชติ – อีเม ฌมมา นีวรณา เจว นีวรณสมปยุตตา จฯ

๑๕๑๒. กตเม ฌมมา นีวรณสมปยุตตา เจว โน จ นีวรณา? ฐเปตวา นีวรเณ, อวเสส อกุสล – อีเม ฌมมา นีวรณสมปยุตตา เจว โน จ นีวรณาฯ นีวรณวิปปยุตตา ฌมมา น วตตพพา – นีวรณา เจว นีวรณสมปยุตตา จาติปิ, นีวรณสมปยุตตา เจว โน จ นีวรณาติปิฯ

๑๕๑๓. กตเม ฌมมา นีวรณวิปปยุตตา นีวรณียา? ตีสุ ภูมีสุ กุสล, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพยากต, สพพญจ รูป – อีเม ฌมมา นีวรณวิปปยุตตา นีวรณียาฯ

๑๕๑๔. กตเม ฌมมา นีวรณวิปปยุตตา อนีวรณียา? จตตาริ มคคา อปริยาปนนา, จตตาริ จ สามณญผลานิ, นิพพานญจ – อีเม ฌมมา นีวรณวิปปยุตตา อนีวรณียาฯ นีวรณสมปยุตตา ฌมมา น วตตพพา – นีวรณวิปปยุตตา นีวรณียาติปิ, นีวรณวิปปยุตตา อนีวรณียาติปิฯ

ปราคาสโคจจก

๑๕๑๕. กตเม ฌมมา ปราคาสา? ทิฏฐิปราคาส จตฺส ทิฏฐิคตสมปยุเตตฺส จิตตูปปา เทส อุปปชชติ – อีเม ฌมมา ปราคาสาฯ

๑๕๑๖. กตเม ฌมมา โน ปราคาสา? ฐเปตวา ปราคาส อวเสส อกุสล, จตฺส ภูมีสุ กุสล, จตฺส ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพยากต, รูปญจ, นิพพานญจ – อีเม ฌมมา โน ปราคาสาฯ

๑๕๑๗. กตเม ฌมมา ปราคฏฺฐา? ตีสุ ภูมีสุ กุสล, อกุสล, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพยากต, สพพญจ รูป – อีเม ฌมมา ปราคฏฺฐาฯ

๑๕๑๘. กตเม ฌมมา อปราคฏฺฐา? จตตาริ มคคา อปริยาปนนา, จตตาริ จ สามณญผลานิ นิพพานญจ – อีเม ฌมมา อปราคฏฺฐาฯ

๑๕๑๙. กตเม ฌมมา ปราคาสสมปยุตตา? จตตาริ ทิฏฐิคตสมปยุตตจิตตูปปาทา, เอตฺถูปปนํ ปราคาส ฐเปตวา – อีเม ฌมมา ปราคาสสมปยุตตาฯ

๑๕๒๐. กตเม ฌมมา ปราคาสวิปปยุตตา? จตตาริ ทิฏฐิคตวิปปยุตตโลภสหคจิตตูปปาทา, เทว โทมนสสสหคจิตตูปปาทา, วิจิกจฉาสหคโต จิตตูปปาโท, อุทฺทจจสหคโต จิตตูปปาโท, จตฺส ภูมีสุ กุสล, จตฺส ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพยากต, รูปญจ, นิพพานญจ – อีเม ฌมมา ปราคาสวิปปยุตตาฯ ปราคาส น วตตพเพ – ปราคาสสมปยุโตตติปิ, ปราคาสวิปปยุโตตติปิฯ

๑๕๒๑. กตเม ฌมมา ปรามาสา เจว ปรามภูลฺลา จ? โส เอว ปรามาสี ปรามาสี เจว ปรามโฏลฺล จฯ

๑๕๒๒. กตเม ฌมมา ปรามภูลฺลา เจว โน จ ปรามาสา? ลฺลเปตฺวา ปรามาสํ อวเสสํ อกฺสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กฺสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญจ รูปํ – อีเม ฌมมา ปราม ภูลฺลา เจว โน จ ปรามาสาฯ อปฺรามภูลฺลา ฌมมา น วตฺตพฺพา – ปรามาสา เจว ปรามภูลฺลา จาติปิ, ปรามภูลฺลา เจว โน จ ปรามาสาติปิฯ

๑๕๒๓. กตเม ฌมมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามภูลฺลา? จตฺตาริ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภ สหคฺคจิตฺตปฺปาทา, เทว โทมนสฺสสหคฺคจิตฺตปฺปาทา, วิจิกิจฺจาสหคฺคโต จิตฺตปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคฺคโต จิตฺตปฺปาโท, ตีสุ ภูมีสุ กฺสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญจ รูปํ – อีเม ฌมมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามภูลฺลาฯ

๑๕๒๔. กตเม ฌมมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปฺรามภูลฺลา? จตฺตาริ มคฺคา อปริยาปฺนนา, จตฺตาริ จ สามญญผลานิ, นิพฺพานญจ – อีเม ฌมมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปฺรามภูลฺลาฯ ปรามาสา จ ปรามาสสมฺปยุตฺตา จ ฌมมา น วตฺตพฺพา – ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามภูลฺลาติปิ, ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปฺรามภูลฺลาติปิฯ

มหนฺตรทุกํ

๑๕๒๕. กตเม ฌมมา สารมฺมณา? จตุสุ ภูมีสุ กฺสลํ, อกฺสลํ, จตุสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ – อีเม ฌมมา สารมฺมณาฯ

๑๕๒๖. กตเม ฌมมา อนารมฺมณา? รูปญจ, นิพฺพานญจ – อีเม ฌมมา อนารมฺมณาฯ

๑๕๒๗. กตเม ฌมมา จิตฺตา? จกฺขวิณฺญาณํ, โสตวิณฺญาณํ, ขานวิณฺญาณํ, ขีวหาวิณฺญาณํ, กายวิณฺญาณํ, มโนธาตุ, มโนวิณฺญาณธาตุ – อีเม ฌมมา จิตฺตาฯ

๑๕๒๘. กตเม ฌมมา โน จิตฺตา? เวทนาภฺขโนธ, สณฺญาภฺขโนธ, สงฺขารภฺขโนธ, รูป ญจ, นิพฺพานญจ – อีเม ฌมมา โน จิตฺตาฯ

๑๕๒๙. กตเม ฌมมา เจตสีกา? เวทนาภฺขโนธ, สณฺญาภฺขโนธ, สงฺขารภฺขโนธ – อีเม ฌมมา เจตสีกาฯ

๑๕๓๐. กตเม ฌมมา อเจตสีกา? จิตฺตญจ, รูปญจ, นิพฺพานญจ – อีเม ฌมมา อเจตสี กาฯ

๑๕๓๑. กตเม ฌมมา จิตฺตสมฺปยุตฺตา? เวทนาภฺขโนธ, สณฺญาภฺขโนธ, สงฺขารภฺขโนธ – อีเม ฌมมา จิตฺตสมฺปยุตฺตาฯ

๑๕๓๒. กตเม ฌมมา จิตฺตวิปฺปยุตฺตา? รูปญจ, นิพฺพานญจ – อีเม ฌมมา จิตฺตวิปฺปยุต ตาฯ จิตฺตํ น วตฺตพฺพํ – จิเตตฺน สมฺปยุตฺตนฺติปิ, จิเตตฺน วิปฺปยุตฺตนฺติปิฯ

๑๕๓๓. กตเม ฌมมา จิตฺตสํสฺสภูลฺลา? เวทนาภฺขโนธ, สณฺญาภฺขโนธ, สงฺขารภฺขโนธ – อีเม ฌมมา จิตฺตสํสฺสภูลฺลาฯ

๑๕๓๔. กตเม ฌมมา จิตตวิสัณฐา? รูปญจ, นิพพานญจ – อีเม ฌมมา จิตตวิสัณฐาฯ
จิตตํ น วตตพพํ – จิตฺเตน สัณฺฐนฺตีปิ, จิตฺเตน วิสัณฺฐนฺตีปิฯ

๑๕๓๕. กตเม ฌมมา จิตตสมุทฺธานา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ,
กายวิญญุตฺติ, วจฺฉิวิญญุตฺติ, ยํ วา ปนญญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จิตฺตํ จิตฺตเหตุกํ จิตตสมุทฺธานํ – รุ
ปายตํ สทฺทายตํ คนฺธายตํ รสายตํ โผฏฺฐพฺพายตํ อากาสธาตุ อโปธาตุ รูปสฺส ลหุ
ตา รูปสฺส มหฺตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส อุปฺจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฺพีการโ อหาโร – อีเม
ฌมมา จิตตสมุทฺธานาฯ

๑๕๓๖. กตเม ฌมมา โน จิตตสมุทฺธานา? จิตตญจ, อวเสสญจ รูปํ, นิพพานญจ – อีเม
ฌมมา โน จิตตสมุทฺธานาฯ

๑๕๓๗. กตเม ฌมมา จิตตสทฺทโน? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺขโนธ,
กายวิญญุตฺติ, วจฺฉิวิญญุตฺติ – อีเม ฌมมา จิตตสทฺทโนฯ

๑๕๓๘. กตเม ฌมมา โน จิตตสทฺทโน? จิตตญจ, อวเสสญจ รูปํ, นิพพานญจ – อีเม
ฌมมา โน จิตตสทฺทโนฯ

๑๕๓๙. กตเม ฌมมา จิตตานุปริวตฺติโน? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขารกฺข
โนธ, กายวิญญุตฺติ, วจฺฉิวิญญุตฺติ – อีเม ฌมมา จิตตานุปริวตฺติโนฯ

๑๕๔๐. กตเม ฌมมา โน จิตตานุปริวตฺติโน? จิตตญจ, อวเสสญจ รูปํ, นิพพานญจ –
อีเม ฌมมา โน จิตตานุปริวตฺติโนฯ

๑๕๔๑. กตเม ฌมมา จิตตสัณฺฐสมุทฺธานา? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สงฺขา
รกฺขโนธ – อีเม ฌมมา จิตตสัณฺฐสมุทฺธานาฯ

๑๕๔๒. กตเม ฌมมา โน จิตตสัณฺฐสมุทฺธานา? จิตตญจ, รูปญจ, นิพพานญจ – อีเม
ฌมมา โน จิตตสัณฺฐสมุทฺธานาฯ

๑๕๔๓. กตเม ฌมมา จิตตสัณฺฐสมุทฺธานสทฺทโน? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺขโนธ, สง
ขารกฺขโนธ – อีเม ฌมมา จิตตสัณฺฐสมุทฺธานสทฺทโนฯ

๑๕๔๔. กตเม ฌมมา โน จิตตสัณฺฐสมุทฺธานสทฺทโน? จิตตญจ, รูปญจ, นิพพานญจ
– อีเม ฌมมา โน จิตตสัณฺฐสมุทฺธานสทฺทโนฯ

๑๕๔๕. กตเม ฌมมา จิตตสัณฺฐสมุทฺธานานุปริวตฺติโน? เวทนากฺขโนธ, สญฺญากฺข
โนธ, สงฺขารกฺขโนธ – อีเม ฌมมา จิตตสัณฺฐสมุทฺธานานุปริวตฺติโนฯ

๑๕๔๖. กตเม ฌมมา โน จิตตสัณฺฐสมุทฺธานานุปริวตฺติโน? จิตตญจ, รูปญจ, นิพพาน
ญจ – อีเม ฌมมา โน จิตตสัณฺฐสมุทฺธานานุปริวตฺติโนฯ

๑๕๔๗. กตเม ฌมมา อชฺฌตฺติกา? จกฺขายตํ...เป.... มนายตํ – อีเม ฌมมา อชฺฌต
ติกาฯ

๑๕๔๘. กตเม ธมฺมา พาหิรา? ฐฺปายตํ...เป.... ธมฺมายตํ – อีเม ธมฺมา พาหิราฯ

๑๕๔๙. กตเม ธมฺมา อุปาทา? จกฺขายตํ...เป.... กพฺพีการโ อาหาโร – อีเม ธมฺมา อุปาทาฯ

๑๕๕๐. กตเม ธมฺมา โน อุปาทา? จตฺส ฐฺมึสฺส กุสฺลํ, อกุสฺลํ, จตฺส ฐฺมึสฺส วิปาโก, ตีสฺส ฐฺมึสฺส กิริยาพฺยากตํ, จตฺตารโ จ มหาภูตา, นิพฺพานญฺจ – อีเม ธมฺมา โน อุปาทาฯ

๑๕๕๑. กตเม ธมฺมา อุปาทีณฺณา? ตีสฺส ฐฺมึสฺส วิปาโก, ยญฺจ รุปํ กมฺมสฺส กตตฺตา – อีเม ธมฺมา อุปาทีณฺณาฯ

๑๕๕๒. กตเม ธมฺมา อนฺุปาทีณฺณา? ตีสฺส ฐฺมึสฺส กุสฺลํ, อกุสฺลํ, ตีสฺส ฐฺมึสฺส กิริยาพฺยากตํ, ยญฺจ รุปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา, จตฺตารโ มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ – อีเม ธมฺมา อนฺุปาทีณฺณาฯ

อุปาทานโคจจกํ

๑๕๕๓. กตเม ธมฺมา อุปาทานา? จตฺตาริ อุปาทานานิ – กามฺปาทานํ , ทิฏฺฐฺปาทานํ, สීลพฺพตฺปาทานํ, อตฺตวาทุปาทานํฯ กามฺปาทานํ อฏฺฐสฺส โลภสฺส หคฺเตสฺ จิตฺตฺปาเทสฺ อุปฺปชฺชติฯ ทิฏฺฐฺปาทานญฺจ สීลพฺพตฺปาทานญฺจ อตฺตวาทุปาทานญฺจ จตฺส ทิฏฺฐิคฺคตฺสมฺปยุเตตฺส จิตฺตฺปาเทสฺ อุปฺปชฺชนฺติ – อีเม ธมฺมา อุปาทานาฯ

๑๕๕๔. กตเม ธมฺมา โน อุปาทานา? ฐฺลเปตฺวา อุปาทาเน อวเสสํ อกุสฺลํ, จตฺส ฐฺมึสฺส กุสฺลํ, จตฺส ฐฺมึสฺส วิปาโก, ตีสฺส ฐฺมึสฺส กิริยาพฺยากตํ, รุปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อีเม ธมฺมา โน อุปาทานาฯ

๑๕๕๕. กตเม ธมฺมา อุปาทานิยา? ตีสฺส ฐฺมึสฺส กุสฺลํ, อกุสฺลํ, ตีสฺส ฐฺมึสฺส วิปาโก, ตีสฺส ฐฺมึสฺส กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รุปํ – อีเม ธมฺมา อุปาทานิยาฯ

๑๕๕๖. กตเม ธมฺมา อนฺุปาทานิยา? จตฺตารโ มคฺคา อปรียาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ – อีเม ธมฺมา อนฺุปาทานิยาฯ

๑๕๕๗. กตเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา? จตฺตารโ ทิฏฺฐิคฺคตฺสมฺปยุตฺตโลภสฺส หคฺตจิตฺตฺปาทา, จตฺตารโ ทิฏฺฐิคฺคตฺวิปฺยุตฺตโลภสฺส หคฺตจิตฺตฺปาทา, เอตฺถฺอุปฺปนํ โลภํ ฐฺลเปตฺวา – อีเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตาฯ

๑๕๕๘. กตเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺยุตฺตา? จตฺส ทิฏฺฐิคฺคตฺวิปฺยุตฺตโลภสฺส หคฺเตสฺ จิตฺตฺปาเทสฺ อุปฺปโนนฺ โลภโ, เทว โทมนสฺส หคฺตจิตฺตฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสฺส หคฺโต จิตฺตฺปาโท, อุทฺทจฺจสฺส หคฺโต จิตฺตฺปาโท, จตฺส ฐฺมึสฺส กุสฺลํ, จตฺส ฐฺมึสฺส วิปาโก, ตีสฺส ฐฺมึสฺส กิริยาพฺยากตํ, รุปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อีเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺยุตฺตาฯ

๑๕๕๙. กตเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จ? ตาเนว อุปาทานานิ อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จฯ

๑๕๖๐. กตเม ฌมมา อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานา? ฐเปตวา อุปาทาเน อวเสส อกฺขลํ, ตีสุ ภูมึสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมึสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมึสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญจ รูปํ – อิมะ ฌมมา อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานา ฯ อนุปาทานิยา ฌมมา น วตฺตพฺพา – อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จาติปี, อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานาติปีฯ

๑๕๖๑. กตเม ฌมมา อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จ? ยตถ ทิฏฺฐิ จ โลโก จ เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ – อิมะ ฌมมา อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จฯ

๑๕๖๒. กตเม ฌมมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานา? อญฺลฺล โลกสฺส หคฺคจิตฺตฺปาทา, เอตฺถฺปฺปนฺเน อุปาทาเน ฐเปตวา – อิมะ ฌมมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานาฯ อุปาทานวิปฺปยุตฺตา ฌมมา น วตฺตพฺพา – อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จาติปี, อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานาติปีฯ

๑๕๖๓. กตเม ฌมมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยา? จตฺสุ ทิฏฺฐิ คตฺวิปฺปยุตฺต โลกสฺส หคฺคเตสุ จิตฺตฺปาทาเส อุปฺปนฺน โลโก, เทว โทมนสฺส หคฺคจิตฺตฺปาทา, วิจิกิฉาสหคโต จิตฺตฺปาโท, อุทฺทจฺจสฺส หคโต จิตฺตฺปาโท, ตีสุ ภูมึสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมึสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมึสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญจ รูปํ – อิมะ ฌมมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยาฯ

๑๕๖๔. กตเม ฌมมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนุปาทานิยา? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปฺนนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญจ – อิมะ ฌมมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนุปาทานิยาฯ อุปาทานสมฺปยุตฺตา ฌมมา น วตฺตพฺพา – อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยาติปี, อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนุปาทานิยาติปีฯ

กิเลสโคจจกํ

๑๕๖๕. กตเม ฌมมา กิเลสา? ทส กิเลสวตฺถุณี – โลโก, โทโส, โมโห, มาโน, ทิฏฺฐิ, วิจิกิฉา, ถีนํ, อุทฺทจฺจํ, อหิริกํ, อโนตฺตปฺปํฯ โลโก อญฺลฺล โลกสฺส หคฺคเตสุ จิตฺตฺปาทาเส อุปฺปชฺชนฺติฯ โทโส ทวีสุ โทมนสฺส หคฺคเตสุ จิตฺตฺปาทาเส อุปฺปชฺชนฺติฯ โมโห สพฺพากุสเลสุ อุปฺปชฺชนฺติฯ มาโน จตฺสุ ทิฏฺฐิ คตฺวิปฺปยุตฺต โลกสฺส หคฺคเตสุ จิตฺตฺปาทาเส อุปฺปชฺชนฺติฯ ทิฏฺฐิ จตฺสุ ทิฏฺฐิ คตฺสมฺปยุเตตฺสุ จิตฺตฺปาทาเส อุปฺปชฺชนฺติฯ วิจิกิฉา วิจิกิฉาสหคเตสุ จิตฺตฺปาทาเส อุปฺปชฺชนฺติฯ ถีนํ สสงฺขาริเกสุ อกุสเลสุ อุปฺปชฺชนฺติฯ อุทฺทจฺจญจ อหิริกญจ อโนตฺตปฺปญจ สพฺพากุสเลสุ อุปฺปชฺชนฺติ – อิมะ ฌมมา กิเลสาฯ

๑๕๖๖. กตเม ฌมมา โน กิเลสา? ฐเปตวา กิเลเส อวเสส อกุสลํ, จตฺสุ ภูมึสุ กุสลํ, จตฺสุ ภูมึสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมึสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญจ, นิพฺพานญจ – อิมะ ฌมมา โน กิเลสาฯ

๑๕๖๗. กตเม ฌมมา สํกิเลสิกา? ตีสุ ภูมึสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมึสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมึสุ กิริยาพฺยากตํ สพฺพญจ รูปํ – อิมะ ฌมมา สํกิเลสิกาฯ

๑๕๖๘. กตเม ฌมมา อสํกิเลสิกา? จตฺตาริ มคฺคา อปรียาปฺนนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญจ – อิมะ ฌมมา อสํกิเลสิกาฯ

๑๕๖๙. กตเม ฌมมา สํกิลิฏฺฐา? ทฺวาทส อกุสลจิตฺตฺปาทา – อิมะ ฌมมา สํกิลิฏฺฐาฯ

๑๕๗๐. กตเม ฌมมา อสํกิลิฏฐา? จตุสฺ ภูมีสฺ กุสฺลํ, จตุสฺ ภูมีสฺ วิปาโก, ตีสฺ ภูมีสฺ กิริยา พุยาकर्ตํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา อสํกิลิฏฐาฯ

๑๕๗๑. กตเม ฌมมา กิเลสสมปยุตฺตา? ทฺวาทส อกุสฺสจิตฺตปฺปาทา – อิมะ ฌมมา กิเลสสมปยุตฺตาฯ

๑๕๗๒. กตเม ฌมมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา? จตุสฺ ภูมีสฺ กุสฺลํ, จตุสฺ ภูมีสฺ วิปาโก, ตีสฺ ภูมีสฺ กิริยาพุยาकर्ตํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา กิเลสวิปฺปยุตฺตาฯ

๑๕๗๓. กตเม ฌมมา กิเลสา เจว สํกิลิสิกา จ? เตว กิเลสา กิเลสา เจว สํกิลิสิกา จฯ

๑๕๗๔. กตเม ฌมมา สํกิลิสิกา เจว โน จ กิเลสา? ฐฺเปตฺวา กิเลสํ อวเสสํ อกุสฺลํ, ตีสฺ ภูมีสฺ กุสฺลํ, ตีสฺ ภูมีสฺ วิปาโก, ตีสฺ ภูมีสฺ กิริยาพุยาकर्ตํ, สพฺพญจ รูป – อิมะ ฌมมา สํกิลิสิกา เจว โน จ กิเลสาฯ อสํกิลิสิกา ฌมมา น วตฺตพฺพา – กิเลสา เจว สํกิลิสิกา จาติปิ, สํกิลิสิกา เจว โน จ กิเลสาติปิฯ

๑๕๗๕. กตเม ฌมมา กิเลสา เจว สํกิลิฏฐา จ? เตว กิเลสา กิเลสา เจว สํกิลิฏฐา จฯ

๑๕๗๖. กตเม ฌมมา สํกิลิฏฐา เจว โน จ กิเลสา? ฐฺเปตฺวา กิเลสํ อวเสสํ อกุสฺลํ – อิมะ ฌมมา สํกิลิฏฐา เจว โน จ กิเลสาฯ อสํกิลิฏฐา ฌมมา น วตฺตพฺพา – กิเลสา เจว สํกิลิฏฐา จาติปิ, สํกิลิฏฐา เจว โน จ กิเลสาติปิฯ

๑๕๗๗. กตเม ฌมมา กิเลสา เจว กิเลสสมปยุตฺตา จ? ยตถ เทว ตโย กิเลสา เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ – อิมะ ฌมมา กิเลสา เจว กิเลสสมปยุตฺตา จฯ

๑๕๗๘. กตเม ฌมมา กิเลสสมปยุตฺตา เจว โน จ กิเลสา? ฐฺเปตฺวา กิเลสํ อวเสสํ อกุสฺลํ – อิมะ ฌมมา กิเลสสมปยุตฺตา เจว โน จ กิเลสาฯ กิเลสวิปฺปยุตฺตา ฌมมา น วตฺตพฺพา – กิเลสา เจว กิเลสสมปยุตฺตา จาติปิ, กิเลสสมปยุตฺตา เจว โน จ กิเลสาติปิฯ

๑๕๗๙. กตเม ฌมมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา สํกิลิสิกา? ตีสฺ ภูมีสฺ กุสฺลํ, ตีสฺ ภูมีสฺ วิปาโก, ตีสฺ ภูมีสฺ กิริยาพุยาकर्ตํ, สพฺพญจ รูป – อิมะ ฌมมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา สํกิลิสิกาฯ

๑๕๘๐. กตเม ฌมมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา อสํกิลิสิกา? จตฺตารโ มคฺคา อปริยาปณฺนา , จตฺตาริ จ สามญญผลานิ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา อสํกิลิสิกาฯ กิเลสสมปยุตฺตา ฌมมา น วตฺตพฺพา – กิเลสวิปฺปยุตฺตา สํกิลิสิกาติปิ, กิเลสวิปฺปยุตฺตา อสํกิลิสิกาติปิฯ

ปิฎกฺสิทฺทํ

๑๕๘๑. กตเม ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา? จตฺตารโ ทิฏฐิคตสมปยุตฺตจิตฺตปฺปาทา, วิจิกฺกฉาสหคโต จิตฺตปฺปาโท – อิมะ ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพาฯ จตฺตารโ ทิฏฐิคตวิปฺปยุตฺต โลภสหคตจิตฺตปฺปาทา, เทว โทมนสฺสสหคตจิตฺตปฺปาทา – อิมะ ฌมมา สียา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา, สียา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพาฯ

๑๕๘๒. กตเม ฌมมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา? อุทฺทจฺจสหคโต จิตฺตปฺปาโท, จตฺส ญมฺมํ สํ กุสลํ, จตฺส ญมฺมํ วิปาโก, ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ, รูปญจ, นิพฺพานญจ – อิมะ ฌมมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพาฯ

๑๕๘๓. กตเม ฌมมา ภาวนาย ปหาตพฺพา? อุทฺทจฺจสหคโต จิตฺตปฺปาโท – อิมะ ฌมมา ภาวนาย ปหาตพฺพาฯ จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺคตวิปฺยุตฺตโลภสหคตจิตฺตปฺปาทา, เทว โทมนสฺสสหคตจิตฺตปฺปาทา – อิมะ ฌมมา สียา ภาวนาย ปหาตพฺพา, สียา น ภาวนาย ปหาตพฺพาฯ

๑๕๘๔. กตเม ฌมมา น ภาวนาย ปหาตพฺพา? จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺคตสมปฺยุตฺตจิตฺตปฺปาทา, วิจิกิฉาสหคโต จิตฺตปฺปาโท, จตฺส ญมฺมํ กุสลํ, จตฺส ญมฺมํ วิปาโก, ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ, รูปญจ, นิพฺพานญจ – อิมะ ฌมมา น ภาวนาย ปหาตพฺพาฯ

๑๕๘๕. กตเม ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา? จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺคตสมปฺยุตฺตจิตฺตปฺปาทา, วิจิกิฉาสหคโต จิตฺตปฺปาโท, เอตฺถปฺปนํ โมหํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกาฯ จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺคตวิปฺยุตฺตโลภสหคตจิตฺตปฺปาทา, เทว โทมนสฺสสหคตจิตฺตปฺปาทา – อิมะ ฌมมา สียา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา, สียา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๕๘๖. กตเม ฌมมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา? วิจิกิฉาสหคโต โมโห, อุทฺทจฺจสหคโต จิตฺตปฺปาโท, จตฺส ญมฺมํ กุสลํ, จตฺส ญมฺมํ วิปาโก, ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ, รูปญจ, นิพฺพานญจ – อิมะ ฌมมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๕๘๗. กตเม ฌมมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา? อุทฺทจฺจสหคโต จิตฺตปฺปาโท, เอตฺถปฺปนํ โมหํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺคตวิปฺยุตฺตโลภสหคตจิตฺตปฺปาทา, เทว โทมนสฺสสหคตจิตฺตปฺปาทา – อิมะ ฌมมา สียา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา, สียา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๕๘๘. กตเม ฌมมา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา? จตฺตาริ ทิฏฺฐิคฺคตสมปฺยุตฺตจิตฺตปฺปาทา, วิจิกิฉาสหคโต จิตฺตปฺปาโท, อุทฺทจฺจสหคโต โมโห, จตฺส ญมฺมํ กุสลํ, จตฺส ญมฺมํ วิปาโก, ตีสุ ญมฺมํ กิริยาพฺยากตํ, รูปญจ, นิพฺพานญจ – อิมะ ฌมมา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกาฯ

๑๕๘๙. กตเม ฌมมา สวิตฺกกา? กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต เอกาทส จิตฺตปฺปาทา, อกุสลสฺส วิปากโต เทว, กิริยโต เอกาทส, รูปาวจรํ ปฺลम्मํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ โลกุตฺตรํ ปฺลम्मํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถปฺปนํ วิตกํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา สวิตฺกกาฯ

๑๕๙๐. กตเม ฌมมา อวิตฺกกา? เทวปญจวิญญานานิ, รูปาวจรติกจตฺตกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาริ อรูปาวจรา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกจตฺตกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, วิตโกก จ, รูปญจ, นิพฺพานญจ – อิมะ ฌมมา อวิตฺกกาฯ

๑๕๙๑. กตเม ฌมมา สวิจารา? กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต เอกาทส จิตฺตปฺปาทา, อกุสลสฺส วิปากโต เทว กิริยโต เอกาทส, รูปาวจรเอกกขุฌานา

กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตตรเอกาทกขุฌาณา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตถุ
 ปนฺนํ วิจาร์ ฐเปตฺวา – อិเม ธมฺมา สฺวีจาราฯ

๑๕๙๒. กตเม ธมฺมา อวิจาราทิ? เทวปญฺจวิญญานานิ, รูปาวจรตติกขุณฺณานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาริ อารุပ္ปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตตรตติกขุณฺณานา กุสลโต จ วิปากโต จ, วิจาริ จ, รูปญฺจ, นิพฺพานญฺจ – อิมเ ธมฺมา อวิจาราทิ.

**๑๕๙๓. กตเม ฌมมา สปปัตติกา? กามาวจรกุสลโต จตตารโ โสมนัสสสหคจิตตูปปา
ทา, อกุสลโต จตตารโ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ปญจ, กิริยโต ปญจ, รูปาวจรทุกติกข
ฌมานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตตรทุกติกขฌมานา กุสลโต จ วิปากโต จ,
เอตถูปปนฺนํ ปีติํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฌมมา สปปัตติกาฯ**

๑๕๙๕. กตเม ฌมมา อปปีติกา? กามาวจรกุสลโต จตตารโ อเปกขาสหคตจิตตูปปา
ทา, อกุสลโต อฏฐ, กามาวจรกุสลสส วิปากโต เอกาทส, อกุสลสส วิปากโต สดต, กิริยโต
ฉ, รูปาวจรทุกทุกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตตารโ อารูปา กุสลโต จ วิ
ปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตตรทุกทุกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ ปีติ จ, รูปญจ, นิพพาน
ญจ – อิมะ ฌมมา อปปีติกาฯ

๑๕๙๕. กตเม ธมฺมา ปีติสหคตา? กามาวจรกุสลโต จตตารโ โสมนสฺสสหคตจิตฺตป
 ปาธา, อกุสลโต จตตารโ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ปญจ, กิริยโต ปญจ, รูปาวจรทุกติกข
 ฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรทุกติกขฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ,
 เอตถุปฺปนํ ปีติํ ฐเปตวา – อิมे ธมฺมา ปีติสหคตาฯ

๑๕๙๖. กตเม ธมฺมา น ปีติสหคตา? กามาวจรกุสลโต จตตารโ อเปกขาสหคตจิตตูป
 ปาทา, อกุสลโต อฏฺฐ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต เอกาทส, อกุสลสฺส วิปากโต สตต, กิริย
 โต จ, รูปาวจรทุกทุกขฺฌมานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตตารโ อารูปา กุสลโต จ
 วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตตรทุกทุกขฺฌมานา กุสลโต จ วิปากโต จ, ปีติ จ, รูปญจ, นิพพาน
 ญจ – อิมे ธมฺมา น ปีติสหคตาฯ

๑๕๙๗. กตเม ฐมมา สุขสหคตา? กามาวจรกุสลโต จตตารโ โสมนสฺสสหคตจิตฺตูป-
 ปาทา, อกุสลโต จตตารโ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต จ, กิริยโต ปญจ, ฐปาวจรตฺกจตฺกข-
 ฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ โลกุตตรตฺกจตฺกขฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ,
 เอตถูปปนํ สขํ ฐเปตฺวา – อิมะ ฐมมา สุขสหคตาฯ

๑๕๙๘. กตเม ฌมมา น สุขสหคตา? กามาวจรกุสลโต จตตารโ อเปกขาสหคตจิตตูป
 ปาทา, อกุสลโต อภฺฐ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ทส, อกุสลสฺส วิปากโต สตฺต, กิริยโต จ,
 รูปาวจร จตฺตถํ ฌมานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตตารโ อารูปา กุสลโต จ วิปากโต
 จ กิริยโต จ โลกุตฺตร จตฺตถํ ฌมานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, สุขญจ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิม
 ฌมมา น สุขสหคตาฯ

๑๕๙๙. กตเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา? กามาวจรกฺขสโลโต จตฺตาริ อุเปกฺขาสหคจิตฺตูปปาทา, อกฺขสโลโต จ, กามาวจรกฺขสสฺส วิปากโต ทส, อกฺขสสฺส วิปากโต จ, กิริยโต จ , รูปาวจรํ จตฺตถิ ฌานํ กฺขสโลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาริ อารูปา กฺขสโลโต จ วิปากโต

จ กิริยโต จ, โลกุตตร จตตถ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตถูปปนํ อเปกขํ ฐเปตวา –
อิมะ ฌมมา อเปกขาสหคตา

๑๖๐๐. กตเม ฌมมา น อเปกขาสหคตา? กามาวจรกุสลโต จตตารโ โสมนัสสสหคต
จิตตูปปาทา, อกุสลโต จ, กามาวจรกุสลสส วิปากโต จ, อกุสลสส วิปากโต เอโก, กิริยโต
ปญจ, รูปาวจรตีกจตูกกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตตรตีกจตูกกขุฌานา
กุสลโต จ วิปากโต จ, อเปกขา จ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา น อเปกขาสหคตา

๑๖๐๑. กตเม ฌมมา กามาวจรา? กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, สโพพ กามาวจรสส วิปากโก,
กามาวจรกิริยาพยากถํ, สพพญจ รูปํ – อิมะ ฌมมา กามาวจรา

๑๖๐๒. กตเม ฌมมา น กามาวจรา? รูปาวจรา , อรูปาวจรา, อปริยาปนนา – อิมะ ฌมมา
น กามาวจรา

๑๖๐๓. กตเม ฌมมา รูปาวจรา? รูปาวจรจตูกกขุฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริ
ยโต จ – อิมะ ฌมมา รูปาวจรา

๑๖๐๔. กตเม ฌมมา น รูปาวจรา? กามาวจรา, อรูปาวจรา, อปริยาปนนา – อิมะ ฌมมา
น รูปาวจรา

๑๖๐๕. กตเม ฌมมา อรูปาวจรา? จตตารโ อารูปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ –
อิมะ ฌมมา อรูปาวจรา

๑๖๐๖. กตเม ฌมมา น อรูปาวจรา? กามาวจรา, รูปาวจรา, อปริยาปนนา – อิมะ ฌมมา
น อรูปาวจรา

๑๖๐๗. กตเม ฌมมา ปริยาปนนา? ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปากโก, ตีสุ ภูมีสุ
กิริยาพยากถํ, สพพญจ รูปํ – อิมะ ฌมมา ปริยาปนนา

๑๖๐๘. กตเม ฌมมา อปริยาปนนา? จตตารโ มคคา อปริยาปนนา, จตตาริ จ สามญญ
ผลานิ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา อปริยาปนนา

๑๖๐๙. กตเม ฌมมา นิยยานิกา? จตตารโ มคคา อปริยาปนนา – อิมะ ฌมมา นิยยานิ
กา

๑๖๑๐. กตเม ฌมมา อนิยยานิกา? ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, จตฺต ภูมีสุ วิปากโก, ตีสุ ภูมีสุ
กิริยาพยากถํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา อนิยยานิกา

๑๖๑๑. กตเม ฌมมา นิยตา? จตตารโ ทิฏฐิคตสมปยุตตจิตตูปปาทา, เทว โทมนัสส
สหคตจิตตูปปาทา – อิมะ ฌมมา สียา นิยตา สียา อนิยตา จตตารโ มคคา อปริยาปนนา –
อิมะ ฌมมา นิยตา

๑๖๑๒. กตเม ฌมมา อนิยตา? จตตารโ ทิฏฐิคตวิปปยุตตโลภสหคตจิตตูปปาทา, วิจิ
กจจาสหคโต จิตตูปปาโท, อุทจจสหคโต จิตตูปปาโท, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตฺต ภูมีสุ วิปา
โก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพยากถํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อิมะ ฌมมา อนิยตา

๑๖๑๓. กตเม ฌมมา สุตตตรา? ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ
กิริยาพยากตํ, สัพพญจ รูป – อีเม ฌมมา สุตตตราฯ

๑๖๑๔. กตเม ฌมมา อนุตตรา? จตตาริ มคคา อปปริยาปนนา, จตตาริ จ สามญญผลา
นิ, นิพพานญจ – อีเม ฌมมา อนุตตราฯ

๑๖๑๕. กตเม ฌมมา สรณา? ทวาทส อกุสลจิตตูปปาทา – อีเม ฌมมา สรณาฯ

๑๖๑๖. กตเม ฌมมา อรณา? จตฺส ภูมีสุ กุสลํ, จตฺส ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพยาก
ตํ, รูปญจ, นิพพานญจ – อีเม ฌมมา อรณาฯ

อตฺถุทฺธาริ นิฏฐิตํ

ฌมมสงคณิปปกรณํ นิฏฐิตํ